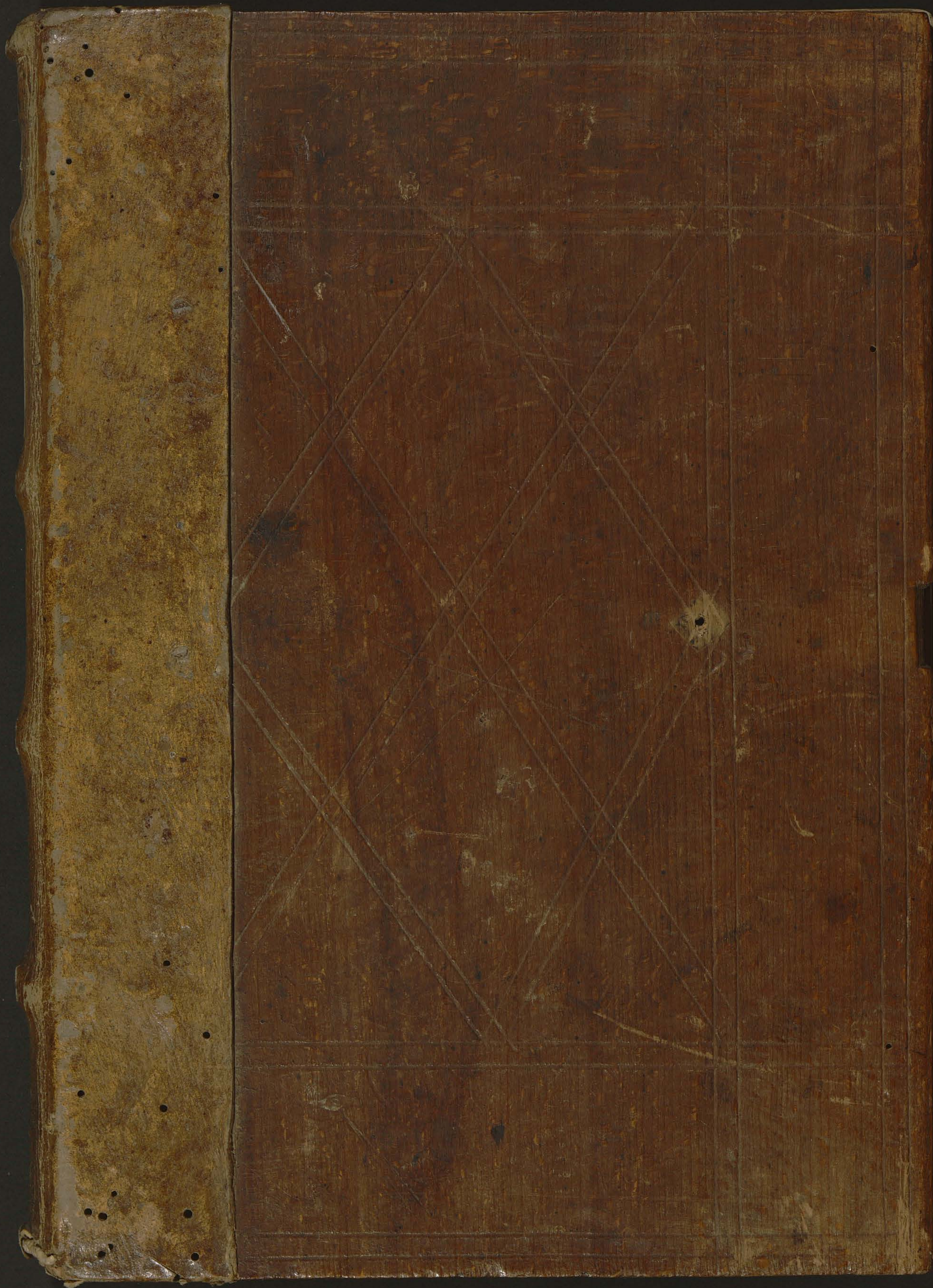

I

Iste est liber magistri benedicti hesse de Cracovia professoris Sacre theologie Canonici kathedralis Ecclesie Cracoviensis

In quo continetur

Primo replicatio facta in Concilio Basiliensi contra communionem sub utraque specie

Item tractatus Universitatis studii Cracoviensis de Concilio Basiliensi

Item tractatus missus Universitati Cracoviensi a Concilio Basiliensi In quo continentur gesta Concilii facta tempore divisionis

Item quedam questio de superioritate pape supra Concilium

418

Varia

Replicatio facta in Concilio Basilien. Con[tra] Co[mmuni]onem Sub utraque Specie

Tractatus Missus Univ[ersita]ti Cracovien. a Concilio Basiliensi

Tractatus Univ[ersita]tis Studii Cracovien. de Concilio Basilien.

Quaestio de Superioritate Papae supra Concilium

IX

[redacted]

…colaus
…ulus erat
…ny hebe
…whonm
…chy ano
…47 sabt
…ng octo

I

Sacro durante Concilio Basiliensi exorta fuit differencia inter Sacrum Concilium et Eugenium papam
et propter inobedienciam Eugenii pape qui nitebatur dissolvere Concilium Sacrum Concilium eundem Eugenium
a papatu deposuit, totus se medius adherebat Concilio preter ytalicos. Eo autem mortuo in papatum Nicolaus
quintus successit. tunc Anno domini Millesimo cccc° xl vii° Serenissimus dominus Rex kazimirus una cum prelatis
spiritualibus et dominis secularibus ac baronibus obedienciam prestabant domino Nicolao pape / magistri doctores
universitatis Cracoviensis accesserunt Regiam maiestatem petentes ut non papitaret in obedienciam / sed in suspenso
maneret ad unum annum, quod nullo effectu potuerunt. Sequenti autem Anno quasi eodem tempore venit quidam
Nuncius pape aut legatus sed non a latere Johannes Baptista nomine qui apud Regiam maiestatem laborabat
ut universitas eciam obedienciam prestaret. Rex autem et domini spirituales et seculares advocatis magistris et
doctoribus universitatis querebant ab eis, quare se dividerent a Regno cum Rex et totum Regnum obedirent
pape et universitas nollet obedire sed staret cum Concilio Basiliensi / Magistri autem et doctores universitatis
stantes coram Regia maiestate responsionem optimam fecerunt dantes responsum pro prima vice / secunda vice
iterum stantes coram Regia maiestate et consilio Regis presente eodem legato iterum respondentes se non
posse facere, sed petebant dominum Regem ut ad alias universitates vellent dirigere et informari ab eisdem
si melioribus racionibus et fortioribus possent adduci ad obedienciam pape vellent sequi alias universitates.
Si vero raciones eorum essent efficaciores pro obediencia Sacri Concilii iuxta tractatum ipsorum compilatum
et tali modo notificatum ad obedienciam pape nollent consentire durante Sacro Concilio. Iterum tercia et
quarta vice vocati ad Regem an vellent obedienciam pape prestare, ipsi bene deliberantes cum magna
mansuetudine et pietate protestantes coram deo et beata virgine Maria et beato Stanislao patrono
et omnibus sanctis non posse hoc facere. Rex autem precepit eos abire. Nuncius autem pape petebat dominum
Regem et dominos ut magistri incarcerarentur et ipse reciperet vellet eis beneficia spiritualia et eos in-
habilitare, quod Rex cum dominis nullo modo permittere voluit. Nicolaus autem papa audiens talia non bene stetit
contentus de Nuncio suo, quod talia cum universitate egit. Veniens Romam in papatum non bene audire poterat
et postea nimium constrictus est et mortuus est etc.

Nicolaus quintus erat [illegible] [illegible] [illegible] 1447 sedit annis octo

Anno domini Millesimo cccc° xl viii° xxvii mensis Junii intrante Serenissimo principe et domino kazimiro
Rege in Cracoviam adductus erat idem legatus pape Regi ad latus, cui magistri occurrentes cum pro-
cessione solemni susceperunt legatum autem pape suscipere noluerunt multis admirantibus et stupentibus

Anno domini Millesimo cccc l v prima die Aprilis hoc est feria tercia post palmarum Reverendissimus pater
Sbigneus Cardinalis et Episcopus Cracoviensis debitum carnis solvit in Sandomiria et die nona eiusdem
mensis sepelitur in Ecclesia Cracoviensi

Item eodem anno xxv mensis Maii que erat in die penthecostes videlicet in die Urbani Electus est
per inspiracionem una voce et uno animo per omnes Canonicos venerabilis vir Magister Thomas de Strze-
pino Magister Theologie et doctor Juris et Cantor in Episcopum Cracoviensem

Item eodem anno quo supra sequenti die Electionis feria secunda post penthecostes hora xxi venit
ignis prope Omnessetos et combussit totam plateam usque Castrum usque post Ecclesiam sancti Martini
usque ad muros / et usque Castrum omnes domos Canonicorum funditus combussit Simul et Collegium Juristarum
et Medicorum / similiter Ecclesiam sancti Andree funditus combussit et Monasterium totaliter consumpsit. domos
que in platea Castrensi funditus ignis consumpsit homines fere centum et ultra in illo igne interierunt
et consumpti sunt

nis qui aliquod opus quod volunt esse stabile proponunt
construere summopere student solidum eligere fundamentum Unde
illum sapientem esse sapientia divina declarat qui domum
suam edificat supra firmam petram ut nec in vndantibus
pluviis supra excrescentia flumina nec flantes venti sub-
ruere valeant demoliri. Sic et zelator marmoreum lapidem forte nesne
talem aut duriores ligni genus elegit usque sit et certi artifices quan-
tum natura patitur operis construendi. Aedificatoris ergo ego Reverendissimi
Reverendique patres et domini in presentia huius amplissimi cetus pro toto
huius operis firmissimo fundamento. Unde firmius quid melius quid
ve preciosius possem eligere quam quod verbum illius verbi quod erat
in principio apud deum et deus erat verbum. Hoc utique omni silice omnique
lapide adamantino solidius et fortius omni metallo quamvis celo et terra
omnibusque creaturis. Unde mirum si sit fortius omnibus per quod facta
sunt omnia. Unde et dicit scriptura divina In eternum domine permanet verbum
tuum. Et iterum celum et terra transibunt verba autem mea non peribunt. Ab
hoc ergo validissimo et firmissimo fundamento verbo scilicet veritatis eterne
totius operis mei structura consurgit et eidem innixa ventorum impul-
sum fluviorum et quarumcumque adversitatum impetum non timebit. Verbum
quod promisit veritas divina. Verbum quod loquitur verbum per quod facta sunt
omnia. Ite ostendite vos sacerdotibus Luce c. xvij et in Evangelio
hodie currentis scribitur istud Thema

Emistis haut dubium patres celeberrimi quod In libro
Genesis legitur formatis ergo deus de humo animantibus
cunctis terre et universis volatilibus celi adduxit ea ad Adam
ut videret quid vocaret ea. Omne quod vocavit Adam anime ~~viventis~~
viventis ipsum est nomen eius etc. Unde hoc misterium Numquid deus
animantibus a se creatis poterat nomen imponere sicut celum vocavit fir-
mamentum et aridam terram et congregationes aquarum appellavit maria
Numquid iste qui dederat animantibus omnibus esse noverat omnium eorum proprias
que virtutes poterat que secundum eas singula propriis nominibus appellare utique
nec nosse defuit neque posse verum quia ipsum Adam primum post se presidem
instituerat omniaque animantia eius subiecerat potestati voluit deus im-
ponere nomina animantibus forte congruentia sic voluit homini super
animantia omnia primatum ut illa ab homine post deum ipsorum preside
propria nomina sortirentur et ille sui presidatus primordia exerceret

Quid vero in hoc misterio nobis per sensum allegoricum denudatur
breviter glosa ibi insinuat dicens significat gentes que salve fierent
in ecclesia per tristiciam nomine tristi acceptantes quod prius non habebat
unde propheta vocabo filios meos nomine alio hec ibi glosa. Deinde eos
perfectionem quod induit scribitur ysaie lxv servos suos vocabit nomine novo hominibus in
positionis officium tristicie per sacerdotes exercet dum manibus eorum baptizantur
omnes fideles. Nam ut inquit Johannes Crisostomus dial. in li. necesse iche
ne vitae aliter regnum celorum promissorum remuneracionem potiri nisi per illorum sal
lemnis officium. Isti enim sunt qui nos spirituali affectione pariunt in generatione
baptismatis regenerantur, per ipsos tristiciam induimur, per ipsos coniungimur dei filio
per ipsos beati membra illius capitis efficimur hec ille. Sicut ergo omnia
animantia terre adduxit deus ad adam ut ab eo videret quem post se presidem in
sancte prius designatis nominibus appellacionum acciperent sic et nunc spirituali
ad spiritualem generacionem assumendos ut novum nomen accipiant sacerdotali
potestate quam fideli populo presidem decrevit iubet deus prelatos velut si diceret
verbis thematis preassumpti Ite ostendite vos sacerdotibus ut per illos tran
slatis in filiorum adopcionem per illos efficiamini beati illius capitis membra
per illos novum nomen accipiatis et imbuamini doctrinam salutis et celestium
civium sodalitatis consortium adipisci

Sed et ut deus omnipotens dominus israeliticum populum in prodigiis et mira
bilibus eduxit de egiptiaca servitute sibi in populum peculiarem assumens
omni populo sacerdotium pretulit atque eidem supremum in terris iudicium
resignavit Si difficile inquit et ambiguum apud te iudicium esse prospexeris
inter sanguinem et sanguinem causam et causam lepram et lepram et iudicum
videris verba variari surge ascende ad locum quem elegit dominus deus tuus ve
niesque ad sacerdotes levitici generis et ad iudicem qui fuerit illo tempore
et queres ab eis qui indicabunt tibi iudicii veritatem et facies quodcumque
dixerint qui presunt loco quem elegit dominus et docuerint iuxta legem eius
sequeris que iuxta sententiam eorum nec declinabis neque ad dextram nec ad sinistram
qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio qui illo tempore mini
strat domino deo tuo et decreto iudicis morietur homo ille et auferes ma
lum de medio israel Deut° xvij et post Et si aliarum inferiorum causarum
iudicia per iudices illo tempore tractarentur iudicium tamen lepre sit sacer
dotibus pertinebat quod moraliter lepre iudicia maligno apparebunt
quemlibet iudicium sacerdotis et ex eius pendet arbitrio an debeat ab hominum con
sorcio seperari ut hoc multis sermonibus declaratur levit. xiij xiiij

Sed et mundatus a lepra conscriptum in lege sacrificium sacerdotibus debe-
bat offerre ut legitur statim in c subsequenti. Unde salvator noster ihesus
cum leprosos sua virtute mundasset eos sacerdotibus se presentare mandavit
et prescriptum in lege munus offerre ut prescriptum est in c viii matthei
et in luca ubi x leprosi mundantur Ite et ostendite vos sacerdotibus
Ad quod nos beati pauli doctor gentium ad Gal v in lectione domine
currentes spiritu ambulare debemus et supra ad Cor iii ministros
nos fecit idoneos novi testamenti non littera sed spiritu aciem mentis altius
intendentes spiritualem sensum in hiis consuetudinibus historialibus et le-
galibus rapiamus Hec nos docebat ille doctor gregorius egregius aug
in constitutionibus evangeliorum ita dicens Nonnulli autem eorum quibus ta-
lia corporalia beneficia dominus prestitit inveniuntur misisse ad sacerdotes nisi
leprosos Sacerdotium enim iudeorum fuit figura sacerdotii quod est in ecclesia
Cetera autem vicia per seipsum interius in conscientia dominus sanat et corrigit do-
ctrina vero vel imbuendi per sacramenta vel cathezizando per sermonem patris ecclesie
tributa est Et sicut idem augustinus paulo superius dixit Coloris quippe
vicium lepra est Vera ergo falsis inordinate permixta in una disputatione
disputatione vel narratione signat lepra tamquam in uno corpore co-
loris varietatis Hec ergo ab omni corruptione lepra modo inconstancie
doctrina est sacerdotibus exhibenda ut ecclesie sancte iudicio falsorum
si que sunt cum vera permixtione semota sit lepre varietate secreta
ad publicum et commune hominum conventum deducatur

Hoc legimus fecisse paulum apostolum unde ego si hunc dicti
auctorem non exhibeo tamen quanto adhibenda sit fides Ecclesie scripsit
idem apostolus ad Gal c ii Iterum ascendi Hierosolymam cum barna-
ba assumpto tito Ascendi autem secundum revelationem et contuli cum eis evangelium
quod predico in gentibus, seorsum autem his qui videbantur aliquid
esse ne forte in vacuum currerem aut cucurrissem glo ordinaria super hoc Contuli
cum illis sumpta ex dictis beatorum ambrosii jeronimi augustini ita dicit
ostendit se non habuisse securitatem evangelii nisi auctoritate petri et ceterorum
esset roboratum apostolus enim paulus post christi ascensionem de celo vocatus
si non apostolis communicaret et cum eis evangelium conferret ut eiusdem societatis
esse appareret etiam illi omnino non crederet Sed cum cognovissent eum evangelium hec
annunciantem, quod illi in eorum collatione et unitate consentirent a credentibus
etiam, quod enim talibus signis qualia et operabantur Ita enim a domino

Beda

Aug

Aplus

Ambr
Jero
Aug

comandant autem quem ut per vos in ecclesia audiant o vox digna me
moria Et sequitur consequenter magis ad propositum nostrum Ipsa enim collatio eun
bonam doctrinam specialem expressa omni lepre pravitate invaluit. lepsi
enim quos dominus in ewangelio curasse dicitur et misisse ad sacerdotes ut se
eis ostenderent non absurde intelliguntur illi qui scientiam vere fidei non
habentes varias doctrinas profitentur erroris. nulla siquidem porro doctrina
est que vero aliqua vera intermisceat vera ergo falsis inordinate
permixta est bona doctrina. sicut lepram que bona corporis colorem
divisis locis variat atque maculat. ut ergo apostoli predicacio ab omni corru
pcionis lepra libera monstraretur cum aliis apostolis contulit ewangelium alii
enim non credet ecclesia ei hec ille glo

Quis ergo iam sibi reputabit singularem quod vas electionis paulus
refert et se gloriatur fecisse ut eius sacro cetui sacerdotum suam
doctrinam exhibeat ut ab omni corrupcionis lepra mundam esse noscitur magnus
doctor gentium ne in vacuum curret aut cucurrisset cum petro et ceteris apostolis
Jero contulit ewangelium ondens ut inquit beatus Jeronimus in quadam epistola per
eum ad beatum augustinum transmissa se non habuisse securitatem ewangelium pre
dicandi nisi petri et aliorum apostolorum qui cum eo erant fuisset sentencia robora
tum Quis igitur erit ad audendum tam preceps qui sensui suo tantum
confidens ut constanter doctrinam aliquam audeat affirmare que ab ecclesia
abbas moyses sancta dei non sunt approbata. et ut utar verbis abbatis moysi prout in col
lacionibus patrum recitat cassianus que de publica collacionis non
procedit officina Hec ergo ostendite vos sacerdotibus congruunt vero themati
ut doctrina vestra ab omni pravitatis lepra. hoc est falsorum cum veris
admixtione pura et munda sacerdotali iudicio comprobetur

Otero igitur istud et alia probacione firmare solumque lectio actuum apostolorum
hunc meum probat intellectum predicat paulus apostolus gentibus
cristum predicat eum passum et a mortuis surrexisse predicat et baptismum
gratiam et per eam remissionem peccatorum quod esset opus gentibus accumulavit hui
tamen adversus eum quidam descendentes de iudea dicentes nisi circumcidamini
secundum moysi preceptum non potestis salvi fieri. sit unde non pura sedicio ac si
dicerent illi paule tua doctrina vero lepra infecta demonstratur dum con
fessos proinstens qui ex dei lege dignaciores excludis. tamen unde statuunt
ut ascenderent paulus et barnabas et quidam alii ex aliis ad apostolos et pre
sbiteros in ierusalem super hac questione Vadunt ergo et sacerdotibus se osten
dunt cum vero themati precassissimi et sequitur convenerunt quoque apostoli

et seniores iudice de quo hoc et reliqua que actum apostolorum c. xv sed
situs beato gratulatur sit ecclesie universale concilium et hec ibi questio diffinitur
hunt procul dubio quomodo iste laudabilis sint in dei ecclesia introducta
ut cum de hiis que ad fidem pertinent questiones agitabunt ad generalia
concilia deferantur quod possem magna exemplorum antiquorum copia
comprobare, quorum tamen pauca subsapientiam sciens horum et aliorum vero
ceterum vestris sapientias non latere

Insurgit doctor clarissimus Cyprianus cum lxxx episcopis et consen
cientibus in provinciali concilio affricano ymo antea ante ipsum
surrexerat agrippinus episcopus qui magne fuerat auctoritatis et consuetu
dinem ecclesie de suscipiendo ad unitatem ecclesie sine nova habitacione
ab hereticis baptisatos vehementer reprehenderunt et ipsi ab aliis argumentur
Audit Cyprianus a papa Cornelio dilectionis tue non delectabilia et
contra fidei regulam scripta suscepi et ita quod dez tante urbis antisti
tem excellentissimum doctorem. Dum putas heresis produmdum iterum
baptisma hominibus audeas maculare Dum eundem doctorem excellentissimum
vituperat et tamen eius doctrinam reducunt In hoc quid aliud est
nisi ut dicat eius doctrinam falsi erroris permixtione quasi lepre macula
esse infectam Unde unde sit generale concilium et plenarie diffinitionem
concilii beati Cypriani et aliorum opinione repulsa per consuetudo ecclesie
declaratur prout hoc latissime beatus Augustinus scribit in libro de unico
baptismo contra donatistas

Post hanc disputationem magister Johannes de Cortilla ambasia
tor illustrissimi domini regis Castelle ponit summam Wilhelmi al
tissiodorensis qui fuit celebris doctor et antiquior sancto Thoma et Alexan
dro de halis et ab ipsis allegatur Iste in quarta parte ti de sacramento
altaris prope si fit post commodum an debeat intincta hostia dari sic dicit
Item nota secundum hugonem quod laicus non debet dari sub duplici specie corporis
domini propter triplicem rationem Prima ne accidant de toto sub utraque
specie non sub una Secunda propter periculum quia sanguis liquidum est et cito
posset effundi Tercia est quia in lege dicitur quod in omni sacrificio cum li
bamen de quo nichil habebant offerentes licet de sacrificio haberent Ideo
cum libamen sit signum sanguinis et sacrificium corporis iuste instituit
ecclesia ut sub specie panis tantum dicitur

Item adversus Flavianum Constantinopolitanum episcopum eutices in
surrexerunt negantes cristum carne consubstancialem vel quo [illegible] mada

Flavianus Constantinopolitanus — Euthices

Vilhelmus Altissiodorensis prior da s thama et Alexa de Hales et ab ipsis allegat

Cyprianus

Vilhelmus Altissiodoren pot zeg [illegible] ipsis [illegible] sub specie vi

virgine suscepisse sit de hoc altricatio mmus magna tamen tandem sacro
Calcedonensis synodus finem imposuit prout in epistolis leonis pape et ge
stis Calcedonensis concilii sit legentibus manifestum
Sed horum similia vellem in hac materia recensere dies me plus
ipsa relinqueret quam series narrandorum Volo tamen de recentioris
temporis antiquitate quam notissimum memorabor Cum magister Petrus lumbardi
librum sententiarum et alia egregia opera compilasset Abbas Ioachim doctrinam
eius de trinitate redarguit scribens statutum sed sub Innocentio iii celebrato con
cilio in quo libellus ille abbatis Ioachim dampnatur et dicti magistri
de p lubardi. Petri lumbardi sententia approbatur ut legitur in c. dampnamus de summa
trinitate et fide catholica Non ergo immerito beatus Augustinus scribens
Aug. ad Ianuarium inquit quod plenariorum conciliorum in ecclesia sa
luberrima est auctoritas Verum dei illa enim per ipsum negocia ecclesiastica terminari
urget quod et nos maxime in iuncto nil de sa
cratarum rerum doctrina vero iudicio vendicare Sed quecumque
disputationis inter vices attingant subderem arbitrio sacerdotum quorum
eorum est alta sublimitas et scripture sacre per quam habentur magne
profunditates Et enim ut inquit Bernardus in de consideratione ad
Bernardus Eugenium libro v que supra nos sunt non verbo docentur sed spiritu
revelantur Et beatus Ieronimus in epistola ad Paulinum Revela inquit
Ieronimus o domine oculos meos et considerabo mirabilia de lege tua Si tantus prophe
ta tenebras ignorantie confitetur qua nos putas parvulos et pene la
ctantes misterii nocte circumdari Hoc autem velamen non solum in facie
Moysi sed in evangelistis et apostolis positum est Turbis salvator in
parabolis loquebatur et contestans misticum esse quod loquebatur agebat acclam
ans Qui habet aures audiendi audiat Nisi aperta fuerint omnia que scripta
sunt ab eo qui habet clavem David qui aperit et nemo claudit et nemo
aperit nullo alio reserante pandentur Hec Ieronimus Ubi superioribus
concordant que scripta sunt in prologo Biblie ubi dicit Lex spiritualis
est que revelatione indiget et que tam ab omnibus nota sunt temere
rasse sufficiat Ubi quod aperte reprehendunt eorum qui putant sua ipsa
lectione misteria sacre scripture sine suo doctore percipere Ubi quam maxime
ubi dicit Taceo de meis similibus qui si forte ad scripturas sacras post
litteras seculares pervenerint et sermone composito aures populi mulserint
quidquid dixerint hoc legem dei putant que in dicto prologo legen
da relinquo eandem pene sententiam Beatus Ieronimus super illo versu psal

Revela oculos meos et c. Ambrosius posuit et scitur e(st) postea Cassi Cassiodor(us)
odorus dicens Revelare dictum est remouere quod velut opimento igno
rancie interior aspectus abducitur et nisi manu dei fuit. hoc velamine
ablatum scripturas sanctas lumine cordis non possumus intueri Et beatus
Gregorius super ezechielem ~~[illegible]~~ exponens illud et aperui os meum et cibavit Greg(orius)
me volumine illo sic inquit os aperimus quum sensum ad intelligentiam sac(ri)
verbi preparamus Itaque ad vocem domini propheta os aperuit quia ad spiritua
lium diuina precepta cordis sui desideria inhiant et de cibo vite aliquid
sumant Si tamen hoc apud sincere intratur virtutis non est nisi ipse
cibauit qui ut comedam iussit Ille enim cibatur qui post esse nos pot
et quia ad capienda verba celestia idonea nostra infirmitas non est sp
nos alit qui nos in tempore trinitatis mensura temperat et ita omnipotens
deus quasi tenens ad os cordis sui manum porrigit quando nobis
intellectum aperit et cibum sacri alloquium in nostris sensibus immittit Cibauit
nos ergo volumine cum ipsum nobis scripture sue dispensando aperit Hiis
Beatus gregorius huius concordat et aliud quod legitur in Canone xxx gregorii [illegible]
in di relatum est Ita dicit Relatum est nobis quod quidam in nostris partibus
commorantes sanis doctrinis aduersantur et pro ut eis videtur non solum
secundum traditiones patrum sed secundum suum sensum docere videntur multos
enim quod ut audiui vestrarum partium ingeniosos homines ex huius que le
guntur similitudines trahunt Et ideo diligenter observandum est ut lex dei
cum legitur non secundum propriam virtutem ingenium vel intelligentiam legatur
vel doceatur Sunt enim multa verba in scripturis diuinis que possunt trahi
ad eum sensum quem sibi sponte unusquisque presumpserit sed non opportet
Non enim secundum alienum extrinsecum et extraneum debetis querere quoquo
modo ipsum ex scripturarum auctoritate confirmet sed ex diuinis scripturis ipsum capere veri
tatis Et ideo opportet ab eo scientiam discere scripturarum qui eam a maioribus Nota [illegible] doctrina sacra scripturas [illegible]
secundum veritatem traditam servat. hec Canon. Possem et hec que predicta
sunt multis auctoritatibus confirmare Sed puto apud veras sapientias
opus non esse ut bonum est hos abbreuiare sermones vel remaneam
ad negotium principale Nam satis ex predictis ostensum extimo neminem
in rebus istis diuinis in sensu suo debere considere sed neque alicui fidei
et magni doctoris cum et beatus Ciprianum cum lxxx episcopis in Affricano
prouinciali Concilio Et tam prius Agrippinum cum alio etiam prouinciali
Concilio constat errasse At etiam magnum et preclarum virum illum Origenem
qui tamen multa excellentia scripsisset. Sed et totum se sua ex dicta

submitte iudicio ecclesie patre sancte de nullo enim doctore certum tepn
tare debemus in doctrina fidei tamen esse quod dixerit nisi ecclesie que secundum
appostolum ad Thimo est columpna et firmamentum veritatis et que assiste
ne spiritus sancti promissionem accepit sunt iudicio complectitur Non enim quia
augustinus aut Jeronimus aut quiuis alius ita scripserit eorum scripta autentica
tica sunt sed quia ab ecclesia recepta sunt Ipsa etiam ecclesia pro multis
que dicebant Canonica et actus apostolorum illos libros qui in corpore bi
blie communiter habentur communiter recepit Aliquos apocrifos reputauit vt
Judith librum quem tamen sinodus canonicis scripturis admisit Sed et Tho
bie librum et multa de daniele et aliis que iudei non habebant
in canone biblie auctoritas ecclesie congregauit magnus doctor vir
ille B. Jeronimus cum fidei scripta dictasset ad damasum papam in
fine ita submisit hec est fides beatissima papa quam in catholica didi
ci ecclesia quam semper tenui in qua si minus perite aut parum caute ali
quid positum est emendari cupimus a te qui fidem et sedem petri tenes
etc. ergo in expressione | Sic et doctores ceteri tam in actibus quam in scri
ptis suis iudicio ecclesie sua dicta submittunt Vnde et mos laudabilis
inoleuit in vniuersitatibus studiorum super hoc in actibus scolasticis
protestari ecclesia vero tamen decidere determinare corrigere et emendare non
est solum predestinatorum incognita congregatio sicut aliqui delirarunt
Sed ut illa que communiter complectitur cristianos secundum ut pridem magister
Johannes optime dixit que in potestate regiminis spiritualis que est ut beati
Jeronimi verbis utar xxiiii q. i c. omnibus claues accepit ac potestatem
soluendi et ligandi quam si quis corripientem non audierit reputari Sed
ut ethnicus et publicanus hoc per sacrum generale concilium vocaliter vnita
sicut iam supra dictum est et possit hoc multis plurimis auctoritatibus con
firmari sed opus non est tamen et hoc ipsi domini ambasiatores inclyti
regni Bohemie fatebantur et ex compactatis et obediencia prestita per amba
siatores et nuncios dicti regni apud yglaviam in manibus legatorum
huius sacri concilii constat aperte Illi siquidem pro se et omnibus tam
spiritualibus quam secularibus hominibus hoc est clericis et laycis per conue
nientiam debitam et obedienciam canonicam sancte matri ecclesie sacro generali
concilio ipsam representanti Romano pontifici Cum est ergo a sacra synodo
de has in eas disputaciones et allegaciones audire quam ergo magnum vel
Thematis hormo sacerdotibus que ostendo quod inter utique quidem si

verbis utar Ieronimi vasis electionis magistri gentium qui de constancia tali in se hospitis loquebatur dicens An experimentum queritis eius qui in me loquitur cristus ut promissum est Non erubuit hoc vas apostolus et sacerdotibus qui ante in ullum se ostendere et de questione quam habebat de diuisione euanda Conciliorum iudicium expectare Si athanasius Si aurelius si Ieronimus Si magister sentenciarum et quam plures huiusmodi de quibus ego nullo modo compar immo vix eorum idoneus discipulus nuncupari sum dignus omnes iudicio sacrorum Conciliorum se et dicta sua humiliter submiserunt quanto magis ego debeo me et mea dicta submittere ostendo ergo me sacerdotibus celeberrimi presque me doctrinis patrum suscipere memor etiam scripture deuteronomii xxiiii obserua diligenter ne incurras in plagam lepre sed facias quecumque docuerint te sacerdotes leuitici generis iuxta illud quod precepi eis et comple sollicite memento que fecit dominus deus tuus marie in via cum egrederemini de egipto Ieron

Nunc ergo coram Reuerendissimis Reuerendis ac presentibus hanc vellem

disputacionem audire coram quibus mea cuncta libere et si qua fuit admixtio falsitatis tollere et confestim corrigere emendare veram compilacionem ad puritatem deducere et sic validatus fuit sine vulnere reddam deo graciarum actiones et laudes ne ingratus inueniar quia coram ego sum hodie in comitatu sancte matris Ecclesie constitutus que per illud comm. in throno illo de quo thema memoratur significatur ut glosa dicit ibidem et lacius inde questionibus

Ex angustiis enim et de hiis venerabilibus magistris ambasiatoribus inclitii regni Bohemie sentio cristi caritas me compellit quod et iudicare ab eis presencialiter emisse Nam enim non per caritatem firma in matris gremio hoc parui fratres lactabuntur memores throni verbi quo dicitur quod mensi efficiuntur ut paruuli regni celorum regnum ingressi Et ideo qui cadet non indignabitur non lugebit sed succumbens letus orat ad sobrias matris disputaciones non loquentes sophistice quia ut sapiens dicit qui sophistice loquitur odibilis est Ecclesiastici xxxvii Non euasiones querentes sed attingere veritatem suam ac doctrinam Nemo eum frontem ad resistendum duriorem parabit sed beniuolum et dociles pectus aperiet se feliciorem cristianis quanto benignius quanto ac prompcius acquieuit veritati sapiens

Iam ergo disputacionis huiusmodi negocium aggressurus quia ut eciam prius

placaunt. Sicut et in Thymoteo Platonis legitur quod tanto magis
a nobis servandum quanto nobis continue gradimus veritatis illuxit quod nos
omnibus est et quam quedam religio quam de maioribus rebus acturi sunt
precum divinitatis auxilium ipsum humili et devota oratione cum omni simplici
tate decreveri. gratia qua in re adiuvante me primo supplico etiam ordinibus
vestris aut meum si placet sanctissimis vestris cordibus in celum levate
et mecum orate. Pater omnipotens cum Cristus qui predicabat veritatis dei
de doctrina nomine patris eterni qui est veritatis via atque vita spiritus alme qui
promissus est a Cristo quod omnem veritatem doceret ac etiam nec non mansuri
Tres eterne et coequales persone sed una simplex essentia causa constitute
commissitutis ligno percipiende veritatis et fons bibende felicitatis illustra
mentes prepara corda nostra compone ut eluceat veritas. fervescat caritas
ut ab omnibus adipisci mereatur summa et eterna felicitas. Tu vero precibus
matris Maria virgo dignissima mater dei. fiant audibiles tuis intercessi
onibus preces nostre. Celestes virtutes celestis curie archangeli Michael cum
commisso cetu spirituum beatorum. fundamenta militantis ecclesie apostoli sacrosancti
gloriosi pugiles fidei martires Jesu Cristi. doctores sancti velud micantia
sidera in firmamento ecclesie refulgentes. Virgines surgentes sicut lilia puritate
preclare cum commissis electis in beato celi gloria eterna felicitate ditatis sub
venite queso precibus intercessionibus vestris impetrandum quod ex nobis potest
apud deum deprecando simul si vestro fulciatur suffragio
Exigit locus presens ordinem prescribi agendorum quam vos in nobis potest ex
pravitor quia si libris que compactata sunt continetur circa quod totum regnum
Bohemie loquitur iudici nomine. Anne. Cum me legatus nos Ac. gubernator
regni Bohemie barones nobiles milites clientes Praga civi
tas et cetere civitates ac sacerdotes generaliter congregati etc. / In primis
recepimus acceptamus et fatemur veritatem Catholicam realiter et in effectu
in veritate fidei catholice et conformitate vestris sancte romane ecclesie nec non
bus aliis quam in gesta communionis utriusque speciei iuxta dictorum capitulorum
sedem et tenorem tenere firmare defendere et promittimus. Forma quidem compacta
torum sic habet etiam maiestatis etc. legatur. Est ergo primo iste articulus discu
1) tiendus quo ad materiam de precepto. Ideo ad eam primitus Cristi assistente gratia
2) respondebo que sunt utilius allegata. Deinde veniatur ad illud quod in
principio fuit dictum. illud vero quod in medio positum est de parvulorum
communione ipso compactatorum serie repellitur evidenter. Cum enim conforte

de debeant fidei et virtus similis etiam in omnibus aliis qui in usu communi
vnius cuiuscumque speciei iuxta dictorum compatatorum fidem et tenorem compa
ctata vero certas personas admittunt et paruulos parentes excludunt vnde ius
fidem compatatorum et eorum obseruantiam commodis paruulorum debitum iam
cessare nec debet disputationibus agitari quod ab commissa sequatur eciam
et est materia pactacionum firmatum nichilominus si iusserit hec sita bimodo
allegatis dabo deo suffragante responsum

Ante omnia hec censui premittendum quod totus processus istorum venerabilium
magistrorum talis esse videtur ac si quis compilaret multa originalia dicta
sanctorum doctorum . et canonum de laudibus et premiis matrimonii de quibus
compressissime repeteret et postea susciperet illud diuinum preceptum in lege
nature toto generi humano impacientibus primis datum Crescite et multiplica
mini Gen. primo Quod indubie doctores concedunt esse preceptum diuinum
legis nature prout concedit sanctus Thomas in summa contra gentiles
parte iii ti 13 20 et in secunda secunde question iii ar.lo 2o In primo
argumento et responsione ad primum et inde vellem concludere dare operam
procreande soboli esse de precepto dei et necessitatis salutis omnibus et singulis
cristifidelibus et sic etiam non potuisse induci continentiam sacerdotibus omnibus
quia tenentur ad nupcias et continentium statum dampnaret

Vel si quis congregaret multa originalia dicta sanctorum doctorum et ca
nonum de laudibus magnis quam utilitatibus et meritorum cumulis officii
predicandi verbum dei et postea subiungeret quod cristus apostolis nondum sacerdotibus
primo ante cenam ut scribitur Mathei decimo primo et omnibus lxxii
discipulis ire evangelizare et predicare mandauit in primo Mar. 2o lo iiii
tio ceterum commisso Luce nono 4 Tu autem vade et annuncia regnum dei et
ex hoc concludere vellet quod omnis cristianus tenetur per primo et 2o predicandi
officium exercere astrictus diuino precepto

Aut si quis laudes voluntarie paupertatis et actualis abrenunciacionis
propter cristum congereret de quibus habundantissime reperit et postea susce
pto verbo cristi Luce xiiii omnis ex vobis qui non renunciauerit omnibus
que possidet non potest meus esse discipulus includere niteretur esse de necessitate
salutis cristi quam precepto Vel si quis congregatis dictis canonum et do
ctorum et sanctorum de trina immersione in baptismo que multo approbata
dicuntur a doctoribus sanctis et non minus expresse sonat esse preceptum
sicut ille pelagii pape de c. d. in . multi vobis sic dicit Trinam vero

preceptum ipso domino et salvatore nostro tradente Nos admonet In nomine tri-
nitatis trina etiam immersione sanctum baptisma committi quod tamen Italia
eadem dicit in libro sententiarum de trinitate et ex hiis concludit sit esse de isto precepto et
necessitate salutis Cum tamen post multas altercationes Nam bappno bm
Ciprianum in hoc reprehendit et dixit eum in suo sensu abundare finaliter hoc
consuetudine remittitur mediante dei gratia concludit magister Benedictus magistri dicti bm
Gregorium de quo dicit quadragesima

Nam videamus in quo dicta nostra cessantur Nam de laudibus
ipsius divinissimi sacri magnis mirabilibus effectibus et virtutibus
non dissentimus sed erit de necessitate ipsius sacri Et enim tace nolo quod patet
ad dei laudem et proximi caritatem quia contra nonnullos remanentiam
panis in sacramento asserentibus hoc venerabilis magister Johannes Przybram
viriliter decertavit Sed et magister Procopius bonus servator eius fuit sed neque
etiam de necessitate ipsius sacri eukaristie sacramentaliter sumendi vel in voto simpliciter
esse dicam nostram Sed quod autem de necessitate salutis de precepto cristi sit commu-
nicare populum sub utraque specie sacramenti hoc enim videtur istorum dominorum
assercio quod cristi preceptum artat omnes et singulos fideles ad suscipien-
dum sacrum eukaristie sacramentum ipsum sub utraque sit quod consuetudo Italie non
valeret contra dictum erit prudenter susceptum. Hanc vero assercionem nemo
putet istos venerabiles magistros pertinaciter tenere quin parati sint informa-
cionem suscipere prout repetitis eorum protestacionibus ostenderunt sed etiam
pro communi consolacione atque leticia qualiter totus cetus magistrorum dominis
baronibus et aliis communi delibacione dedit Nam quatuor autem sunt domini le-
gati huius concilii sacri Prage moraremur ex cedula ista videbitis
que apud eos sunt conclusa et nobis secrete communicata sed iam tempus
est erit pateant in manifesto Dico enim pro vobis quod hec cedula dat nobis
spem continuandi et concludendi tractatus Alioquin forsitan non fuisset
mutuo processum Sed ad cognoscendum magistrorum bona intencione concepimus
spem perveniendi ad finem optatum favente domino Jesu cristo qui est pacis
et unitatis amator tenor illius cedule talis est

Postularunt nobiles barones et alii nobiles ut articulis quatuor
salubrem intellectum assignemus magistri congregati De libertate
verbi dei etc. omittam breviandi gratia tres articulos de quibus iam su-
sceperunt declaracionem quam hoc sacrum concilium faciet de isto videruntur eum
quam sincere secundum veritatem sacre scripture illos tres articulos declarat et ista

in compactatis confessi sunt De isto autem sic sequitur In cedula ingrossata
de communione sub utraque specie dixerunt quod est a cristo tradita et instituta ab apo
stolis et sua ecclesia practicata et quod est omnibus fidelibus et meritoria et salubris
dummodo fiunt in caritate iuxta limites ecclesie sanctorum patrum practicata / ad pre
ceptum vero necessitatem eius dixerunt / quod adhuc est eis dubium an cadat sub
precepto aut sub quali precepto / qualis ve pena illum sequetur qui hoc
preceptum omitteret / aut quouismodo non impleret / hec autem nesciunt per aliquod
Concilium alicubi fore diffinita Sed ex quo Concilium Basiliense nunc con
gregatum offert et dicit se velle iuxta ferre iudicium in talibus iuxta velle
doctrinas sacre scripture et sanctorum patrum antecessorum Ideo vadunt decisi
ones expectare Aliqui tamen dixerunt quia est certa necessitate conditiona
ta sed videlicet quod eius cognoscens iam ipsam fore talem / dum locus et tempus
affuit congrua ipsam amplectatur sub quibus penis et ... / hec predicti
non sic communicantes tamquam adhuc ignari excusentur / Et sua dicta ...
tes probare dixerunt quia communiter doctores ecclesie dicunt quod hec sacra fore
necessitatis / Duo libertatis ... prima aut etiam sacrum ... emulatur
processus dixerunt quod asserunt hoc idem quod doctores quales autem
consuetudines predictorum sacramentorum est necessitas Concilio interpretum
speramus ergo quia si in hac causa utriusque partis aliquis salubris intel
lectus dabitur et bona mens / multa congescent occasio bellandi tolletur
clamor conualescet patrem affectamus Hec in cedula

¶ Cum in dei nomine ad discutiendum ea que per dictos ingrossatos al
legata sunt veniamus de quibus communis est in summa dicendum
sed quod licet multa dicta et allegata sunt / tamen nec communiter doctorum alle
garunt in questione in propriis terminis pro eis deseruientem / multa quidem dicta
sunt que in augmentum deducuntur ad que deo propicio bene respondebitur
Sed quod aliquis doctorum ex intencione diffiniat quod de necessitate salu
tis et de cristo precepto sit / communicare populum sub utraque specie / Ita de precepto
quod neque consuetudine ecclesie possit fieri / quod liceat nos consuetos
communicant sub specie panis tantum / nec ad suscipiendum secundam speciem teneatur
nullum penitus allegarunt doctorem Sed licet mihi non incumbit onus
probandi aliquid / quia et cum assit / onus probacionis incumbit Et ita ad eos
pertinet articulum suum probare / mihi autem satis sit / probaciones eorum elidere
et consuetudinem ecclesie defendere Nichilominus produco in medium magna

Doctorum copiam qui de intentione questionis tractantes pro ista parte diffiniunt talia que dicunt quod ipsa sacra de non possent Dicendum esset quod de precepto cristi et necessitatis salutis omnes de populo cristiano seu non conficiendo eukaristie sacramentum sub duplici specie tenetur Ego autem per dei gratiam salvabo omnia dicta doctorum que ad conclusionem meam repugnare in mea principali secundum tenorem dictus stabit consuetudo ecclesie laudabilis et per maiorem partem accipiam doctores per eosmet allegatos et in locis ubi de intentione ad materiam propriam loquuntur Ita quod meo acceptus petas hinc inde ubi alia tractantes incidenter aliud dicunt quod ad propositum traxi possit secundum quod ad materiam de intentione loquuntur

Thomas — Tenat primo sanctus Thomas quia satis canonisatus et a magistris frequentissime allegatus super quarto sententiarum ubi tractatur de materia sacramenti articulo i q i in responsione ad tertium ubi dicit populo non datur sanguis etc et propter periculum Item in eadem distinctione ubi tractat de frequentatione huius sacramenti articulo ii q ii in ad tertium ubi dicit quod sacerdos celebrans qui altero tantum sumeret supposito sacramentum perageret non reus sacrilegii iudicatur de q dicit quamvis dicitur autem est de aliis qui hoc sacramentum non conficiunt quia eis subtrahitur sanguinis propter effusionis periculum unde sacerdos in pasche qui non consecrat corporis sine sanguine sumit Item in tertia q lxxx articulo xii in corpore q t et in fine ad secundum ubi sic per dicit perfectio huius sacramenti si populus sumit corpus sine sanguine dummodo sacerdos consecrans sumit consecrans utrumque Item super evangelio Iohannis vi ubi eandem sententiam late prosequitur et facta oppositione quod non solum manducatio sed et sumptio sanguinis est de necessitate salutis dicit quod solus sacerdos comedit sanguinem Reliqui vero corpori non est contra sententiam domini qui comedit corpori comedit etiam sanguinem quia sub qualibet specie totus christus continetur

Nicolaus de lira — Similiter Nicolaus de lira qui postillavit totam bibliam super illo verbo Iohannis vi Nisi manducaveritis carnem filii hominis et sanguinem eius biberitis Ita dicit Non est per hoc intelligendum quod hoc sacramentum sub utraque specie sit fidelibus exhibendum Sed tamen hoc modo a sacerdote sumitur licet enim in primitiva ecclesia populus sub utraque communicaret tamen postmodum ordinatum est ut non comedet sub specie vini Iste doctor non ignorabat textum Iohannis vi quem pre oculos habebat nec consuetudinem primitive ecclesie et tamen ecce quomodo loquitur

Erant et alii postillatores qui pro isto non ignorabant textus quos
postillabant. Fuit dominus Nicolaus de Lyra per ipsos magistros sepe
allegatus. Videmus idem de domino Hugone Card. postillatore totius Biblie. Item hugo
mgr Alexander de Alexandria in postilla sup Joh. vi legatur ex eius libro
quia tedet me scribere omnia. Et sic haberemus quamque doctores qui postillatores textu
aut Evang. aut epistole Pauli etc. in ipsis locis declinant pro me. Et hoc de isto quod
sit potius recipiendum puto si cerneremus plurimos reperiremus multo plures

Erant et alii doctores celebres et famosi. Veniat ille antiquus et famo
sissimus doctor Alexander de Halis in quarta parte summe et materia propria alexander
et de hoc specialiter mota. Item Albertus magnus et famosissimus doctor quasi in albertus
sermonibus de corpore Christi puta de consideratione sanguinis Christi ubi non quod
sit in sacramento sumitur ita dicit. Secundo innuitur quare plurimum accepit san
guinem sub specie vini. Sicut huius rei res et ratio ad longum per duas columpnas
legatur et hoc etiam est in tractatu de corpore Christi. Item mgr Bonaventura
devotissimus et profundissimus doctor per magistros etiam allegatus sup iiii sententiarum
di. xi q. ii innuitur utrum utraque earum specierum sit de integritate sacramenti.
Ita dicit. Item fideles integrum et perfectum sacramentum recipiunt quo ad efficaciam, sed quan
tum ad significanciam sufficit quod etiam fiat in cena pridie. Licet ergo quod ipse sumat
piat propter periculum effusionis et propter periculum erroris

Accedat mgr Richardus de Media Villa doctor in sacramentalibus et Richardus
practicus valde solidus et securus sup iiii sententiarum di. xi in q. sic
dicit. 6to queritur utrum sacrum eius debeat populo ministrare sub utraque specie. Respondit quod
non propter periculum effusionis et erroris etc. Et addit quod tamen maiorem efficaciam
recipiunt illi quibus datur sub altera tantum.

+ Erat preterea dominus Innocencius vir qui in vita sua sufficit exemplum com
pilavit nobis symbolum fidei de summa trinitate et fide catholica firmiter et multa alia solemnia Innocencius
scripsit et per magistros sepe allegatur in tractatu de missa forte parte libri. Quia non
ita expresse sicut predicti et infra dicendi, sed tamen ea que ipse dicit cum assertione
presenti veritatis stare non puto. Nam interrogat: Si panis sine vino et econtra
valeat consecrari, dicit quod sub sola specie panis de eius sui autem intelligitur in re
gionibus in quibus vinum non potest licite posset aliquid consecrari hoc primo
quod sub una specie sola panis deservire non posset stare cum veritate prima et practica
Bohemie quia contrarium speciem reservat. Hinc fit etiam quod dicit utrum in
dis. Cibi dicit quod eius non datur intincta. Constitutum dicit per heresi comprehenda

que dogmatizavit tristem sub neutra specie totum Certe similis error videretur dari
sumentes sub utraque specie ministrare sicut veteres doctores dicunt

petrus de tarantasia — Item venerabilis dominus P. de Tarantasia doctor celeberrimus doctrine subtilitate
mirus ad apicem summi pontificatus assumptus hic clarius hanc questionem declarat
super iiii^a sententiarum di. xi. circa finem secundum problema ar. iii. ubi factis pluribus
argumentis ad que respondit ut infra in corpore questionis dicit quod in sacramento
est ratio signi et ratio cause Significatio pertinet ad sapientiam sed causalitas ad graciam
quantum ergo gratia communiter omnibus necessaria est sed quantum sit sapientia Efficatia vero eque
est sub utraque specie in qua potest tradi tunc convenientia et cautela maior communicationibus
omnibus vero cum et presbiteris et ministris sumitur sub utraque specie Ad id de fortitudine
expressius in forma magis expressiva similitudo quod tamen potest magis mentalitudini
quam corporis secundum utilitatem magis convenit ei secundum exteriorem speciem Et quod quod tradatur
sub specie communi sed tamen panis ad illud de cibo sive potu Et videtur sub utraque
specie est cibus et potus secundum rem significatam expressius quam secundum speciem significatam
Ad id nisi manducaveritis etc. videtur sub utraque esse corpus manducatur et sanguis
bibitur in re hoc quod in signo expresso Ad id de ecclesia grecorum videtur
expressius ibi bene faciunt tamen latinam ecclesiam predicta ratione Ad idem est P. de

P. de paludc — paludes iiii di. ar. lo primo q. ca secunda conclusio est quod fidelibus non datur sub utraque 1 non
specie sed solum sub specie panis propter effusionis periculum. Sed olim offerentes cede
bant de sacrificiis et oblationibus que erant in materia solida sed soli ministri de

scotus — libaminibus que erant in materia liquida Ad idem est scotus super iiii sententiarum di.
viii. articulo tertio circa finem Videtur illa integritas requiritur in consecratione
utraque videlicet sumere corpus et sumere sanguinem Non autem requiritur in qualibet
perceptione quia laicus bene percipit corpus non sanguinem Sed requiritur in illa
perceptione que consequitur consecrationem quo licetur in illo c. comperimus Item dominus

hanibaldus — hanibaldus doctor clarissimus multo studio et virtute ad cardinalatum assumptus
super iiii sententiarum di. xi. super illa parte textus Sub alia autem specie q. 2 ubi
premissa distinctione de efficatia vel significantia dicit quod ad efficatiam sufficit
una species ad significantiam requiritur utraque quod fideles non recipiunt sub specie
sanguinis propter periculum effusionis et erroris Et reperitur allegatum wilhelmum

wilhelmus — parisiensem de sacramentis parte tertia ubi dicit Si a sanctis aliquid dicitur quod san
guinis ille sanctissimi unda fidelium fundatur intelligere quod committitur
et hoc tamen ipso et in ipso sacramento corporis tamen est. sed istum non computo Item

Johannes — Johannes in summa confessionum libro iiii ti. xx. q. x. Item astensis in

10

sua magna summo libro qui ti. Nemo legatur / Item summarium scrip(tum) de colonis
sarum scrip(tum) de corpore et sanguine legatur Item dominus Armachanus primas Hiber-
nie quem magister Johannes de Rokyzana in magno sermone allegabat sed
ipse declinat contra ipsum li. q. c. 1 et 8 circa idem legatur Item compendium veritatis
Theologice quod magister Przibram allegat sub nomine sancti Thome sic a multis
allegatur. Sed revera non fecit eum sanctus Thomas li. 6 c. 1 ti. primum
: Item recitat doctores canonum glo. or. et archidiaconus in Rosario
de c. di. 2. c. pervenit et c. comperimus legatur Alanus quod fuit testimonium presbyteri et pro
petro Aureoli et Guillermo de Monte Lauduno quem magistrum tam detestabiliter Guillermus
allegarunt et condempnarunt pro uno verbo quod per eius facere videtur. De quo suo
loco dicetur. Si in questione sit dicit pulchre laudat bone memorie dominus Rudolphus
in pastorali quem tanto magis merito debetur magis memorie retinetur iste in fine de
communione infirmorum ad finem sic dicit Cum et ubi cautela sit ne presbyter egrotus
aut famulus tribuat laicis de sanguine Christi quam fundi possit leviter sine eo quod pu-
tare quod Christus sub specie cristus est totus sub utraque Circa premissa doctores clarissime
et perfectissime loquentes ex intentione et in propriis terminis attestantes omnibus
esse de necessitate salutis populum sub utraque specie communicare et similia plures quam
viginti de libris quos potui habere reperire. Puto si Romae Parisius vel alibi mihi
esset maior librorum copia multo plures aggregassem. Si et in libris meis testes
multa aliena doctorum et sanctorum qui hoc predicando approbarunt. Quia vero esset
quod Christus reprobatur omnis doctor qui contra istam consuetudinem communicet vel eam repre-
hendit sicque contra dei preceptum venit. Tunc tamen bene reprobarentur aliqui aut si sunt alia
reprehendere que irreprehensibilia videbantur Numquid predicti doctores ignorabant
illas auctoritates Jo. vi de cena domini per tres evangelistas et paulum apostolum Certe non
ignorabant nec ignorare aut oblivisci poterant. Quia tam frequenter in Ecclesia le-
guntur et per eos sunt sepissime allegate glozate postillate et titulate. Sed nec
ignorabant dicta antiquorum doctorum scilicet beatorum Ambrosii Jeronimi Augustini
sed sciebant verum intellectum eorum sicut a maioribus suis per temporum successiones
didicerunt Et ideo quod sine causa dicit glossa Cano. Exxvj di. Relatum quod ex
dissensione scripturarum quem ea a maioribus secundum veritatem tradita sunt Cre-
dendum est quod melius sciverunt verum intellectum beatus Augustinus et alii antiquorum
doctorum Sanctus Thomas vel alii doctores per me sepius allegati quam
nos qui nunc sumus sicut a magistris suis didicerunt. Omnes etiam scimus quod de
omnibus sine intellectus textum accepimus a doctoribus dominum bene textum

Ita intelligunt doctores et illi intellectui adhesimus et doctores modernos declarant antiquos quod in maxime est locum in doctoribus istis. Item quia de levi
modum loquendi non parum devitet a modo loquendi consueto, propterea oportet
intellectum accipere ab his qui a magnis suis antecessoribus didicerunt et qui
ex frequenti usu legendi et comparationis ad invicem dictorum in diversis locis
faciunt sibi quandam familiaritatem et intelligendi promptitudinem, sicut dicit beatus
Augustinus in 2o de doctrina christiana: Non ergo agendum est quibus magis
adhibenda sit fides, tamen ut se non contradicat, cum sane fuerit intellecta, sicque quidem
omnium concordantia apparebit. Et communis consuetudo sacre ecclesie, sacerdotum et ad populum
laicalem vel etiam clericos non consecratos, non est de precepto Christi, nec tamen consue-
tudo irrationabilis est, sed est laudabilis et rationabiliter introducta, ut super predicti
doctores manifestissime attestantur.

Cum ergo spiritu sancto dirigente ad discutiendum dicta et allegata per dictos
magistros devenamus, inter que primo ponitur quedam distinctio de dupli-
citate necessitate, quam ego reputo multum utilem ad intelligentiam huius materie, si recte
et apte ponatur et perfecte intelligatur; quam ego omissa eorum positione, que
in bona parte loquendo non perfecte materiam explicat, presentem volo ad literam ex verbis
beati Thome in ultima parte q. lxv articulo quarto, ubi querit utrum omnia
sacramenta sint de necessitate salutis, et in corpore q. ita dicit: Respondeo dicendum quod necessarium
respectu finis de quo loquimur dicitur aliquid dupliciter: uno modo sine quo non potest
esse finis, sicut est cibus necessarius vite humane, et hoc simpliciter est necessarium ad finem; alio modo
dicitur necessarium id est sine quo habetur finis non ita convenienter, sicut equus necessarius est ad
iter. Hoc autem non est simpliciter ad finem necessarium. Primo ergo modo necessaria sunt tria sacramenta,
duo quidem persone singulari: baptismus quidem simpliciter et absolute, penitentia autem
suppositio peccato mortali post baptismum; sacramentum autem ordinis est necessarium ecclesie, quia
ubi non est gubernator populus corruet, Proverbiorum xi. Sed 2o modo sunt necessaria alia sacramenta.
Hec Thomas ibi.

Cum ergo videamus in quo genere necessitatis ponitur eucharistie sacramentum: quo non est
in illo sine quo non potest haberi salus, sed in illo sine quo non ita convenienter.
Et huic concordat dictum eiusdem sancti Thome super iiii sententiarum di. ix. de quo
magistri proponentes valde festinavit etiam in fine sue positionis dictum eorum
sancti Thome super iiii sententiarum di. xx in solutione ita dicit: Dicendum quod hoc sacramentum
de sui institutione prima gradus non sit de necessitate salutis, tamen ex institu-
tione necessarium efficitur, et sine hoc necessarium esse non simpliciter sine quo non esset
salus, sed ex suppositione finis, scilicet si homo in vita spirituali firmus persistere velit.

Hic ille Thomas

Nam videamus necessitatem huius sacramenti duo simpliciter sacris quia adsunt de duplici spe quo loquimur secundum sunt de sacris primus sacramentalis necessitas sine quo non est salus sed si vult homo proficere firmus in vita spirituali. Et ut hec materia plene elucidetur quia etiam in serius allegantur per opponentes / glo. canonum et doctores ad hoc quod omnia sunt sacra necessitatis ... sed notandum est in c. clemens de trans. hec et alia huiusmodi que etiam in scripturis timere esse nimis plures vellem alicuius enucleare secundum propter hoc tamen dicam ut hec omnia de sacris necessitate que dicuntur esse omnia lucidius elucescant. Dominus petrus de palude super quarto sententiarum distinctione nona tractans istam materiam allegat duo glo. Et dicit quod canoniste sic dicunt sed theologi communiter sic dicunt quod duo tantum sunt necessitatis baptismus et penitentia alia sunt voluntatis ipse probat et bene quod matrimonium et ordo sunt necessitatis quia sine matrimonio populus dei licite propagari non potest nec illud divinum preceptum adimplere licite crescite et multiplicamini ordo autem est necessarium sacramentum quia sine illo cetera sacramenta ministrari non possunt nec confici eucharistia. Item quia sicut sapiens dicit ubi non est gubernator populus corruet. Ecce illa duo que a canonistis dicuntur voluntatis probantur esse necessitatis. Quid ergo in ista que videtur contradictio doctorum. Dico quod omnes dicunt verum diversis respectibus et eorum dicta bene intellecta non contradicunt sed siquis non intelligens aut non bene advertens diversos respectus et consideraciones doctorum capud frustratus eorum que respuit in eisdem. Nam ista duo sacramenta matrimonium et ordo sunt necessitatis et voluntatis necessitatis quo ad communitatem quia necesse est ut habeantur et exerceantur alioquin deficeret populus dei sed non sunt necessitatis sic quod quemlibet homines arceant ad suscipienda quia non est opus quod omnes ordinentur nec omnes obligantur ad matrimonium contrahendum sic ergo sunt voluntatis et necessitatis diversis respectibus. Ponit preterea idem doctor aliam declaracionem valde utilem et hec est valde attendenda et memorie tenenda dicit enim quod illa sacra sunt necessitatis quorum effectus est ad tollendum defectum incompassibilem saluti sicut baptismus quia secundum apostolum omnes nascimur filii ire et spiritualiter mortui. Effectus autem baptismi ut renascamur filii gratie et vivamus vita spirituali. Si postquam baptisatus est homo

non peccaret vita vivet melius. Si autem peccat morietur et si interim
moriatur necesse est sacramento penitentie ut resurgat et sit effectus horum duorum
sacramentorum est expellere mortem et dare vitam et ideo sunt necessaria vel si
suscipiantur actu vel voto quia susceptionem actualem articulus necessitatis
excludit. Alia vero sacramenta non sunt instituta ad dandum vitam non
habitam sed ad confortandum. Unde dicit doctor predictus quod eukaristia non est de necessitate
salutis quia eius effectus sit necessarius ad salutem tamen eius effectus sit confir
matio in bono et in gratia quod pertinet magis ad perfectionem quam ad neces
sitatem salutis. Hec dictus doctor quod bene concordat cum dicto sancti thome
supra allegato cum dicit quod non est de necessitate sed de sui prima institutione
simpliciter et sine quo salus haberi non possit sed quia homo in vita spirituali firmiter
vult proficere. Ad hoc etiam concordat dominus petrus de tarantasia quem ipse pro
ponens quamvis in fine sue propositionis allegat super iiii di. ix. ar. 3 ubi dicit quod
aliquid est necessarium ad salutem dupliciter. Uno modo sine quo non est salus
alio modo cum quo melius salus procuratur. Primo eucharistia non est necessaria
de necessitate salutis ~~sicut et quodlibet~~ sed in casu in quo statuit ecclesia. Secundo modo
est de necessitate salutis sicut et quodlibet sacramentum. Hec ille doctor breviter. Nono
est de necessitate salutis vel sine ea non sit salus sed quod per eam potius
procuratur. Et per hoc apparet veritas de ista questione an sacramentum eukaristie sit de
necessitate salutis. Quia multum melius iudicium quam ab effectu quia per effectum
iudicamus de causis. Effectus autem huius sacramenti pertinet magis ad perfectionem
quam ad necessitatem salutis ut dicit dictus dominus petrus de palude. Ad hoc
benefacit dictum sancti Thome super quarto in q. ix ar. 4. b. quod etiam propo
nens allegat ubi dicit quod duplex est confirmatio quedam ad opera contestabilia et hec
fit per sacramentum confirmationis. Alia ad opera delectabilia que fit per sacramentum euk
scilicet confirmatio. Unde opera delectabilia fieri et magis in textu similiter di. ix.
dicit quod sit effectus huius sacramenti ostenditur remissio scilicet venialium peccatorum
et perfectio virtutis. Sed apertius hoc declaratur per dictum sancti Thome super iiii
di. ix ubi dicit de effectu huius sacramenti. Est conversio hominis in christum ut dicit
dominus apostolus: vivo ego iam non ego vivit autem in me christus ad Gal. ii. Et ex
ad hoc consequuntur duo effectus augmentum spiritualis virtutis in augmento
virtutum et restauratio deperditorum in remissione venialium. Cum ergo iudicet
cognoscamus de necessitate huius sacramenti ab effectu eius et secundum necessitatem effectus
iudicemus de necessitate sacramenti. Quo iudicio nullus rectius inveniri potest. Quia

dupliciter aliquid dicitur necessarium ad salutem

Vt tamen sacra ut dicit [illegible] mo. 39 in principio sui Tractatus de missa
sunt instituta est adiutorium nostrum quia utilitatem eorum ab effectu quem ibi
nos sentire credimus debemus
Consequenter autem in dicta positione ponitur secundo membro Et precepta divina sicut
sic in duplici differentia. quedam enim sunt que obligant ad semper et pro semper
alia que ad semper et non pro semper. que distinctio comprehendit totam
latitudinem materie. quam explicat maxime pro intelligentia opus esset. Alia
sunt precepta que ita constringunt communitatem sicut non singulos et alia
que singulos. et sunt maiora et minora precepta et proprie vel largo modo
precepta et alie acceptiones sunt que si non advertuntur et non distin
guuntur sunt periculosa et errare in dictis sacre scripture et doctorum
dum homines audiunt preceptum esse et quale sit vel cuius speciei non distinguunt
et forte hoc voluit dicere magister praghe congregati ut in cedula super
memorata. qui dixerunt de communione sub utraque specie. quia adhuc est
dubium an cadat sub precepto aut quali precepto. qualis vel pena illum sequitur
qui hoc preceptum dimitteret aut quomodo non impleret
Preterea non semper ubi reperitur nota precepti est preceptum sicut ubicumque reperitur
verum preceptum est effectus precepti. Nam et cristus dixit in ewangelio legimus
de libello repudii. Matthei 19. quod vobis precepit moyses et in veritate
non preceptum sed permissio fuit. Sed multi errores orti sunt ex scriptura sacra
male intellecta ab hominibus. qui non scientes distinguere notas precepti
quid sit preceptum qui non dixerunt preceptum ubi non est. Diversas species
preceptorum aut nescientes aut ignorantes aut distinguere nescientes faciunt distinctionem
precepti ubi non cadit tanta vel talis restrictio. et habentes stateras dolo
sas quod non erat tanti ponderis gravius appenderunt / nisi enim ista attendantur
et distinguantur / facile erit impingere scripturam sacram et dictis doctorum et
imponere cristianis onera importabilia vel mittere in errores quod [illegible]
lo per aliqua exempla declarare
Habe legimus in ewangelio quod dominus noster iesus cristus lavit pedes discipulorum et
dixit exemplum do vobis ut quemadmodum ego feci et vos faciatis. Ego lavi pe
des vestros dominus et magister et vos debetis alter alterius lavare pedes Di
camus ergo quod omnes de populo cristiano tenentur alter alterius pedes lavare quia
hic expressa nota precepti. Dum dicit vos debetis, et tamen ille actus solum
habetur secundum mandatum et tempore in ecclesia. Sed dum in sitis dicit inde
namque tenere et [illegible] proficientium reconciliationem sacro effecta

8

Crismatis ad complectionem mandati circa lectionem Circa textum euan
tum nota precepti circa non solum doctorem sed textum canonis qui
hoc appellat mandatum Sed et tota canonis etiam in textu locutionis ar
guat ergo aliquis et dicat circa primum debetis quod est castitatis et nota
precepti cristus sit practicauit Et etiam in primitiua ecclesia sic practicabat
quod satis probatur per illud .1. ad Thimot. 3. ubi apostolus paulus ponens
condiciones in dyaconos eligendos dicit Si sanctorum pedes lauit Item cristus
dixit nisi quis renunciauerit omnibus que possidet non potest meus esse discipulus
luce 14 Et ipse sic practicauit et apostoli et primitiua ecclesia vt actuum 4 et c
ergo de precepto cristi est abrenunciare omnibus bonis temporalibus et sepe in
suum in perpetuitate euangelica allegare possum ad hoc in ult omne sup genus
ubi dicit nisi quis renunciauerit omnibus que possidet preceptum est non potest
esse discipulus quem videt aliqua possidentem Item preceptum dei fuit Leui
nono et deutro 12 non comedere sanguinem quod etiam fuit decreto apostolorum
firmatum actuum 15 Et etiam longo tempore post seruauit vt in multis
generalibus sinodalibus et brocard li. 20 ubi sic dicit interrogandum
est si aliquis sanguinem aut dilaceratum a bestia comederit ergo dicat
hoc preceptum dei esse et ligare omnes transgressores ad penam peccati Et quia
de veteri lege interpomus facere mencionem. Dicamus ergo de circumcisione de
qua terribiliter clamat vox diuina gen 17 cuius preputium caro non fuerit
circumcisa peribit de populo Dicamus ergo circumcisionem esse seruandam sicut aliqui
heretici olim dixerunt et quod paulus non potuit legem tollere dei quia non
est apostolus maior eo qui misit eum Sed quod si de gentibus hoc dixerit
paulus quia non erant de semine abrahe saltem qui de semine abrahe
sunt circumcisionem cum baptismo seruare tenentur eandem dicamus de obseruatione
sabbathi in decalogo et per discursum legis diuine tam seriose re
petita scripturam die designatam videretur quod ipsam nemo potuit mutare
Et si tolenda esset dies dominica propter resurrectionem cristi tollatur etiam et
sabbatum propter preceptum cristi sicut antichristi tempus predicatus est vt dicit
beatus Gregorius scribens aduersus quosdam peruersi spiritus homines
qui die sabbathi aliquid operari prohibebant vt habetur de con. di. 3 c. preceptum

Reuertamur ad nouum testamentum Circa quinto dico vobis non
iurare omnino Sic ergo habemus pro precepto omnino non iurare. quod
dicamus de illo luce 6 Diligite inimicos vestros benefacite hijs qui oderunt
vos et qui percusserit in vnam maxillam et prebe ei alteram et ab eo qui
aufert tibi vestimentum etiam tunicam noli prohibere omni autem petenti

te tribue Et ab eo qui aufert que tua sunt ne repetas Et sequitur ibi
Et prout vultis ut faciant vobis homines ita vos facite eis similiter
Et ita diligite inimicos vestros et benefacite et mutuum date nil inde
sperantes Et iterum Luc xii Nolite solliciti esse quid manducetis aut quid
induamini Et similiter vendite que possidetis et date elemosinam et quod
hoc ultimum sit preceptum videtur per sententiam Cipriani in epistola de Luc
habita unitate ubi per eum narravit quod in primitiva ecclesia vendebat Cipriani
predia et precia ad pedes apostolorum ponebat Sed modo nec de proventibus
nec decimas damus Et cum vendere iubeat dominus emimus potius et augemus quod
dicit iubeat dominus. Hec et de Augustinus illa predicatione in capitulo illa et cetera Et si quis Aug
afferat timiditatem et cetera Nuncupat dei precepta in sermone de puero centurionis
omnibus xxxix q. plura patres Et Gregorius super Ezechielem omelia viii dicit Greg
Et tamen divina mandata precipiant bene nos facere his qui nos
oderunt Et beatus Bernardus in libro de precepto dispensatione dicit Bern
non furaberis est mandatum divinum similiter omnipotenti te tribue Et
Ieronimus ad pagagium in Apologetico et est per preposito allegatum Iero
iubet apostolus in alio loco ut semper oremus Si semper orandum est nunquam apostolus
est coniugio serviendum Et ita hoc confirmans dicit nobis quod non est
quod coniugium possit a celibe hec quod scriptura superat dicere discurrendo
per sacram scripturam et doctores reperiemus multa similia et que doctores sancti et
que sunt consilia perfectionis vocant divina precepta propter quod in prefa
tione non sine causa posui multis quod testimoniis confirmavi quod scriptura
sacra non a quolibet intelligitur nimo nisi spiritus sancto docente vero intel
lectus non habetur ipse spiritus sanctus per Cristum promissus docuit quod omnem verita
tem docet etiam suam docet et instruit unde in primo generali Concilio
ab apostolis Ierosolimis super legalibus celebrato dictum est visum est spiritui
sancto et nobis Act xv c Et hic nullam potestatem de celo sonnisse legitur Act.
ausi sunt dicere visum est spiritui sancto et nobis. Non dubitantes
a spiritu sancto esse quod circa fidei veritatem cum conclusione sic illius sacri
Concilii fuerat diffinitum unde in Canone xxv q. prima violatores
Canonum dicitur quod in institutione et dono spiritus sancti sacri Canones
sunt dictati / hic docuit etiam precepta legalia iam amplius non
ligare ut Auctore proxime allegata. Non tamen adhuc mortifera esse
post Et per aliqua tempora quod iam erant mortifera iam spiritus sanctus docuit etiam
intelligere quod preceptum illud a deo datum a lege non crescite et multi

tiplicann et sit comprehendit totam speciem generis humani quod et omnes
et singulos ad ipsum complendum astringit Unde non est reprobandus
status continentie propter regnum celorum assumptus Idem etiam
spiritus sanctus docuit ecclesiam distingue de observatione sabbathi inter
illud quod est morale et quod est misticum Et quomodo et quare
id misticum de sabbatho ad dominicam propter misticae significationis
debuit transferri Docuit etiam cognoscere moralis precepti quomodo
et qualiter vim habeant et quatenus eorum distinctio se extendit
distingue inter diversas preceptorum species Et qualiter mensura sunt sub
civitate complenda et aliqua sunt ab ecclesia adimplenda alia a
singulis et quantis ab utriusque status diversitate et aliis circumstan
tiis consideratis Etiam quomodo ex illis que ad ipsa discipulos dicta
sunt quedam ad sacerdotes tantum pertinent quedam ad omnes fideles
Nam sicut in origine mundi sapientia divina prius omnia in confuso
creavit postea quedam virtutis formatia distinxit in truncum et ra
mos folia flores et fructus vel huiusmodi secundum varias rerum species
sic ea que pater et filius suus in lege nature tunc quasi in semine
generis humani seminabant spiritualis segetis amplissimi populi christiana deinde
fieri sicut spiritus sanctus in varios status conditiones et personas
vario modo applicandi distinxit et per os ecclesie propalavit
Post predictas suas suppositiones proponens dicit pensan
dos et distinguendos esse textus sacre scripture iuxta expo
sitionem sanctorum doctorum antiquorum et modernorum ex quibus di
ci concludetur propositum eorum scilicet manducatio et bibitio sacramentalis
ambobus forte sit dicat ergo non sine causa disposuit quia quod ecclesie
fit per suos sacerdotes facere precepit non esse ab re et hinc sine ...
gremeel eruditio illorum sex que statim subiungit dicens panem
accipite benedicite frangite aliis date ipsimet comedite et bibite
et sit de pane id est specie panis dicit aliis date ergo de vino scilicet specie
vini tantum vos bibite hec etiam bene convenit quod itaudem proponens
concludendo dixit cum christus instituit toti ecclesie commodis sed verbum
toti ecclesie collective dici videtur sic quod verum quod tota ecclesia per ministros
publicos scilicet sacerdotes et eum licet solus sacerdos celebrans sum
pserit ... dicat sumpsimus domine quia per ipsum tota sumpsit
Unde albertus in libro de corpore christi parte prima ubi prosequitur

albertus

canone misse

Canonem misse tractans illam orationem Quod ore sumpsimus domine mente capi
amus dicit ore sacramentali manducatione sumpsimus ego et omnis populus quibus
ego sumpsi Et supra super illo fiat vobis et omnibus sumentibus dicit sive volunte
sumant ut clerus sive voto ut populus sive spirituali sive sacramentali man-
ducatione sumentibus Et Innocencius tercius tractans de missa exponens illa
verba Unde et memores domine servi tui sed et plebs tua et que offerimus etc. dicit
nos servi tui videlicet sacerdotes et plebs tua sancta scilicet populus christianus
namque quod populus agit voto sacerdotes peragunt ministerio Et alii doctores
exponentes Canonem misse dicunt Unde et etiam ex ipso canone misse patet
quod omnis clerus et populus tota ecclesia sumit corpus et sanguinem christi quomodo
qualiter sacerdos celebrans sumit et offert quomodo ille offert quod videtur ad
huc magis et hoc est in ipso Canone expressum Et primo dictus proponens
inducit ad hoc illud Mt xxvi Cenantibus illis accepit Jesus panem et [bn]
fregit dedit que discipulis suis et ait Accipite et comedite hoc est corpus meum
Et accipiens calicem gratias egit et dedit illis dicens Bibite ex hoc omnes
hic est sanguis meus novi testamenti qui pro multis effundetur in remissionem
peccatorum Et idem ponit Mr xiv Et Luce xxii ubi ad propositum ponitur hoc
facite in meam commemorationem Et subiungit dictus proponens cum hec verba di
xit christus precepit tamen dixit facite quod dicat quod ego feci vos facite
panem accipite 2o benedicite 3o frangite quarto aliis date quinto sumite come
dite et bibite et sexto conficiendo dicite hoc est corpus meum hoc proponens in for
ma In quibus verbis advertendum occurrit primo qualem ordinem ponit quia
certe posterum illum in quarto loco ponit aliis date et in sexto conficiendo
dicite hoc est corpus meum Et sic usus sacramenti esset prior ipsius confectione
quod inconveniens est pro se Item si intelligit quod omnia illa sex sint in precepto
singulis de populo christiano credo quod hoc non intelligat Unde notandum est
quod sub una nota precepti erit distinctio facienda ut non omnibus idem et eo
dem modo competat Deinde et si illa sex que posuit etiam in sacerdotibus practi
catio servanda in administratione sacramenti habemus aliam novitatem quia vide
licet quod cum christus de uno pane per fragmenta frangendo singulas partes suis
apostolis ministravit et ita fieri precepit et ecclesia primitiva longo tempore servavit
Apostolus primo ad Corinthios decimo Et panem quem frangimus etiam usque ad tempora
beati Gregorii ut patet in eius legenda Quod sit modo sic faciendum vel
quod unus magnus panis consecretur et per fragmenta frangendo distribuatur
communicantibus sicut christus fecit et ecclesia primitiva servavit quod tamen non sit
quotidie videmus sed per distinctas hostias

Deinde ad probandum quod per verbum hoc facite intellexerit christus non
solum confectionem sed etiam acceptionem manducationem et aliis donationem

luc

dicit patent ex glo interlineari luce xxii super verbo hoc facite dicitur enim
accipite et aliis date Et subiungit proponens quod est intelligendum de prima
et secunda specie Ista glo vel addicio quam proponens facit ad glo non probatur
nec per glo illam nec per textum quia in textu ita legitur accepto pane et
gracias egit et fregit deditque eis dicens hoc est corpus meum quod pro vobis
traditur hoc facite in meam commemoracionem vobis est hoc facite et post sequitur
in textu similiter et calicem etc Sic ergo allegata glo non probat illud ad
quod allegatur Sed neque alia que subsequenter allegat ut in sequentibus apparebit
Sed iam causa melius declarandi et distinguendi materiam pertractandam michi vi
detur aliquantulum passus iste etenim tota materia proposita per dictos proponentes
in tribus consistet scilicet in auctoritatibus trium ewangelistarum cenam dominicam
recitancium et pauli similiter prima ad corinthios xi° 2° in illo Joh vi
nisi manducaveritis etc Tercio in originalibus seu dictis sanctorum et Canonum
que ad hoc allegantur videamus et examinemus primum quod erit an per illas verbis
ewangelistarum et pauli possit concludi preceptum cristi ad communicandum plebem sub
utraque specie Et videtur scilicet verbis in hoc quod cristus dixit accipite et man
ducate et bibite ex hoc omnes ut matheus infert marcus autem dicit sumite
hoc est corpus meum de calice autem non ponit aliquod verbum imperativum
similiter neque luc ipse vero luc ut predictum est supra prima specie dicit
hoc facite in meam commemoracionem Cum secundo non repetit paulus vero
dicit accipite et manducate hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur
hoc facite in meam commemoracionem similiter et calicem postquam cenavit dicens
hic est calix novi testamenti in meo sanguine hoc facite quotienscumque sumitis
in meam commemoracionem mira res etc et plus quam mirabilis si per hec verba
inducetur illud cristi preceptum quod proponentes intendunt quod tanta multitudo
doctorum et sanctorum virorum que sunt in ecclesia dei hoc non advertissent cum tamen
in ecclesia dei frequenter allegantur ut audiantur a multis doctoribus glozata
sunt postillata et pertractata et quod nullus hoc viderit aut intellexerit mirabile
esset et plusquam mirabile plane nullum qui hoc sciunt ipsi asserunt ita dixerunt pro
dixerunt Sed econtra perdita sunt plures / preterea videtur quod tota ecclesia errasset
consensibiliter in doctrina cristi per totam eorum curiculam quod abhorrent fidelium
aures audire / et etc contra capitulum a recta xxiiii q · et contra ea que ipse proponens
in proposicione sua generali in congregacione huius sacri Concilii in ecclesia kathe
drali dixit ubi si bene recolo etiam dictum canonem et alia multa ad hoc
allegavit · quod ecclesia errare in cristi doctrina non potest quia fundata est super firmam
petram ut late declarat Johannes ~~super~~ Cris in quodam sermone de penthe
coste et multi alii sancti doctores hoc dicunt

Joh

marcus

et nunc discuciamus ipsa verba videamus ubi est nota precepti dicendum pro responsione
ut premissum est in eo quod dicit Hoc facite scilicet quod ego feci Nunc vide
amus si intelligitur secundum cum tota circumstancia per verbum hoc facite vel simpliciter
cendia facti Et si per hoc Christus apostolis dictum verbum emisit preceptum ad plebem sic fa
ciendi sicut Christus fecit Circa primum si dicimus quod emisit secundum cum tota circumsta
ncia secundum hoc non potest esse quia multa inconveniencia sequentur quia oporteret edere
et communicare post cenam ut premissa pedum lotione quia sic Christus fecit de quo iam
supra dictum est Sed dicimus amplius Christus confecit aut in azimo aut in fermen
tato quia non duos panes sed unum tantum accepit Unde ergo si omnis faciat ut ita
Christus prescribit hoc facite restat aut quod greci non conficiunt aut latini tamen con
trarium determinat beatus Gregorius et alii doctores Sequitur quod amplius non constat
eciam neque patuit quod Christus posuit aquam in calicem unde pascasius in li
bro de corpore Christi titulo tercio In calice aqua miscetur dum in natali [?] nunc
secundum fuisse legatur Et sequitur illa principalis causa est quia de latere Christi
completa passione sanguinis prius et aqua emanavit Ex quo doctor ex actu predicto
et alii concludunt aquam esse miscendam ex consuetudine ecclesie greci tamen non miscent
ut dicit Petrus de palude super quarto sententiarum ubi de sacramento eukaristie q. ii
Item videtur si sine mixtione aque aliquis celebraret vere conficeret videtur
quod non. Sed contra esse quod Christus confecit vel si Christus non miscuit tunc eciam non
fecit quod Christus fecit Unde tamen conclusio doctorum est quod aqua miscenda est et tamen
si non miscetur nichilominus sacramentum efficitur quod tamen non esset si per
illa verba intelligeremus secundum cum tota circumstancia / multa quidem absurda et contra
intellectum sequentur unde non est sic sentiendum Sed sicut quidam venerabilis et
magne religionis doctor Arnolphus ad consultationem cuiusdam Lamperti que
rentis Cur hodierna die consuetudo ecclesie constat porrigi corpus domini tamen
aliter quam a domino in cena discipulis sit distributum Iam ante multa alior[um]
circula legitur scripsisse Redemptor inquit noster veniens in mundum quia
propter hominum salutem venit homines apparuit inque reparationem humane infir
mitatis accommoda seu necessaria fore providit sicut oportere vidit in sapiencia
sua ita ab omnibus fieri et esse voluit in eciam sua Sed que facienda erant
eis cum quibus conversari dignatus est verbo vel exemplo insinuavit Ce
terum que facienda erant modum prefigere omittens Sicut esse videtur quod ait Hoc
facite in meam commemorationem Non ait hoc modo facite Et ait Ite baptisate et
ait hoc modo ~~facite~~ baptisate semel aut ter immergendo Non ait Scru
tinium facite crisma conficite quare insinuasse videtur hic modum ex circum
stancia necessitatem attendere posse sicut ex hoc experiencia in multis comperimus quia de
post cenam nobis vero ieiunis traditur hoc ille Non inepte quidam

Hoc facite an sit preceptum vel non

Greg

iste doctus de trina immersione similitudinem posuit de qua quod sit de auctoritate
Aug9 antiquis sancte videntur unigitur canon apostolorum · Jeronimum et pelagium ipse q9
dicat hoc est evangelisticum preceptum ut supra dictum et tamen statuit de hoc consue
tudinem eadem ut beatus Gregorius diffinit immo quod obliviscendum quoniam est licet
trina immersio significet in nobis triduum sit autem firmata et ipsam et confessam
habeat significantiam dominice sepulture Et epistola dictum apostoli Consepulti sumus eo
et quod triduum imitare non possumus saltem trina immersio significetur in nobis
tum Sinodus Tollentana hoc prohibuit observare ut refert beatus Isidorus
in libro conciliorum Ecce ergo prefatus doctus vir et magne religionis optime
dixit quod cristus dixit hoc facite non dixit hoc modo facite et baptisate quod ait
hoc modo baptisate semel aut ter immergite · quae insinuasse videtur certa
modum quo tantis venerabilibus veritatem accedere posse Cui concordat dictum beati
Aug9 Augustini quod habetur de con di ii Liquido legitur Liquido apparet · quando primi acciperent
discipuli corpus et sanguinem domini non eos accepisse ieiunos · Numquid tamen propterea
calumpniandum est universe ecclesie quod a ieiunis semper accipitur Ex hoc placuit
spiritui sancto ut in honore tanti sacramenti prius in os cristiani dominicum corpus intraret
quam ceteri cibi Nam ideo per universum orbem mos iste servatur Neque enim quia post cibos
dominus dedit propterea pransi aut sicut faciebat · quos apostolus redarguit et emendat
mensis suis ista miscere Namque salvator quo vehementius commendaret misterii illius
altitudinem ultimum hoc voluit infigere mentibus et memorie discipulorum
quibus ad passionem digressurus erat Et ideo non precepit quo ordine deinceps
sumeretur ut apostolis per quos ecclesias dispositurus erat servaret hunc locum Nam si hoc
ille monuisset ut post cibos alios semper acciperent credo quod eum morem nemo varia
Apl9 tasset Cum ergo ait apostolus de hoc sacramento loquens propter quod fratres cum convenien
tis ad manducandum invicem expectate si quis esurit domi manducet ut non
ad iudicium conveniatis statim subtexuit Cetera autem cum venero ordinabo unde in
telligebat quia multum erat ut in epistola totum illum agendi ordinem insinuaret
quod universa per orbem servat ecclesia ab ipso ordinatum esse quod nulla morum diver
sitate variatur patet ex prealligatis · quod cum hoc facite comprehendit seriem tum toti
circumstantia sive per dictum hoc facite · i · sicut cristus fecit Et hoc notat glosa or
dinaria in dicto c/ liquido · ut per hoc cum hoc facite apostolis dictum venit preceptum ad
laycos ut hoc faciant quod cristus fecit sed in apostolis preceptum et potestatem recepit
etiam sic et de [illegible] beati Augustini Epistola q · i · c cuiusdam ligamentis ipse
Lira dixit et alii doctores cum hoc concordant ut de Lira cum dicit immixit eadem usque
sacramenti Ecclesia ergo que potestatem et preceptum recepit ipsa vertit et complet per
ministros dispositiones et ordinationes suas quas spiritu sancto qui eam regit describit
suggerente disponit Benefacit ad hoc dictum beati Augustini ad Ephesios quod
ponit sanctus Thomas in glosa continua super evangelium Marci · xi · capitulo ubi
dicit cuius aut pacto ab apostolis est predicatio ista completa quando ad quem usque

sunt gentes in quibus modum cepit et in quibus modum cepit impleri no
uicque mandatum est a domino tanquam ipsis solis quibus tunc loquebatur tamen minime
eam implendum sed sicut eis solis videtur dixisse Ecce ego vobiscum sum
usque ad consummacionem seculi Quod tamen eis commisse ecclesie promisisse que aliis
morientibus huiusque in seculi consummacionem futura est quis non intelligat
hec Augustinus Sicut ergo mandatum illud apostolis dictum Ite predicate ecclesia
accepit in ipsis et promissionem Ecce ego vobiscum sum usque ad consummacionem seculi
Sic et preceptum istud Hoc facite in apostolis accepit ecclesia et sicut illud non possi
per omnes nec omni tempore et loco sed subordinatione et disposicione temporis ecclesie ex-
cet et implet ecclesia Ita et illud cum illa promissio assistente spiritus sancti gracia
de qua supra dixit Augustinus In eo semper est et erit usque ad consummacionem
seculi per spiritum sanctum docetur dirigitur et administratur ecclesia · ant ergo est de
talibus disponere que a spiritu sancto docta / hominum mutant / prohibendo ne post
cenam conficiatur tamen tamen tristus instituit ipsum sacramentum Vnde et antiquitus
in memoriam dominice cene quolibet anno in die cene celebrabatur post cenam
sicut est ab eciam imitatum prout dicit in glosa quod derogatum est per consue
tudinem ecclesie Et idem sanctus Thomas super quarto sententiarum di. in ar
ticulo in q. i. Sed in forma conficiendi quod in textu Ewangelii et Paulo le
gitur maxime circa formam calicis de quo in c. Cum Marta de celebracione
missarum quod certe videtur esse magnum · quia forma est que dat esse rei Ita
eciam de forma baptismi a deo tradita et ab apostolis pro tempore immutata
immo eciam post apostolorum tempora scilicet per determinacionem Nicolai pape · que habetur
in decretis de con. di. in c. a quodam Iudeo de hoc latissime per magistrum sententiarum
in iiii distinctione in statum post principium Nec dico quod minus sicut sanctus Thomas
dixit super iiii di. xxxiii · quod eciam minus eandem sed pluralem quam habet ecclesia primitiva
sed dicitur latinus si opus sunt · quid amplius eciam habetur sacramentum maiorum significatum
ut panis sit triticeus et azimus Et in calice vinum et de aqua sit modicum
circa manum communicandi populum aliquo modo frangendo distribuunt ut dictum est
/ nunc autem non frangendo sed porrigendo distinctas hostias aliquam scilicet ex de-
creto Concilii Turonensis Sicut habetur ex Brocardo libro v. c. vi. Sacra ob
lacio dabatur intincta quod mutatum sunt et prohibitum est / ut in c. cum omne
crimen de con. di. ii Et ibi glosa de dicto Concilio Turonensis facit mencionem Tamen
autem hanc prohibicionis Innocencius possunt tractare de missa ut supra iam dictum est
videlicet in extirpando heresim que asserebat Christum non esse totum sub utraque specie Et de
ista racio bene facit pro consuetudine que nunc habetur Item eciam aliquam ad fer
mentatum se transtulit et utroque modo posse fieri a doctoribus declaratur prout ordina
cio ecclesie se habebit cum tamen constat non fecit utrisque modo sunt de azimo et in fermentato

Ceterum Pro corroboratione predictorum querendum est cum et Christus quam apostolis
dixit hoc facite etc. ipse eisdem dixit predicate et baptizate et ab eodem
et eisdem hec tria dicta sunt et precepta unde est hoc quod primum conveniat sacerdotibus
tantum ita quod a laicis nullomodo possit fieri et si attemptarent nichil ageret videlicet
conficere aliud conveniat sacerdotibus tantum sed predicare laici tamen si predicarent
nichilominus si vera dicerent enunciarent quod tamen ab ecclesia primitiva licite fiebat
a laicis viris et mulieres ut Martham et Theclam legimus predicasse. Et beatus
Ambrosius dicit super epistola ad Ephesios ut crescente plebe et multiplicaretur omnibus
inicio concessum est evangelizare et baptizare et scripturas explanare at ubi
omnia loca circumplexa sunt et conventicula constituti. et rectores etiam
et officia in ecclesiis ordinata sunt quia si omnes ordines possent irrationabile
esset et vulgaris res et vilissima videretur hec ille. Ceterum an scilicet baptizare
efficaciter fit a laicis et ubi periculum timetur debent hoc laici facere. Sed
ergo sicut dixit beatus Jeronimus hoc ab eodem et eisdem sub eadem sponsione
utraque sunt videtur de altero sicut de altero intelligendum. Unde ergo venit ista di-
stinctio certe non aliunde nisi ab ecclesia que spiritu sancto docta que in genere et
quodam modo confuse dicta sunt specificat declarat limitat et interpretatur
unde non sine causa Christus dixit quod spiritus sanctus suggeret que ego ipse dixi
spiritus sanctus ergo suggerit et per omnes ecclesie has distinctiones faciendo de-
clarat etc.

Modo iam videamus prosequamur que per dominum proponentem allegantur et
videamus an probent propositum. Primo loco offert c. / Sacerdotes 191
ubi dicitur quod sacerdotes qui cenam sumant et sanguinem domini populis dividant
quomodo ille textus probat preceptum omnes videmus quia dicit quod ex precepto Christi
hoc debet facere sed forsan ex precepto ecclesie vel nunc sed simpliciter dicit quid sit sed vide
propositum beatum Jeronimum hoc tractari quod patet per verba que sequuntur. Cum sequitur
in legem Christi agunt impie putantes imprecantes tamen verum facere quod dicitur
hic ergo reprehendit sacerdotes male viventes et nichilominus ministrantes
et ad propositum nichil facit. Videmus magis quam si diceret vidue que castitatem vovent
et postea nubunt impie agunt quia primam fidem irritam fecerunt unde dictum Pau-
li 1 ad Thi. v et xxvii q. 1 viduas et ergo vellem probare viduas vovere
castitatem esse de precepto Christi vel dicerem quia ieiunare quottidie a cibis sed
non vinum parvum prohibuit et ergo vellem probare ieiunare quottidie esse de
precepto possem multa similia exempla deducere. Ad dicta vero sancti Athanasii
non est opus videre quia ipsemet sibi videt et declarat intentionem suam ut supra
est declaratum deductumque et allegatum in ultima parte q. lxxv arlo xi legatur
quod sequitur in arlo sequenti nec ex hoc sequitur illud argumentum quod
proponens vult inferre et dicit satis esse forte quod enim si sibi concedatur illud quod quod
apostolis fuit preceptum manducare et bibere sacramentum sequitur ergo quod et omnibus
de populo. certe ista quia non est bona ut est supra declaratum quia idem esset

de officio predicandi a parte sponte Sed mirum ergo retorqueat eius verba contra eum
tamen infra statim subiunxit preceptum de quo supremus satis dictum est Ad idem
et sequentia dicta sancti Thome vobis solum pro notitia illud quod dicit preceptum
pertinet ad communem sed non dicit sub contractu specie Et ideo tamen proponens subiungit
sub eandi contractus specie id est de capite suo quia sanctus Thomas non dicit sed pro
ea adiecat Quoniam primo dicit de hoc stat festum magnum quod apostoli tunc fuerunt laici quod
Christus eis dixit accipite et manducate Et ad hoc in prima parte allegat dictum
Wilhelmi de monte laudis in sacramentali sed non advertit quod idem Wilhelmus
posita questione q. 1 determinat contra ipsum Sed nichilominus dicamus de hoc quidquid
fuerunt laici dicti apostoli quia electi erant apostoli et nominati et missi ad predicandum
et baptisandum et acceperant potestatem demonia eiciendi et infirmos curandi ut
hoc evidente testatur in textu Mathei vi et Luce ix et x capitulis Quidquid notandum
in statu perfectionis quia reliquerunt omnia et secuti sunt Christum Sed ut textum evan
gelistarum in propria verborum quam teneamus tamen communi doctorum sententia constat
quod tunc fuerunt sacerdotes facti per hec verba hoc facite in meam commemorationem per que fuit
eis data potestas hoc faciendi et iuxta glosam per proponentem allegatum et aliis dictis
quod dici potest quod quod sacramentorum significatorum sumpserant erant adhuc laici Nam secundum textum
Luce vobis dicitur posita illa glosa Illa verba hoc facite fuerunt dicta ante potationem
calicis Considerabimus ergo glosam cum textu si dicit hoc facite id est accipite et aliis date
Si ante apostolos diceremus laicos ergo laicis competit aliis dare quod nullus concedit
Sed si aliquis diceret quod non per illa verba hoc facite primo dicta fuerunt facti per illa sacer
dotes sed per illa verba repetita [illegible] paulum post [illegible] non esset contra illa glo
primo allegata per ipsum proponentem que allegatur super Lucam vobis repetitur illa non
est quia sequitur quod laici haberent potestatem aliis dandi Sed sane intelligentibus illa
verba simul dicta etiam contextu non inducunt [illegible] sed [illegible] quod
uno et eodem actu et sermone continuato potestatem acceperunt conficiendi preceptum
de sumendo Et ut preceptum est in ipsis erat [illegible] Ad Wilhelmum de
monte laudis dico quod illa verba recte considerata non obstant Nisi enim velis
attendere et intelligere considerationes doctorum et modum loquendi facile dicta
premunt in eis Unde ille doctor sic dicit ad [illegible] querit an Christus in conficiendo
usus fuit hiis verbis et recitat opiniones quod aliqui dicunt quod aliis secretis
verbis Christus confecit sed illa verba dixit cum corpus ministravit apostolis ut
simplicibus laicis Ceterum et verius dicunt quod hiis eisdem verbis confecit pro
nunciando hec verba et conficiendo ministravit et ministrando confecit proferen
do hec verba ut sic duplicem actum in uno instante efficiat Ut supra de [illegible]
igitur communicas Unde hoc notabis pro primo quia in hoc facto Christus
fuit sacerdos in eo quod confecit Item sacrificium in eo quod corpus suum Item minister
in eo quod ministravit apostolis ff de [illegible] Item apostoli fuerunt primi laici

An apostoli fuerunt laici cum Christus communicat eos

In istis verbis apostoli sacerdotes facti sunt

In laicali psona comedere accipiendo ff de officio ordinariorum Si sacerdos non fuit
item cristus fuit ibi epus pro eo quod apostolos promouit in sacerdotes cum dixit eis hoc
facite in meam commemoratione hoc ibi tamen non videt quod iste doctor faciat consideratione
secundum respectus ad actus et facit cristum sacrificium et ministrum et epm Et etiam si bene
intelligimus sacerdotem vniuscuiusque ergo diceremus quod dicit quod cristus fuit minister ergo
non sacerdos. certe non sed quod in quolibet actu consistebat quod illi actum pertineat et talem
facit comparacionem attribucionem videlicet quia sacerdotis est conficere et ministrare et per seipsum suscipere
non autem de manu alterius suscipere ideo dicit eos vitare psonam laicorum
quia a cristo susceperunt sacramentum et hoc bene probat textus quem allegat quia
loquitur quod sacerdos ministrat populo etc Sed etiam aduertimus ad verba supra
dicta quia dicit quod corpus ministrant et simplicibus laicis Nota tamen ut sit etiam
epus aut sacerdos in infirmitate constitutus recipit comedere de manu sacer
dotis diceremus quod conueniat comedat ut laicus non ut sit epus vel presbiter
hec tamen multa dicta sunt de isto doctore de quo ut predictum est tamen festum fecit
Sed aduertant eandem inferius questionem in propriis terminis contra eos tenentes
sicut est supius allegatum
Consequenter dictus proponens allegat glo or sup leuit ix quia glosam volui
offerre ut videatur quid dicit glo textualis vbi dicit Tolle tibi vitulum pro peccato
vitulum atque agnum Sequitur in lra hodie enim dns apparebit vobis in glo
i in die penthe spus sctus apparuit et est bona misticacio quia ut sequitur
in textu illo die descendit ignis de celo super holocaustum Deinde sequitur in textu
Tulerunt ergo cuncta que iusserat moyses ad hostium thabernaculi vbi omnis
multitudo staret ait moyses iste est sermo quem precepit dns facite et apparebit
gloria de eius Tenet gloza continuans misticacionem predictam de aduentu spus
sancti in die penthecostes dicit sermonem vocat i. rem impletam hoc facite id est
commendacionem sermonem ante dicit quia plus in sermone consideratur vel consi
stat huius dispensacio maxime domino verbo eo quod apparent in aliud manus
et intelligibile transferente vnde et de manne ait hic est panis quem dedit
nobis dns huius ergo significat quia misterium sctum illud illas congregacionibus
et ciuitatem cena celebrantibus aduenit spus sctus Erat enim dies dominus quo apparuit
aplis sacra celebrare mysteria quorum sequentes tradiciones dominicum diem diuinis
commendantibus deputamus Simulat et cristum post resurrectionem per ministerium cena et panis
fractionem meminit manifestum hec glo et est contra eum proponentem quia determinatum
quod iam non mos quod de celebracione sacerdotum loquitur tota glo intendens quod
dum celebrarent missam apli venit spus sctus
Sed notanda est tamen illius glo per quam patet quod panis quem cristus dedit duobus
discipulis in emaus fuit mistica cena i. sacramentalis per quod probant aliqui
doctores comedendum tamen sub vna specie panis tunc fuisse a cristo practicatam.
ad quod allegat etiam augustinus de concordancia euangelistarum sic agnoscit

a cristo facta promissio usque ad saturitatem panis et veritate corporis eius
et participacio sermonem intelligatur impedimentum unitatis ac cristus posset
cognosci Item theophilus super illum textum sed et aliud verum quod simul cibus Theophil
saturum panem aperiuntur oculi ut eum cognoscant magnam eius ineffabilem
communionem karitatis cristi Sic ergo innotuit ex istis glosis Augustini et Theophili
quod cristus ipsemet practicavit communionem communis speciei scilicet sub sola specie panis
et ad hoc est etiam glosa ordinaria super lucam c. finali
placet autem quod statim subiungit allegando dictum apostoli primo Cor. xi. illa
verba prius sunt cristi quam apostoli quia certum est quod in illis verbis apostoli pau
li non plus habemus quam narracionem domine cene unde Nicolaus de
Lira super illo verbo novi testamenti dicit Paulus enim et ewangeliste tendebant
recitare verba que pertinent ad historie narracionem Item non valet arguere
de hoc quod paulus toti populo Corinthiorum illam epistolam destinat quia et si mulie
ribus solis esset narranda cena domini etiam diceretur quod cristus dixit apostolis
hoc facite in meam commemorationem Et ideo hoc non esset mulieribus dispositive
dictum et quando legitur cristi passio omnibus audientibus referuntur verba a
cristo dicta Iude et pilato et ceteris non tamen diriguntur eis dispositive dicta
Ad reliqua verba dicta que subiungit dictus proponens
iam supra est responsum et cum allegat doctorem in eo quod non probat propo
situm suum precipit eum sibi contencionem determinans questionem loquitur contra
eum sicut fuit pridie productus Post hoc allegat Ciprianum epistola 3a que
non esset allleganda quia non loquitur de hac materia sed de emptione aque
tum vino in calice quam materiam ibi late prosequitur Ciprianus et nisi intelligamus
verbum precipitur largo modo aut dicimus quod loquitur per yperbolem sicut sepe solet
Reperimus multos doctores etiam in illa materia contra ipsum qui dicunt inmixti
onem aque in calice non esse de precepto cristi et ideo non semper ubi reperimus
doctores antiquos dicentes preceptum vel precipitur debemus intelligere de precepto pro
prio modo sumpto sicut et superius est dictum Unde et beatus Augustinus ita incipit librum de
doctrina non efficaciter obligans sed instituens ad agendum administratorum Verum super omnes
qui inter induxit dubitum inquisicio eum tractabitur vel ad articulos nisi manducaveritis etc. quia
ad primum pertinet
Ad reliqua que scribuntur de p. de palude et lira non est opus respondere quia inter
sorgent et de intencione ipsorum doctorum quid in principali sentiant iam plures qui
pridie producti fuerunt et ideo non est multum festinandum de eo quod dicit per hoc inungitur
esse hunc sacrum usus in aliquibus libris non est inungitur dicit esse non dicit
populo laicali sed contrarium in. de lira etc. ut superius dictum est Post predicta iterum
allegat idem dictum pauli cum glosa Augustini ubi dicit ostendit quedam esse de quibus
non est disputandum sed ante precipientis acquiescendum unde ait hoc non precipio

ut si non dentes solercia reginabitur Sed presipientis auctoritas attendatur hec glo
Augustini quam allegat et etc audi et mente tende quod non est disputandum sed
auctori acquiescentis precipiendum vnde ait hoc vero precipio Sed dum infra iste
magister proponens inferre nititur ex glo illius pauli quod illud verbum precipio relatum
ad inferiora ostendit tamen duplicatis ipsi esse de precepto in hoc in bona parte lo
quendo violenciam infert glo Nam gloza super verbo hoc autem precipio primus
qui dicit ea que ipse supra allegavit ita dicit hoc autem quod dictum est est de
velandis capitibus ego precipio sicut auctor precipientis vocatur apostolus etc
Et glo sequens super verbo non laudans ita dicit Postquam egit de velamine
capitis vbi plurimum a veritate deviabat incipit agere de dominica cena in qua
ipsi idem multum peccabant quasi quod dictum est de velando vel non velando ca
pite precipio utique non laudans sed improbans quod non convenitis ad dominicam cenam vero in
melius ut diceret sed in deterius non ad vestri perfectionis sed ad detrimentum damnacionis
quod et pluribus posset ostendi hec glo etc apparet verbum precipio ad quid refertur
Quod autem inter allegatur per dictum proponentem de eadem epistola c. xiiii Si quis
videtur propheta esse cognoscat que scribo vobis quia scribuntur refertur quo omnia sunt
mandata domini Nam et in eodem ut c. habetur de loquendo linguis et
de prophetando et psallendo multa de quibus clarum est quod non sunt precepta stricto
modo capiendo preceptum verum autem id indiffinite dictum intelligatur sane non
diffinite dicto faciamus universaliter dictum Cum vero inter allegat dictus
proponens dictum apostoli probat autem seipsum homo etc. de pane illo edat et de calice bibat
non efficax argumentum ad probandum quod omnis homo teneatur de calice bibere
Sed cum ita distinctive dicatur de pane vel de calice argui posset alterum eorum sufficere
que distinctive ponuntur Sed ad probandum quod si quis vult ad communionem accedere debet
seipsum tantum probare et hoc declarat textus beati augustini quem ipse proponens allegat
et ad hoc eciam est textus de con di ii c. Timorem vbi sic dicit Timorem quid di
cit vos apostolus sic dicens cum manducabit indigne iudicium sibi manducat
et bibit dicta vero beati Thome que subnectit non probant quia cum dicit sic communi
care non intelligit sub duplici specie sed per ea que de ipso lecta et producta sunt
Et eciam sciat dictum eiusdem sancti Thome per magistrum Johannem statim subiunctum
Cum dicit quod iusto medico conveniant qui plus diligunt peccata in homine quam se ipsa
re et tristum suscipe Deinde dictus proponens allegat Glo quod beatus ambrosius super
ii° Luce in verbis discordia dicit quasi dicet Tenete quod duo Luce autem
de eodem i que ad hunc ordinem spectat presentem in verbis dissonat sed ibi Ambrosius
dicit concordie Jeronimus et Augustinus Sed textus vero male infert cum dicit Tenete
quod duo scilicet accipite et manducate inferens quod apostolus precepit de sacro
dicens dominus Tenete quod duo scilicet accipite et manducate verum et non dicendum est
in verbis apostoli quod aliqua sunt narrative dicta aliqua dispositive Narrat etiam
cenam domini et verba cristi vnde ex verbis per apostolum narrative dictis improprie

instituit quod apostolus precepit Deinde post predicta narracionem aliqua dissponendo ponit Unum quod dicit glo. illa Tenetur quod dixi salua fide de viaticatis quia racionem vaticinium et communicatur dormicionis qua bene dicitur Nam si de viaticatis collectionem intelligat verbum tenetur quod dixi et cum eciam excidit ab aliis in quo sensu quem dictus proponens intendit sequitur quod licet horam confitendi potuisset mutare eciam quod est absurdum Unde illud tantum in generali dispona quod Ieronimus exponit de ipsius ministeriis sacramentis et Ambrosius et Augustinus de hiis que ad huius sacramenti ordinem pertinent tantum circa communicantes includere quo ad hoc quod etiam ponit ordinarie salua fide de viaticatis per apostolum dicta sacramenti usus ante sacramentum non est de eadem specie huius sacramenti sed quoddam sacramentum ut dicunt doctores Unde circa usum huius sacramenti remaneat tunc ordinandi potestas ut predictum est Nam ut in forma confectionis quod videtur manus adicit ut competentibus missalia cum textu Evangeliorum et Pauli clare liquet Et predicta offert dictus proponens aliqua dicta oracionis dominice super illo verbo panem nostrum cotidianum vel super substancialem da nobis hodie quod per illum panem intelligatur sacramentum atque ideo oportet respondere quia non urgent ad punctum questionis ut possit intelligi de pane naturali quo cotidie indigemus pro vite corporalis sustentacione Et etiam de pane sacrali quem cotidie desiderare debemus Et ipsum cotidie accipit ecclesia et communis fidelis per ora sacerdotum Cum enim sacerdos in persona ecclesie celebrat orat et ad utilitatem omnium fidelium suscipit sacramentum de hoc iam supra dictum est Et si opus fuit ad hunc laicus dicere Sane intelligendo dictum sanctorum doctorum in quo dictum beati Augustini de con. di. ii Cotidie comedere omnibus accipere nec laudo nec vitupero

Eciam dictus proponens allegavit misteria de veteri Testamento que quamvis surgeant omnes docti cognoscunt nec in omnibus illis per eum allegatis in hoc passu est aliquid quod ad punctum questionis tangat Sed hoc communiter dicendum occurrit quod licet omnes figuras veteris Testamenti que ad hoc sacramentum per doctores applicantur ille sunt precipue de agno paschali de manna et de sacrificiis precipue sacramentum representantur et in omnibus istis figuratur communio de comestione de bibicione autem nichil Comedi precipitur agnus quod signabat cristum unde apostolus ad Corinthios v Pascha nostrum ymmolatus est cristus Itaque epulemur in azimis sinceritatis et veritatis Et ibi apostolus admonet epulari cristum id est comedere cristum qui ymmolatus pro nobis est pascha nostrum Sed ad et ea que dicta circa comestionis dicuntur per beatum Gregorium in omelia paschali et per alios doctores in diversis locis exponuntur et optime applicantur ad debitam disposicionem animorum fidelium sedule habere debent circa confessione agni

Immaculati que Iohannes ostendit dicens Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata
mundi alias. Quem agnum fideles suscipiunt sub forma panis. Et ad hoc est bene
in illa gloza pro proponente allegata super leviticum xxiiii et super verbo panes quoque con-
secrationis comedite ibi gloza dicit Carnes cum pane comedi precipit ut intelligamus
corpus cristi quod caro est et panis qui de celo descendit sicut Ihesus in ewangelio dicit
Iohannis vi Cum Iudei dixissent patres nostri manna manducaverunt in deserto
sicut scriptum est Panem de celo dedit eis manducare Dicit eis Ihesus amen
amen dico vobis non Moyses dedit vobis panem de celo Et ita ego sum panis
vite et pluribus interpositis iterum replicat Hic est panis qui de celo descendit non
sicut patres vestri manducaverunt manna in deserto et mortui sunt qui manducat
hunc panem vivet in eternum. Hunc panem manducant fideles spiritualiter per fidem
que per dilectionem operatur et in sacro sub specie panis. Sed neque ibi de bibitione
fit mencio Similiter in sacrificiis carnium duo videlicet hostie et immolaciones
de carnibus vel de frugibus. Sed de sacrificiis edebat populus de libaminibus non bibe-
bant quod per doctores ad suum propositum allegatur Si placet in gloza que ex quam
aliter proponens allegat super leviticum. Triste vobis glo dicit Sed aut hoc sacrificium
comedi debet etiam in loco sancto id est in ecclesia Sed mirum est cum in ambabus glosis per
proponentem allegatis de bibitione mencio nulla fiet quod ipse infert quod sit pre-
ceptum manducationis et bibitionis sacramentalis. Quod autem aliter allegat dictus pro-
ponens de parabola cristi Simile est regnum celorum homini regi qui fecit nupcias
filio suo matthei xxii et quod statim subiungit de luce xiiii Cum per illam parabolam
intelligatur communio ecclesie militantis iuxta dictum beati Augustini quod habetur
in decretis vicesimo tertia q iiii tertia Ipsa pietas vobis dicit communionem domini
unitas corporis cristi non solum in sacro altari sed etiam in vinculo pacis. Sed
non placet Nec video ad quid allegatur. Cena bona est quod homines invitantur
et cogantur ad cenam domini non solum de plateis et de vicis sed etiam de se-
pibus errorum a quibus detinentur iuxta exposicionem beati Augustini ad unitatem
corporis cristi non solum in sacro altari sed etiam in vinculo pacis
Illa statim adduntur de sermone beati Thome de [illegible] non manducandi etc.
Non video quomodo faciunt proponentes contra negligentes de quibus ibi loquitur vet[illegible]
cos qui pro temporalibus sed lucris et secularibus negociis intenti se occupant
In sacro communionem tempore debito negligunt, contemptores dicit qui secularibus
tanto amore inherent quod corpus dominicum sumere parvipendunt. Cum ergo eorum
dicant sacra canonica vel corpus domini nullo modo potest inferri per quod proponens infe-
rtur scilicet quod negligentes manducare corpus domini et eius sanguinem etc.
Beatus Thomas similiter dicit quod corpus domini sumere ipse addicit de suo et bibere
sanguinem quod ergo de suo addicit per dictum sancti Thome non placet. Cum ergo sub

iungit dictis proponens quod sanctus Thomas dicit Cum communicare sacramentaliter
et spiritualiter simul est solemnia et optima pars de primis duabus scilicet sacramentali
tantum vel spirituali tantum quod certe verissimum est quia omne bonum quantumcumque primo additum
bene facit illud melius Nulli ergo sit dubium quin melius sit communicare spiritualiter
et sacramentaliter simul quam spiritualiter tantum Sed tunc infert proponens Si ergo spiritualis est
de precepto multomagis spiritualis et sacramentalis simul facit magis continuatorem na
a simili esset arguere Bona est continentia melior est virginitas Sed continentia est
de precepto ergo multomagis virginitas vel bonum est vitam activam recte ducere
Sed melius vitam contemplativam Cum ergo vitam activam recte ducere sit in precepto
ergo et recte ducere vitam contemplativam que tamen sunt falsa Immo ut communiter dicitur
et ut in pluribus verum est bona sunt in precepta summa et optima sunt in consiliis
Unde Cristus interroganti quid faciet ut vitam eternam possideret dixit serva mandata
tantum dans antea Postea de perfectione dixit Si vis perfectus esse vende omnia que
habes etc Sic ergo aut illud bonum quod est summe mandata de necessitate est
Illud vero optimum quod est perfectius voluntati relinquitur Si vis inquit perfectus
esse Cum autem dictus proponens subiungit Et ergo dictus Innocentius .vio. de Officiis
et sancti Thome Communionem sacramentalem digna esse meliorem quam modum spiritualem
et in idem reditur quod primo dixit scilicet communionem spiritualem et sacramentalem in simul
meliorem esse quam sacramentalem tantum quia sacramentalis manducatio digna vero est et
spiritualis ipsam precedat quia vero heretici fidem veram non habentes possunt sacra eciam ymo
nec possunt heretici qui in communicatione et veritate ecclesie non existunt verum angelus
ad Damasum cum ceteris credunt quod Cristus in carne venit et in eadem carne in
natus est qua carne passus est et resurrexit et ipse sit filius dei coeternus deo et per pre
incommutabile verum patris cum per quod facta sunt omnia Sed tamen ab eius corpore quod
est ecclesia ita dissentiunt ut cum corpus eius non sit in toto corpore quocumque diffunditur
sed in aliqua parte separatum inveniatur manifestum eos esse non esse in katholica ecclesia
Et idem Augustinus et habetur .i. q. .i. Ecclesia fides bonum veritatem preter veritatem
eciam facit unitatem que est Cum eo autem quod predictum est ab Augustino concordat
etiam beatus Jeronimus in disputatione contra luciferianos cum in fine sic dicit breve
tibi et aptum animi mei sensum proferam In illa esse ecclesia permanendum que ab
apostolis fundata usque ad hunc diem durat sit ergo audieris eos qui dicuntur xpi
non a domino Jesu Cristo sed a quocumque alio nuncupari et puta marcionitas et
valentinianos scito ibi non ecclesiam Cristi sed antixpi esse sinagogam Ex hoc enim ipso
quod postea instituti sunt eos sunt eos se indicant quos apostolus futuros pre
nunciavit nec sibi blandiantur si de scripture capitulis videntur sibi affirmare
quod dicunt cum et diabolus de scripturis aliqua sit locutus et scripture non in legendo
consistant sed in intelligendo Alioquin sequimur possumus et nos quemcumque novum

nabis docma compone ut offeram in ecclesiam non recipiendos q altari
fuerunt et duas tunicas habent
Idem est Gregorius in moralibus quia ex sola catholica ecclesia victimas
a conspicitur aput se ex loth domus prohibet de quo videtur impetr
monsos ponitur ut dei faciem contemplatur quia nisi quos fidei soliditate
tenuit dominus prudentiam suos agnoscit. de soliditate dns dicat sup hanc pe
tram edificabo ecclesiam meam. Sola quippe est p qua dns sacrificium accipiet
libenter sola que p erratibus intercedat fiducialiter unde et de agni hostia
dominus precepit dicens In una domo comedetis nec efferetis de carnibus
eius extra foras In una namque domo comeditur quia in una catholica
ecclesia vera hostia redemptoris immolatur de cuius carnibus divina lex effe
ferras prohibet quia dare sanctum canibus vetat Sola est que intus se positos
valida caritatis compage custodit unde et aqua diluvii archam ad subli
mia sustulit omnes autem quos extra archam invenit extinxit unde quidem
et manifestum est quod sine spirituali manducatione que e p fidem que p dilectionem
operatur nullus potest ex digna manducacione sacramentalis [illegible] sacramentali man
ducatione [illegible] et paulus dicat quod sine fide impossibile est placere deo. Et quod sa
Aug cramentum sacramentum est [illegible] cum ut inquit beatus augustinus sicut etiam
an [illegible] ut intellexerunt homines dei dns [illegible] christi hoc sacramentum in
eis rebus commendavit quod ad unum aliquod rediguntur Ex multis namque
granis panis unus conficitur et ex multis racemis vinum confluit sic
ex multis fidelibus una constat ecclesia Ille ergo digne suscipit sacramentum qui
in se habet illud quod significat sacramentum unitatem et ut idem augustinus inquit tenet se
de q. di [illegible] quo passus. Spiritualis quidem manducacio sola et per se dat vitam
sacramentalis autem addita spirituali confert graciam sacramentalem unde e gra sacramen
talis munus quoddam divinum accidens ad consequendum sacramenti effectum Sicut sanctus
Thomas dicit in ultima parte sue summe xi lxx ar [illegible] in corpore Sed effectus
est sacramenti est ut idem dicit sup iiii sententiarum ubi tractat de effectu huius sacra
menti [illegible] in visione ad finem .q. Proprius effectus huius sacramenti est conversio
hominis in christum ut dicat cum apostolo vivo ego iam non ego vivit vero in me
christus ad gal. ii. Ad hunc effectum consequendum admittit receptio sacramentalis
p graciam sacramentalem Sed autem effectus ad perfectionem tendit ut supra est dictum nec
scio si multi sint et utinam omnes essent. de communicantibus Sed dimissum sacramentum
quam attingunt perfecte illum effectum ut amat ipsum. Non ipsum sed amat in eius corpus
corporatur quisquis si amat in eo corpus aut amat ipse carnalis homo
ut paulus apostolus nos docet cognoscere in epistola ad gal. [illegible] In ecclesia dei

concilia promissa recitata dicens de hiis qui spiritu vivunt et ambulant quod desideria
carnis non perficiunt et sequitur paulo post manifesta sunt opera carnis fornicatio
immundicia spiritualia luxuria ydolorum servitus beneficia inimicicie contenciones emula
tiones ire rixe dissensiones turpitudines secte invidie homicidia ebrietates
comessaciones et hiis similia que predico vobis sicut predixi quoniam qui talia agunt
regnum dei non consequentur et sequitur fructus autem spiritus est caritas gaudium pax pa
ciencia benignitas bonitas longanimitas mansuetudo fides modestia continencia
castitas et quoniam verbo salvatoris nostri sicut a fructibus cognoscitur arbor cognoscat
unusquisque in se si reperit in se fructus spiritus aut opera carnis sicut superius nomina
ta sunt et ex hoc cognoscat an vivat ipse iam non ipse sed vivat in ipso cristus
cum et ipse apostolus ibidem subiungit qui cristi sunt carnem suam crucifixerunt cum
viciis et concupiscenciis in hoc cognosces si in te vivit christus. Si caro tua cum viciis
et concupiscenciis crucifixa sit de concupiscenciis carnis aut quod vel in te vivit
Si talis sis iam non tu vivis sed vivit in te christus et vivere tibi christus est et mori
lucrum cupiens dissolvi et esse cum cristo ut ita nos sublevare velamine sed revelata
revelata facie simus cristo quoniam talis es magnas gracias age deo et omnes
per regenerationem cristum ut nos tales efficiat et faciat dies nostros sic finire quod credit
in ipsum que sub sacramento in ecclesia dominum in cristo velo revelata facie videmus
et finaliter eius beatifica visione amen

Continuatur magis eius ad omnia pro complemento ampliori eius equitur
ac disputatio domini cum iudeis cristi de quo paulus ad ephesios ii capitulo
pax nostra qui fecit utraque unum. Post predicta de iure ponens venit ad illud vi
capitulo nisi manducaveritis carnem filii hominis et cetera. Ad istam auctoritatem doctores
quidam de ea arguunt et apponunt in hac materia. Quicquid dicam salvo meliori quod
loquitur de spirituali manducacione que fit per fidem que per dilectionem operatur nam
illa operatur vitam eternam salvatore nostro dicente in ewangelio Johannis xvii hec
est autem vita eterna ut cognoscant te deum verum et quem misisti ihesum cristum quod
vita ergo in cognicione consistit que hic est per fidem ex parte prima ~~corporis~~ quam
[illegible] per fidem et in futuro erit plena ut ibidem hoc exposito [illegible] licet
autem que hic habetur cognicio de per fidem qua habitante in cordibus nostris et per
dilectionem operante indubie habemus vitam eternam et cristus manet in nobis
et nos in cristo dicente apostolo omnes enim filii dei estis per fidem quod cristo ihesu
quicumque enim in cristo ihesu baptizati estis cristum induistis ad galatas iii et
alibi habitare cristum per fidem in cordibus vestris ad ephesios tercio quo modo licet
homo cristum in se manducet quod cristus habitet in corde et maneat in cristo
quam cristum induit hec bene probatur per textum predictum Johannis vi ~~[illegible]~~ in fine collationis
sit dictum. Beatus Jeronimus dividit consistens secretorum hoc mandatum eius intereo

damus in nomine filii eius Iesu cristi et diligamus alterutrum sicut dedit mandatum
et qui servat mandatum eius in illo manet et ipse in eo Sic ibi textus Et qui in
cristo manet et cristus in eo hic manducat carnem et bibit sanguinem eius ut textus eiusdem
continuat habent solutionem frequenter et repetitus verbis dicit sanctus Thomas
et alii doctores communiter qui circa istam materiam ex intencione pertractant. Sed adhuc ad
1 ipo maiorem discuciendi proposito ex isto textu eius ostendere dicte auctoritatis verum et sin
cerum intellectum. qui iuxta doctrinam beati Augustini in libro de doctrina cristiana
in quo libro ponit regulas et documenta ad intelligendum sacram scripturam
Ubi ipse dicit quod verissime intellectus alicuius scripture ille censendus est qui ex circum
stantibus partibus colligitur et eisdem apte conferatur et hoc maxime in fi
guratiuis scripturis vel signatiuis qualis est ista nisi manducaueritis etc. Sic
ipsedem Augustinus ibidem dicit Nisi manducaueritis inquit carnem filii hominis et bi
beritis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis ffacinus vel flagicium vi
detur iubere signata est precipiens dominice esse cogitandum et suauiter atque vtili
ter recondendum in memoria quod pro nobis caro eius crucifixa et vulnerata sit
hoc ibi beatus Augustinus que declaracio valde est reputanda quia in eo libro docet
quomodo scriptura sacra sit intelligenda Item enim in dictis doctorum valde est
attendendum in quo genere loquendi et ad quem finem loquitur Aliter enim est accipiendum
quod loquitur per modum exhortandi vnde frequenter explicant seu adaptant
textum per similitudinem mediorum ex sola vocalitate et aliter quod sacrificiose disticie
de ex intencione vt ita mox resoluendo Vnde cum hic beatus Augustinus in doctrina
scientifica et magistri tradendo artem et regulas intelligendi sacram scripturam
declarat sensum illius auctoritatis modo predicto constat illam esse finalem inten
cionem qua dictus sit textus de illo textu et quod ille sit verus et proprius intellectus eiusmodi
textus Dicamus ergo quod ille manducat carnem cristi et bibit sanguinem cristi qui
fidem veram tenet quod filius dei carnem suscepit humanam et in ea passionem
et mortem sustinens pro redempcione generis humani redempcionem sanguinem suum fudit et
huius passionis suauitatis continuat meditando et premeditando Vnde albertus
magnus in quodam sermone de corpore cristi de triplici potus ordine ex sanguine
cristi dicens quod primus est sacramentalis qui a solis sacerdotibus sumitur secundus intel
lectualis qui a populis cristianis sumitur sub specie panis de ipso cristi corpore
Tercius spiritualis qui ab omnibus saluandis de passionis cristi pia meditacione
habetur. Et mirandum est valde quia dicit quod tercius spiritualis etc. Concordat
tamen sicut beati Augustini

Veniamus ad discussionem ipsius textus Tenemus quidem predicto sicut beatus
Augustinus dicit et est primo allegatum quod ille textus est figurata locucio ad
sensum patet habemus eciam modi loquendi sacre scripture Nam in tropicis
seu figuratiuis locucionibus valde est attendenda consuetudo loquendi Nam et

Cum in legibus statutum est ut in dubiis et ambiguis orationibus attendenda sit intentio loquentis et voluntas, sic in sacra scriptura pro refectione spirituali sit aut per sapientiam aut per alia dona spiritualia que obtentum vel desiderare venit. Unde comestionis primo ix capitulo Sapientia edificavit sibi domum. Et venite comedite panem meum et cetera. xv° Eccl. Cibavit illum pane vite et intellectus et aqua sapientie potavit illum. Ysaie lv° Ysaie
Omnes sitientes venite ad aquas et qui non habetis argentum bibite et comedite. Et multa possem adiungere ex discursu sacre scripture sed dimissis aliis venio ad verba Cristi in hoc thematis Jo. de quo mobilius sermo venit aut evidentior
nisi ab illo quod scribitur Jo. iiii° cum Jesus sitiens dixit Samaritane si scires quis est qui tibi dicit da michi bibere tu forsitan petisses ab eo et dedisset tibi aquam vivam. Quid sitiebat Cristus docuit nos beatus Augustinus omelia xv° Aug.
fidem in ea operatur et fidem eius bibere et eam in corpus suum traiceret. Corpus eius est ecclesia hoc Augustinus. Et hoc probat per illud quod infra dicitur meus cibus est ut faciam voluntatem eius qui misit me. Et quam aquam promittet Samaritane ipsemet Cristus declarat. Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei non sitiet in eternum sed aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. Quasi diceret eum (?) in me predicationi cor accommodavit et gratie donum agnovit. Fides que per dilectionem operatur in eo nascetur et sic in vitam eternam transivit. Vadatque ultra in eodem
textu Jo. iiii° Rogabant eum discipuli dicentes Rabbi manduca. Ille autem dixit eis Ego cibum habeo manducare quem vos nescitis. Dicebant discipuli numquid aliquis attulit ei manducare. Glo. Non intelligebant escam sic velut supra non intelligebat aquam. Unde magis eos instruit non per carnem vel illam sed iam aperte docens meus cibus est ut faciam voluntatem eius qui misit me. Sic est in textu. Et meus cibus est ut faciam voluntatem eius qui misit me et perficiam opus eius. Glo. Voluntas patris est ut credant in eo et in filium quem ipse misit. Opus patris est cura salutis Cristi, ergo cibus cura fidei et cura salutis. Item ergo voluntatem docendo credere in se facit opus maturandi mysterium redemptionis. Procedamque ulterius In novissimo die magne festivitatis stabat Jesus et clamabat. Si quis sitit veniat et bibat. Jo. vii° Hec tribuntur (?) Cristus et Jesus. Clamando provocat omnes et ad suam venire eucharistiam (?). Ad quem potum vocat Jo. evangelista exponit dicens Hoc autem dicebat de spiritu quem accepturi erant credentes. Unde glo. super verbis Si quis sitit dicit audire verba Dei et intelligere. Et sequitur glo. Venter est conscientia cordis que bibito spiritu purgata venit. Et est fontem et ipsa est fons vel flumen quod emanat benivolentia ad proximos velit consulere. Et si multas peterem de sermonibus Cristi illud tamen volui proponere. Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam quoniam ipsi saturabuntur. Mat. quinto. Et volui saturabuntur et de quo in talia

ostenditur xxii c. Ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater regnum ut edatis
et bibatis super mensam meam in regno meo ubi glo(sa). Beati qui esuriunt et si-
tiunt iustitiam quoniam ipsi saturabuntur fruendo solum desiderato et amato gaudio
veri boni. Et alia gloza. mensa que omnibus sanctis est ad fruendum proposita
est celestis vite glo(ria). mensa ergo erit in regno dei in qua edent et bibent
et quid nisi dei beatificam visionem Cum secundum beatum Aug(ustinum) dei visio est tota merces
dei ergo visio erit cibus et potus animarum in celesti gloria. Hic autem cibus et potus
hic inchoatur per fidem et in celo perficiatur per spem Unde beatus Aug(ustinus) et ha-
betur glo(sa) coll(ecta) sancti Thome super illo Jo xvii hec est autem vita eterna ut cta
dicit Cum enim fides nostra videndo fiet veritas tunc mortalitatem nostram commu-
tatam tenebit eternitas fides ergo est cibus et potus animarum in hoc exilio et
in beata patria dei visio

Hec summissis pro loquendi consuetudine demanda que multis amplius
auctoritatibus possent ostendi sed licet brevitatis causa sufficiant Est enim
Aug(ustinus) valde ut predixi attendenda consuetudo loquendi. Unde beatus Aug(ustinus) in li. 3o
de doctrina cristiana Admonendi sunt studiosi venerabilium litterarum ut in scri-
pturis sanctis genera locutionum sciant et quomodo apud eas dici aliquid soleat
vigilanter advertant memoriterque retineant et hoc maxime in locutionibus
figurativis qualis est ista ut beatus Aug(ustinus) dicit in li. 3o de doctrina cristiana ubi
tradens regulas et documenta ad intelligendam sacram scripturam posita regula
de dicta auctoritate tradit etiam quod est maxime considerandum quia nos in admo-
nendo sermone hoc dicit sed in doctrina intelligendi sacram scripturam ut dictum est
Veniam ad propositum vi Jo. Veniamque in quo primo narrat quomodo cristus deus ex
de quinque panibus et duobus piscibus multitudinem populi saciavit quod quidem
opus eius quod dictum est figura fuit ut Aug(ustinus) declarat in omelia xxi super Jo
et alii doctores concordant per quinque enim panes quinque libri Moysi per duos pisces
duas illas personas scilicet sacerdotalem et regalem quam cristus figurabat et am-
Alchuinus bas ille sustinuit secundum Aug(ustinum) vel secundum Alchuinum psalmos et prophetas in quibus
omnibus latebat cristus Ipse autem frangendo panes et pisces idest aperiendo sacra
legis et prophetarum et primo apostolis quando dicens eis hec sunt verba que lo-
cutus sum ad vos cum adhuc essem vobiscum quoniam necesse est impleri omnia que scri-
pta sunt in lege Moysi et prophetis et psalmis tunc aperuit illis sensum ut in-
telligerent scripturas Luce fi. c. et deinde per apostolos ministrando populis animas
esurientes pane vite increpando refecit Deinde cum vero venissent ad eum
turbe volens intellectus et affectus eorum ab hiis transitoriis rebus revocare
ad amorem eterne vite increpando dixit Amen amen dico vobis queritis
me non quia vidistis signa sed quia ex panibus manducastis et saturati estis
Cris(ostomus) quasi dicat propter carnem me queritis non propter spiritum Aug(ustinus) Cris(ostomus) Post hec

prehensionem aut doctrinam eius adiungit dicens operamini non cibum qui perit
sed qui permanet in vitam eternam quem filius hominis vobis dabit hunc enim pater
signavit deus. Dixerunt ergo ad eum quid faciemus ut operemur opera dei. Respondit ihesus
et dixit eis hoc est opus dei ut credatis in eum quem misit ille. Hic Aug.
et est in glo. et ti. sancti Thome credere ergo in eum est cibus in vitam et-
ternam. Ut quid paras dentem et ventrem crede et manducasti. Quia ergo in-
vitabat eos ad fidem illi adhuc querebant signa hic Aug. in glo. ordinaria
Intellige fides que operatur per dilectionem opus dei est que est in actu et fons
totius boni sicut etiam innotuit beatus Aug. quod Samaritane dixerat si scires quis
petit a te bibere tu petisses ab eo ut daret tibi aquam vivam. Istis promittit
cibum qui permanet in vitam eternam. Et respondeo quod potus promissus Samaritane
et cibus istis promissus unum et idem est et tamen ibi aqua hic cibus nominatur
Attendendum est etiam quod dicit operamini cibum non dicit comedite cibum et tamen
tamen de cibo corporali aliud sit operari cibum aliud comedere. Operatur in coquina
et in mensa comeditur. In hoc autem cibo de quo hic loquitur idem est operari
et comedere quia utrumque est credere et istud dico propter grammaticos quilibet nimio
non plene grammaticos tertiam partem doctrinalis ignorant qui locutionibus tro-
picis proprietates vocabulorum grammatice et grosse considerant apud quos hec
pro diceretur aliquem innocuos dentes habere dicerent enim quod nuces faciliter
frangerentur quod tamen apud veros grammaticos significat locutiones scientes
apte dicitur et ornate. Nec enim transsumpcionis ignorant omnem similitudinem
quamvis sed propter suam elegantiam transsumunt nuces ad dentes. Leonem ad cristum
turrim ad nasum sponse et sic de similibus multis. Sequitur ewangelium prosequi-
mur. Postquam videre petierunt signa et comederant manna datum patribus in de-
serto allegantes illud scripture panem de celo dedit eis manducare. Dixit eis
Ihesus amen amen dico vobis non moyses dedit vobis panem sed pater meus
dat vobis panem de celo verum. Panis enim verus est qui descendit de celo et
dat vitam mundo. Cristus est iste panis glo. i. verbum dei descendens incarnatum verum
magister Bonaventura in compendio dicit quod verbum est cibus angelorum sed verbum
incarnatum est cibus hominum et glo. super ver. qui de celo descendit dicitur verbum
homo fit. Sequitur in textu dixerunt ergo ad eum da nobis hunc cibum dixit
autem eis Ihesus ego sum panis vite qui venit ad me non esuriet et qui credit
in me non sitiet sed utroque videtur panem qui esuriem tollit et sitim. Ergo idem est
cibus et potus. Deinde beatum Aug. audite eum qui venit ad me hoc est qui credit
in me et quod dixit non esuriet hoc intelligendum est non sitiet unquam utrumque
enim illa significatur sanctitas eterna ubi nulla est egestas hic Aug. et est
in glo. interli. Nunc vide tu quare dixit non manducare et bibe ego
autem verum panem reperio qui esuriem tollit et sitim. Sequitur in textu sed dixi
vobis quia vidistis me et non credidistis et hoc dixit ad improperium

de grammaticis

incredulitatem eorum quia non erant saciandi hoc pane sed et si illi non credi-
derunt non propter hoc in utilitate venit / qui omne quod dat mihi pater ad
me veniet per fidem dicit glo Et eum qui venit ad me non eiciam foras quia de-
scendi de celo non ut faciam voluntatem meam sed eius qui me misit patris Hec e
autem voluntas eius qui misit me patris ut omne quod dedit mihi pater non perdam
ex eo sed resuscitabo illud in novissimo die Hec est voluntas patris qui misit
me ut omnis qui videt filium et credit in eum habebit vitam eternam et ego re-
suscitabo eum in novissimo die Hic quomodo venitur expressius ostendit quod id
Aug9 est qui venit ad me et qui credit in me non ut dicit Aug. venitur ad christum non
ambulando pedibus sed credendo / quod bene patet per illud Io. xii Ambulate dum
lucem habetis / et infra dum lucem habetis credite in lucem · ostendens idem esse
quod ambulare / et venire ad eum et credere in eum et manducare illum panem
vivum qui de celo descendit · omnia idem sunt / qui sic per fidem manducat credendo
per fidem non esuriet neque sitiet / quia ad eternam satietatem perveniet resuscita-
tus in novissima die Sequitur in textu Murmurabant ergo iudei quia dixisset
Ego sum panis qui de celo descendi et dicebant Nonne hic est Jesus filius
Joseph cuius nos novimus patrem et matrem / quomodo ergo hic dicit quia descendi
de celo Respondit ergo Jesus et dixit eis Nolite murmurare invicem. glo.
quasi non sum panis quia vos sumus sed Nemo potest venire ad me nisi pater meus
qui misit me traxerit eum. glo. i. credere in me nisi gratia eum preveniat nisi per
revelationem que revelatio est tractio Sequitur et ego resuscitabo eum in novis-
simo die Scriptum est enim in prophetis Et erunt omnes docibiles dei omnis qui au-
dit a patre et didicit venit ad me non quia patrem vidit quisquam nisi sed is qui
a deo est hic vidit patrem Amen amen dico vobis qui credit in me habet vitam
eternam Ego sum panis vite Hec iterum apperte quod credere et manducare quia panis
vite est qui credit in eum habet eum et sic comedit eum · hic enim est hic vitam eternam
Sequitur in textu patres vestri manducaverunt manna in deserto et mortui sunt. glo.
quia non intellexerunt in eo spiritualem sic et vos qui auditis et non spiritualiter
intelligitis / vixerunt quidem Moyses et alii electi quia spiritualiter manducaverunt
hic et qui modo vera non spiritualiter accipiunt Notanda est ista glo. contra Begh^r
in textu hic est panis qui de celo descendit ut si quis ex eo manducaverit
non moriatur Ego sum panis vivus qui de celo descendi Si quis manducaverit
ex hoc pane vivet in eternum · glo. or. Quomodo sit panis declarant non
solum secundum verbum quo vivunt omnia · sed etiam secundum carnem assumptam pro mundi
vita / humana enim caro que erat peccato mortua eius unde coniuncta i. incorporata
unum cum illo effecta vivit de spiritu eius sic vivum corpus de suo spiritu qui de
corpore christi non est non vivit de spiritu christi et sequitur in eadem Aug.

Unde sumpta est gloza de spiritu non vivit nisi corpus cristi unguendum eum cor-
meum vivit de spiritu tuo. Hunc panem exponit Augustinus dicens Unum corpus multi
sumus o sacramentum pietatis o signum unitatis o vinculum caritatis qui vult vivere
accedat incorporetur et vivificetur. Et sequitur in glo. Anima autem iudei non cape-
bant unitatis nec talibus exponitur quomodo deus carnem suam dat ad man-
ducandum sed audiunt verum magis moveantur nisi manducaveritis quia sic scriptum
in textu litigabant iudei ad invicem dicentes quomodo potest hic nobis dare carnem
suam ad manducandum. Dixit ergo eis Iesus Amen amen dico vobis Nisi man-
ducaveritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem non habebitis vitam
in vobis. glo. Et si ignoretis quomodo modus sit dandi eam carnem nisi man-
ducaveritis etc. Sequens glo declarans textum ita dicit hunc cibum et potum societatem
vult intelligi corporis et membrorum suorum quod est ecclesia et hic cibus demonstrat
textus sequens Qui manducat carnem et bibit sanguinem meum habet vitam eternam
et ego resuscitabo eum in novissimo die. Caro enim mea vere est cibus et sanguis
meus vere est potus. Qui manducat meam carnem et bibit sanguinem meum in
me manet et ego in illo. glo. Iam exponit quomodo fiat quod dixit et quid sit
manducare carnem et bibere sanguinem. Ecce ergo plane intelligitur illud ante
nisi manducaveritis ab ipso cristo datum videlicet in cristo manere et cristum in se ma-
nentem habere. Hoc autem quomodo fit apostolum audiamus. Omnes enim filii dei estis per
fidem in cristo Ihesu. Quicumque enim in cristo baptisati estis cristum induistis ad
Galatas iii°. Et alibi habitare cristum per fidem cordibus vestris ad Ephesios iii°. Ecce
quomodo habet cristum manentem in se. quia per fidem cristus habitat in corde. Et ma-
net in cristo qui cristum induit. Hoc inde probatur per textum prima Io. iii. in fine
ubi sic dicit beatus Io. divinorum conscius secretorum. Hoc est mandatum eius ut
credamus in nomine filii eius Iesu cristi et diligamus alterutrum sicut dedit no-
bis mandatum. Et qui servat mandata eius in illo manet et ego ipse in eo. Quem
licet volui meliorem interpretem verborum sancti ewangelii quam ipsum sanctum Iohannem
qui ea scripsit. Ecce tu aperte ostendit quod fidem et caritatem habere est in cristo ma-
nere et cristum manentem in se habere. Unde Augustinus et habetur de con. di. ii. c.
In eadem tamen. Et illud cogitetis vos vitam habere non posse qui sine expertes cor-
poris et sanguinis cristi dicente ipso nisi manducaveritis carnem etc. nulli est
aliquatenus ambigendum tunc unumquemque fidelium corporis sanguinisque domini fieri
participem quando in baptismate membrum corporis cristi efficitur nec alienari ab
illius panis calicisque consortio etiam si antequam illum panem comedat et calicem
bibat de hoc seculo in unitate corporis cristi constitutus abscedat. Sacramenti
quippe illius participatione beneficio illo non privatur qui ipse hoc quod ipsum

sacramentum sit. Inveniuntur hec Aug. Unde hic plana declaratio verbi Augustini
de tota questione sine sacramentali manducatione per sola spiritualem satius sit illa
dicto christi nisi manducaveritis etc. Et etiam eandem sententiam per eadem verba repetit
in sermone de infantibus et habetur de con. di. ii. c. ita dominus. Et etiam in libro
de sacramentis fidelium et ponitur per magistrum sententiarum in iiii° di. ix. Sed et hunc eius
verum intellectum sapiens eorum sententias confirmat quam breviter ptramq
Sequitur textus Sicut misit me vivens pater et ego vivo propter patrem et qui
manducat me ipse vivet propter me. glo. Sicut ego vivo propter patrem an vivior
sit qui me manducat vivit enim et ergo me vivit. Sequitur in textu hic est panis
qui de celo descendit glo et ita constat quod est vere panis de celo non manna quod
illud manducaverunt patres vestri similes mortui sunt. Manducans hunc panem
homo qui vitam non habebat. Hoc non potest dici de sacramentali manduca
tione quia non competit nisi ei qui vitam habet spiritualem. Sequitur in textu hec dixit
in synagoga docens in Capharnaum. Multi ergo audientes ex discipulis eius dixerunt
est hic sermo quis potest eum audire. glo. Sapientes secundum carnem ideo murmurant.
Sequitur in textu Sciens autem iesus apud semetipsum quia murmurarent
discipuli eius dixit eis Hoc vos scandalizat glo. quia dixi de carne et san
guine Si ergo videritis filium hominis ascendentem ubi erat prius glo. Si quo
videretis non eo modo quo putatis erogo corpus Et quia hec gratia morsibus
non consumitur sed spirituali gratia me illius dando in corpus meum continuit hunc
plane solvit quod ipsos movebat putabant enim quod corpus distribueret ille dicit
se in celum integrum ascensurum. quid ergo tenendum sit apposite subdit Spiritus est
qui vivificat caro hec que locutus sum vobis spiritus et vita sunt glo.
verba quibus dixi vobis manducate me etc. vivificant anime ut autem aliquis
maneat in christo ut membrum et christus in eo ut in templo vivificatus fiat
unitas autem ex caritate est caritas a spiritu ergo spiritus est qui vivificat compa
ginata membra non separata In sequentibus autem verbis determinat
declarat quid est ad eum venire quia per fidem que est ex dono dei dicit sed sunt quidam
ex vobis qui non credunt. Sciebat enim ab initio iesus qui essent credentes
et quis eum traditurus esset et dicebat propterea dixi vobis quia nemo potest venire
ad me nisi fuerit ei datum a patre meo. Hic dominus replicat quod predixit venire ad
credendum causam non credendi ostendit venire ex credere quod et sequentia etiam
manifestant. Sequitur in textu Ex hoc multi discipulorum abierunt retro et iam
non cum illo ambulabant dixit ergo iesus ad duodecim et vos vultis abire respondit
ergo Simon petrus domine ad quem ibimus verba vite eterne habes Et nos credimus
et cognovimus quia tu es christus filius dei. Comederunt petrus et alii per quibus
loquebatur panem qui de celo descendit et quod quia crediderunt et cognoverunt
comederunt carnem eius et biberunt sanguinem. Bene sapuit in ore cordis

Et ideo abire volunt sed dicunt verba vite eterne habes etc. Non loquor de sacco mea sed de sciencia secundum augustinum omelia super Joh. ubi beatus augustinus ita dicit Cum ergo dixisset discipulis suis numquid et vos vultis abire Respondit petrus petra illa voce o vim domine ad quem ibimus verba vite eterne habes bene sapit in ore eius caro scilicet domini nam exposuit eis et dixit Spiritus est qui vivificat caro autem nihil prodest quando id dixit Nisi manducaveritis carnem meam et biberitis sanguinem meum non habebitis in se vitam Ne carnaliter intelligerent Spiritus est inquit qui vivificat caro autem non prodest verba autem que locutus sum vobis spiritus et vita sunt hunc spiritum et hanc vitam non sapiebat iste Nicodemus qui nocte venerat ad dominum cui ait Jesus Nisi quis natus fuerit denuo non videbit regnum dei et ille carnem suam sapiens in cuius ore nondum sapiebat caro cristi quomodo inquit homo potest cum sit senex iterum nasci etc. hec Aug. Et notandum quod dicit beatus augustinus quia bene sapit caro cristi in ore petri Ex quo patet quod petrus comedit carnem cristi De qua cristus dixerat Nisi manducaveritis etc. Et tamen adhuc sacramentum hoc a cristo nondum erat institutum / Similiter ita non videt clarum et verum intellectum verborum cristi ex ipsius verbis et ipsius declaratione ex verbis circumstantibus textus de cuius intellectu agitur Sed et ex alio loco ad ipsum probatur salvator cum discipulis suis quibus iam apertius parabolam loquebatur quam turbis Iudeorum in ultimo sermone post cenam dixit manete in me et ego in vobis Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso nisi manserit in vite sic vos nisi in me manseritis / ego sum vitis et vos palmites qui manet in me et ego in eo hic fert fructum multum Albertus et Thomas in glossa qui manet credendo obediendo diligendo perseverando et ego in eo illuminando subveniendo perseverantiam dando et ita si quis in me non manserit mittetur foras et arescet et ita in textu Si manseritis in me et verba mea in vobis manserint Cristus ostendens quid est in me manere subdit Si manseritis etc. in me et verba mea in vobis manserint etc. ego in quo est vita vestra si maserunt in vite quia palmites sunt si non manent in vite arescunt quod manent in vite quod est cristus credendo et obediendo sic ergo per fidem que per dilectionem operatur et manere in cristo et cristum in vobis est manducare carnem eius et sanguinem bibere et vitam habere habere sequitur beatus augustinus per totum discursum quem facit super hoc capitulo in quintima expositione quam facit super evangelium Jo. a principio usque ad finem super hoc capitulo et super tercio capitulo et in multis passibus per discursum textus sui Item in libro de doctrina christiana quod est valde necessarium quia ille liber ab eo est editus ad docendum sacram intelligere scripturam Item in libro xxi de civitate dei ubi ita dicit cum ergo est eius corporis unitate aut in christianorum compage membrorum cuius sacramentum corporis sacramentum fideles communicantes de altari sumere consueverunt Ipsi vere dicendi sunt manducare corpus cristi et bibere sanguinem cristi etc. Denique ipse dixit cum

Aug.
Aug.
Albertus
Thomas
Cris.
Aug.

manducat carnem meam et bibit meum sanguinem in me manet et ego in eo
ostendit quid sit in sacramento tantum sed re vera corporis est manducare et sanguinem
eius bibere hoc est enim in christo manere et ut in illo maneat et christus sit in eo
sic dixit tamquam diceret qui non in me manet et in quo non ego maneo non se
dicat aut existimat manducare corpus meum aut bibere sanguinem meum et
in libro de unico baptismo contra pelagianos ut supra est allegatum Item
Ieron(imus) et beatus Ieronimus teste doctore habetur in glosa super illo p(rima) cor xi hoc enim accepi a
domino quod et tradidi vobis etc et in decreto de con(secratione) di(stinctione) ii dupliciter(?) inquit
intelligi caro christi et sanguis vel spiritualis illa atque divina de qua ipse dixit
Caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus et nisi manducaveritis
carnem et sanguinem meum biberitis non habebitis vitam eternam vel caro
que crucifixa est etc de qua carne intellexit Ieronimus illud Nisi mandu-
caveritis hoc apte colligitur ex dicta glosa que in predicto expresse(?) dupliciter
carnem huius sacramenti scilicet contentam et significatam sed non contentam Et quod si-
gnificata et non contenta est caro christi que de virgine fuit Significata vero
sed non contenta est unitas ecclesie Consequenter subiungit hoc est duplex caro
Ieron(imus) christi unde Ieronimus ait duplex etc Ad idem est Augustinus super Io(hannem) Crede in ihesum
Augustinus cristum hoc est manducare panem vivum qui credit manducat invisibiliter
saginatur et invisibiliter renascitur Huic etiam sensui dicit etiam famo-
sus Allexander de Halis sanctus Thomas Bonaventura Richardus et
re omnes doctores famati(?) hoc sentiunt

Sed quid dicendum est quando reperimus aliquos doctores qui dum loquuntur
de sacramento eukaristie allegant illum textum Ad hoc dico quod solemnes
doctores Zacharias Crisopolitanus in libro qui dicitur unum ex quatuor de eo
ex quatuor evangeliis fecit unum textum Ita dicit Nonnulli doctores
aliqua de predictis que videntur ad altaris sacramentum referunt et in columna expo-
sitione nulla(?) Noster(?) huius doctoris aptissima verba dum dicit quod nos(?)
distinguere que videntur referre et in continua expositione ponere Et in-
super(?) quod in columna expositione glosa ordinaria et Augustinus declarant illum textum
primo et ipse Cristus quod autem dicit aliquem textum ad aliquod videntur refe-
runt non quia est quod illius textus sit talis verus et proprius intellectus
sed ex quadam similitudine vel ratione simbolica vel parabolica conformia(?)
adaptant hoc probo ex textu Mathei deinde ex dicto [illegible] Cronica dicit
et omnes male habentes curavit et adimpletur quod dictum est per Ysaiam
prophetam dicentem Ipse infirmitates nostras accepit et egritudines nostras
Hilarius portavit Super quo verbo beatus Hylarius dicit hoc autem de passione magis
a propheta dictum esse videtur [illegible] ergo Cronica de egritudinibus hoc exposuit
vel sciendum quod historie hoc testimonium adaptavit vel ostendit quoniam

plures egritudines

Plures egritudines a peccatis sunt nam et ipsa mors a peccatis habuit radicem. Vide quod licet verus sensus illius prophetie sit de peccatis tamen ewangelista adaptat ad corporales infirmitates. Item illud Mt. secundo ut adimpleretur quod dictum est per prophetam ex egipto vocavi filium meum de quo Jeronimus super Osee dicit hoc autem testimonium vult ewangelista hoc autem typice referetur ad Christum et postea in eadem. Et veniens habitavit in Nazareth ut adimpleretur quod scriptum est per prophetam quoniam Nazareus vocabitur super quo beatus Jeronimus habuit autem sic prophete testimonium more suo adimplevit dicens etc. vel in textu. Et Jo. xviii Si ergo me queritis sinite hos abire ut impleretur sermo quem dixit quia quos dedisti mihi non perdidi ex eis quemquam ibi Christus perditionem autem non habet dixit secundum illam eternam. Ewangelista vero et de presenti morte hoc accepit sed et ecclesia et doctores applicant beate marie illud quod de sapientia increata scriptum est Ab initio et ante secula. Et multa similia et sanctis confessoribus episcopis [illegible] que paulus apostolus dicit de Christo in epistola ad Ebreos et in ecclesiastico de moyse aaron. Et ecclesia cantat in festo corporis Christi Venite comedite panem meum et bibite vinum quod miscui vobis et verba Job dixerunt viri tabernaculi mei tabernaculi mei quis det de carnibus eius ut saturemur que sunt per quandam appropriationem non tamen sine convenabili causa facta et Christum. Intravit Jhesus in quoddam castellum et mulier quedam martha nomine excepit eum in domum suam applicatur ad mariam beatam virginem. Et legitur in festo assumptionis eiusdem [illegible] de si diligitis [illegible] in sanctis illa caritas ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi applicatur ad sacramentum cum tamen non sit ille proprius intellectus. Gregorius xii moralium illud Job antequam in [illegible] exponit de inferno et [illegible] in libro de vita contemplativa illud apostoli Quod non ex fide peccatum est exponit de fide christiana cum tamen verus sit i. ex conscientia [illegible] presidentia verba declarant et doc. et est textus Mt. Cum omne de presbytero defecerit multi carta [illegible] omnia [illegible] sit ex dicit predictus doctor verum est [illegible] aliquas partes ewangelice lectionis referunt ad sacramentum altaris et non inepte sed ex simbolica ratione [illegible] que est [illegible] signum et rem. Sed advertendum est quamvis ea que hoc modo transsumuntur non habent eam distinctionis modum. Non enim ea que referuntur ad signum per verum signati eatenus distincte accipienda sunt. Apostolus enim dicit mihi absit gloriari nisi in cruce domini nostri Jhesu Christi. Et etiam canit O crux ave spes unica hoc passionis tempore auge piis iustitiam reisque dona veniam. Hec verba ad unum referuntur principaliter et ad aliud tamquam ad signum applicatur. Sed sermo fide passionis Christi salus non est et a solo Christo crucifixo reis venia datur. Est tamen venerabile signum crucis propter eum venerandum et ante oculos frequenter habendum propter memoriam salvationis nostre non est tamen unica christianorum spes sicut est ipse Christus crucifixus. Ipsi vero [illegible] communis sub duplici specie applicatas [illegible] ad sacramentum [illegible] volunt accipe quod accipiatur in principali intellectu de quo dicitur Constat enim ut supra deductum est quod in ipso principali intellectu verum et idem est manducare et bibere et est unus panis qui esuriem tollit et sitim quod sicut beatus Greg

Paulus(?)

Jeronimus

Greg

Apostolus

In simili inquit super orationem omnem Christo. Sacra scriptura cibus et potus noster est. Unde per
prophetam alium dominus comminatur mittam famem in terram non famem panis nec sitim aque
sed famem et sitim audiendi verbum dei. Cum ergo substracto suo eloquio famem et sitim
nos alibi dicat. Quia eius verba cibus noster et potus sunt. Demum sic ergo in propo-
sito dico omnem credentem in se quod is non esuriet neque siciet dicat quod ipse noster cibus
et potus sit evidenter ostendit. Et iterum cum manducantibus carnem et bibentibus sanguinem
vitam dicit nos habere non posse et se manducantibus vitam e vestigio pollicetur
Cum consequenter subiungit Qui manducat me ipse vivet propter me quod ipse idem
cibus et potus sit manifeste declarat. Unde Iohannes Cris. in sermone pen. Man-
Cris. ducare noluisti factus est mensa. Bibere noluisti factus est tibi poculum. Qui
manducat meam carnem et bibit meum sanguinem etc. Notandum quod non dixit dedit
tibi sanguinem sed factus est tibi poculum et tamen subiungit auctoritatem que videtur dissim-
sonare cum ipsius auctoritatis vero sensu demum quia idem Cristus vivus et in-
teger cibus nobis et potus est. Unde beatus Augustinus et habetur de con. di. 2. Quia
Aug. Qui manducat et bibit Cristum vitam manducant et bibunt. Et Greg. in
Greg. omelia paschali de con. di. 2. Quid sit sanguis etc. Si quotidie eius ipse comeditur
et bibitur. Dico ergo quod in principali intellectu qui secundum fidem Christi bibit et manducat
cat Cristum fontem aque vive et cibum salutis eterne et non esuriet neque siciet
panem illum sic manducando. Sic et qui Cristi corpus sub specie panis digne
sumit celestis panis scilicet sanctitatis membrorum se participem ostendit. Carnemque
manducat et sanguinem bibit. Nam ut verbis utar domini P. de Tarantasia In
hostia est cibus et potus secundum rem licet non secundum expressum i. aspectum signum et
Alexander et Albertus magnus in summa de corpore Christi — sub panis specie manducatur caro et bibitur sanguis licet non signo Christo. P. in me-
predicte allegato dicit Sic sacerdos sumit sanguinem sacramentaliter de calice Sic
populus sumit intellectualiter sub specie panis de ipso corpore Cristi et est eadem
vitalis et tamen dulcis ut sacerdotibus qui sumunt eum in specie vini de cali-
ce cum fructu botros cipri dilectus meus mihi dico sumo in botro et uva i. virgi-
donum in cibum et ex uva sugo dulcem sanguinem Cristi Dent.° xxv. Et san-
Dent.° guinem vere bibunt meracissimum. Et iterum al. Secundus potus Cristi sanguis
est intellectualis quem apostoli sumunt sub specie panis de ipso corpore salvatoris. Nam
sicut sub specie vini sanguis est intellectualis per consecrationem et corpus panis ...
vicionem unde sicut sacerdos sumit Cristi sanguinem sacramentaliter Ita fideles populi
sumunt eum intellectualiter de ipso Cristi corpore. Nos illud primi aquile cum
bibunt sanguinem pulli aquile sunt subditi ecclesie hic lambunt sanguinem Cristi non
de calice sed de ipsorum corpore hec ille. Unde magister Bernardus in iii de Cl. pro
quo dedit rationem quare sint sub duplici specie instituta statim subiungit sub utraque
specie totus sumitur Cristus nec plus sub utraque nec minus sub altera tamen su-
mitur Cristus nec plus et confirmat hoc auctoritate beati Hilarii quia ubi pars ibi totum

est ut ait Ylarius in corpore Cristi quia in manna presserit de quo dicitur qui plus collegerat non habebat amplius nec qui minus parauerat habuit minus Et idem dicit glo super epistola pauli prima cor xj Sub specie enim panis est Christus totus plenus gracia et fons omnium graciarum ymmo esset error quod sit credere et sunt quidam heretici hoc dicentes unde sicut narrat ymmo in tractatu de missa parte quarta b quorum Iudas propter quidem dicendum habuit errorem prohibitum fuit ne hostia intincta daretur. Ista sunt verba ymmo Iudea vero cristus buccellam intinctam dedit unde constitutum est ab ecclesia ut non detur intincta Constitutum est in concilio propter heresim extirpanda que dogmatisant Christum sub neutra specie totum existere sed sub utraque simul existere et hec est una de causis quare ecclesia commemorant quare sub utraque specie populo non donatur prout laudabilis et approbatissima consuetudo ecclesie habet

Cum finaliter constituatur ante tribunal maiestatis diem tuam anima que omni peccato sua condigna penitencia emendauit et eukaristiam tamen sub specie panis accepit assunt accusatores demones et dicunt hec anima vitam eternam habere non debet quia non comedit speciem sub utraque iuste modo tu dixisti nisi manducaueritis carnem et biberitis sanguinem non habebitis vitam in vobis Ait anima illa Domine tu dixisti eciam qui manducat me ipse viuet propter me tamen ego te sumpsi et sunt gratum manducaueris in illo digno sacramento adimplens promissorum tuum manducauit te viuam propter te cuius tam impius quod audeat asserere animam habent quotidie dare a vita beata non tamen una anima sed multa milia animarum propter tot annorum circula hec consuetudo viguerit in ecclesia sancta dei dicat ergo quilibet Christianus Deo tu credidi et scio quod falli non possum quia ipsa veritas ait qui manducat me ipse viuet propter me Et hoc modo sit credendum ecclesia tradidit que secundum apostolum est columpna et firmamentum veritatis super columpnam et firmamentum veritatis fundatus cadere non possum quia fundatus supra firmam petram columpnam scilicet et firmamentum veritatis et in illo modo possum deuiare Jo Crisostomus in Crisostomus
sermone de pente cum incipit hodie terra facta est celum dicit petram vocauit eciam suscipientem fluctuus est non titubantem et in quadam epistola sua que incipit multi quidem fluctus et immanes sed submergi non vereor quia super petram sto Ista dicit Christus eciam nichil fortius et illa fortior enim ecclesia quam terra multo ymmo et fortior celo Celum et terra transibunt verba autem mea non transibunt Ipsa enim petri nauicula que turbari potest periclitari non potest Si ergo conuententes in scripturarum pelago pereunt non timeo ipsa eciam ecclesia est archa noe iuxta vallegatam autem beatam Gregorii cum possem multas concordancias aliorum sanctorum doctorum afferre ipsa omnes in se credentes ad superiora leuat Rogemus supplices ipsius caput dominum nostrum Ihesum Christum ut sic nos in ipsa faciat persistere et sanctis operibus hundare et abhac vita militanti seu pugnanti ecclesia ad te triumphantem que est in beata celestia patria prouenire mereamur

Expeditis tamen dei adiutorio hijs que dicenda occurrunt pro discussione

eorum que per partes excitatas scripta sunt circa donationem cene et a beato Paulo
prima ad Cor. xi contra nec non et Cirillus contra Nest. vi. c. i. Nam procedendo etiam ad
originalia seu dicta doctorum et canonum que per precedentes consequenter inducta
sunt. Invocando eius auxilium gratiam et illuminationem cuius munere ipsi doctores
conuenerunt scire et posse dicere que dixerunt et sacri canones sunt conscripti. Sed
Aug. ante omnia volo premittere quod beatus Augustinus in libro de doctrina christiana tractat de
Ticonii regulas quas dicit esse veluti claves ad aperiendum intelligentiam sacre
scripture prefatum que beatus Augustinus ibi dicit circa primam regulam de domino
et de eius corpore mistico et ultimam circa quas dicit lectorem sacre scripture
debere esse [illegible] quia sepe sacra scriptura dum de corpore loqui incipit transit
ad caput et iterum ad corpus reuertitur et econtra et nunc de sanis nunc de infirmis
membris per mixtum loquitur in quibus faciliter erratur nisi diligenter le-
ctor aduertat atque discernat. Similiter modo quartam regulam quam dicit de specie
et de genere quoniam interdum scriptura dum de specie loquitur et adhuc continuare videtur
excedens speciei mensuram transit ad genus vel ut beatus Augustinus id est cum de specie transitur
ad genus quam adhuc de specie loquente scriptura vbi vigilare debet lectoris intentio
ne querat in specie quod potest in genere melius et certius inuenire quod explicat
in exemplo prophete Domus Israel habitauerunt in terra et polluerunt eam. Sic vbi dissime
loquitur de israhele secundum carnem et postea continuando quam de eodem loqui vi-
deatur excedit speciem vel et adiungitur genus de loquendo israhele secundum spiritum qui non
est ex vno populo sed ex omnibus gentibus congregatur et sanctificatur et mundatur
aqua munda hoc est baptismi sacro que ibi latius declarantur. Sic et aduertendum
valde est in dictis doctorum aliquorum qui ad instar scripture sacre tropice fre-
quenter loquuntur et dum de signo loquuntur transeunt ad signatum de sacro
altaris transeunt ad misticam Christi carnem et econtra sicut in glossa or. super Matheum
Comedunt et bibunt ex eo omnes. Hec sunt verba Jeronimi Ebrietas felix salutaris sa-
Iero. cietas que quanto copiosius sumitur tanto sobrietatem mentibus donare dignatur. Iudas
bibit sed non satiatur nec sitim extinguit ignis eternus quia indigne sumit misteria.
Sed totam hanc glossam intellige volunt de sacro invisibili sicut ultima pars loqui
videtur non esse vocatur prima sua quia etsi tam copiose posset de illo aliquis sumere
quod non sobrius esset. Sed de spirituali gratia quanto magis hauritur tanto magis anima pura
sobria et clara efficitur. Sed illud quod in missa dicitur Iube hec perferri per manus sancti
angeli tui. Sic vbi aduertendum est nam cum illa oratio de illo sacro loqui videatur
per illud et quidquid sic tibi relatum prima pars de corpore mistico loquitur ut declarat
sanctus Thomas in ultima q. lxxxiii articulo iiii quarto in responsione ad nonum dicens
cum sacerdos non petit ut species sacramentales deferantur in celum nisi corpus Christi verum
quod ibi esse non desinit sed petit hoc de corpore mistico quod in hoc sacro significatur.

Similiter dictus Augustinus et habetur de con. di. 2 quia passus est dominus pro nobis commendavit in isto sacro sanguinem suum et corpus quod fecit nosmetipsos cum dicit loquitur de corpore vero statim transit ad corpus misticum cum dicit fecit nosmetipsos nam et corpus ipsius facti sumus opus igitur est ut vigiles lectoris intendas in istis transumptionibus et de uno in alterum transumptionem ne queras in sacramentali manducatione quod in instituta cristi carne scilicet fidelium unitate et manducatione eius que fit per fidem que per dilectionem operatur citius et melius invenitur

Et bene placet michi illud quod dicit quod auctor sacre scripture est deus qui omnia simul suo intellectu comprehendit ideo non est inconveniens si in una litera sacre scripture plures sint sensus De eo autem quod dicit literales non contendo primo quia scio quod multi doctores dicunt quod non est nisi unus sensus literalis alios esse allegoricos et quod quod ponit de illo ego ero illi in patrem quod ad literam de salomone dictum quod intelligatur etiam de cristo etiam ad literam non concedunt patet quia per allegoriam sic et duo filii abrahe dicuntur duo testamenta iuxta apostolum ad Gal. iiii unde dicunt nonnulli doctores quod ille allegat pauli in epistola ad Ebreos et eiusdem illud ubi non commendatur quod eo applicatur ad cristum sunt allegorici sensus propter allegoriam de signo ad signatum sicut salomon et agnus paschalis erant figura cristi Et ideo de illis ad literam dicta sunt de cristo per allegoriam Et hoc loquendi genus sepe ponit scriptura et etiam doctores et hoc frequenter in materia sacri In quo genere loquendi advertendum quia non adequate oportet accipere sicut totam scripture seriem applicat sicut tamen 2o Regum 7o scribitur de salomone Ipse edificabit domum nomini meo et stabiliam thronum regni eius usque in sempiternum Ego ero ei in patrem et ipse erit michi in filium que iam per paulum applicatur ad cristum Illud tamen quod immediate sequitur quod si inique aliquid fecerit arguam eum non ad cristum simpliciter applicari potest hoc esset una longa materia in qua multa dici possent Sed quia nunc alia me compellant sufficiant pro presenti et ad principalem materiam prosequamur

Primo ad probandum quod literalis sensus et principalis illius verbi Nisi manducaveritis etc. sit de sacramentali manducatione allegat glo. interlinearem quam dicit in eorum codicibus inveniri que dicit quod iste modus non fecit mentionem de comestione sacri altaris Certe illa non est glo. ordinaria quia glo. ordinaria semper prosequitur textum de quo predixi unde ibi statim glo. ex dictis Augustini hunc cibum et potum societatem vult intelligere corporis membrorum suorum quod est ecclesia etc. hec est vera glo. Et statim alia sequens iam exponit quomodo fiet Et quid sit manducare carnem et bibere sanguinem hoc est in cristo manere et cristum habere in se manentem et sic deinceps per totum discursum glo. patet per me supra dictus est deductum Et sic illud commentum quod iste modus non fecit mentionem de comestione sacri altaris non est glo. ordinaria sed potuit esse quod aliquis sic postillat in libro suo et postea scriptores inseruerunt cum glo.

Illa autem pars que sequitur bene est de glo videlicet Si ignovisses etc et ne quis di
cat me allegasse glo marginales et quod verum est quod ille persequuntur sensum quem
ego dico sed quod illa esset interlinearis dico quod interlinearis et marginalis semper
sequuntur illum sensum quem ego dico verum infra glo interlinearem exponens illud
Caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus dicit enim satietas scilicet eternitatis
etc et sic semper glo ordinaria persequuntur solum de spirituali manducatione Et idem dico de
alia quam subsequenter allegat Exponit quidem solum doctores de comestione sa
cramenti altaris que vera non est glo ordinaria sed creatio quod quia ego repperi eam cassatam
in isto elegantissimo libro et ab aliquo studioso et magno viro bene videtur dispo
sito et eius effigie potest intueri quia non solum ista est cassata sed alie plures per diversum
sum volumen Ego volui intelligere quare hoc factum esset et quesivi libros anti
quos Et vidi quod glo que in isto volumine sunt cassate in istis antiquis non sunt
unde ego et alii magistri qui meum hoc viderunt tam ex hoc quam ex continuatione
vel distolutione ad intellectum glozatoris cognoscebamus illas non esse glo ordinarias in
ducimus quod sunt postea aliquis postillavit et per eas scriptores insuerunt in glo
unde ille prudens cassavit quia non sunt ordinarie glo sed etiam ea que dicunt
non urgent quia dicunt de comestione altaris Dionysio vero predicto quia illud propter
infirmitates nostras accepit Et Cronica Mathei exposuit de cognitionibus
tamen tamen primus sensus illius loci sit de petius prout superius dixi allegando bernar
dum Et illud quod Christus dixit quos dedisti mihi non perdidi ex eis quemquam
Nam in passione exponit de apostolis ut non caperentur quomodo Christus dixit Si ergo
me queritis sinite hos abire unde Crisostomus ibi dixit perditionem autem non hanc dixit
sed illam eternam Cronica vero et de perditione morte hoc accepit multa super hoc hei
iam dixi que non oportet hic repetere per que ad hec et omnia similia est sufficienter
responsum glo quam aliter allegat non est alia glo sed pars predicte Item idem
inducitur Allegat postea glo super verbo sancti petri Domine verba vite eterne
habes Illa gloza nichil plus dicit nisi sit in ministratione corporis et sanguinis tamen
primitus vitam Et glo sequens super verbo Credimus et cognovimus dicit plus
est credere deinde cognoscere habetur in textu quia tu es Christus filius dei glo quia
tu es vita et ideo in carne et sanguine tuo non des nisi quod es eciam habemus
ergo istis glo nisi quod comedere carnem Christi et bibere sanguinem dat vitam sed quia
comeditur et bibitur glo ille non dicunt per se sed relate ad textum bene insinuat
quia credendo et cognoscendo quia tu es Christus filius dei Comederunt apostoli
carnem Christi et biberunt eius sanguinem Et hoc est quod beatus Augustinus commemorans
hoc verbum Petri dixit Bene sapuit caro Christi in ore petri ut supra est allegatum
Ecce quomodo beatus petrus comedit carnem Christi et bibit sanguinem eius creden
do et cognoscendo quia tu es Christus filius dei ut in textu supra quo sunt ille glo.

Dicta vero sancti Thome que quidam allegant non urgent si allegat pro to-
tum non est aliquid quod stringat magis quod magis videtur facere est illud quod
dicit concordia ante quod forma potest referri ad spiritualem manducationem vel sacra-
lem Si enim refertur ad spiritualem nullam habet dubitationem habet forma ille enim
spiritualem manducat carnem cristi et sanguinem bibit qui particeps sit ecclesie unitatis
Si vero illa forma refertur ad sacramentalem manducationem dubium habet quod dicit Ergo non
nego quin possit referri ad unum et ad reliquam sicut predixi Sed bene est advertendum
quod dixit quod si refertur ad spiritualem manducationem nullam habet dubitationem ista forma
Si autem ad sacramentalem tunc habet dubium et difficultatem quas sic quidam monet in
quibus determinat contra ipsos videlicet quod non est de necessitate salutis sub utraque
specie ut pridie fuit latum et quod adultis tantum debeat ministrari eucharistia et in
aliis multis locis semper est sanctus Thomas et ipsa forma Et est verum quod sanctus
Thomas interdum applicat istam auctoritatem ad sacramentalem manducationem Sed sicut quidam
ubi ipse resolute loquitur semper intelligit eam de spirituali manducatione sicut
possem ostendere per discursum operum suorum in multis locis

[E]ca quidem que allegantur ex libris beati Augustini de meritis et remis- Aug'
sione peccatorum et contra pelagianos eiusdem volumen sunt libri [illegible]
intitulantur nominibus Primum ergo quod allegatur in quo dicit optime puni-
cianam baptismum ipsum nichil aliud quam salutem et sacramentum corporis cristi nichil aliud
quam vitam vocant etc. non urget ad rem Sed sequentia videntur multum facere copia
primo quod ipse ponit ultimo quia est primo in libro beati Augustini ex quo dependet forma
subsequentium pro cuius intelligentia est notandum quod in illis libris beatus Augustinus
disputat contra pelagianos qui negabant originale peccatum et dicebant parvulos
etiam sine baptismo mitti innocentie habere vitam eternam Et quia [illegible]
et concludebantur multis rationibus et presertim ex illa auctoritate ipsius in evangelio Nisi quis
renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non introibit in regnum celorum di-
cebant et si non intrabant in regnum celorum tamen habebant vitam Et ideo paulo
ante illam auctoritatem pro ponentem allegata ita dicit beatus Augustinus propterea conatur parvulis
non baptisatis innocentie meritis salutem et vitam eternam tribuere Sed quia baptisati
non sunt eos a regno celorum facere alienos nova quadam et mirabili presumptione
quasi salus eterna et vita eterna possit esse preter cristi hereditatem et preter regnum ce-
lorum habent enim quo confugiant atque ubi delitescant quia non ait dominus Si quis non
renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non habebit vitam eternam Sed ait non intrabit in
regnum dei etiam si hic dixisset nulla hinc dubio possit oriri auferatur ergo ista
dubitatio dominum audiamus etc. Ecce patet quod ad convincendum illos sic arguit
qualiter ex quibus probat dominus vel ex eo quod aliud presupponit id quod presupponitur

Videlicet si ita non dantur nisi participantibus mense domini et ad illam nemo
vite nisi baptisatus accedit ergo erit vita sine baptismo habetur Et quod ut
inquit beatus Hylarius et habetur in decre. de ver. sig. intelligentia dictorum
ex causis est assumenda dicendi quia non sermoni res sed rei sermo est subiectus
et dicit beatus Ysidorus xxii. q. v. dicendum quia causa persona locus et tempus
quod nullatenus non indagantur in errores laborinthicos quod multi intrantes impingunt
et ideo in c. solite de ma. et obe. Nam si personam loquentis ad eos ad quos loquebatur
et cum loquebantur diligentius intellexisses sentencias non expressisses
totaliter intellectum considerandum ergo dictum beati Augustini ex causis dicendi
Aug. ad quem finem loquebatur Et certe non erat tunc propositum beati Augustini agere de vo
et ideo sensu illius auctoritatis nisi manducaveritis sed tota intencio versabatur ad
obcludendum illos hereticos pelagianos et ad tollendum eis ambages fugiendi modum
et quia evadere conabatur ab illa auctoritate nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu
sancto non intrabit in regnum celorum quia non dicit non habebit vitam tunc aufert
istud in qua ponitur vitam vitam Et tunc dicat Unde ad hoc vide post missa pro ma
tria pugnaces libros adversus constanciam perspicue veritatis intendat Et ideo
infra ne illi conaentur evadere quia non dixit nisi quis manducaverit sed nisi
manducaveritis ad parvulos loquitur obcludit eos per illud cristi Et panis quem ego
dabo vobis caro mea est pro seculi vita. Dicens non ergo pro parvulis tamen sed
pro seculi vita non ergo est intencio beati Augustini diffinire quod sine utroque sacramento
scilicet baptismo et eukaristia salus et vita haberi non possunt sed ita loquitur ad omnia diverti
cula tollenda hereticis illis ut probet quod sine baptismo nec regnum dei nec vita
possit haberi Et hoc bene patet ex hiis que infra dicit
Iam nunc scrutemur quantum adiuvat dominus ipsum Et evangelii ubi ait Nisi quis
renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non intrabit in regnum celorum quia isti sua
nisi moverentur non parvulos esse baptisandos esse censerent sed quia non ait inquiunt
nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non habebit salutem et vitam eternam
tantum dixit non intrabit in regnum celorum Adhuc parvuli baptisandi sunt ut sint se
etiam cum cristo in regno dei ubi non erunt si baptisati non fuerint quamvis etiam sine
baptismo si parvuli moriantur salutem vitamque eternam habituri sint quod nullo peccati
vinculo obstricti sunt Sed hoc dicentes numquam explicant isti quia iusticia nullum
parvulum habentem ymaginem dei separabitur a regno dei
Deinde videamus contra dominus ihesus cristus unus et solus magister solus bonus
in capitulo evangelica lectionis non signanter et ostenderet quod nisi pro remissionibus
peccatorum sicut ad regnum dei perveniat baptisati quamvis recte intelligentibus
sufficere debuerit quod dictum est nisi quis renatus fuerit denovo non potest vi
dere regnum dei Cur enim nascitur denuo nisi renovetur unde renovetur

Nisi a vetustate qua vetustate nisi in qua vetus homo cum simul
crucifixus est tractus in illo ut evacuetur corpus peccati aut unde ymago dei
non intrat in regnum dei nisi impedimento prohibenti peccati. Hec Aug. Patet ergo
intencio beati Augustini quod ex solo baptismo habetur salus et vita et regnum dei
quia fit novus homo nondum habens aliquid de vetustate peccati unde eum ymago
dei non intraret regnum dei nisi impedimento prohibente peccati que omnia dicit ad obtun-
dendum hereticos et omnia diverticula eius tollendum. Patet hoc etiam ex principio secundi
libri cum sic incipit De baptismo parvulorum Marcelline carissime quod non
solum eis ad regnum dei verum etiam ad salutem et ad vitam eternam adipiscendam
detur quam sine regno dei et sine Christi salvatoris societate in qua nos suo
sanguine redemit habere nullus potest priori libro satis ut arbitror disputavi. Hec ergo
patet quod epilogus totius primi libri et quod per baptisma datur non solum regnum dei sed
salus et vita eterna

Iam eundem beatum Aug. audiamus. In iii^o eiusdem operis libro dicit: Unde autem
apparuimus tot et tantis testimoniis divinorum eloquiorum dilucidissime apparet nec preter
Christi societate ad vitam salutem que eternam posse quemquam hominem pervenire nec di-
vino iudicio posse aliquem iniuste dampnari hoc est ab illa vita et salute
separari unde fit ut quoniam nichil agitur aliud cum parvuli baptisantur
nisi ut incorporentur ecclesie et Christi corpori membris que sociantur manifestum
sit eos ad dampnationem nisi hoc eis collatum fuerit pertinere. Et infra: Numquid etiam id
nisi manducaverint homines carnem eius hoc est participes fuerint corporis
eius non habebunt vitam. Hec Aug. Hiis addamus illam eius sententiam quam supra
posui: nulli est aliquatenus ambigendum tunc unumquemque fidelium corporis et
sanguinis domini fieri participem quando in baptismo membrum Christi efficitur nec alie-
nari ab illius panis calicisque consortio etiam si antequam panem illum come-
dat et calicem bibat de hoc seculo in unitate corporis Christi constitutus abscedat
est supra de con. di. iiii ca. dns. Et ibi ex sermone de infantibus di-
citur alias est cap. c. Et est contra istos pelagianos. Et magister sententiarum ponit
quod habetur de sacris fidelium. Et supra est ex dictis libris eadem sententia hiis colorat
Eusebius quia allegata illa auctoritate Nisi manducaveritis etc. statim subiungit
cum testimonium contra pelagianorum blasphemiam evidentissimum et validissimum est qui
asserere arrepta impietate presumunt non propter vitam sed propter regnum celorum
baptismum parvulis conferendum sub eius dei verbis quibus evidenter pronun-
ciat: Non habebitis vitam in vobis. Intelligendum est omnem carentem ba-
ptismum in anime creatura non solum gloria carere sed vita carere quod ille do-
ctor illud Nisi manducaveritis exponit de baptismo per illud concedimus

Aug.

Carnem cristi et bibimus sanguinem domini per illud incorporamur corpori
eius mistico et membris eius coniungimur Et hoc sufficiat pro responso ad hanc
et ad aliam optime premitti Dictum vero angeli ad cristoforum gramaticum et
sapientia ad hoc facimus quod illa verba cristi nisi manducaveritis etc applicantur ad hoc
venerabile et sacratissimum eukaristie sacramentum Et eum sit predicatori non declino quin de
in sermonibus admonicionibus et aliis similibus applicet illud tempore ad materiam sa
cramenti et non inconvenienter quia transfertur ad signum quod de re signata di
citur loquendi modus in sacrascriptura a dictis doctorum multotiens reperitur
Et repertum dictum illius solennis doctoris zacharie crizopolitani in libro qui
dicitur unus ex quatuor evangelis secundum formam textualem qui ita dicit super isto evangelio
nonnulli doctores aliqua de predictis verbis inducunt ad altaris sacramentum referunt sed in ro
tunda exposicione melius hec ille Deinde ponderandum est quod predicatori loquendi
genus quia aliter ponderantur verba in scientificis determinacionibus posita aliter
in admonicionibus et oratoriis loquendi genere et finaliter quod si ille fides docte anctis
per assuacionem seu transsumpcionem dicitur non credat ipsum illud dico sicut in illo
venis est panis vite qui esuriem tollit et sitim Et idem est manducare et bibere quod
lacius sunt deducturum sit et in ipso sacramentali quod quod per simbolicam racionem
dicitur non credat metas eius tamen simbolatur Nam illa manducacio est que
vere dat vitam sacramentalis vero revera non dat sed dei per graciam sacralem
adauget dicitur dare quod ergo ut predicatori per racionem simbolicam ad alterum dicatur
teneat et limites eius quam vero habeat hec vero sacramentalis etiam digne sum
scripta propterea quia auget dicitur dare Et iam super hoc multum heri dixi quod
sufficeret pro responsione generaliter ad omnia que pro proponentem ad hoc propositum allegantur
Et ideo non ad singula respondeo quia nimis tempus protraherem in longum
quia et multa dicta sunt que materiam questionis non astringunt Unde solum
ea recipiam que magis ad factum facere videbuntur Et aut videbuntur
domino proponenti quod aliquid de hiis que preterea faciam
Hoc non pretermittam quia bene speciali nota est dignum Cum enim dictus proponens
allegavisset dictum beati augustini super illo verbo evangelii unus militum lancea
latus eius aperuit ut illic quodammodo vite hostium panderetur unde sacra
menta manaverunt sine quibus ad vitam que vera vita est non intratur
Ille sanguis in remissionem peccatorum fusus est Aqua illa salutare tempora poculum
hic lavacrum prestet id est potum hec ille Subinfert proponens dicens quod sine duobus
sacris scilicet baptismo et sanguine cristi non intratur ad vitam eternam Audiat
dictus proponens quid habeat determinacio sancte matris ecclesie ut c. maiores
de baptismo ubi ita ad literam dicitur per sacramentum baptismi cristi sanguine re

ebriati culpa remittitur potatur poculum et ad regnum celorum etiam premittimur ianuam sanguinis cristifidelibus sinus misericordie reserabit. Unde glosa super hec verba Ihesu baptizato et orante apertum est celum. Nec ibi celum tunc cristo cepit aperiri sed hiis verbis ostenditur virtus baptismi quia nobis celi ianuam pandit. Solus ergo baptismus sine cristi sanguine sacramentali id est in sacramento calicis remittit culpam et dat ingressum ad regnum celorum. Neque est illa aqua baptismi sine cristi sanguine id est ex merito passionis cristi recipit efficaciam. Et hoc est quod dicit ille textus cristi sanguine cristi sanguine inebriati. Unde bene advertendum est et ex predictis cognoscendum quod textus canonum et doctores per methaforam sepe loquuntur quia neque aqua baptismi est inebriata cristi sanguine sicut iste textus canonis dicere videtur si gramaticaliter intelligatur sed dicitur inebriata sanguine cristi propter effectum quem suscipit ex sanguine cristi. Neque sanguis ille et aqua que ex latere cristi fluxerunt fuit realiter sacramentum baptismi et sacramentum calicis quia ille sanguis non fuit per consecracionem et baptismus non est aqua tantum sed aqua et verbum sicut textus innuit 1 q. 1 detrahe et est beati Augustini. Propterea non sine causa dixit beatus Augustinus in libro de doctrina cristiana sciant litterati modum omnibus locucionibus quos gramatici greco nomine tropos vocant auctores nostros usos fuisse et cetera. Unde ad propositum suadens et admonet et troporum cognitio propter scripturarum difficultatibus dissolvendis est necessaria. Vere quando invenitur quod non nisi sciamus advertere ipsas transsumptiones et methaforas locutiones in scripturis sacris et dictis sanctorum decipiemur frequenter. Aug.

Item Augustinum quod allegat quod in missa ecclesia percipiens sanguinem dicit amen. Qualem clamorem facit ecclesia in missa dum potatur sanguine cristi. Unde probat illud quod predixi quod in missa ecclesia potatur sanguine cristi per os sacerdotum pro ceteris ordinibus sacerdotum reddit amen.

Item Iohannes Cris[ostomus] in dialogo satis possum sufficienter generalis responso que est supra dicta. Sed forsan dicet proponens illud est de hiis que surgent et hoc forsan contingeret quia corruptus ipse non recepit illud dictum ex originali integro sed ab alio excepto quod a media clausula incipit primum et propterea illud quod Iohannes Cris[ostomus] dicit de ministerio altaris. Ecce habeo librum hic presentem videte ex integro in illo libro Iohannes Cris[ostomus] cum dominum vellent eum ad sacerdotium promovere affugerat et calumpniabatur ab aliquibus quod hoc faceret ex superbia contempnens sacerdotale ministerium ipse ad repellendum eorum calumpniam sacerdotale ministerium laudibus magnis extollit. Et inter cetera sic ad literam dicit: Neque aliud quod furor est contempnere illud ministerium sine quo nobis nec salus nec ea bona que nobis sunt promissa redderetur. Et ipse proponens inchoat ab illo verbo illud ministerium

et de misteriis facit mentionem misterium quia loquitur de sacro altaris Et
post predicta verba sequitur in textu Iohannis Crisostomi Nemo enim valebit ingredi
in regnum celorum nisi ex aqua renatus et spiritu Et qui non manducat
carnem domini et bibit sanguinem eius non habebit vitam eternam Que per nullum
alium quam sacrarum efficiuntur manus sacerdotis Neque vehementer utique ignem
vitare neque promissorum remuneratione potiri nisi per illorum talem officium etc
Que ego in prefacione mea supraposui Et quomodo ergo illi non solum re-
uerendi magis quam aut reges aut duces sed etiam magis erunt honorandi quam
parentes et cetera multa bene vident doctores per .v. in quo genere loquendi
utitur auctor iste et oportet enim sane intelligere Vt illud quod dicit At non
valemus vehementer vitare nisi per sacerdotum officium quod et per baptisma a laico
datum vehemenciam vitare etc oportet intelligatur sane Et iuxta dictum beati hilarii
ex causa dicendi non erat propositum Iohannis Crisostomi tunc per scrutari proprios sensus scri-
pture sed ut euitaret calumpniam sibi impositam ad tollere sacerdotale misterium
etiam parabolica verba et ad propositum suum verba scripture congrue applicare
et addidit illas duas auctoritates sicut in ewangelio sunt sed non dubito quod si quis
interrogasset Iohannem Crisostomum putatis tu illa duo sacra equaliter iniciari ipse
respondere quod omnes doctores irrefragabiliter tenent scilicet quod non Et diceret etiam cum
beato Augustino nulli est aliquatenus ambigendum tunc communicem corporis et san-
guinis domini fieri participem quando in baptismate membrum corporis christi efficitur etc
ut supra est allegatum Et ideo ista duo per manus sacerdotis accipit quando per sacerdotem
baptisatur et membrum fit illius beati capitis eius quod membrum incorporatur
et sic ipse in cristo manet et ipsum habet in se manentem sicut ipse Iohannes Crisostomus
dicit in sermone quodam ad nouiter baptisatos

Dictum eiusdem Iohannis Crisostomi Quod statim subsequitur est bona pia
exhortacio ad visitandum et adorandum cristum in qua ornatissime loquitur
more suo floribus rethoricis carmen suum ornando · et non videtur michi ad pro-
positum porrigere preterquam quod placuit proponere illam pulcram exhortacionem et michi · De
audite vide de statim sequenti ne forte quia dixi quod ad dictum Ieronimi res-
pondeam suo loco redarguar de violacione promissi ipsum volui preterire licet
quantum ad materiam de precepto parum faciat nisi quia inducit auctores ex Ewangelio
nisi granum frumenti Et ego sum vitis Et nisi biberitis sic ipsa auctoritas cum
aliis in eodem sensu nam quod ille textus nisi manducaveritis applicetur ad illam
institucionem supra communi et cetera Dico quod eo modo quo sua exposicio
quando vita est vitis manendo in ipso quando dixit Si quis in me non manserit
mittetur foras sicut palmes et arescit Subsequens dictum Ieronimi

In apologetico non tetigissem nisi quia ipse proponens facit ex eo illacionem
referens illud verbum Jeronimi quod dixit nobis tradi est non semper
quisque possit aut velit ad illud proderit aut scriptum homo quod salva gratia
non est ita sed ad aliud quod dicit iubet apostolus ut semper oremus ex quo
et ex illo dicto apostoli nolite fraudare invicem nisi forte ex consensu ad
tempus ut vacetis oracioni ipse Jeronimus inducat illud dictum quale bonum est
quod oracionem prohibet quod corporis Christi accipere non permittit Et ex hoc dicebat timuerunt contra
me multi etc. Et de isto est totus sermo ibi Et dicit iubet apostolus in alio loco — apostolus
ut semper oremus Si semper orandum est numquam est coniugio serviendum Et in
isto est advertendum quoniam dicta doctorum sunt sane intelligenda et non ad literam
stricte ut loqui videntur Nam ex istis verbis Jeronimi videtur quod nullus
debet coniugio serviendum quod dicere non esset verum nec ipse Jeronimus introgatus
hoc vellet sed Quia licitum est coniugatis debite operam dare coniugio verum apostolus
Paulus nolite fraudare invicem nisi ex consensu ut vacetis oracioni dixit
tempus est sed inde quod dicit quod Paulus iubet semper orare etiam
oportet intelligere sane ex quo patet quod verba doctorum ad inductiones et exhortaciones
hominibus ordinata ut habeant bonum intellectum etc. et beatus Gregorius in registro
prout ipse etiam proponens alibi allegavit dicit Si quis sua coniuge non
cupidine voluptatis sed sola procreandorum liberorum gratia utitur iste profecto sive
de ingressu ecclesie sive de sumendo corporis sanguinis Christi misterio suo est iudicio
relinquendus qui in igne positus nescit ardere etc. que habentur in decreto
xxxiii q. iiii vir cum propria Ipse vero proponens allegat de con di ii et ibi non est
Secundum vero quod statim allegatur Jeronimi etc. tetigissem nisi quia videtur
ipsum a proponente ponderari per hoc quod dicit cum ex eo quod cursus per ecclesias
constat unde eiusdem disciplina sanxit in posterum ut per aliquos annos sumatur
potius a ieiunis sumi et verbum debet non semper facit necessitatem de hoc allegatur
communiter textus ... di oportet et in glossa ... et in c. tua de sponsa in prima ...
dictum textum omnino debet et importat necessitatem
Hec est materia tacita iuristis que tractatur communiter in c. i. de postulatione ... et
in c. cum ab omni de vita et honestate clericorum Et alibi hic ..., quando debet non oportet importat
necessitatem vel non quo subiecta materia et aliis circumstantiis unde intelligendum est
vero attendendum est ut non semper ubi reperiuntur talia verba intelligantur necessitatem
importare Sed ad textum allegatum ex se patet verbum cum dicit potius a ieiunis
sumi oportet quia ad hoc refertur illud oportet quod a ieiunis sumatur et in
hoc importat necessitatem scilicet excludentem contrarium ut non sumatur a non
ieiunis licet tamen verum nisi infirmitas compararet

Capitulum quoddam dictum Eusebii quod etiam videtur virgo sed non sic videtur
ex integro ad locum illum per ipsum proponentem allegatum premisit signans de
melchisedech dicens cum oblatione panis et vini hoc sacrificium cristi prefiguravit
deinde ait iam et moyses de eo mistice loquens vinum et sanguinem sub una
appellatione significat in benedictione patriarche dominicam passionem insinuans
plenius declarat dicens lavabit in vino stolam suam et in sanguine
uve stolam pallium suum Et adiunxit quod evidenter constat vini creaturam cristi san
guinem interpretandam et que ad hoc de hac duplici specie inquirere debes ipso
domino attestante cognosce nisi manducaveritis carnem filii hominis
et biberitis sanguinem eius non habebitis vitam in vobis quod testimonium contra
pelagii blasphemias evidentissimum est qui asserere ausus impietate presumit
non propter vitam sed propter regnum celorum baptisma parvulis conferendum Super hiis eciam
dei verbis quibus evidenter pronunciat non habebitis vitam in vobis intel
ligendum est omnem animam immunem baptismi gracia non solum gloria carere sed vita hic
ibi Et post statim loquitur de aqua ponenda in calice vivis prius bene con
sideratis quo loquendi genere utitur doctor iste et quomodo dicat evidenter constat quod
vini creaturam xpi sanguinem interpretandam et illo lavabit in vino stolam suam etc.
Bene est opus quod habeat quod dicat pro intellectore Et postea ad confir
mandum hoc de veritate sacramenti quo sub duplici specie scilicet panis et vini vero
cristo gignitur et sanguinis inducit illam auctoritatem nisi manducaveritis etc. Et statim
dicit unica hec evidentissimum et validissimum argumentum contra heresim pelagianorum
et illam auctoritatem nisi manducaveritis reducit ad baptismatis sacramentum dum dicit sub
hiis eciam verbis dei quibus evidenter pronunciat non habebitis vitam in vobis
intelligendum est omnem animam immunem baptismi gracia non solum gloria
carere sed vita ut supra quod facit pro declaracione dicti illius sancti augustini contra
pelagianos de quo supra dictum est Et hic volo advertere quod in eodem sermone
pascali dicit panem angelorum manducavit homo Et quod panis angelorum est in mi
nisterio qui cibo sine vitiatis et lumine sine claritatis non sanat hunc panem di
centis propheta vi die duplum colligere sabbato autem non colligere dum a primo et dicitur
die in lege dicitur et in solo sabbato denegatur Nam tunc est ab eciam eius diuinam
diem resurrectionis conservant recipiendo ostenditur et synagoge ad quam intellectus
sabbati pertinebat negandus esse scribitur dum dicit iste quod dicit est septima celeste
panis frumento inmulceatur de quo pane vere enarrat historia neque qui plus
colligerat habebat amplius neque qui minus paraverat reperit minus. pretranssiendo
dictum capitulum de illa epistola xxxvii quia iam supra visum est et de illo supra pri
mum ut habeat visum quod dictum est iam supra etc.

Item ad dicta Leonis pape que prima facie videntur urgere Sed
sciendum est quod Leo papa loquebatur ibi contra manicheos qui nega
bant cristum celebrare nolebant sed illo die ieiunabant et ideo dicit Leo quod ne
mo ambiget mortuos resurrexisse et per quos diem dominicum celebrare no
lebant sed illo die ieiunabant et ideo dicit Leo quos nemo ambiget esse mani
cheos qui in honorem solis et lune die dominica et secunda feria deprehensi sunt
ieiunare quibus enim perversitatis sue opere huius propheciam sunt quod ieiunium suum ad
siderum cultum et ad resurrectionis cristi instituere contemptum De istis dicit Leo
quod simulantes se catholicos immiscebant se inter alios sed quia continuandum erat a ca
rne abstinebant quia non credebant cristum resurrexisse Ad detegendum ergo
istorum dissimulationem et latentem heresim manicheorum instituit alios huius
Leo quod ex huiusmodi indiciis poterunt deprehendi et ubi deprehensi fuerint a sanctorum
societate depellantur hoc in loco isto et alias dicendi occurrit ut habetur in de
cretis xxxviii di ubi primo sunt verba beati ysidori Sciendum est quod plura capitula
pro causa ex persona ex loco pro tempore consideranda sunt quorum modi quia que
diligenter non indagantur in erroris laborinthum nonnulli imitatores impingunt
cum aut iudicant quod intelligant aut inculpant quod iterando verba proclamarit o verba
memorie digna et aureis litteris scribenda Posthec sunt ibidem verba beati Gregorii — Gregor
regule sanctorum prius pro tempore loco pro persona pro negocio instante necessitate
tradite sunt Deinde beati Ieronimi quare est ut inter diversitates locorum et temporum — Ieron
et hominum quibus scripture facte sunt diversas causas et argumenta et origines
habebant ad propositum hoc declaratur in sequenti di ubi per multa probatur
circa propter manicheorum multa specialia statuta et prohibitiones illo tempore facte
fuerunt etc

Item ad dicta Damasceni et videtur stare vis in hoc quod dixit omnipo
tentis huius precepto donec veniat et est simile in antiquitate paschali
statim sequenti Et ad utrumque est eadem responsio Quia si bene considerantur verba
Dic. omnipotentia precepti transfertur ad transsubstantiationem in qua omnipotens deus
sacerdotem panis et vini in corpus suum et sanguinem transsubstantiando committit Et ad
paschalia bene videtur ex verbis antecedentibus sequentibus quod sic enim ait Et
si velis audire quid est hoc est enim corpus meum quod pro vobis tradetur
Et inde veniunt verba preponente allegata Crede o fili quia ita est ipse
dixit et statim dubitare non potes mandavit et creatum est preceptum ergo
posuit hoc facite in meam commemorationem videant ergo p. r. quod ista dicta sunt
ad probandum virtutem transsubstantiationis que fit ex potentia virtute Et si ad celebra
tionem misterii referantur quod iungit in ecclesia celebratur cum administratione sacra
ad plenum non loquitur et illi et multis aliis evidens responsio Vere de istis

originalibus doctorum et plurimum ita est ut per excepciones et partes aliqui intellectum satis videntur quam legendo integram Ergo legi paschalium integrum et vero tamen legi ex integro magis me roboratum in animo repperi propter hanc consuetudinem comitandi perplurima sub una tamen specie dictum eiusdem paschali quod statim inducet hic ad memoriam quod predixi de regulis Ticonii quia uno contextu transit ad diversas species in capiens similitudinem in cibo et potu Et tamen transiens ad spiritualem intellectum quod caute pensandum est in eo quod dicit Ideo simul bibitum in calice redduntur quia de uno calice passio debet domino nobis ad vitam eternam manarunt Si volumus intelligere de speciebus sacralibus certum est quod ambo non redduntur in calice Sed advertendum est illud quod propons statim subiungit Ex eodem Paschalio Quotquot in christo baptizantur cristum videntur induunt et panem angelorum induunt Ecce quod idem

pastalis paschalis confitetur et dicit hunc panem angelorum in baptismo a fidelibus comedi concordans cum beato augustino qui dixit tunc unumquemque fidelium corporis sanguinis que domini fieri participem quando in baptismo membrum cristi efficitur ut est supra allegatum Sed audiamus iterum eundem paschalium in Rethorica vero plus eo quia magis aut quam minus accipit et dicit non est omnibus quantitas visibilis extimanda in misteriis Sed virtus sacri spiritualis sicut nec quantitas hominis extimanda est in corpore sed virtus in ea et dignitas consideranda Nam plus retulit illa mulier in Evangelio que fimbriam eius vestimenti tetigit quam turba que totum corpus pressit quia plus eam mente et fide concepit Ideo cogitanda est a nobis huius quantitas misterii non quantum dente premitur sed quantum fide capitur et dilectione Nam enim recte caro cristi sine divinitate capitur nec divinitas sine carne adducta parabola evangelii de thesauro abscondito in agro et quod ager est humanitas thesaurus vero in agro absconditus est divinitas ita concludit Et ideo fili dum hoc misterium comitas dilata sinum mentis tue erinda conscientiam et percipe non qualem micam exhibes sed quantum fides capit hec ille Ita ergo fidelis homo micam ore capiens dilatato sinu mentis percipe se credit cristum totum in quo archa singula et amica et plenitudo divinitatis aqua est omnis virtus quam qui digne suscipit vitam eternam Sed ipso domino dicente Qui manducat me ipse vivit propter me ad thyrenem de con. di. ii Cristus panis est de quo qui manducaverit vivet in eternum De quo ipse dicit panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita

Allegantur posthec duo dicta beati Bernardi de primo quod incipit Benignissime ihesu nobile satis sponse non dicam statim

Bern. sed capio primo secundum quia breviter expedietur in quo beatus Bernardus

Dicit quod angelus ex Adipe frumenti saginatur et omnino grano saturatur
nos oportet interim quodam sacramenti cortice esse contentum tamquam furfure palea lit-
tere velamine etc. Et ponderet exponens verbum oportet de quo iam supra per me
dictum est. Sed consideranti dictum Bernardi plane liquet quid velit dicere sed
dicit nos oportet sacramenti cortice esse contentum maxime ex eo quod predixit de an-
gelo et ceteris que sequuntur. Quid aliud vult dicere beatus Bernardus
nisi quod soli nec cuiquam in hac vita degenti non datur revelata facie deum
videre. Et ideo contentum oportet esse bonis que a deo dantur nobis sub velamine
sacramenti deum adorandum et sub palea littere intelligendum sed et hoc spiritu intrinse-
cus vivificante. Contentari enim oportet eum qui plus habere non potest. Nunc veniatur
ad dictum primum in quo ita dicit beatus Bernardus Benignissime Ihesu nobile
satis sponse tue dotalicium indulsisti ut velut haberet columba tua
dulcissimum memoriale dilecti sui. Cristus enim pridie quam pateretur discipulis
suis hanc sacri formam scripsit efficaciam exhibuit idem fieri precepit hec
Bernardus. Quid habemus ex hoc dicto Bernardi nisi quod illud dignissimum
sacramentum est nobile dotalicium sponse sue scilicet ecclesie et memoriale dulcissimum
dilecti sui. Et quod cristus formam sacramenti hanc discipulis scripsit efficaciam
exhibuit et ipsum sacramentum fieri precepit in hoc omnes concordamus. Et sic veri-
ficatum est quod ecclesia que est sponsa cristi et columba dilecta sicut in epitalogo hoc
est in cantico canticorum sponsus cristus per os Salomonis spiritu sancto eius lin-
guam movente de sponsa sua ecclesia loquitur una est columba mea perfecta mea
una de hiis que in multis fidelibus unitis ecclesia adunatis unum beatus Ciprianus
et habetur extra quam loquitur commemoratis dictis verbis Salomonis et etiam apostoli
unum corpus et unus spiritus una spes vocationis vestre unus dominus una fi-
des unum baptisma paulopost ita subiungit Et etiam una est que se in multitudine
latius incremento fecunditatis ostenditur. Et vere hanc sponse quam cristus
ita dilexit ut seipsum pro ea ad mortem traderet dotalicium nobilissimum est ipsum
dignissimum eukaristie sacramentum et cetera sacramenta nec non salubris sana et cristiana doctrina
et commissus thesaurus pretiosissimi sanguinis cristi et meriti passionis ipsius
gloriosissimi sponsi eius domini nostri Ihesu cristi. Hec omnia cum virtute et potestate
ipsa ecclesia possidet sub ipsius administratione consistunt ut inde filios spirituales
cristo sponso suo parturiat alat medicetur quod contingit infirmari dirigat protegat
instruat confortat et subveniet in necessitatibus eorundem. Ipsius ergo gloriose
sponse cristi cuius verum matrimonium predictorum administratio commissa est pro filiorum
salute ipsa sicut a sponso suo per spiritum sanctum regitur pro varia conditione perso-
narum temporum et locorum et aliis circumstantiis predictorum dispensacionem dis-
ponit et ordinat infallibiliter et sine errore quia ab eo dirigitur qui nulla hab-

diversitate videtur Suscipiam ergo simplices filii de manu matris alimenta
et medicamenta salutis prout ab ea que nonnisi deo dirigente in istis agit
nobis sunt ministrata et sic simus nos matri humiles et obedientes filii ut mere
amur patris gratiam obtinere et ad eius gloriam pervenire quam nobis concedere
dignetur ipsius dulcissimus sponse ecclesie dominus noster ihesus cristus qui cum patre
et spiritu sancto vivit et regnat deus in secula seculorum amen
Ffinem hodie huic responsioni facturus ad ea que super puncto de precepto
allegata sunt per hos venerandos magistros auxilium omnis gratie et an
xilium eius imploro qui alpha et o principium videlicet et finis in nate
per suam ineffabilem pietatem dignetur et sermones meos ad enucleandam
veritatem dirige et istis rebus optimum finem dare ut de modo suscipiendi
hoc sacratissimum sacramentum omni altricatione semota pax concordia et caritas
que per ipsum significantur sunt et stabiliter proveniant in commisso populo cri
stiano Continuando ergo responsa ad allegata procedo ad ea que in ipsis
sunt inferius scripta
Allegatur per dominum proponentem quoddam dictum Remigii quod ipse
met dicit valde in longum protraxit Et quia difficulter potest eum ad
suum propositum applicare nititur enim trahere per quasdam suppositiones quas
opus est examinare primo ut ipsis examinatis cognoscitur applicacionis effectus
Primo supponit quod manducatio sacramentalis est
manducatio spiritualis et divina Et allegat ad hoc dictum sancti Tho
me parte tercia q. lxxx. ar. i. et ii. ubi tractatur an debeant distingui duo
modi manducandi corpus cristi scilicet spiritualiter et sacramentaliter In secundo
vero articulo tractat utrum solius hominis sit sumere hoc sacramentum spiritualiter
Et dicit in corpore quod dupliciter contingit manducare spiritualiter uno modo
in propria specie et hoc modo angeli manducant in quantum ei uniuntur
fruicione caritatis perfecte et visione manifesta quem panem expectamus
in patria uno vero per fidem sicut ei unimur Alio modo spiritualiter manducare
cristum prout est sub speciebus huius sacramenti scilicet cum aliquis credit in cristum
cum desiderio sumendi hoc sacramentum Et hoc non solum est manducare
cristum spiritualiter sed etiam spiritualiter manducare hoc sacramentum quod non com
petit angelis Et ideo angeli et si spiritualiter manducent cristum non quet
tamen eis spiritualiter manducare hoc sacramentum hec Thomas
Ex istis verbis patet quod aliud est manducare cristum spiritualiter quod faciunt
angeli perfecte quia ei uniuntur perfecte nos autem sicut manducamus ei
unimur per fidem et in patria per gloriam aliud est spiritualiter manducare
hoc sacramentum Et quia ex predicta suppositione dictus proponens vult deducere

Angeli

quod quidam doctores dicunt spiritualem alimoniam et misticum epulum intelligatur de sa-
cramento altaris. Subinfert quod dicta Remigii que dicit de mistico corpore et
spirituali alimento intelliguntur de ipso sacramento. Et deinde quod illud sacramentum
comparat comparatione ex multis granis et racemis. Et in hoc vero sibi dicit dictus
proponens. Quoniam corpus Cristi misticum est res significata sed non contenta sub
sacramento sicut magister Sententiarum dicit in iiii^a di. ix. Et sunt verba Augustini
super Johannem et de hoc in c. cum Marthe de celebratione missarum et quando loquitur
de corpore mistico semper de fidelium congregatione intelligimus loqui de isto dicit
apostolus unum corpus multi sumus. Et istud comparatur multis granis et ra-
cemis ex quibus confluit unum vinum et unus panis et ita ex multis fidelibus
unum corpus misticum quod est ecclesia. Sed quia dictus proponens non potest ample-
cti verba Remigii laborat per huiusmodi applicationem trahere ad se. Sed tamen Remigius
expresse loquitur contra eum. Nam dicit panis ex multis granis conficitur
et vinum ex multis acinis confluit sed et unitas ecclesie que et corpus Cristi
ex multis fidelibus personis constat. Ecce quod dicit ex multis personis corpus
Cristi constare quod comparat pane et vino ut supra. Et statim subiungit idem Re-
migius post predicta verba immediate. Nam ut subsequenter exponit quomodo illud
fiat et quid sit carnem eius manducare et sanguinem bibere. Qui manducat, inquid,
carnem meam et sanguinem meum bibit in me manet et ego in eo. Hoc perfecte est
manducare sicut cibum et sicut potum bibere manere in Cristo et Cristum habere in se
mansionem. Sed quia in aliis eiusdem partibus corpus Cristi notat sacramentum. Et
alia verba dicit que de illo sacramento dici videntur laborat dictus proponens
omnia ad eundem sensum detorquere et tamen hic mititur facere trahit textum contra textum. Pro
intelligencia dicti istius doctoris qui allegant et in alto stilo loquitur more
Augustini et aliorum antiquorum facilius intelliguntur per ea que scribit in-
doctrinas beati Augustini in iii° de doctrina christiana circa primam secundam et quartam
regulas Ticonii. Tamen doctores illi antiqui more rethorico per tropos et alios colores
rethoricos loquuntur et frequenter transeunt de uno ad aliud. Vel de sacramento
ad rem sacramenti. Hoc expressum est videre in illo beati Augustini de con. di. ii. Cum
passus est dominus pro nobis commendavit nobis in isto sacramento sanguinem suum et cor-
pus quod fecit etiam nosmetipsos. Nam et corpus ipsius nos facti sumus et
per misericordiam eius quod accipimus nos sumus. Recordamini vos non fuistis et cre-
ati estis ad altare dominicum comportati estis laboribus boum idem annunci-
antium evangelium triturati estis quando cathecumini differebamini in horreo obser-
vabimini nomina vestra dedistis cepistis moli per ieiunia et exorcismos postea
ad aquas venistis et conspersi estis et panis dominicus facti estis. Ecce quod accepiste
clare videtur in hoc quomodo incipit de corpore vero et transit ad corpus
misticum

mysterio Et sequitur in tex. quomodo ergo unum videtur et quod factum est sic unum estote vos diligendo vos tenendo unam fidem unam spem indi viduam caritatem etc. quomodo comeditur corpus Christi Et sequitur in tex heben qui hoc accipiunt testimonium contra se accipiunt quia illa querunt divisionem in panis iste indicat unitatem Sic etiam vinum de multis racemis fuit et modo est unum in sua natura talis post pressuram torcularis et vos post illa ieiunia post labores post humilitatem post contritionem in nomine christi ut vinum tamquam ad calicem venistis et ibi vos estis in mensa et in calice vobiscum estis sumitis hoc simul simul bibimus quia simul vivimus etc. quod effunditur sanguinis et quod illud bibimus quomodo simul vivimus nisi sic uno loco sed simul unitate fidei et vinculo caritatis sicut scriptum dicit ecce quam bonum et quam iocundum Et ibi glossa conveniunt omnibus exponens qui in unum dent habitare mente et fide Sic et in actibus apostolorum dicitur multitudinis credentium erat cor unum et anima una Vnde est multum attendendum vigilanti oculo sicut supra dictum est ne labdem intelligere valeat de vero corpore quod loquitur de mystico nec querere manducationem quod in spirituali etiam et facilius invenitur

Dictum Innocentii satis non videtur sufficere generalis responsio quia ad hoc adducitur quod dum loquitur de sacramento affert illam orationem post hec affert unam orationem devotam Anselmi in qua beatus Anselmus in sua devotione loquitur in ardore spiritus ad christum Et in tota illa oratione nihil aliud possum notare nisi quod ipse dicit ex una parte se sibi credere sacramentum et ex alia parte timet ipsum accedere de ista veritate dictum est supra

Eius allegat quedam dicta ex libro beati Dionysii et commento eius de ecclesiastica hierarchia Capitulo iii et sunt verba magistri commenti super Dionysii et allegantur sic Cum eucharistia est perfectio omnium sacramentorum et quod nullum sacramentum vere celebratur in quo sacra communio non sumatur hoc in effectu post quartam discussionem permitto quod sanctus Thomas parte tertia q. lxxiii ar. iii dicit in omnibus sacramentis novae legis confertur gratia quod significat hoc nomine eucharistia Et per omnia sacramenta fideles invicem communicant quod sit hoc nomine synaxis in greco vel communio in latino sed hoc quod omnibus sacramentis est commune huic sacramento attribuitur antonomastice per excellentiam hoc modo ergo est intelligendum quod nullum sacramentum vere celebratur in quo sacra communio non fiat vel ad quod sit intellectus Dionysii quod non esset vere aliquod sacramentum celebratum nisi daretur sacramentum altaris sed dicitur sacra communio id est gratia per gratiam autem omnes coniunguntur et per unum spiritum omnes vivificamur Ad tertium est ad aliud quod hic sacramentum est perfectio omnium sacramentorum dico quod sicut dicit Albertus super illo Dionysii Veritas est quod licet quodlibet sacramentum est per se perfectum quantum ad operationem

sinam cendalit et continue et ad eam quod est opus hoc sacro corbigeri
Baptismus per se sine alio adiuncto exuit veterem hominem et induit novum
et de filio ire fiunt filii gratie et incorporat corpori mistico Et unde magistro
res de baptismo culpam dimittit et aperit regnum celorum Ita quod baptisatus
si moreretur statim evolaret ad celum et omnis baptizatus est perfectus Christianus inquantum
lomnis dicitur perfici ad confirmationem et iterum perfici per eukaristiam Et declaratur istud
sicut puer noviter natus perfecte est homo sed perficitur magis usque ad plenitudinem
virium perfecti roboris membrorum et nutrimento Sic spiritualis regeneratio perfecte
producit in se gratie sed perficitur magis dum per sacramentum confirmationis recipit gratiam
spiritualis roboris Unde de con. di. v. c. i. omnes fideles per manus impositionem
episcoporum sicut post baptismum accipiant ut pleni Christiani inveniantur et in
sequenti c. Spiritus sanctus qui fert aquam baptismi salutiferam descendit lap
su in fontem plenitudine tribuit ad innocentiam in confirmatione augmentum
prestat ad gratiam Et quia in hoc mundo tota etate victuris inter invisibiles ho
stes et pericula gradiendum est in baptismo regeneramur ad vitam post baptismum
ad confirmationem ad pugnam Sed et iterum eukaristia perficit per modum alimenti de
perdita restaurat et auget virtutem et hoc quia iste cibus spiritualis non mutatur
in cibatum sed illum convertit ad se ut modo prealleguatum dictum beati Thome de
effectum huius sacramenti dicit Vivo ego iam non ego sed vivit in me Christus quia per
memoriam beneficii redemptionis et actualem devotionem inflammatur anima et liquescit
ut dicatur liquefacta est anima mea sicut dicit sponsa in Canticis et transfor
matur in dilectum ut iam non ipse homo vivat sed vivat in eo Christus Et quia
perfectus et proprius effectus huius sacramenti est summa perfectio et finis omnis perfectionis
in hac vita dicuntur alia sacramenta perfici per istud quia effectus illarum sunt
perfecti in suo esse sed non in summo perfectionis sicut istius Eukaristia quod sonat signi
istud sacramentum quia consistit ex multis que ad unum rediguntur unde signi
ficat caritatem cuius est unire et ex multis unum facere De qua apostolus dicit
quod est vinculum perfectionis Unde ad intelligentiam materie perfecte quod doctores
solent dicere quod est multiplex perfectio Prima dicitur sufficiens qua tenentur
omnes qui sunt in caritate dei seu gratia Secunda ordinis huius proprium est superare
obedientiam Tertia religionis huius proprium est renunciare omnibus Quarta est
prelationis huius proprium est animam suam ponere pro ovibus suis Quinta securitatis
huius proprium est habere mortem in desiderio et vitam in patientia Ad primam
tenentur omnes ad secundam in sacris constituti ad tertiam religiosi ad quartam
prelati ad quintam omnes debemus tendere sed non obligamur eam habere nisi qui
ad eam attingunt Et ideo vocatur securitatis quia animam in tranquillitate et securi
tate constituit Unde magis securum quam magis tranquillum quam in hac

Inducit beatus illa anima que sic est deo coniuncta ut sibi viuere cristus
sit et mori lucrum sicut dicebat apostolus paulus et illud quod scribitur de conse
cratione dist. ii. c. lxxiii ar ii in corpore dicit quod si perfectio cristiane vite in
caritate consistit Et perfectum est cui nichil deficit et ideo ponitur triplex perfectio
vna quod est deus diligatur quantum ipse est diligibilis et hoc soli deo
competit Alia secundum totalitatem diligentis ut effectus secundum se totum actua
liter tendat et est in patria Alia secundum quam excluduntur effectu ea que repu
gnant motui dilectionis cordium in deum. et hoc dicit sanctus thomas tripliciter
excludit id quod caritati contrariatur sicut est peccatum mortale Et hoc est de necessitate
salutis Alio modo in quantum excluditur non solum quod caritati contrariatur sed omne
quod omne impedit ne effectus totaliter dirigatur ad deum sine qua caritas
esse potest puta in incipientibus et proficientibus hec vltima dicitur esse perfectorum Et
patet quomodo id quod est in suo esse perfectum adhuc magis perficitur et quod
quod dicitur perfectum et imperfectum diuersis respectibus et per hoc quod intelligatur
quod dicitur quod alia sacramenta perficiuntur per eukaristie sacramentum
Deinde subiecit ponens predictos canones et primo canonem
omnis sed de con. di. i. in quo dicitur omnes fideles qui conueniunt in so
lempnibus sacris ad ecclesiam et scripturas apostolorum et euangelium audiunt cum
autem non perseuerant in oratione vsque dum missa peragitur nec sacram communionem
percipiunt qui velud inquietudines ecclesie commouentes conuenit commune eiciant
planum est quod ad Auctorem de contrarietate spe nichil facit Idem dico ad c. pasti
de illo autem an teneantur homines quotidie communicare vel quotiens in anno re
communicabant antiquitus non est opus pro presenti agere quia satis est ex priori materia
pertractatum prius autem non esse verum quod producitur quod per canones posteriores non
tollantur priores sed tenemur omnes communicare aut quotidie vel saltem ter in
anno et ita sit intentum ad omnes canones conciliorum per illos nichil
aliud inde posse deduci nisi quod iubeat homines communicare Et de hoc non
est presens disputacio scilicet an sub duplici specie communio nec ex hoc quod canones
precipiunt probatur aliud quam preceptum ecclesie ad id quod concluditur de canone
qui dicitur Cotidie Expliesimi intentum est supra Et idem ad canonem augustini
statim sequentem Canonem ambrosii quem statim subiungit scilicet quotienscumque effunditur
sanguis christi in remissionem peccatorum effunderetur debeo illum semper accipere
quia semper pecco semper accipere medicinam ad quantum communione laycali sub vtraque
specie nescio quomodo faciat nam beatus ambrosius qui de se loquitur episcopus
erat et intellexerunt intelligendo sane quod dicit debeo semper accipere Idem
ad sequentem si quociens sunt tanta peccata quanta antea Vel Gregorii que dicitur
Quorum q. i quia hec sola et sapiens dictum auctoritatem doctoris quem vocat

Aug.

antiquum de alto stilo hoc dicunt in eccia catholica de sacra euk[a] tomede
et quod foris offerri sunt optime dicta intelligendum est aut intr ecclesiam
i. intr ecclesiam comitatem et ita intelligunt opponens

D Canones si quis de corpore .2.n.q. .i. et .c. iii de hiis vero qui recede
a corpore fidelis c. ex coru littera responsio quia ambo dicunt quod vivo
lentibus detur viaticum si volunt ponderare verba nitens supra satis declaratum
est conspicienter offert tex. et glo. .1.q.1. c. hz nondum vera illius tex sine
vera graciam et ad aliam viam facit illa distinctionem Et dicat illa viam
sunt ex antecedentibus pz glo aut ibi sic dicit Nunquam sine sacra unitate
sz baptisma confirmatio prima ultima unctio corporis cristi Et idem
alia glo quam allegat in c. clemens de transac. Et tunc glo simpliciter
dicat corporis cristi videlicet quod vivificat quod eukaristia in panis et calicis sa
crum allegat auctorem beati Gregorii .1.q.1. multi ad hoc dico quod verum est quod
panis et calicis sacrum est eukaristia et sola panis species est etiam eukaristia pz p. t.
patrum de con. di. .ii. ubi dicat quod possibile semper dz habere hostiam paratam pro infirmis
sed sub sola specie panis reservatur in eccia pro infirmis et ita dicat ibi glo.
et archi. idem Innocencius in tractatu dicat in sola specie panis dicat reservari
pro infirmis Et in decreta decre. di. de custodia euk. tunc alia species viditur
custodiatur sicut reperitur in libris de vase specie speci pro mea peto si sola species
panis in monstrancia defertur utrumque adorabitur utrumque est sacramentum
euk. loquitur omnium linguae unde tunc ex coru locucionem hz ex ethimolo[a]
vocabuli est eukaristia idest bona gratia continens ipsum cristum qui est fons et pul
critudo omnium graciarum Audiatur ad materiam de quantitate sacrorum nam satis dimi
sit et hoc etiam predictis hostys et aliorum que ad hanc materiam allegantur

Post predicta dicat dictus opponens

Auctoritatem beati Ieronimi que habetur de con. di. ii. duplicat intelligitur
cadit cristi etc. quam ego heri allegavi pro me ipse vero quod sit intellectus ad quam
ipse affert allegat glo or. d. in decre. et archi. Ego autem allego pro me tex
similiter et glo or. super biblia anglo or. decreti an magistro similiter vel
archidiacono magis est credendum si loquitur de materiis mere canonista
libus forsan defendendum est illas sed in hac materia puta nemo dubitet
quod magister similiter qui dicta vidit Ieronimi in originali melius intelligit
verum sensum coru nam revera tunc bona poema et littera glozatorum decreti
loquar non vidi ipse glozator tex sanctorum doctorum non ad ipsum auctorem
allegat et hoc puto sine quia non vidit originalia sed solum illas pecias quas
ibi inseruit gratianus de hoc non occurrit verum in c. advocavit .xxiii. q. .i.
Et est receptum ex libro beati Ambrosii de obitu fratris et qui vidit illum

Ab integro clare cognoscit quod glozator iur quia non videat in origina
li fecit sibi glo suo arbitrio que non conveniunt textui secundum intentionem
beati Ambrosii De hoc non est opus multum insistare quia apud omnes
notum est quanta sit apud istos artifices dicta Item prima quid hec
de con di ii iam fuit superius allegata

Item de allegat Urbanum quartum in legenda de corpore cristi que
incipit Immensa divine largitatis beneficia Et ad illud quod de
eo post dicitur de applicatione illius auctoris Nisi manducantis tamen sit ad
probacionem veritatis corporis cristi satis est quod supra dictum est de istis ap
quarti Nam erat ista consuetudo ut patet ex scriptis doctorum sibi contempora
neorum et etiam precedentium que dicta superius sunt allegata et predictum sed commu
nicandi sub una tamen specie quam ipse ignorare non potuit legerat dicta et scripta
pta doctorum et tres ipsa de se est talis quod ignorantiam non compatitur et tamen
non reprehendit et tolleravit nec correxit sed scito applicavit Unde idem Urbanus
fidem adhibemus iam de ipsa materia dubitare non possumus Et tunc sibi et
sancto Thome multum in hac materia est credendum Cum ipse Urbanus
papa instituit solemnitatem de corpore cristi que vero ad sua tempora non fue
rat instituta fecit quod devotissimus ipse sacratissimo sacro prout opera eius p
dictavit certe non in scriptis suis hanc quidem de sacro eukaristie copiosissime et
devotissime pertractavit Unde et legenda eius legitur a cristo sibi fuisse responsum
Bene scripsisti de me Thoma Addatur hoc sanctitas eius de qua nemini
licet dubitare cum a sancta dei ecclesia in sanctorum cathalogo sit asscripta Unde
et sancto ab omnibus dicitur et veneratur Quomodo autem ipse determinat hanc
materiam ubi ex intentione eam pertractat iam supra visum est in libris di
versis et operibus eius vide ergo acquiescendum esset ei sine

Deinde venit ad aliqua dicta sancti Thome que videtur trahe
re ad hoc quod sacrum sit de necessitate de qua materia resolucionem posui supra
in suspicione ideo non multum insisto Et plane ea quod ipse proponens sua ad
se reducit ad illud dictum sancti Thome super iiii di x. cum hoc sacrum de
sui prima institutione extremus non sit de necessitate salutis tollat tamen proponens
subaudi quod ibi posuit Et sequitur in dicto sancti Thome in eorum efficit
et sine hoc causa et enim esset non simpliciter sine quo non esset salus sed ex suspi
tione sumus sed si quis vita spirituali firmus post persiste et ne hoc facio finem
ad omnia dicta sancti Thome de domino petro de paludis quid determinet
Nam ego dixi

Allegat quidem dictum durandi super iiii sentenciarum di. xi ubi dicit Alia vero
sacramenta sunt de necessitate salutis racione precepti scilicet eukaristia et extrema
unctio Si ita dicit quod ego non vidi quia non habui librum volebam inducere
in quo videre in quo dicto iste fundat preceptum de extrema unctione
cum communiter doctores fundant eam in dicto Jacobi Sed advertendum est verbo ipsius
durandi quia dicit primo quod racione precepti Prima cum omnia sacramenta
instituta sint propter salutem hominum non videtur quod absque contemptu homo ma-
ximum possit illa obmittere totaliter habita opportunitate ministri sic et sit reducit
se ad contemptum Et secundum quod in equali necessitate ponit eukaristiam et extremam
unctionem Et finaliter dico quod ad questionem non facit quia sumere dicit de sacra-
mento eukaristie et non de duplici specie

Ad nicolaum de lira iam est supra responsum et quomodo ipse senciat in q. primi
capituli quomodo dictum est contra ponentes priores sunt ostensum

Item albertum quod statim sequitur est in ea parte ubi albertus tractat de in-
stitucione sacramenti et dat causas quare sub duplici specie Sed consistit vel ad
propositum nostrum non est quia aliud est loqui de perfectione que consistit in con-
secracione aliud de usu sacramenti quo quidem se habet ut est dictum dictum doctorum

Ad dictum hugonis (?) qui dicit quod sumere est magis necessarium quam confiteri ipsemet
statim declarat quid velit dicere magis necessarium id est communioris necessitatis quia pluri-
bus competit eukaristiam sumere de quo autem istius necessitatis iam supra dictum est

Post supradicta sequuntur aliqua salutares admoniciones sancti cesarii Are-
latensis episcopi extracte in libro de virtutibus et viciis Et ex libro qui dicitur
stimulus caritatis ad devocionem huius sacratissimi sacramenti digna preparacione et fre-
quentacionem eiusdem et ad hoc patet eciam in eo de Turre (?) quod statim subiungitur
que quidem dicta prima salutanda sunt sed non tangunt punctum disputacionis Ideo
quidem et laudabile tales pias et salutares exhortaciones legere et audire frequenter
et predicatores debent populum admonere et instruere de talibus ut magna reverencia
et devocionem habeant istud excellentissimum sacramentum et ad eum digne suscipiendum fre-
quenter se preparent mundando domum sue consciencie per veram et integram confessionem
et ornando eam purpura sancte devocionis quia talem decet stratum eius qui in ex-
celsum sedet super cherubin et est tantus hospes deus et dominus ut nichil inveni-
at in hospicio cordis eius quod oculos eius maiestatis offendat sed quod sibi
beneplacitum sit et acceptum Sed non minus accurate instruendi sunt et ad-
monendi frequenter ut illud in se habeant quod istud significat sacramentum scilicet
vinculum pacis et caritatis neminem odiant sed omnes in deo et propter deum diligant
non nimium irascentur nec dolum machinentur fugiant omnem cupiditatem car-
nis et mundi diligenter se exercitant in operibus unde hec omnia et multa similia
ex una radice procedunt scilicet caritate que omnium bonorum radix est et mater Et hoc
sacramentum non inmerito a doctoribus dicitur sacramentum caritatis quia hoc significat unum
ex hiis constitutum que ex multis in unum confluunt ut sit et ex multis fide-
libus sit unus dei populus unitatem vero caritatis facit qui ergo hoc suscipit

sacrum profitetur se in omnibus fidelibus caritate iungitur Et ideo si hoc
non est fidelitatem in hoc sacro committit hec sunt ex summa sancti Thome parte
scda articulo iiii in corpore q

Dictum vero Armacani quod inter allegatur credo quod proponens non habuit
ex originali quia ille liber quintus est perdit ante per modum Dyalogi et
accepta sunt verba alicuius dialogisantis hec doctoris determinatio que subsequitur
est prime sicut predic producti sunt liber

f malle dominus proponens offert tres questiones sancti Thome Prima Utrum
homo debeat frequentare hoc sacrum vel semel tantum in vita sua sumere
Secunda an quottidie sumendum sit a fidelibus ewke sacramentum Tertia Utrum
liceat omnino a communione cessare et ad longum placuit dictum sancti Thome que mode
ponis beati Thome sunt notabilia et optime dicta legant si volunt audire
aut si magis eis placet cum abreviatum dictum possunt comprehendere possum
scilicet in hoc quod amor et desiderium sumendi et iungendi nos cristo debent nos
promovere et impellere sed non sine pondere timoris et reverentie Cognoscat ergo
quisque in se an ex frequentatione reverentia minuatur an reverentia non mi-
nuta fervor sibi devotionis accrescat et secundum hoc aut magis aut minus frequen-
tet prout sua caligante discrecionis oculo devotioni sue magis cognoverit ex-
pedire Nam omnino cessare non licet saltem enim semel in anno quilibet iam
in annis discretionis constitutus in pascha recipere sacrum ewke sacramentum
prout ordinatum fuit in Concilio de pe et re omnis utriusque sexus

Alt dilectissime ex predictis quod per ea que per dictos proponentes sunt
allegata non probatur quod ex precepto cristi astringantur fideles sive
layci sive clerici non conficientes ad communionem sub duplici specie accedere sed debent
sacrum sed de hoc standum est dispositioni ecclesie que potest de hoc ordinare an sub una
an sub utraque ministretur Et hec est intentio mea licet non intendat
omnibus probationibus multiplicandis ponere placeat quod plures doctores prime testificati
tres quibus huic veritati assistit et in illis multa centena doctorum
et sanctorum qui hanc sententiam practicando et observando apparuerunt sine dubitatione
quod hec consuetudo communicandi populum sub una specie tantum fuit per totam ecclesiam la-
tinam per longeva annorum curricula et etiam in bohemia indubitanter servata
nisi aliquod tempus citra in quo ab aliquibus immutari cepit quod nomina
docti nominis qui sunt etiam in eadem terra persistant qui consuetudinem hanc
reverenter servaverunt Unde et eorum patres et doctores in testimonium ingrossis
quod etiam possum afferre

Unum in calce huius mee responsionis apponam quod in declaratione qualis
videtur scilicet quod hoc dominissimum sacrum dupliciter potest considerari Uno modo
in ratione sacrificii Alio modo in ratione sacramenti sicut dicit sanctus Thomas
parte iiia questione lxxix articulo quinto ad perfectionem pertinet ad rationem sacrificii utraque
species exigitur est enim ymago illius sacrificii in quo sanguis vere beati pauli

Ad Hebreos Cristus existens pontifex et seipsum pro nobis in ara crucis sacrificium
obtulit deo patri Et ideo quia in memoriam eiusdem fit quod solum de celebrari Cristi passus
sed ipsa passio in qua sanguis fuit a corpore separatus Similiter secundo ad nomen sacri
quia sacrum dicitur a sacrando attinet quia in nobis sanctificatur consignatum nobis tra-
ditur invisibilis gratia sub visibili specie sufficiat representatio Cristi passi quam continetur
optime sub panis specie quia grano tritici se comparat quod mortuum fuit ut multum
fructum afferret unde sanctus Thomas in iii[a] parte q lxxiii ar iiii in corpore quod dicit
dicit quod hoc sacramentum habet triplicem significationem Una quidem est respectu preteriti que est
commemoratio dominice passionis et sic est sacrificium Alia est panis presentis scilicet
ecclesiastice unitatis et sic vocatur communio Alia respectu futuri quia est figurativum frui-
tionis dei que est in patria Secundum hoc dicitur viaticum quibus prebet nobis per viam
illuc Et secundum hoc dicitur eukaristia id est bona gratia

Sunt ergo attendendum est quod prout est sacrificium solis sacerdotibus competit
dum celebrant Ceteris vero pertinet ut communio vel ut viaticum vel eukaristia
Et ideo sacri Canones tum loquuntur de perceptione huius sacri solitur vero communio
viatici vel eukaristie vel quantum ad ista que laicis competunt species panis est sufficiens
signum quia tunc ex multis granis confitiatur perfecte sic ecclesiastica unitatem et illum
panem angelorum quo fruendum nobis est in beata patria ad quam desideramus venire
Et tunc hunc sacralem panem pro viatico huius peregrinationis accepimus in quo est
Cristus deus et homo ille idem panis angelorum quo erit fruendum in patria sed
hic sub velamine sacri ubi vero facie revelata videbit ipse per suam infinitam cle-
mentiam sit vobis eo digne hic frui sub velamine sacramenti ut ad eum revelata fa-
cie fruendum in beata celi gloria veniamus Amen

Antecedentibus hiis diebus de caritate et precepto karitatis communiter populi sub cotidie
spe prout dominus dignatus est dispensare venit in ista de potestate prestitando ...
mar ante eius quod scriptum est ysaie xlviii° hec dicit dominus redemptor tuus sanctus
israel Ego deus tuus docens te utilia Unus vero sanctorum doctorum ...
cum quidem ex sapientissimo ait Quis enim hominum poterit scire consilium dei aut quis
poterit cogitare quid velit deus Cogitationes enim mortalium timide et incerte provi-
dentie nostre corpus enim quod corrumpitur aggravat aliam animam et terrena inhabitatio de-
primit sensum multa cogitantem et difficile estimamus que in terra sunt et que in pro-
spectu sunt invenimus cum labore sensum autem tuum quis sciet nisi tu dederis sapientiam
et miseris spiritum sanctum tuum de altissimis sapientie ix° Orabo ergo eius cle-
mentiam eiusdem sapientissimi Salomonis potens deus patrum meorum et domine miseri-
cordie qui fecisti omnia verbo tuo et sapientia tua constituisti hominem Da mihi sedium tuarum
assistricem sapientiam et noli me reprobare a pueris tuis quia servus tuus sum ego
filius ancille tue Unde mea ... et ancilla tua et sponsa que et si te
sponso suo in cruce mortuo videt vidua et desolata multi tamen filii desiderant te
magis quam eius que habet virum et amorem eius ... ego sum propter amorem ergo

cordis mee dote cum me utilia sicut ore prophetico promisisti. R. Tu enim es redemptor mens sciens ipse deus omnibus docens utilia o benignissime redemptor o dulcissime Ihesu quis michi dat ut apprehendam te et ducam in domum matris mee et in cubiculum genitricis mee sana doctrina non est nisi beatus Gregorius qui ex sola caritate

Greg. tholica etiam unitas conspicitur apud se locum dubius prohibet de quo habetur xxiiii questione j in decretis capitulo quod constantinopolitano spiritus sancti in quorum animo verum sapere est confitendum idem gregorius attestatur quod ergo utile sit a te nostro redemptore meo quidem doctus utilia in domo matris et in cubiculo genitricis mee fidelissime prestolatur

Summi doctoris gratia et auxilio postulatis non erit absurdum magni eius apostoli Pauli consilium indagare ut ab ipso quid sit utile audiamus puto nobis illud datum esse consilium quod suo carissimo discipulo Thymotheo Exerce teipsum ad pietatem nam corporalis exercitacio ad modicum utilis est pietas autem omnia utilis est promissionem habens vite que nunc est et future o magna res pietas que ad omnia utilis est habent enim quedam utilia ad hoc quidem ad illa sed pietas ad omnia utilis est habens promissionem vite que nunc est et future Hanc ergo apportat que est hec res pietas nuncupata que tam est utilis res est que tanta est utilitate referta glossa ordinaria hoc ibi declarat dicens pietas est scilicet qua aliquis saluti omnium studet nec est pretermittendum quod superius paulus dixit Corporalis exercitatio ad modicum valet seu utilis est super quo glossa notat cum Thymotheus exercebat se ieiuniis et vigiliis et huiusmodi operibus Et de hiis dicit quod corporalis exercitacio ad modicum utilis est nisi pietas adiungatur pietas autem que operatur bona fidelibus valet ad promerendum deum omnis enim summa discipline christiane in pietate et cum ita est quia aliquis sepius si lubricum carnis patitur sine dubio vapulabit non tamen perit hic quos autem solum exercatum corporis habent per omnes penas punietur hoc in glossa magna ergo res pietas que operatur bona fidelibus sine qua nichil valet recta que ad omnia utilis est promissionem habens vite que nunc est et future huius ergo tam magne utilitatis fructum paulus sibi ipsum elegerit cum dicebat nos querens quod michi utile est sed quod multis ut salvi fiant prima Corinthiorum xi pietatem elegebat quia aliorum saluti tam frequenter studebat ut non quod sibi esset utile quereret sed quod multis et ad hanc nos invitabat hortando subiungens imitatores mei estote et cristum nobis exemplar ~~ponebat sit non quod sibi esset~~ ponebat adiens sicut et ego cristi Cristus enim pro omnium communi salute laborio saltem vitam duxit et durissimam sustinuit passionem Pietatem ergo que ad omnia tam utilis est ut promissionem habeat vite que nunc est et future toto studio summa quoque solercia amplectamur studentes aliorum saluti quod quantum omnibus utile est perspicimus pariendo putamus ieiunia vigilias psalmodias et quelibet alia huiusmodi etiam laudabilia contra sed eis pietas non sit iuncta ipsa pietas est res summe utilis que non tantum ad unum est utilis sed ad omnia promissionem habens vite que nunc est et future sic ergo nos exerceamus in ea ut habeamus pro certum in hac vita gratiam et in futura gloriam sempiternam Amen

Cum per dei gratiam ea parte expedita qua distinguendum erat et videndum quod fideles cristiani cum sacerdotes non sunt ad emendandum sua utraque spe

Sacratissimi ecclesie patrum non obligatur ex precepto est Et euacuat quomodo
auctoritatibus omnibus quibus hoc probare intendatur ponens finaliter videtur tu
tius quod ecclesie est manifestum hoc permanere sub dispositione et ordinatione ecclesie
Hec enim potestas quod ea que sub diuino precepto non cadunt regentis ecclesie sunt disposi
tioni commissa tamen mandata censentur quod eius placito nullus contraire esset illud si quis
velles soles fratribus admirare obediendum est ergo eiusdem ordinacioni in hiis que
aperte non sunt contra dei mandata sed tamen tex in c si quam di ...
tristius audiendus est non deinceps attende hominis consuetudinem sed scriptum oportet
dei voluntatem quam audiendi in Rosario dicit hoc quod hic dicatur licitum est sed illi
citum est quod a summo doctore statutum sunt mandatis aut sine dubio scripture
dicit est auctoritas scilicet secundum primum allegat ad hoc xxiiij di quod ... de missa 29 q ...
6 dis et ibi augustinus xxxi q 1 ... culpatur quod non ipsius dz obedire su
periori suo quod sibi precipitur non est contra preceptum dei quod contrarium sit ita
non esse Et beatus Bernardus in suo libro de precepto ita dicit siue enim deus siue — Bndus
homo vicarius dei mandatum quodcumque tradiderit pari profecto obsequendum est
cura pari reuerentia deferendum vbi tamen deo contrarium non precipit homo ma
obediencia que maioribus exhibetur deo exhibetur Tenemur quicquid vice
dei precipit homo quod non sit certum deo displicere non secus accipiendum est si deus
preciperat vtrumque enim interest vtrum deus per se an per ministros suos siue homines
siue angelos hominibus innotescat suum beneplacitum ut dicitur quod legitur
de hiis que tradit scriptura vel que mandata quia hiis non est preceptor austul
tandiu sed quod late vel obscurum esse cognoscitur vt in dubium venire possit
vtrum deus sic vel aliter fieri velit hoc ille firma vtique est hec sententia quod
ordinatio ecclesie que non sit aperta contra dei precepta est obediendum finaliter
Vnde concluditur euidenter quod contra ordinacionem ecclesie seu approbatam consuetudinem
aliquid agere non est vtile neque salutare quia transgressor consuetudinis sicut
transgressor legis peccat sicut de hoc multi tex. vtile est ergo et salutare sequi
et consuetudinem ecclesie in sacrorum administratione sed nec contra sed ipsam vio
lare vel propria auctoritate immutare non salutare est nec vtile Vt omnia est ut hec
declaremus exemplis videlicet si aliquis aliqua hora qua ab ecclesia constitu-
ta celebrare sacra ministeria vel grecus conficere in azimo aut latinus in
fermentato vel sacerdos sine altari consecrato vel ornatu ab ecclesia disposi
to vel alias non dicendo orationes ab ecclesia institutas vel ritum et modum
missas celebrandi non servando talis peccaret certe omnibus videntur quod sic et non
rem vtilem sed inutilem ageret predictum tamen non aliunde sit quod ex institu
tione ecclesie et per maiori parte ecclesie et per maiori parte consuetudine et ritu
Et enim sanctus Thomas in tertia parte q lxxxiij ar 2 ad probandum omnes
obseruancias seu ritus celebrationum sanctus multis argumentis contra per singulos
tandem per fundamento solido et euacuatione omnium argumentorum ita dicit sed in con
trarium est ecclesie consuetudo que errare non potest cum sit spiritu sancto instructa
hec Thomas ibi sed si verum esset quod supponitur quod maior pars per prelatus

spem habetur quod per Jonam tamen de quo videbitur // Posita nichilominus
non tenere consuetudinem ecclesie quod est utile si contra utile est ecclesie consuetudinem
observare propterea hoc et ex similibus declaratur nimirum dubitandum est quod presbiter
ad celebrandum digne celebrando et sacramentum accipiendo gratiam sacramentalem accipiunt
et in pluribus missis multiplicatur effectus sacrificii et sacramenti verba sunt
sancti Thome parte iii q lxxix ar vii sunt similia verba et quia hoc est in
dubitatum modo curo plures pro allegare doctores Unde quero utrum si sacerdos in ma-
gna sexta feria celebraret contra consuetudinem ecclesie que licet in illa die nullus
presbiter celebret sed corpus christi consecratum in die precedenti reservatur in quanto
spe et comunicat officiens sub una spe tamen prout idem sanctus Thomas tractat
parte iii q lxxxiii ar ii et hoc est notorium et in quibus scriptas videmus an tali
sacerdoti sit utile et salutare vel nocivum Item non est dubium quod presbiter qui supra
quotiens celebrat totiens gratiam sacramentalem suscipit accipiendo ipsum venerabile
sacramentum idem de laico Unde tunc queritur si presbiter contra institutionem ecclesie tunc
celebraret quinque aut sex vel plures missas vel laicus vellet bis aut ter
vel pluries una die comunicare numquid est sibi utile videtur quod sic quia quo-
tiens sumitur sacramentum totiens et gratiam sacramentalem accipiet si contrarium modo est
veritas Unde beatus Thomas in parte q lxxx ar x ar penultimo sic ar-
guit Si laudabile est frequenter hoc sacramentum accipere quanto frequentius su-
mitur tanto est laudabilius si maior est frequentia si homo pluries in die
hoc sumeret sacramentum ergo est laudabile quod tamen modo licet ecclesie consuetudo possem et
hic multis similibus comprobare Et puto de illo qui post confessionem de peccatis
suis habuerit et gratia divina purgatus est et sponsus factus templum effectus contritus
confessus et absolutus tamen propter homicidium perpetratum timens ad annos aliquos
a communione suspenditur sicut in multis sacris canonibus demonstratur salutem
numquid suscipere sacramentum hunc est salutare puto omnis homo fatebitur quod comuni-
care utile sibi non erit possem et multas cartas implere de dictis doctorum
quod celebrans vel comunicans contra consuetudinem ecclesie vel interdictum peccat et
sic celebrare vel comunicare non sibi utile vel salutare sed nocivum
Non enim quicquid de per se salutare vel utile suscipienti sic salutare vel
utile etenim fructus ligni scientie boni et mali de per se bonus erat si minus primis
parentibus post esum fuit licet et vel quod Jonatas filius Saulis comedit
de per se bonum et utile fuit si quia Jonatas interdictum Saulis prius sum-
psit mortis judicio inventus est morte dignus primum Regem primum vide
ergo et cave ne sicut Jonatas dicit Turbavit pater meus terram vidistis
ipsi quod illuminati sunt oculi mei eo quod gustaverim pabulum de melle isto Quanto
magis si comedisset populus modo maior plaga facta fuisset in Philistim
Sic et tu dicas Turbavit mihi terram quia ipsa sedavit spem mei velud post
et tu Jonas sensibilis proprio cognoveras quod sibi proficeret comedisse
se de melle Unde tamen vide si experiaris in populo sub duplici spe comu-
nicante aliquid magis quod in eo quod sub una tamen comunicat numquid magis

Parasti magis benigni in civitate et comitate radicati sic communicantes inve-
ti sunt hoc scilicet sacrum communicatis patris et civitatis et nec aliquid ad id et
de donata dixit obiciat nicolao de lira sancto rabano et aliis antiquis
doctoribus eo quod invitor quam etiam sunt beati narrationi magis confores
eum ipse rationum reputationis passionis christi potuit etiam celebrare in
tercia in filia feria sexta magna et omnes sacerdotes illius patrie qui offi-
ciat acceptis susceptione gratie sacramentalis quod esse nosse se utiliter et fructuose
piare se propter tantum maioris reverentie plures in una die communicare
nolunt prohibere eum in dubium quod sit quam multiplicatur sacrum effectus cur non
propter tandem causam et rationem ad evitandum periculum erroris et irreverentie
que proxime faciliter contingere potuit vel ipse sede tollere in collectione populi lai-
calis Et sicut in omnibus casibus supradictis communicanti nec celebranti contra con-
suetudinem eiusdem sacrum quod est salutare et utile se proximum ita nec recipienti
contra consuetudinem eiusdem sacrum quod est salutare et utile se proximum ita nec
recipienti contra consuetudinem eiusdem ipse sub utraque est inutile et salutare
Et iam videamus et discutiamus que per duos proponentes in hac parte allegata
sunt secundum duorum omnium effectus ad ea reonitatur primo ad quod dicam quod pu-
tant validissimum argumentum scilicet cristus sic fecit et etiam primitiva et per multa
tempora a multis sanctis doctoribus sic extitit practicatum ergo ita fieri debet vel saltem
sic facere utile est Secundo afferunt illam de Evangelio Iohannis vi et epistola pauli
i ad Cor xi Et signans aliquas veteris testamenti dicta doctorum et canonum
in quibus aut in communione utriusque speciei sit mentio aut de sanguine christi
effectus dicuntur magni et laudes Tercio per aliqua dicta doctorum probare
intenditur quod alia distincta gratia sacramentalis ab ea que sub prima specie datur re-
cipitur per susceptionem secunde in quibus tribus tota vis positionis ipsorum si hiis
tribus satisfactio questio indubia remanebit

Sunt ergo videamus de primo et videamus quanta sit vis illius argumenti
quod tamen validissimum reputatur quod per similia destabitur Et quanta
sit eius virtus plenius agnoscetur Ponamus presbiter aliquis ut in cena
in mensa sine ornatu aliquo celebret et dicat sic cristus fecit et ecclesia primitiva
tunc ergo concludat ergo et nos sic facere debemus quia sic cristus fecit aut
saltem ergo non male facio aut si celebrans possit et consuetudine verba vetus
in forma consecrationis et que ab evangelistis ac paulo et cristo dicta le-
guntur et non illa que in missalibus scripta sunt dicat enim sic cristus
fecit ergo sic facere debemus sic vel utrum si in die cene domini scilicet cena quis
solemniter celebraret et diceret sic cristus fecit hac die et ecclesia primitiva servat
ut patet in c sacra de con di i Ergo sic facere debemus vel utrum si quis ce-
lebraret missam modo quo apostoli celebraverunt et non addat alias orationes
ritus et ceremonias ecclesie sicut ista notantur in c Iacobus de con di i et
diceret ita fieri debet vel saltem sic bene facere scilicet hoc argumentum

Valde est fragile. Sermo non solum fragilis sed etiam periculosum, potest enim multorum
errorum occasionem prestare sicut et iam olim prestitisse inuenimus. Ille truculentus
apostata dum christianos bonis suis spoliaret dicebat christus magister noster ita precepit
sunt quod qui habuit sibi accipiunt suum retinere et apostoli eum secuti sunt et illi cre
dentes sub eis apud Ierosolimam de quibus scribitur quod que possidebant sic et
vos facere debetis. Sunt etiam secuti sunt pauperes de Lugduno fuerunt et multi
talia abiecerunt omnia ab ecclesia constituta que non sunt etiam primitiua ecclesia. Et
contra illi multi noluerunt primitiue ecclesie quod etiam contra ecclesiasticam celebrationem
diuinorum abiecerunt celebrando in communi mensa et absque vestibus sacris bapti
sando cum aqua communi et absque olei vel crismatis unctione reprobando commu
nitates studiorum religiones et alia huiusmodi que dicebant ab illa primitiua scilicet
ecclesia instituta non esse. Et ecce quod illos traxit predicto argumento inniti et dicere
se velle conformare ecclesie primitiue. Sed si ecclesie primitiue practicam sequi deberemus
baptisemus in nomine christi sicut fecisse constat apostolos. Curramus legalia simul
cum euangelio sicut per multa tempora factum fuit in primitiua ecclesia. Celebremus
pascha in quotidie die veniente luna xiiii sive sit dominica sive non.
Amoueamus diaconissas ordine subdiaconatus quia non fuit in primitiua ecclesia.
Cum Martha et Thecla incedant sancte virgines predicando per orbem et
hic in loco bene congruit illud dictum beati Ambrosii super epistolam ad Ephesios
Ambr[osius] ita dicit: ut cresceret plebs et multiplicaretur omnibus inter initia concessum
est euangelizare et baptisare et scripturas explanare. At ubi omnia loca circumplexa
sunt et in ecclesia constituti conuentus sunt et rectores ac cetera officia in ecclesia
ordinata quia si omnes eadem possent irracionabile esset et vulgaris res et vi
lissima videretur. Quod tandem ergo accepto simbolo apostolorum quicquid sim
bolo vero ecclesia addidit appellatur aut illos admisso abiciamus que in con
stantinopolitana aut in lateranensi lugdunensi viennensi et ceteris catholicis sunt
diffinita de fide. Num ergo restringere quis potest orientem et placere ad imitacionem
ecclesie primitiue in ornamentis scilicet sacrorum vestis et ministrandi modum et ordinem
ministrorum in quibus illa primitiua ecclesia et rudis et turbida fuit licet
in multis sanctis fidei seruore mirabilis. Sicut enim per umbritas pelles
et laminturas et saga tabernaculi gloria templi successit sic per illa ecclesie primitiue
rudimenta splendor in cultu diuino et vestes sacrorum expolitas et delicatas
decor aduenit. Sed et non solum circa hec que contingunt cultum diuinum et sacerdo
tium set etiam fidem per successionem temporum multa sunt declarata que in primitiua
ecclesia dubia vel ignota fuerunt sicut patet per capitulum de summa trinitate et fide catholica
in antiquis sexto et clementinis et aliis multis que dicere longum esset. Hec omnia
que ab ecclesia dei determinata sunt post illa tempora et determinabuntur usque ad seculi
finem pars sunt unctionis et firmitatis quam tenuit et docuit ecclesia primitiua christo
domino miri ineffabili assistencie promissione firmata dicente: Ego vobiscum sum
usque ad consummacionem seculi. Quod et beatus Augustinus ad Esicium dicit ut refert
sanctus Thomas in glossa continua super Mathei ultimo. Ecclesie que alios

morientibus aliis nascentibus le[?]ntis[?] et in consummacione seculi finitur et dictum
est quid quo intelligatur
Sed dicunt non sit aut quod venerabilis Beda sic dixit quod presentium ante magi
sterium et eadem primitivae semper actus imitatur etc. Sed legimus dicti alia quod videtur
et cum particula excepta leguntur et alia tamen in originali integro continentur Est enim
in omelia que solet legi in dominica infra octavas ascensionis super evangelio cum
venerit paraclitus ad finem ipsius in antidotis quod Beda allegorizat quadrage
simam et a pascha penthecosten scilicet quinquagesimam septem dies sequentes Et quare per totum
annum tenemus illam sic ieiunia continuissemus Et dicit quod apostoli ablato sponso
sponso ieiunabant et [?]iter ita ad litteram dicit Cum ergo ante passionem et post resurrec
tionem dominicam propter ipsius domini presenciam lugere et ieiunare nequeat constat perfectos
post oblacionem eius spontaneis se subdere ieiuniis videlicet qui accepcione
spiritus sancti revocati sunt a celestibus cordialibus illecebris sicut ab epularum appetitu[?] que
tamen prius ancillat amore [?]ris corporis alimonia gaudentes et pro commodita
te celestis ordinibus et lacrimis insistens salubribus Denique Lucas referente
cognovimus de illis tribus milibus virorum qui ipso die penthecostes Petro
predicante crediderunt quam parvo victu contenti fuerunt qui sobrie celeste qui victus
egerunt vita erant enim perseverantes in doctrina apostolorum et communione frac
tione panis et orationibus et paulopost quotidie quoque perdurantes unanimiter
in templo frangentes circa domos panem sumebant cibum cum exultacione et sim
plicitate cordis collaudantes deum etc. Rursus ad quorum nos exemplum vitam quoque
mores solerter artare necesse est quia presentium vite magisterium est etiam primitive
semper actus imitari illam coeptam spiritualem normam ad finem usque servare
quam ab ipsis apostolis in fundamento fidei liquet esse propositum nec dubitandum est
quorum iure vestigia sequimur ad eorum in futuro sumus premia perventuri
Karissimi fratres mei pulcerrima etiam in presenti futuri beatitudinis figuralis gerit
de qua modo aliquanta prout maxime sicuta nobis commendandum est ut quem
externus in imagine colimus ante conditi arbitri oculos mundati corde ser
vemus perveniemus ideo nos in doctrina sanctorum ut voce discendo et operibus
ostendo que docent omnibus orationibus incumbamus assidue dominici panis cibo
eius dignum satagamus existere unanimiter in ecclesia laboris prestamus[?] amor
ad panem indigenti proximo vel quamquam valemus pia consolationem
porrigamus ita cibum corporum indulgeamus ut mediam omni panis potius
victus cum tunica letitiam simplicitatem cordis in omnibus teneamus quod est
sola retribucionem superna retribuendum bona operam et quod presentia festa ma
xime decet in primis divine laudes consona voce sunt et vite personam
licet enim solum quod deo videtur commoda sit laudacio si quod ore cantamus non
repugnamus ope sitam laboris alias perferimus a turpi et maligna cogit
tatione procordia casta gestamus ea tamen oracionem sermonis erit laudacio venusti
quod in rebus caducis et infirmos sic delectemur in domino quod ipse pre
stare dignetur Amen

te vite pres intuemur clare In quo vos illorum primorum patrum quar
spomitur multitudinem in quo magisterium vite perfecte quia in paritate vict
in vite rectitudine intentionis sinceritate in conseruatione ad proximum in pur
pensione temporalium rerum et ardenti desiderio celestium Non autem in dandorum offi
ciorum et sacrorum ritu vel cultu in quibus multo pulcrior decencior multo
quod ornatiorque actionibus temporibus actum est Sed adhuc vires ipsius argumenti aliquantulum
amplius discutiamus propter illud quod longo discursu probare voluerunt pone
tes quod cristus apostolis adhuc laycis sub duplici specie ministrat de quo iam dixi
in parte altera vite responsionis Et quod poterunt layci dici quamvis a xpo apostoli
electi et missi erant et potestatem acceperant infirmos curandi et mortuos susci
tandi Et secundum communem opinionem quam tenet sanctus Thomas super iiii di xxiiii
Et petrus de palude in tractatu de ecclesiastica potestate quam dicit magis consonam
dictis sanctorum a cristo in ipsa cena sacerdotes ordinati fuerunt per illa verba hoc
facite in meam commemorationem Que verba si capiamus ex textu luce verum repe
riantur Et probat ibi textus gloza ibi posita Sed et si ducatur ordinis postquam secundo
eadem sacra repetita secundum pauli narrationem sane intelligenti idem resultat ordo
enim naturalis est quod institutio rei precedat operationem eius Sic ergo iste ordo e
tenendus quod cristus confecit formam tradidit et dicendo hoc facite illos sacerdotes
instituit et in ordine eadem potestatem ac preceptum celebrandi accepit postea realiter
tradidit quia dictis omnibus illis biberunt ex eo omnes ita ergo cum sumpserunt sacram
speciem iam erant apostoli sacrificantes Non ergo probatur quod laycis cristus dederat sub
vtraque specie sicut supremus dictum fuit Sed magis probatur quod illis duobus discipulis eu
tibus in emaus cristus sub specie panis tantum contulit sacrum Et e gloza que
fuit allegata super levitico Et alia gloza super ipsum collectum de luce et dictum beati
Augustini atque Theophili
Deprimunda vero etiam quod ministrarunt laycis sub duplici specie non negatur
sed non videtur hoc fuisse per preceptum Christi quod esset de necessitate Et enim
quantum vestigia librorum et verum nobis insinuant quandoque per infirmos
fuit missi sub vna tantum specie reservatum Et ita fiet dicere dicit innocencius
in et glosa dicit sicut iam alias fuit allegatum Sed nec greci si recte considerant
eorum ritus infirmos sub vtraque specie administrant tenuiter enim panem in con
secratum et in sacro mersum in quinta feria magna per toto anno reservant
pro viatico infirmorum et cum opus sit modicum de ipso consecrato suscipiant
et in vino non consecrato porrigant infirmantibus patet non sub duplici specie sed sub vna
tantum communicant infirmos Nam secunda species vini expressit per consecrationem Sed ergo pra
ctica beati Cipriani et que allegat ponendo ex dicto innocencii eius communionem
paruulorum patet quod paruulis vero prima sed secunda species tantum prebeatur Sic ergo non habeat
per necessitate vel precepto vtraque speciem ministrare etiam illa que illum vsum habeat
firmarunt Vnde sciendum est quod antiquis temporibus ista administratione sacre eucha

diversa et diversis temporibus observata fuerunt. Damasus multis ex illis qui da-
bant lac in calice. Et de illis qui panem intinctum in musto sumebant pro toto anno
et eius loco populo ministrabant. Et de illis qui uvas et alia huiusmodi que
in domo habebant. Isti tamen diversi modi antequam in ecclesia fuerunt. Nam alii
magnum panem consecratum per frusta scindebant et sic per partes seu dicas missas
ministrabant. Alii quidem intinctam in calice porrigebant in ecclesia et sic intinctam
sumebant pro infirmis ut habetur in Brocardo li. 5o c. omnis presbiter. De quo scribit quia
cum glo. in c. cum omne crimine de con. di. 2. Et de hoc etiam in legenda sancti Kiligi
et in aliis multis locis. Tandem longa experiencia et disputacionis collacione spiritu
sancto suggerente introductum sunt quod hic aptissimus modus in dei ecclesia communiter
observatur quod quod per fragmenta frangitur sed sumitur parve et distincte sacre
et communis cena ministratur. Sed hec consuetudo laudabilis in ecclesia dei a lon-
gissimis temporibus observata est et venerabiliter a sanctis doctoribus recitatur et sine
murmuracione et contradictione quacunque usque nunc in laude manet, per modum
hunc veneranda dignissimum sacramentum multo melius observatur, quia decencius hone-
stius et mundius ministratur et multis obviatur scandalis periculis perplexitatibus et si-
gnanter periculo erroris eorum qui ut dicit Innocentius asserebant quod quod sub qualibet
specie est totus Christus sed sub utraque simul totus, et alii doctores multi similiter di-
cunt. Quid ergo fluctuancium et turbidorum tempore vitium apponit contra stabilem
et expolitum. Et post multas agitaciones stacionis portum in quo tot annorum curricula
absque reluctacione transcendit observancia sancte matris ecclesie congruenter et ad instar
verborum beati Augustini in libro de unico baptismo contra donatistas
concludam. Nec quis forsan dicat quod accepimus ab aliquo. Hoc sequimur quod ecclesie
universalis dicamus quod ecclesie consuetudo tenuit quod hec disputacio dissuadere non
potuit. Hic attendat quod bene prospectis ab utraque parte disputacionis racionibus et se-
pularum testimoniis potest etiam dici quod veritas declarat hoc factum. Et hec pro primo
gratia breviandi.

Venio ad secundum quod de Errore Joh. 6 et epistula Pauli et signis de
veteri testamento in prima parte satis videtur esse tractatum. Quo alia tria
eamus. Inducunt enim decreta conciliorum et notant generalia concilia Cenomen-
ensem Cartaginensem Toletanum Barcharensem Affricanum et similia que non sunt generalia
sed provincialia illarum provinciarum. Nichilominus videamus quid dicunt illa decreta
utrumque est aliquid ubi diffiniat quod sit communicare de precepto Christi et cetera. Non
et quod ipsi omnes magistri Prage congregati in sua cedula hic pridem lecta
dixerunt se nescire hoc in aliquo concilio fuisse diffinitum. Sed decernet fla-
gitatur ibi quod ita fiat ponamus quod sit eadem auctoritas que sufficit ad illud
statuendum fuit et illud tollendum immo utique maior quia ibi modernis
in moderna hic comitibus ecclesie. Porro occurrit mihi dictum Bal. si bene memor sum
dum modo vidi est super pace constancie ubi dicit et racionibus probat maiorem
fuisse virtute consuetudinem quam legis ad hoc ego allegarem. ff. leges in di

Ubi ita dicit leges instituuntur cum promulgantur firmantur cum moribus uten-
cium hodie abrogati sunt Sed neque canones allegati probant sub duplici specie
ministrare nec obstat canon ille Carthaginensis concilii de quo tota vis est in
eo quod dicitur infundatur oris eius eukaristia quia cum infundatur de specie
panis verificari non possit videamus si sit ita perscrutemur scripturas Unde
primum Regum xxiii infuderunt se philistini super terram et in in regione eius et
infuderunt se et sunt comedentes Nunc audiamus papiam infusio idem quod immissio dicit
et hugwicio infundo infundis idem quod intro fundere vel immittere non est ergo aliud dicere
infundatur nisi immittatur Et etiam si ergo aliquis [cum] talem intellectum de illo
[c]anon facit questionem quam movet ibi dicens si qualiter accipiat eukaristiam qui ita
infirmatur si intincta datur hoc prohibetur de con di ii cum omne etc. Si enim
verbum infundatur significaret materiam liquidam non oporteret sic querere at si
forte de propria verbi significacione contenditur illud beati Gregorii verbum
ad memoriam revocetis verborum attendit sensum veritatis admittitur [sed] etiam non
potest negari quin sit illa significatio que in sacra scriptura fundatur quo-
rum vocabulorum fulcitur auctoribus et a glozatoribus in eodem sensu vocatur sed
similiter pro isto et pro aliis hic volo inserere Wilhelmum parisiensem de sacris et peni-
tencia circa finem ita dicit quod autem in scripturis sanctorum legitur videlicet quod sanguis
ille sacratissimus in ora fidelium non infunditur sed immittitur et hoc in ipso et
cum ipso sacratissimo corpore eius
Non videtur conveniendum tempus in istis que probari aliud non possent quam eccle-
statuta que sicut dixi prius ab ecclesia mutari [possunt] Sed reprehensibile [videtur] si
[videntur] Et ad hoc [ostendo] pro [causis] [vel] antiquorum [tantum] correctionem [vel]
novorum editionem [Et] ut in prohemio Clementinarum Sed dicet [aliquid] [commune] sub
utraque specie utilis erat et salutaris tempore plane utilis et salutaris fide digna
firmabatur locis et temporibus quibus modo illa erat in populo Dei [Cum] [cuius] dicet
rem utilem et salutarem a tantis [sanctis] [predictis] [in] [eius] [perpetuitate] [immutare] [nomine]
erat homines illo tempore sicut isto non poterant pericula eadem occurrere [quod] ergo illi
[primi] [patres] non viderunt modernos videre potuerunt [unde] dicam de hoc sicut de
ordinacionibus ecclesie reddere racionem compellor utique non sum solitus maiorum iussa
discutere sed eum sufficere solet ita scriptum esse [Ama] [magis] [beatus] Bernardus
hoc non est in auditu auris obedire quod approbaz laudatur sed in hansis
cordis de superioris iudicio iudicare [Spero] tamen in Deo quod de hoc sufficienter
dare posse rationem Sed tamen nolo pretermittere quod modernos preponendo priori-
bus non enim preponendi eos [generale] concilium [in] [c] [nemo] de [summa] [trinitate] et [fide] catho-
lica [sed] et constat quod multa que doctores antiqui dubia reliquerunt ita sunt
a modernis declarata quod iam dubia non existunt sed de singulis [memoriis] longum
[nimis] agam sed memorem accipiam excellentissimam aquilam angelicum illum an

Corporei vel incorporei essent angeli dubitant de origine que anime
de qua plures scripsit tractatus possem et multa dicere sed an per baptismum
in pueris parvulis infundentur gratia et virtutes apud doctores antiquos
extitit dubitatum Et quod Innocentius in iii° maiores de baptismo veritate opinionum de
bium relinquit sed in tractatu de missa quot dubia in decasu dimittit
sit legentibus manifestum sed hec omnia sic a modernioribus discussa sunt quod hoc
certa de ipsis diffinicio habeatur Et ubi fluctuabat iam firmiter pede suo
plane maiorum exercitatio scolastica que modernis temporibus viguit in
universitatibus studiorum pluribus concurrentibus in uno loco doctoribus et
nec eplis ut Origenes et Jeronimus sed frequentatis collacionibus se invicem aure
tibus et informantibus non parum contulit ad elimandam et limpidiorem
intelligentiam et enodacionem questionum
Que non plene explicatis sed solum velut quoddam gustu porrectum ut
dem occasionem de eis latius cogitando ad eorum ipsorum gradibus discu
tiendum accedam ut et rem per similia satrea mediatam a rege Ezechia in
tipicam exordiri Nempe sicut quod Moyses mandato domini serpentem eneum
fabricat qua figura tunc passi doctores sicut testatur hic a tempore Moysi usque ad
tempora Ezechie qui fuit post Salomonem xii rex Israel a quo fuit serpens ille
distructus Nunc ergo dicat sibi quod hoc Ezechia fecisti serpentem eneum quem Moyses
mandato domini instituit postea reges et prophete per tanta annorum secula sustinuerunt
ausus es tu distruere Numquid tu sanctior quam David aut sapientior Salomone quam
tot reges et prophete sancti fuerunt qui potuerunt considerare hoc periculum cum tu minime
consideracione Eum non de hac re reprehenditur Ezechias sed plurimum
commendatur unde sicut est scriptum in canone lxiii di. c. quod propter hoc magis illa
auctoritas tenenda est in ecclesia ut si nonnulli ex predecessoribus et maioribus nostris
fecerunt aliqua que illo tempore potuerunt esse sine culpa et post vertuntur in errorem
et superstitionem sine tarditate aliqua et cum magna auctoritate a posteris destruantur
Concordat ad hoc c. intendentes apostolica xii. q. ii et alibi multe in iure similibus sed
et si talis non bona esset iuste dixissent illi antiquam in concilio Arimnensi dice
bant enim verbum consubstantiale de filio patris in scripturis non habetur et a patribus prohibe
in fidei expositione positum fuit quod ergo videtur modernioribus tale verbum vero
ponendum iuste etiam dicerent greci cum simultanea ecclesia nos habemus in simbolo fidei
de spiritu sancto qui ex patre filioque procedit quod visum est nobis modernis hoc verbum
filioque professioni fidei adiungere Et sicut illi qui dixerunt quod volumus de beata
virgine dicere matre dei satis est dicere matrem cristi sicut ab aliquibus invenimus et dictum
Unde multa de hiis que iterum exempla ut si omnia scribere vellem posse multas
cartas implere sed de hiis potest quisque multa similia cogitare cum pleni sunt
libri de mutacionibus antiquorum institucionum et novarum edicionibus porro de
eo ut post mille et ducentos annos nova instituta de cetero sacrificio
solemnitas quicquid multi sancti et devotissimi precesserunt quotidiana hinc satis

In memoria sine speciali festivitate conteri sed et vix adiectum de antiquo illius
festivitatis vigilias quas veneranda priorum antiquitas tanto studio celebravit
propter quedam pericula abusivum absolute sunt ut dicitur in Summa de festivitati-
bus tamen et ieiunasse et vigilasse illos temporibus verisimilibus credendum constat
sicut et tunc tercia immersio in baptismo a canone apostolorum sub pena deposicionis
fuit firmiter mandata et a sanctis doctoribus multum laudata prout habetur in multis
capitulis de con. di. iiij. Et Dionisius in libro de ecclesiastica ierarchia tradens
ordinem baptizandi in c. de baptismo eam docuit observari quam etiam ante iam mu-
tare scilicet ut videtur fortius una provincialis synodus Tolletana ne ab aliquo
fieret prohibere

Dionisius

Multa de mutacionibus dixi sanctis in ecclesiasticis institutis et potuisse
multa plura dixisse sed hec satis sunt ad consideracionem aperiendam ut
intelligatur ut vanum videtur mirum esse quod ea que a prioribus aut considerata
non fuerunt aut ab eis aliis impedientibus non provisa a posterioribus provideantur
et ordinentur aut in modum alium transmutentur et hoc optime cognovit sanctus
Augustinus que habentur in c. constituentur. l. di. ubi dicit sed non video pa-
canda est superrogatoria posteriorum diligentia qua vobis ipsi saluti nichil detrahitur
humilitati aliquid addiderunt quo salus tunc minuitur. Plane optime dictus
doctor respondendo de ea racione institucionis que mordebatur ab aliquibus et lau-
dabilis dicit sic enim magis utile est humilitati addere quo salus tunc minima-
tur quam culpanda posteriorum provisa diligentia sed propter hanc causam que a prioribus
provisa non fuerant providerunt. Sicut enim ut expertum est ecclesia primitiva diversis persecucionibus
in preliis et multis heresibus et scismatibus conturbata et ita hic nimium occu-
pata minimum sic circa cultum divinum et ritum administrandi sacramenta potest ad plenum
operam dare non potuit neque enim in civitatibus muro hostibus et avectibus cessantibus
turres intendens circa id quod pollicitum polite vel simili ordine senatus civitatis
studet sed quod minimum bellatores turres fortificat menia atque instrumenta machinas
quibus cessantibus adversariorum machina maximus circa suos a lesione defendunt
sed pace tandem habita tunc de similibus politi ordine accuracius providetur disposi-
cione et sancta dei ecclesia cum finem facientes tirannos persecutores horribiles et per here-
ses et scismata intestina bella et murum fidei minuere tota sollicitudine sunt
infecta cultum divinum et ritum sanctorum non ita composite et ordinate. Et tamen
postea vero iam magis sancta quieta ad augendum et poliendum cultum divinum
et ritum sanctorum consideratiori studio sibi que intendit. Non ergo detrahendum est
iuxta beati Augustini verba posteriorum sollicitudinem sed humilitati aliquid ad-
dere studuerunt quo salus tunc minuitur et reverencia dignissimi sacramenti dili-
gencius servatur et vero erroris videlicet aditus clauditur. Et ne aliqui in incon-
venienciam tanti sacramenti et ecclesia multum liquidam levius possit contingere accedere adversa-
rie tres causas que a doctoribus solent tradi racionum consideratorum liquebit
quam convenientissimum modum et hunc ministrandi communiter in ecclesia hic venerabile

Sacramentum quod distrahendo per tres causas institucionis sacramentorum volo
deo dante declarare. Est enim ut doctores dicere solent: Tres cause sunt insti-
tucionis sacramentorum. Prima est causa humiliacionis ut dum homo se ex precepto dei
humiliet per obedienciam deo magis placeat. Secunda causa est propter erudicionem ut
per illud quod visibiliter cernit ad considerandum invisibilem salutem ascendat. Tercia
propter exercitacionem quia per peccatum homo hebes factus est ut nequeat diu in cape-
ris exercitatus ut sic habeat utile exercicium et ne sit ociosus. Prima ergo causa
est humiliacionis ut se humiliando magis placeat deo et certe gradus meriti et co-
mis utilitatis ex parte nostra post fidem humilitas et obediencia sunt ut qui per super-
biam et inobedienciam cecidimus per humilitatem et obedienciam humiliandi resurgamus.
Unde propheta inquit: Melior est obediencia. Et secundum beatum Gregorium tenemus per obe-
dienciam numquam mala fieri aliquando autem debet per obedienciam bonum quod agitur intermitti.
Et causa subiungit ut per obedienciam bonum cessat et tanto minus hoc quod agitur
virtus esse quanto per obedienciam a bono cessans se humilem et subditum exhibet. Cum
ergo tunc per obedienciam ecclesie populus una specie contentatur et per humilitatem abstinet
ab eo regno per effusionem vel alias irreverenciam contingere dignissimo sacro quod ne
videat multum meriti et utilitatis accrescere populo christiano et per obediencie et reverencie
meritum deo amplius complacere.

Secunda causa iam videamus quam doctores dicunt esse erudicionis ut videlicet ex
visibilibus ad invisibilia transeamus intellectum per fidem et per dilectionem
effectum fidei aut absque dupplicem exhibeamus scilicet credendo et cavendo ea que possent
fidei esse offendicula obviando. Ad hoc domino non parum prodest modus iste sub una
tantum specie ministrandi. Exercetur enim plurimum fides circa dominum super parvula specie hostie
consecrate deum christum et hominem esse credimus et per illam continuatam ad ipsius christi
participacionem attingere. Et tunc nulla specie liquide seu sensibilis videatur sanguinem
christi in corpore suo sub sacramenti specie contineri. Unde recitatur a pluribus de quo-
dam qui tunc alias bonus esse effectus ad credendum hoc non poterat inclinari dum in-
finitus deus per miraculum voluit declarare ut ipse cerneret sanguinem de hostia [illegible]
vit. Ad obviandum autem hijs que possent esse offendiculum fidei valde hoc prodest ne vulgares
errorem homines incident ut carnem tantum sub hostia et sanguinem tantum in calice fore
putarent. A quo maxime defenduntur dum sub una tantum specie suscipiunt sacramentum
signo visibili preponderantes illa non esse separata sed in hostia totum esse contentum.
Sed hoc modicum intrat dum a proximis et pusillis occasionem impingendi subtra-
hamus eos humiliter abstinemus. Est enim propter tale periculum proximi abstinen-
dum ab omnibus a quibus sine peccato mortali possumus abstinere. Potest autem populus
a potu sacri calicis sine peccato abstinere immo ut ... inveniendo concessum
est enim secundum doctorum sentenciam ut qui sine peccato propter bonum proximi ab aliquo abstinet
per caritatem in merito crescat. Et ex hoc clarum apparet quod amplius proficit per dilectionem
effectus. Cum enim hoc sacramentum sit unitatis et pacis et non corpus suum significet

Sit amplius vnius corporis membra nos esse ostendimus Quando insuper
doctrinam apostoli per ad Gal. vi alter de alterius salute soliciti sumus et forciora mem
bra infirmioribus compaciendo ad id quod omnibus communiter conforme est condescen
dimus spernentes enim ad altitudinem conancium ad infirmorum gressus inclinacionem descen
dere fortiores et sic vno agmine sine offensione procedant lento passu quo et
infirmiores gradi valeant omnes pie ambulare atque vt materialis visibili sic in
visibili gracia sacramenti apertius prestatur quam particula sub specie panis spiritualis
alimonie plenitudinem credit se firmiter suscepisse ipsam spiritualem pinguedinem
a Christi corpore diuidi in certe passo Nam ante vino et ad doctrinam patrum glose
solete subiunt specie deuocionis feruore

Restat finaliter declarare quomodo ad tertiam causam que est communitatis accommodacior
sit modus iste laicis ante communicandi dispensatiue causa et modus solet a doctori
bus assignari sic quia ab eis scriptum est per preceptum intellectum habeamus Et ideo propter
vanitatem ad diuina speculanda dicti est opus secundo quam corporis et eciam
spiritualem morbum incurrit sic habet laudabile communicantem propter quod corporem et fa
sciendum illud communicent Solent doctores causa dilucidandi materiam arguere contra
hanc causam ex verbo apostoli prima ad Thim. iiii Corporalis communicacio ad modicum
vtilis est sic communicatio que fit per sacramentum corporalis est quia res que in usu veniunt
corporales sunt Videtur quod cum quia corporalis communicacio secundum se accepta ad mo
dicum vtilis est in comparacione ad pietatem sic sibi apostolus intendit Sed si pietas
adiungatur sicut in sacris que ad religionis pietatem pertinet valde est vtilis
vnde consequenter subiungit apostolus pietas autem ad omnia valet promissionem vite habens
que nunc est et future Vnde colligitur euidenter quod communicatio tanto accommodacior
est tanto quod magis vtilis quanto magis adiungitur pietati Audiamus autem sicut pietas
Audiamus Augustinum in libro de Ciuitate dei dicentem pietas quoque proprie dei cultus intel
ligi solet quam greci Eusebiam vocant hec ergo officiose putes dici habere more
autem vulgi hoc nomen in operibus misericordie frequentatur quod ideo arbitror euenisse quia
hec fieri plurime mandat ea que sibi pro sacrificiis placere testatur Innuit ergo sine
dictum dei cultum sine pietatem ad proximum affirmans Constat solet clarius que
ministrandi modum ad pietatis communionem amplius pertinere per que et eciam sacratissimi
sacramenti tollitur effusionis et altaris irreuerenciarum periculum quod maxime pertinet
ad debitum cultum et proximus erudiri occasio submonetur Est ergo hec laudabilis
communicatio ad pietatem que iuxta dictum apostoli valet ad omnia promissionem habens vite
que nunc est et future prout dictum supra dictum est Hec exigit creaturarum societas
vt ad id pie omnibus condescendamus quod omnibus eciam infirmioribus communiter sine offen
sione pergere valeamus in eo presertim quod omnibus creaturis est commune Vnde
et in predicto libro beatus Augustinus subiungit Cetera in ministerio tabernaculi
sine templi multitudinis de sacrificiis leguntur esse precepta ad dilectionem dei

et proximum significanda referuntur. In hiis enim duobus preceptis ut scriptum est to-
ta lex pendet et prophete. Unde communiter sacrificium est omne opus quod agimus ut sancta
societate inhereamus deo et per hoc quod septimum est in dictum [illegible] non sacrificium
nisi aut quam sacrificium prelatum oportet intelligi. Licet enim omnia verum est sa-
crificium sicut Augustinus apertissime colligitur ex hiis omnibus quod cum per hunc modum
sacratissimi sacramenti reverencia et proximi utilitas custodiatur amplius et pro-
moveatur facilius hic modus commodosior est et utilior. Et sic omnibus con-
sideratis ab omni sane intelligentis animo commodissimus procul dubio censendus.

Ut fine tandem cum principio coniungam quamvis ex supradictis pateat hic communicandi
ritus quem ab ecclesia dei simili consuetudine designatur multum confert ad pie-
tatem que quidem iuxta dictum apostoli prealligatum utilis est ad omnia promissionem
habens vite que nunc est et future. Ipsum utilem cognoscentes omnes amabili-
ter et amanter amplectamur. Et iuxta predictum consilium apostoli in omnibus ad pi-
etatem nos exercere studeamus ut promissionem quam habet adipisci mereamur vite scilicet que nunc
est per gratiam et future per gloriam. Amen.

[illegible] assistente gratia [illegible] prosequendo [illegible] ad ea que pro premissis
allegando subiunguntur. Et primo occurrunt quas allegavi canones misse
et oraciones post communionem in quibus tota vis pendere videtur in eo quod sacerdos sacrificans
dicit ut quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum corpus et sanguinem filii
tui sumpserimus omni benedictione et gratia celesti repleamur. Et iterum ut fiat nobis et aliis
sumentibus etc. Et in oracionibus post communionem refecti cibo potuque celesti etc. talia. Et
sumpsimus domine sacramenta letantes etc. Et in eis multum appendunt quod hic videtur pro-
loqui de spirituali manducatione ut de corpore mistico sed debent intelligi de sacro. Et in
hoc non insisto sed cum eis consencio quod pro participantibus et sumentibus illud sacrum ille
oraciones fiunt. Sed debent advertere quod ubi illa secreta misse dicitur prout superius
positum est allegatum unde et memores domine nos servi tui sed et plebs tua sancta et offerimus
preclare maiestati tue etc. Dum tamen solus sacerdos celebrat. Ita dicit unde osten-
dit quod personam totius ecclesie gerit et ideo dicit nos servi tui scilicet sacerdotes et plebs
tua sancta offerimus pluraliter. Sic enim dicit de huius participatione solum intelligitur de illo
quod digitis denunciat frequenter ipse tamen orare sed sicut in [illegible] symbolum quicumque
vult dicendo hec est fides catholica quam nisi quisque fideliter firmiterque crediderit
non quis fidem suam tamen denunciat prout dictum possessive pluraliter quotquot sunt fideles tot sunt
fides [illegible] que [illegible] preferendo transsumit sed eo modo quo omnium fide-
lium una est fides hic et in hoc tamen sacrum illud ut sic presbiter basilice celebrans
pro sumentibus Rome Parisius [illegible] et ubique terrarum censeatur orare. Unde beatus Am- Ambrosius
brosius et habetur de con. di. ii. sic dicit In cristo semel oblata est hostia ad sa-
lutem sempiternam potens. Quid ergo nos. Nonne per singulos dies offerimus sed ad re-
cordationem mortis eius. Una est hostia non multe. Quomodo una et non multe quia
semel oblatus est cristus hic autem sacrificium exemplum est illius ubi ad ipsum semper et idem
ipsum. Unde hoc est sacrificium aliquis dicit quia in multis locis offertur multi sunt cristi
nequaquam sed unus ubique cristus et hic plenus existens et illic plenus. Sicut enim quod ubique

offertur Est corpus et non multa corpora Ita et unum sacrificium
pontifex autem ille est qui hostiam obtulit nos mundantem ipsam offerimus etiam
nunc que tunc oblata est consumi non potest quod nos facimus in commemoration
fit eius quod factum est hoc enim facite ait in meam commemoracionem Ypretica sitam
sacerdos dicit hec sacrosancta commixtio fiat michi et omnibus sumentibus et sic sanam
intelligere orare pro sumentibus de illa commixtione pro se tamen oracet quia ipse tantum
illam sumit sed generaliter orat pro omnibus qui sacramentum illud ubique sumunt porro
non negari non potest quin quicunque sumit sacramentum sub una specie corporis et sanguinem
sub illa sumit sub qua est christus unus deus et homo sanus et plenitudo omnium
graciarum
Post predicta unam correlativam corroboracionem subiungunt In qua fortiter
insistere videntur allegantes c. sunt quidam XXV q. 1 et alios canones
dicentes quod ea que semel diffinita sunt immutari non possunt Ad que satis patet
responsio per ea que dicta sunt iam decompersum sed ut veritas magis elucescat dico
breviter secundum doctorem communem sententiam Verum enim est quod ea que semel fide credenda
diffinita sunt inviolabiliter perseverant sed ea que circa disposicionem agendorum a sanctis
patribus vel conciliis generalibus statuuntur immutari non possunt et dispensando
et revocando et totaliter immutando Racio huius est in aperto quia verum et im
mutabile verum est quod semel verum est semper verum verum autem non sic sed quod
uno tempore bonum est alio tempore non est bonum Et ideo in diffinitur fidei aliquid
tenendum quia decernitur verum esse non potest postea dici illud non esse verum sed debet
usque ad animam et sanguinem defendi Et si quis secus faceret non veritatem diceret
sed errare convinceretur Verum autem ubi aliquid sic vel sic faciendum ordinatur
quia tunc et si tunc bonum fuit superveniendibus causis alias potest bonum non esse aut saltem
aliud melius esse Unde sanctus Thomas super quarto sententiarum di. XXVII ar. III q. III
ubi de bigamia dicit quod salvis hiis que sunt de iure nature sacramentorum et fidei sed in
aliis que sunt de institucione apostolorum eciam nunc est eadem potestas statuendi et de
statuendi quam habuerunt tunc et Augustinus de Ancona in tractatu de ecclesiastica potestate q.
l. vm ubi de dispensatione sacramentorum ar. v sic dicit Hugo in libris de
sacramentis omnis ecclesiastica administracio in tribus consistit in ordinibus diversorum
prelatorum in administracione sacramentorum et in diversis preceptis subditorum et ergo sicut
dicta contendit esse in administracione eadem diversos gradus et prelatorum ordines ordina
re et ordinatos nullo parere diversitate et tempus secundum quod videtur eadem utilitati
convenire potest et diversimode eciam in administracione instituere et subditis diversa pre
cepta ponere et posita auferre secundum statum et condicionem personarum et temporum hiis
bene concordat quod dixit dominus per prophetam Congregate illi sanctos eius qui or
dinant testamentum eius super sacrificia Super quo verbo Nicolaus de Lira dicit
In veteri testamento fuerunt multa sacrificia In novo vero est unum perfectissimum in
quo christus immolatur sed circa quod institutum est a christo quantum ad id quod est
essenciale Sed circa solemnitatem huius sacrificii multa sunt ordinata a sanctis patribus

novi testamenti et eodem modo sunt de sacrificiis veteris legis a sanctis prelibatis il-
lius temporis et ipsi presbyteri et illi cristo congregabimur hec littera Sed quia forte quis diceret
quod ea que sunt de forma sacramentorum non subiacent ecclesie dispositioni Dico quod hec
communis doctorum determinatio quod ecclesia non potest nova sacramenta instituere loquendo proprie
de sacramentis Et ideo neque ea que de essentia huiusmodi sunt inferre sed salva forma cuiuslibet
sacramenti potest ecclesia illa disponere et ordinare et ita ritum et usum in hoc est liberta-
tis ecclesie Unde cum perfectio istius sacramenti consistat in consecratione materie illius usus
autem sit quasi ad illam ecclesia usum illius disponere est aliud quam disponere super fidelibus
Unde beatus Thomas in tertia parte in questione lxxiiii articulo vi ubi querit an aqua sit de
necessitate huius sacramenti in corpore ita dicit Dicendum quod iudicium de signo sumendum
est ex eo quod per ipsum signatur Appositio autem aque ad vinum refertur ad significandam
participationem huius sacramenti fidelibus quantum ad hoc quod per aquam mixtam vino
significatur populus adunatus cristo ut dictum est Sed ad hoc ipsum quod de latere cristi pen-
dentis in cruce aqua profluxit ad idem refertur quia per aquam significabatur ablu-
tio peccatorum que fiebant per passionem cristi Dictum est autem quod hoc sacramentum perficitur in
consecratione materie usus autem fidelium non est de necessitate sacramenti et ideo est suppo-
sitionem ecclesie ornare indubie tenendum est quod disponere circa usum istius sacra-
menti non sit disponere circa formam sacramenti in eius dispositione consistit que potest nunc
uno modo ministrare nunc primo alio

Nunc venio ad dicta doctorum Et primo loco allegantur multa dicta Crisostomi
pro quibus est advertendum quod iste doctor fuit grecus et sua greca eloquentia more
oratorio multa hyperbolice et per transsumptiones et alios colores rethoricos di-
cit prout habetur xx q. i hac ratione Et apostolus precepit sacerdotes adire nuptias
propter inconvenientiam hominum Nam secundum quod accipe secundum preceptum apostoli licitum est sim-
ul volentibus nubere non fornicatio est Sed permittente deo licent committere sed hoc
sit fornicatio Invenitur in sermonibus illius quos fecit de cruce et latrone quantum
extulit illum beatum latronem Sed et de cruce ita locutus est Crux demonum spes crux
domus terrorum crux claudorum baculus crux mendicorum exortatio crux paliticorum re-
quies crux sitientium fons crux resurrectio mortuorum crux cecus in vallerum crux
mundatio leprosorum Crux esurientium panis et multa alia huiusmodi Unde semel au-
dit quod quidam predicaret ad provocandum populum ad devotionem gratia quoddam frustrum ligni
crucis quod habebat in illa ecclesia per illud dictum Crisostomi hoc tollebat vocem suam
tamquam omnia illa de illo ligno crucis dicta fuissent Sed quidam alius coram sermonum
non ignarus ipsum tacitatione interpellat et in alio loco eiusdem sermonis eidem ostendit ecce
hic dicit dominus crucem suam non dimisit in terra sed secum illam levat ad celum Et sub-
iungit ergo non de illa cruce quam vos habetis loquitur Crisostomus Et tamen hoc
est certum quod deberemus illud quod beatus Iohannes Crisostomus dixit Crux immundorum purgatio
mundicie in dicto non corporeum potiones sed infidelitatis purgationem Cum autem
cristo crediderit presbyteri iurament Dicit Paulus apostolus Quicumque in cristo baptizati

estis tristi indmistis instruxit predicatorem quod verba doctorum non semper
intelligenda sunt sicut sonare videntur ubicumque enim ille legebat tunc puta
bat esse pro se de illa quod crucem portare videamus ergo ne quecumque invenimus attribu
ta sanguini cristi putemus sacramentales effectus et loqui de sanguine sacramenta
liter in predictis auctoribus de cruce loquendo revera intelligit fidem cristi crucifixi
patet per illud quod ipsemet dixit Crisostomus sudorum protectio inviditatem tamen dixit
non corpeam extimo Cum enim in cristo crediderit revestitus invenit Ecce
quomodo crux sit sudorum protectio ecce quomodo sit eorum vestimentum credendum in
cristo sic est pastorum species sic est panis esurientium sic est et attribuciones que leguntur
per doctores fieri sanguinem cristi multociens ad fidem devocione cristi multociens
ad meritum et ad efficaciam passionem cristi referuntur Sic et ipse Cris in sermone
de moralibus allegatus cum multa cristi sanguine attribuisset tandem post illa omnia
dixit Sed enim adhuc dixi ipsum enim induti sunt regem Christum Si ergo est super
omnia communicat de sanctitatibus digne ipse cristum sub specie panis tum quia manduc
catus incorporatur ei habet id quod est super omnia qui cristum sub specie panis digne
manducat Ex ipsa enim locucione ipsius Crisostomi cognosci potest modus loquendi
Eidem enim que dicit de sanguine dicentur etiam de corpore sed sunt et plurimi
a doctoribus iste attribuciones sanguini ex quodam communi modo dicendi Sic et mi
lites de bello qui passi pro domino suo loquentes et communiter solent dicere san
guinem meum fudi pro vobis non dicit corpus meum plagatum est pro vobis vel
aliud tale tamen in re vera tota racio militis quod pudibile non est ex ipso sanguine
quem fuderunt sed eo quod libenter pro domino passi sunt quia tunc ipsa sanguinis visio
naturaliter inducit motum cordis et quadam compassione compungit de ipso sangui ne
solemus amplius facere mencionem Et enim passio cristi causavit amplius mentem
salutis per modum meriti et per modum satisfactionis et per modum cause efficientis
sicuti prosequitur sanctus Thomas parte iii q xlviii per articulos illius questionis
Item per passionem cristi sumus liberati a peccato a potestate dyaboli a reatu pene sumus
deo reconciliati et per eam aperta est nobis ianua celi Sicut idem sanctus Thomas
prosequitur questione et alii doctores cum hoc concordant hec omnia meruit illa arden
tissima cristi caritas qua animam suam posuit pro nobis de qua apostolus ad Ephe
v Dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis oblacionem et hostiam deo in
odorem suavitatis In hac passione cristi flagellis alapis clavis spinis
et lancea plagata et passa est Sed et anima cristi iuxta illud psalmi ex pena
cristi repleta est anima mea malis ubi glosa non vinis sed doloribus
quibus anima carni compatitur tu ergo recipimus tales attribuciones
attendamus loquendi modum per que ea cristi passionis est attribuitur san
guini anima sicut dicit sanctus Thomas secunda parte q xlviii articulo sub
que sunt valde notabilia verba passio cristi causat remissionem peccatorum
per modum redempcionis quia enim ipse est caput nostrum per passionem suam

quam per caritate et obediencia sustinuit liberavit quod tamquam membra sua
a peccatis quasi per precium sue passionis sicut si homo per aliquod opus meri
torium quod manu exerceret redimeret se a peccato quod pedibus commisisset sicut
enim naturale corpus est unum ex membrorum diversitate consistens ita
tota ecclesia que est misticum corpus cristi computatur quasi una persona cum suo
capite quod est cristus Et tandem q ar in in solucione ad iii dicit quod satis
factio cristi habet effectum in solucione nobis in quantum incorporamur ei ut membra eius
patri quia recipimus adopcionem filiorum dei quo asscribimur ad hereditatem
glorie dei iuxta illud apostoli ad Ro viii si filii et heredes quidem dei coheredes
autem cristi Ex quibus simpliciter est respondendum quod gracia redempcionis venit in
nos per graciam incorporacionis et sic est hoc per consequens dicendus dico ymo et gracia
salvacionis Non est enim dubium quod qui permanebit in corpore cristi usque esse
cum capite suo gloriam cristo possidebit cristus sed caput cum corpore suo quod est
ecclesia sicut b. Aug et alii doctores ibi dicunt Et beatus Greg li xiiii moral
super illo verbo qui de terra resurrectionis dicit quia sui capitis per gloriam sequuntur
membra

Quidem ut omnia huiusmodi una visione concludam dico quod quicquid legatur
vel dicatur de utilitatibus seu effectibus sanguinis ihesu cristi domini nostri.
etiam si de calice diceretur respondendum tamen quod adiuvat nisi etiam quod probaret eas
dem utilitates non esse sub specie panis corpus cristi et sanguinem digne sumentibus
et hic et ibi sanguis cristi non extra corpus sed in venis et corpore suscipiatur
inclusus Nam et dixit albertus magnus in sentenciis dis viii ubi tractat an
eukaristia sit sacramentum post quam dixit et forme sensibiles non sunt proprie sacramentum quia
non causant graciam sed corpus cristi verum sit sacramentum et eius effectus est unitas
corporis mistici et ad hoc dictum alberti bene facit textus ys di i misterium dei sit sacramentum
et quod non videamus sacramentum est invisibilis gracie visibilis forma ergo panis
qui ibi videtur sacramentum i signum sacre rei est Et sanctus Thomas in dis viii ar i
ita dicit Sicut ad species aliorum sacramentorum sed habet virtus que interius est que sibi
acquirit ex qua sacramentum efficit secundum hugonem etiam hoc sacramento se habet ipsum corpus
cristi quod per consecracionem sub speciebus illis est unde sicut in aliis sacramentis materiale
elementum non est causa virtutis que in effectu est in ipso nec aliquis spiritualis
effectus in homine nisi mediante virtute secundum quod ex alimento et virtute quod in eo
efficitur ita et in hoc sacramento species non sunt causa alicuius effectus spiritualis in
anima nisi mediante corpore cristi vero idem Thomas in iii a parte q lxxix in
solucione secundi argumenti dicit Sicut se habet virtus spiritus sancti ad aquam baptismi
ita se habet corpus cristi ad species panis et vini unde species panis et vini non
efficiunt aliquid nisi virtute corporis cristi hoc ille Enim ex tota solucio effectus et effi
cacia sunt in ipso corpore cristi vero dant ex proprietates sanguinis esse et totidem et totidem tempore et
totidem anime cristi omnes alias recipiat quod cristum unum Et sic corporis amplexus

Thomas

et sanguinem et deitatem recipit sub speciebus panis. Sed contra hoc arguitur de dicto
illo unguentum super ps. dns regit me et ine in decrevit merez recitat glo. ut ibidem
Et Cassiodorus per unguentum pro tunc solucione est respondendum que nos ostendatis divina
faciat laborare quod hoc cum gratia a doctoribus antiquis in hac materia inducitur
ponitur unguentum pro gratia sacrali que est quoddam divinum amminiculum ad optinendum
effectum sacri prout dicit sanctus Thomas parte iii ca.o hoc ar. ii in corpore q. prout
est in anima tunc gratia anime est subiectum sed in alia significatione sicut unguentum
in e qui inducat de con. se. di. ii et ipsa gratia partes ponitur Et Eusebius
in sermone de hoc sacro dicit vot prius semper erat in gratia et eterno qui tibi semper
latuit prefiguratus in mana sit tibi nunc manifestata in gratia Et glo. ut super
illo verbo Joh. vi. Si ergo videritis filium hominis etc. tunc intelligetis quia
non eo modo quo putatis erogo corpus et quod hec gratia in vobis non consumitur sed
spirituali gratia que illos ducendo ipsos in corporis meum marto Deinde sciendum quod glo.
illius psalmi sic incipit Titulus ps. David sub figura iudaica populi de capti-
vitate babilonica reversi sub Zorobabel et ihesu sacerdote magnis propheta pre-
dicit hic reditum fidelis populi de babilonia huius seculi per xo.m ad domum dei supra
iste ait de unda rursum qua fit redemptio enumerans decem gratias per quas occludit per ima-
gines homo reducitur Consequenter ponit illas x gratias per partes prima
locus pascue i. sermo divinus qui sagmat et intelligentia divinorum sermonum in-
structus ad fidem Secunda est aqua refectionis et est aqua baptismi Tercia ibi animam
meam convertit est etiam gratia quia post baptismum anima contrita fit sine ruga i. de pecca-
tis fit munda per unguentum caritatis et bone operacionis et postea subdit etc. primam gratiam
gratiam ostendimus de verbi divini intelligentia secundam baptismi regeneracionem terciam
post baptismum sanctificacionem quibusdam tamen videtur ordinem harum graciarum esse
confusum quia tercia prima videtur et prima tercia, primo enim homo convertitur ad
deum postea regignitur deinde divini verbi intelligentia sagmatur postea ibi
deduxit me super semitas iusticie dicit quarta gratia quod super precepta caritatis eam deduxit
super quia et si ambulavero dicit quinta gratia quae est quod in umbra mortis non timet
mala deinde super co. virga tua dicit sexta gratia que est correctio post hoc super
versum parasti in conspectu meo mensam dicit septima gratia scilicet mensa
gratia est scilicet confirmatio sanctitatis fidei esca salutis de qua dicit Apostolus cum
manducat indigne iudicium sibi manducat et bibit et panis superpositus dicit
quod mensa hic accipit doctrinam solidiorem qua non parvuli sed grandiores vescuntur
deinde super co. impinguasti in oleo caput meum dicit octava gratia que est unc-
tio capitis scilicet cristi quod nulla aviditate peccatorum caruit de cuius unctione
eciam letantur membra quia a capite descendit in barbam aaron Post hoc super co.
calix meus dicit nona gratia que est calix benedictionis i. sanguinis cristi qui sic
inebriat et sobrios reddat Et tunc infra sequitur illud quod per supponentes

allegatur. Nota quod taliter i(d est) sanguinem cristi per se ponit quasi aliam gratiam a mensa i(d est) a carne. Cum tamen nec caro sine sanguine nec sanguis sine carne possit esse hoc sumi nec ibi sunt duo sacramenta sed unum sed quia nec caro est sanguis nec sanguis caro et panis in carnem convertitur et vinum in sanguinem et non econverso. Et sub diversis speciebus utrumque sumitur. Ideo mensam et calicem sic distinguit velud diversas gratias. Hec sunt verba illius gloze. Unde ad evitandum ad modum loquendi auctoris. Allegorizat enim hereditatem fidelis populi de babilonia longe sancti per cristum ad domum dei sub figura reducti populi. Et iuxta numerum decem mansionum enumerat decem gratias i(d est) decem dei dona cumulus in hac remota psalmum particulas contemplari et sic non enumerat hic gratias sacramentales. Unde admirationem condistinguit. Sed ecce ipsa verba que pro pronunciatis allegans allegatur pro ipsis recte intellecta faciunt contra ipsos. Nam ponitur ibi tunc ista duo quod sunt unum sacramentum nec caro sine sanguine possit esse hoc sumi quasi alia gratia ponitur calicis a mensa. Et secundum quod dicat quasi aliam gratiam et infra velud diversas gratias intelligeret ergo quod non sunt diverse gratie sed ponuntur velud diversa. Si enim essent diversa quid enim esset opus ita querere quare ponuntur velud diverse. Nemo enim quereret assignans causas quare vitulos et vinum ut diversa ponuntur sic bos et asinus. Sed quoniam ea que unum sunt ut diversa ponuntur investigandum est quare fiat. Et etiam in proposito queritur. Et ratio que redditur non pertinet ad diversitatem effectus sed ad diversum modum essendi sub sacramento quia caro et sanguis sub qualibet specie sunt non tamen sub qualibet utrumque ex vi sacramenti sed alterum ex vi sacramentalis, terminum ex naturali concomitancia. Nondum est auctoritas ista que dicat quod nec caro sine sanguine potest esse hoc sumi et infra sub diversis speciebus utrumque sumitur. Unde postea ita est quod sub specie panis caro et sanguis sumitur offerat quamvis quasi sub velit utilitates de sanguine cristi quia eius carere non poterit qui sub specie panis digne sumit carnem et sanguinem cristi.

Consequenter dominus proponens adhuc allegat quoddam dictum beati Ambrosii quod est in glosa or(dinaria) quod super epistulam primam ad Cor(inthios) XI ubi dicitur: Valet enim ad tuicionem corporis et anime quia caro cristi pro salute corporis, sanguis vero pro anima nostra offertur. Sicut prefiguravit Moyses: Caro inquit pro corpore nostro offertur, sanguis vero pro anima. Sed tamen sub utraque specie sumitur quod utrumque offertur videlicet quia cristus sub utraque sumitur totus nec plus sub utraque nec minus sub altera tantum sumitur. Hec propositio est in forma et ita est in textu sententiarum. Et sic hec auctoritas portat secundum solucionem Innocencii qui dicit: Totus cristus sumitur sub utraque nec plus sub utraque nec minus sub altera tantum sumitur. Concludit quod sub qualibet specie sumitur quod ad utrumque videlicet salutem et salutem anime et corporis. Cum tamen in principio videatur distinguere diversarum specierum diversos effectus scilicet adhuc pro clariori solucione advertendum est sicut supra dictum est quod illa

Sancti doctores antiqui pro sui sermonis elegancia figurativis locucionibus usi
sunt et nisi sobrie intelligantur periculose lector se decipiat frequenter unde sicut
sanctus Thomas dicit parte iii q. lxxxiii ar. primo ad allegatum illud dictum beati
Augustini semel immolatus est cristus et tamen cotidie immolatur in sollempni
sacramento pro cuius solucione dicit quod idem Augustinus ad Simplicianum dicit solent imagines
earum rerum nominibus appellari quarum imagines sunt Et datis de hoc exemplis
sic dicit celebracio autem huius sacramenti sicut supra dictum est imago est quedam repre-
sentativa passionis cristi que est vera immolacio unde Ambrosius in epistola ad Hebreos
Et habetur de con. di. ii. c. semel oblata est hostia ad salutem sempiternam potens quid
ergo nos per singulos dies offerimus ad recordacionem mortis eius una est hostia
non multe quomodo una non multe quia oblatus est cristus hoc autem sacrificium exemplum est
illius hec Ambrosius cum ergo Augustinus dicit immolatur cristus idem intelligitur
vel significatur hoc sacrificio passio et immolacio cristi hec omnia sanctus Thomas
Hic ergo quod dicitur immolatur cristus i. significatur immolacio cristi similiter dicit
beatus Ciprianus epistola lxiii et Julianus ipsum in decreto de con. di. ii. c. cum omne
crimen et decretum Bracharensem per adversarium allegatum et Innocencius in tractatu de
missa loquens ad propositum cum in calice debet apponi aqua sic in forma dicunt nam
si vinum tantum quis offert/sanguis cristi incipit esse sine nobis si vero aqua sit
sola/plebs incipit esse sine cristo/quod ista intelligunt cum dicunt cristus incipit
esse sine nobis et plebs incipit esse sine cristo certe non est aliud nisi ostenditur
signatur vel significatur ita exponunt doctores super illo c. ut sit vera sensus
in sacramento immiscetur aqua ut significetur unio fidelis populi ad cristum que non
significatur si non apponatur sicut et paulus dixit de quibus eos petra pet[ra] autem erat cristus
id est significabat cristum sic in proposito dictum beati Ambrosii de signo intelligitur non de effi-
ciendo preterea glosa ordinaria super i. ad Cor. xi. tractans materiam illam aperte ut declarat
dictum beati Ambrosii ita dicit ideo ergo in duabus speciebus celebratur hoc sacramentum
ut anime et carnis suscepcio in cristo et utriusque liberacio in nobis significaretur
Et sic de significando loquitur non de efficiendo Racio quia signi ibi attenditur ad
signi diversa non autem efficiendi Absurdum enim esset dicere quod sacramentum sub forma
speciei valeret tantum pro salute corporis eciam si intelligatur et contra formam quam est
in carne tamen corpus non sit sicut dicit sanctus Thomas parte iii q. lxxvi a.
i. Ergo oportet quod prima gracia est in anima ut inde redundaret in corpus unum ergo
non est tantum pro salute corporis sed anime et corporis simul Et ideo bene dictum est
per magistrum sentenciarum Et est per adversarium allegatum magister ita dicit sed tamen sub
utraque specie sumitur cristus si in altera tantum sumeretur ad alterius tantum et corporis vel
anime non utriusque pariter tuicionem valere significaretur sub utraque tamen specie
totus sumitur cristus nec plus sub utraque nec minus sub altera tantum sumitur

hec magister Bonaventura in textu. Idem est Hugo in quarto de sacramentis libro ubi ita
dicit Unde videtur ita dicendum quod licet in duabus speciebus sumatur et sig-
nificetur unius sacramenti duplex effectus valet enim ut ait Ambrosius ad tuicionem corporis
et anime et quod sumitur in pane valet ad utrumque similiter quod in vino sumitur
quia in pane totum et integrum sumitur. Idem dicit Allexander de Halis de-
clarans dictum Ambrosii intelligi debere non ad efficere sed ad significare nam
quo ad efficere sub qualibet specie habetur plenus et totus effectus. Addimus
et alios doctores. Et tunc sanctus Thomas in 4 libro xx ar primo in iii ar alle-
gat illud dictum beati Ambrosii et in solucionem ita dicit Sacramenta operantur
secundum similitudinem per quam significant ideo per quandam assimilationem dicitur quod
hoc sacro corpus offertur pro salute corporis et sanguinis pro salute anime quamvis
utrumque ad salutem utriusque operetur tamen sub utroque totus sit Christus ut dictum
est hec Thomas. Item Richardus super iv sententiarum di xi tractatu specia-
li in termino querit utrum deceat sub utraque specie populo ministrari et post
determinat questionem scilicet quod non subiungit hec verba Non tamen ma-
iorem efficaciam recipiunt illi quibus datur sub altera specie tantum quam illi quibus
datur sub altera specie tantum quia illi quibus datur sub utraque quia sub utraque totaliter
est Christus susceptio tamen sub utraque specie facit ad expressiorem significationem mi-
sterii etc.

Ex predictis evidentissime constet quod sub specie panis sumitur totus effectus quia
sumitur totus Christus et sic caro et sanguinis. Sed contra illud obicitur
de quodam dicto Innocentii in cau dicit licet sub altera sumatur utrumque idest
corpus et sanguinis utraque tamen species consecratur et neutra supersfluit ut osten-
datur quod Christus naturam humanam totam assumpsit ut totam redimeret. Sic
conformiter ad Ambrosium et infra cum dicta panis et vini in sacrificium offerunt
quod videlicet ad tuicionem carnis et anime ne et sub alterutra tantum specie sumatur
ad alterius tamen putaretur pertinere salutem et quamvis sub specie panis sanguinis
sumatur cum corpore et sub specie vini corpus sumatur cum sanguine tamen nec
sanguinis sub specie panis nec corpus sub specie vini comeditur aut bibitur
quia sicut nec sanguinis comeditur nec corpus bibitur. Ita neutrum sub
specie panis bibitur aut sub specie vini comeditur. Et si consensibiliter videatur
quod si corpus bibendo vel sanguinis comedendo sumatur. Est ergo modus
sumendi carnem et sanguinem quo neutrum manducatur vel bibitur hec Innocentius
Longum dictum pro tota sua expositione et sua pluralitate que per me dicta sunt et
exponit dictum Ambrosii conformiter ad alios doctores per me supra allegatos
Et enim quod sub alterutra specie utrumque sumitur scilicet corpus et sanguinis
utraque tamen species consecratur et neutra supersfluit. Notemus verbum conse-
cratur et tamen quare neutra supersfluit et ostenditur inquit. Cum Christus totaliter

naturam assumpsit vt totum redimeret Et ita ne sub alterutra specie tantum
sumeretur ad alterius tantum putaretur pertinere salutem eius sanum esse videtur
quod loquitur deus ubi requiritur significationis perfectio Et iste anseque
reddit ad rationem sumendi et non ad rem causandi vel efficiendi et re
feretur preterea plane dicit sub alterutra sumitur utrumque scilicet corpus
et sanguinis Et iterum infra legimus sub specie panis sumitur sanguis
In quo ergo stat tota difficultas hinc quod in alio vero quia dicit primum
est quod sumitur sed non bibitur
Sunt dicamus aliquid circa istud et videamus ex aliis locis sacre scri
pture quam in hac materia prima quod deus dignare dignabitur
occurrit primo beatus cyprianus in epistola LXIIII^m ubi sic dicit si quis sitit
veniat et bibat qui credit in me sicut dicit scriptura de ventre eius
fluent aque vive atque vt magis possit esse manifestum quia non de calice
sed de baptismo illic loquitur dominus addidit scriptura ante et dixit de spiritu
sancto quem accepturi erant qui in eum credebant per baptisma enim spiritus sanctus
accipitur et sic baptisatus et spiritum sanctum consecutus ad bibendum calicem domini
provenitur Nemini autem moneat quod de baptismo loquatur scriptura
divina vos dicat et bibere Et paulopost ad hoc probandum etiam inducunt
dictum cristi ad samaritanam Qui biberit ex aqua quam ego dedero Et exponunt
biberit id est baptizatus fuerit bibit ergo qui baptisatur Et quid bibit si non etiam
bibat sanguinem cristi sed non in nota sua de baptismo in c. Maioris bapti
smo cristi sanguine rubricato culpa dimittitur et ad regnum celorum pervenitur
Sicut iam iam ipse sanguinis suis fidelibus respondit Vbi bibit de sanguine eius
et comedit carnem eius dicente beato augustino nulli ambigendum est tunc vnum
quemque fidelium corporis sanguinisque domini fieri participem quando in baptismo membrum
cristi corporis efficitur Sed qui in baptismo comedit corpus eius et sanguinem
bibit non enim masticat nec bibat verumtamen suscipit efficaciam et virtutem
sanguinis cristi et hoc bibere dicitur sanguinem cristi Si ergo in baptismate
te bibit sanguinem cristi qui sunt efficaciam et virtutem sanguinis eius in passione
cristi effusi non dicetur bibere sanguinem ipsius qui sub specie panis sumit realiter
sanguinem eius Ideo origenes dicit omelia XVI super numerum bibere autem dicimus san
guinem cristi non solum sacramentorum ritu sed etiam sermones eius recipimus
iam in ipsa vita audimus et beatum leonem item in quadam habetur de con. di. ii.
In quibus ubi dicit ista iuxta distribucionem spiritualis alimonie hoc recip
itur hoc sumitur vt accipientes celestis cibi virtutem et carnem ipsius caro nostra
est transferatur Idem cibus refectionis et sanguinis Sicut enim caro domini
vere est cibus ita cibus vere est potus Idem et corpus de quo dicitur et
caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus Cardinalis in rosario

super verbo cibus sanguinis ita dicit fiat vinum in verbo quia quod hic appel
lat cibum infra dicit et nominabit potum ex quo colligitur quod sub nomine
cibi continetur potus nomenque diligenter hanc auctoritatem legimus idem cibus re
fectionis est cibus sanguinis et infra idem corpus est de quo dictum tantum
quod est cibus et sanguinis meus vere est potus sic patet quod in corpore est cibus
et potus et idem est cibus refectionis et cibus sanguinis et sic cibus et potus et
hoc est quod notat Ardiz cum dicit fiat vinum in verbo etc. et glossa super Jo
qui cum venit ad me non esuriet dicit quod idem est non esurire et non sitire
et idem est cibus et potus de quo etiam aliqua superius dicta sunt que ad memo
riam revocentur

Item ut premisit doctor antiquus propositus quem sanctus Thomas et alii
doctores allegant iste in questionibus de sacris dicit sub hac specie panis
corpus est et sanguis et sub hac specie vini simul sanguis vel ergo comedis
vel bibis sanguinem sed non dicendum quod comedis ergo bibis solutio sub
hac specie comedo et bibo cum ergo dicimus quicquid cum istos doctores est condicta
dico quod non sane et recte intelligendo si deducuntur ~~in [illegible]~~ ad concordiam per
ea que dicit dominus Petrus de Tarantasio super iiii sententiarum di. xi. dicit
quod hec hostia est cibus et potus secundum rem signatam licet non secundum speciem signi
tem et sub specie panis corpus manducatur et sanguis bibitur in re licet non
in signo expresso declarari posset hoc usuali exemplo si aliquis famulus
alicuius vini copiam absorbet vinum venenum vinum et postea dominus quereret de vi
no diceret aliquis ille bibit alius non bibit utrumque salvatur intentio ille
qui dicit non bibit intelligit in propria forma potus alius intelligit quod
bibit in re quia vinum absorpsit et eius efficaciam plenam suscepit sic in
proposito ille qui recipit hostiam non bibit in signo sed in re vere bibit san
guinem Christi cum omni effectu utilitate et virtute porro cum dictus modus
concedat quod sanguis Christi sumitur sub specie panis et hoc omnes doctores indistincte
credunt non est mirandum de propria significatione verbi bibere unde contra
marcus non dicit bibite ex eo omnes sed dicit sumite unde patet quod iste bibe
et sumere non est dicendum non enim in ore [illegible] verba hec [illegible] revocat
in mentem illud beati Gregorii et habetur de con. di. ii. c. propria. Sepe enim dum vere
proprietas [illegible] sensus veritatis amittitur

paulus etiam dicit ministros nos fecit novi testamenti non littera sed spiritu ~~litte~~
~~ra sed spiritu~~ littera enim occidit spiritus vivificat et mortalis [illegible] Seneca gar
rulos homines verbi controversia torquet / et alibi / providendum est ne
verba nos verba nos decipiant cum enim vinum [illegible] dissanguinis [illegible]
fallit [illegible] discerne [illegible] realiter sanguinis esse sub specie panis sicut
cum enim de propria ratione huius verbi bibitur [illegible] ergo realiter rem
et de signo panis est [illegible] recipiam ego in taberna vinum et quid ad,

me si non habeat signum

Sed contra hec instant dicendo Et si communicetur sub qualibet specie sit totus Christus tamen quia per hoc sequitur quod habeat eundem effectum sub vina sicut sub altera cum deus sua dona communicat per diversa sacramenta tanquam per diversa instrumenta Et ideo sub specie panis se dat per modum cibi sub specie vini per modum potus Et ideo quamvis hec per modum cibi et quia potus quia hec plenam perfectionem spiritualem facit perfectum et integrum sacramentum Et sic sonat textus Canonis comperimus . de con. di. ij Ad hec omnia primo ad illud comperimus certum est quod loquitur de sacerdotibus Nam eum sic dicit Corpus Christi sine eius sanguine quod hec sacerdos accipere Et huius potest causa assignari quia sacerdotum est perficere sacramentum in persona Christi et omnis causa fiendi debet esse completa ut habeat plenam rationem et sacrificii et sacramenti Applicandum quia suscipitur non tantum sacrificium sed solum non tantum sacramentum et quo ad habendam efficaciam et virtutem ipsius quam perfecte habet sub specie panis tamen Et per huius declaracionem distinguit etiam in hoc sacramento duo sunt scilicet efficacia et significantia Tunc quantum ad significacionem et sic ambe sunt de integritate sacramenti Duplex enim est quantum ad efficaciam et sic quia utraque species est de integritate sacramenti quia in qualibet specie habet totam efficaciam sacramenti Tunc quantum ad significacionem et sic ambe sunt de integritate sacramenti quia ambe requiruntur ad perfectionem ... Et subiungit et ideo fideles perfectum sacramentum recipiunt in altera specie tantum quia ad efficaciam recipiunt Sed quantum ad significanciam sufficit quod eciam fiant in corum presencia Unde et quod ipsi recipiunt propter periculum effusionis et propter errores quia quidam credunt simpliciter in altera specie tantum Christum recipi hec predictus doctor devotissimus

Ex quibus patet declaracio predictorum et quod fideles sub specie vina integre et perfectum recipiunt sacramentum . Et cum dicitur quod sub specie panis se dat per modum cibi et sub specie vini per modum potus Dico tamen verba sancti Thome superius allegata quod sacramenta comparantur secundum similitudinem per quam significant Ideo per quandam assimilacionem dicitur quod in hoc sacramento corpus offertur pro salute corporis sanguis pro anima quamvis utrumque ad salutem utriusque operetur Sic quia prima species est specie cibi secunda potus dicitur quod Christus sub prima se confert per modum cibi sub secunda per modum potus Tamen effectus quia est unus semper Et etiam ex vina causa similitudinis ad effectum sacramenti scilicet conversionis in corpus Christi nam sicut alimentum corporale convertitur et in alitum sic econverso ipsum sacramentum quod est spiritualis alimonia convertendo hominem in Christum unit et incorporat eum Christo Illa quidem incorporacione que habetur per hoc sacramentum et ad hec perfecta quidem similitudine requiritur in specie panis et ex illa qua fit racione sacramenti scilicet unitatem fidelium Unde sanctus Thomas super iiij. di. viij ar ij. q. ij in secunda probacione parte videtur quod tamen i. unitas corporis mistici ita fit sicut et significatur id quod est res et sacramentum hoc bene patet per illud beati Augustini quod sacramentum hoc conficitur ex granis que ex pluribus ad unum aliud redigitur sicut ex multis granis fit unus panis

[I]ta quod omnibus fidelibus sit unum corpus misticum
Et illud vero quod obicitur quod deus omnipotens sub diversis sacramentis diversimode
se communicat et diversas gratias confert quia per diversa misteria diversimode operatur
unus idem artifex dico breviter quod hic non sunt duo sacramenta sed unum tantum
Preterea est advertendum quod in quolibet alio sacramento est quedam virtus participata a
christo ad efficiendum sacramentalem effectum sed sub isto alio sacramento christus realiter
et principaliter continetur unde in IIIa .q. dicitur in istis alia quecumque quorum
medicinam agimus spiritum invicem quod complectimur sed in isto propter hoc realiter corpus christi percipiam
obtinemus In hac vero spirituali commendatione christi ipse christus pro substantia
quedam forma interna vero substantia est mobilissima Est ergo in sacramento christus verus
deus et homo sub forma speciei plenus omni gratia et fons omnium gratiarum Et iterum sub
secunda est idem christus nec plus sub utraque nec minus sub altera tantum sumitur prout
magister sententiarum expresse dicit in textu ut patet clarissime per omnia supradicta
[P]ropter hoc autem quod dixi quod ambe species non sunt duo sacramenta sed unum tantum
quod tamen de se manifestum quam alias non essent septem tantum sacramenta sed octo
sed et propter amplius declarandum hic volo ponere quoddam dictum alberti magni
in summa de corpore christi parte ubi tractat de forma et postquam dixerat
est quod de forma que dicitur super unum ubi sic dicit Ad quod autem obicitur quod
due institutiones erant de duabus materiis diversis et duabus formis diversis
et duabus gratiis substantialiter diversum effectum quam hic non sunt subiungit
una etiam gratia in utraque effecta et ideo due non sunt plures hiis concordat sanctus
Thomas super IIII di. VIII ar. primo q. II ubi dicit omnia que in eukaristia sunt pertinent
ad idem representandum scilicet mortem domini et ad idem efficiendum scilicet gratiam
per quam homo incorporatur corpori mistico Item di. IX ubi tractat de effectu
huius sacramenti ar. primo in sol. ad primum ... dicit quod proprius effectus huius sacramenti
est conversio hominis in christum ut dicit ... apud augustinum non ego ... sicut ego ...
vit in me ego christus hiis concordat dominus albertus super IIII sententiarum di. VIII
ubi tractat An eukaristia sit sacramentum et postquam dixerat quod forme visibiles non
sunt proprie sacramentum sed solum in ratione signi quia non causant gratiam sed corpus
christi verum sit sacramentum et eius effectus est unitas corporis mistici non quod sit
per spiritualem unitatem et effectum solutum compungentium et continentium coniectum sicut
... applicus ad ephesios in ... procedit ... sed alia unitas ergo gratia
spiritualis scilicet quod per sacramentum convertit ad se et unitur Et in hoc quod unit
quelibet sibi unit omnes admonere quia quecumque uniuntur uni et inter se
uniuntur et hec enim unio est effectus corporis christi vero et percipitur ...
sicut effectus sua causa
[C]um ergo pateat ex dictis alberti premissis liquide constat quod sub duabus
speciebus non sunt due gratie substantialiter et diversum effectum quid est quod ex dictis

eiusdem Alberti in intentum intenditur separatam esse gratiam sacramentalem que suscipitur sub secunda specie ab ea que sub prima. Numquid ille Albertus est sibi ipsi contrarius cum in uno loco negat esse duas gratias specialiter divisim effectas et in alio attribuat gratiam nutritionis prime speciei et gratiam redemptionis secunde et dicat illas essentialiter esse distinctas. Sed certe non est sibi ipsi contrarius si sane intelligatur et bene videamus quod dicat Albertus. Ita dicat anima enim Christi totius cum anima et sanguine et deitate habetur sub specie illius ubi non est panis videri potest aliam quod non operationis habeat potius sub specie vini. Sic enim dicitur de natura quod non habundat superfluis nec deficit in necessariis. Cum ordinatione sit gratia que natura/naturalis debet esse superfluum. Cum ergo totus Christus cum sanguine suo totus habeatur sacramentaliter sub specie panis, videtur quod totum superfluit illud quod additur de specie vini. Sed ad hoc dicimus quod Christus postquam exhibuit corpus suum sub specie panis tunc etiam postea exhibuit sanguinem sub specie vini et utrumque sacramentum celebrandum esse precepit. Et etiam per statuta apostolica. Et ideo ecclesia instructa actione Christi utrumque celebrat divisim conficiendo sanguinem in specie vini. Hec Albertus.

Ex quibus duo sunt notanda. Primo quod loquitur de celebratione misterii in quo intentio sapientie et expressio significationis habenda est. Secundum quod dicit quod utrumque caro et sanguis sacramentaliter habentur sub specie panis. Et preterea facit Albertus comparationem de corporali nutrimento et dicit quod Christus corpus dedit in nutritione sui et membrorum, sanguinem autem dedit in redemptionem. Iste autem sunt diverse operationes diverse, ergo essentialiter sunt gratia nutritionis in specie panis et gratia redemptionis in specie vini. Omnia ista dicta Alberti loquuntur ut predixi de celebratione misterii et de significatione non diversa effectione, prout est superius latius declaratum. Sed adhuc pro aptiori declaratione non occurrit aliqua dicere, licet que dicta sunt videtur hec materia plana et lucida relinquitur.

Primum quid sit de istis attributionibus et appropriationibus.

Que per doctores primo et per scripturam sacram sub diversis respectibus diversimode fiunt causa applicandi magis excitandi devotionem aut aliis respectibus. Quod non est ex hoc sumendum argumentum ad hoc quod divisim et separatim efficiatur. Nam eidem videtur attributum diversis et diversa eidem diversis respectibus. Ex glossa super illo Iohannis: latus eius aperuit, dicit: vox illic quodam modo vite hostium panderetur unde sacramenta ecclesie manaverunt sine quibus ad vitam non intratur. Ille sanguis fusus est in remissionem peccatorum; aqua lavacrum prestat et potum. Ecce hic in c. tu materie de celo missi: de latere Christi duo supreme sacra fluxerunt, redemptionis in sanguine et regenerationis in aqua. Numquid ergo volumus dicere quod qui recipit sacramentum aque et non recipit sacramentum sanguinis, id est baptismi et calicis, habet gratiam regenerationis

sed non redempcionis. Erit ergo regeneratus et non redemptus. Et quia regeneratus
ex aqua et spiritu erit filius dei et pertinebit ad regnum dei et tamen adhuc
erit captivus dyaboli quia non redemptus. Quod tamen inconveniens quod tamen
erroneum asserere posse multa ex dictis beati Augustini contra Pellagianos
sed non est opus in re tam notoria occupare membranas et patent aperte
in 4° maiores de baptismo. Si ergo de gracijs attributis ut dicitur commissis
sacramentis quia dicit duo sacramenta verum est dicere quod per baptismum ambe habentur
quanto magis de diversis speciebus eiusdem sacramenti. Unde licet per aliquos
doctores sacro corporis approprietur gracia communionis et sacramento sanguinis appro-
prietur gracia redempcionis tamen sub prima specie omnis gracia realiter habetur quia
ibi caro Christi et sanguis realiter continentur. Aliquis arguat ex hoc sit Christus sub
sumpsit plurimas speciem non secundam ergo habet graciam incorporacionis et non redempcionis
habet per graciam incorporacionis est incorporatus et unitus illa scilicet racione
qua Albertus ut supra est dictum. Ergo habet et graciam redempcionis alias ita esset
unitus et incorporatus Christo et per ipsum et in ipso omnibus meritis eius et non esset
particeps gracie redempcionis quod hic intelligere aut credere potest. Maxime tamen gracia
redempcionis redundat in nos per graciam incorporacionis quod communicat meritis
meritum capitis prout supra dictum est ex sententia sancti Thome
Preterea precium nostre redempcionis aliquando attribuitur anime Christi sicut scribitur Matthei
20 et Marci 10. Dare animam suam in redempcionem pro multis. Aliquando sanguini ad
Ephesios primo: habemus redempcionem per sanguinem. Et prima Petri primo: redempti estis
de vana conversacione vestra non corruptibilibus auro et argento sed precioso sanguine
quasi agni immaculati Jesu Christi. Aliquando corpori ut in ewangelio hoc est corpus
meum quod pro vobis traditur Luce 22 et primo Chorinthiorum 11. Aliquando alijs attri-
buitur puta captivus precium redempcionis est captivum eius crimina ipse peccata
sed dominum peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum ut peccatis mortui iusti-
cie vivamus prima Petri 2. Sic nos a servitute dyaboli redemit
Attribuitur aliquando toti Christo primo ad Thimotheum 2: unus enim deus unus et media-
tor dei et hominum homo Christus Jesus qui dedit semetipsum redempcionem pro
omnibus. Ad Galathas 2: in fide vivo filij dei qui dilexit me et tradidit se
metipsum pro me. Ad Ephesios 5: Et ambulate in dilectione sicut Christus dilexit
vos et tradidit semetipsum pro vobis oblacionem et hostiam deo in odorem sua-
vitatis

Propter quod Albertus qui in loco preallegato videtur attribuere graciam
redempcionis sanguini in eodem libro supra circa dixit bona causa
sed quasi vocatur eukaristia i. bona gracia quod est gracia super graciam quasi multi-
tudines graciarum. Et corpore quidem graciam confert communionis ex sanguine dat
graciam expiacionis ex anima ergo graciam redempcionis ex spiritu Christi dat graciam

Unificacionis et dulcoris ex unitate affert gratiam refectionis ex toto signo sacramenti dat gratiam eterne beatitudinis. Unde quis quis videt istas attribuciones quomodo sunt et qualiter operis suscipi valeat actu ad plenam distinctas gratias sit efficta per diversas species vel sub ipsis quod quia per unam scilicet enim ex corpore habetur videlicet solum gratia unionis et ex sanguine gratia potacionis et sic reliqua referre sub utriusque speciebus restantes gratie vel recipientur tamen reliqua quibus attribuuntur quia sunt ex vi sacramenti. Sed ex concomitancia sub qualibet specie panis primo et si ex vi concomitantie habentur tamen sequitur quod in sacro sub specie panis habetur gratia unionis et gratia refectionis quia ex anima et unificacionis et dulcoris quia ex spiritu Christi et refectionis ex deitate quia ibi caro anima spiritus et divinitas licet aliter in utraque specie simul quam in una et quia etiam ibi est sanguis habebitur etiam ibi gratia potacionis et sic omnis gratie

Preterea idem Albertus ibi tractat quod sacramentum sicut dicit habet multiplicem effectum scilicet unum sed essentialem alios sed adiunctos. Essencialis effectus est restauratio deperditi in spirituali vita quod homo nutriat ex absencia alii spirituales adiuncti ... effectus sunt unio tamen confortacionis et curacionis intellectum. Est aliud modum considerandi effectus huius sacramenti. Item Albertus in eodem libro dicit licet per omnes virtutes ad omnia bona homo disponatur ad hoc quod plus incorporetur tamen per illam gratiam huius sacramenti secundum specialem eius operacionem fit ipsa incorporacio. Sed sicut per omnes qualitates digestivam et subtiliativam et deputativam ... medium disponitur et facilius corpore naturali incorporetur quo sunt ipsa corpora similia et tamen calor ultime incorporationis est in membris sibi inducens et uniens et incorporans nutrimentum. Ita per omnia bona assimilatur fidelis anima et homo totus est facilius Christo incorporetur et tamen in corpore domini in cibum sumpto remanet spiritualis calor et gratia qua homo corpus in Christo inducitur unitur et incorporatur. Multa possem afferre de dictis Alberti et aliorum doctorum plus per huiusmodi sacramenti consideracionibus et attribucionibus que causa dilatandi mentem excitandi devocionem et aliis respectibus sunt sed de istis intellectualibus speculacionibus et attribucionibus ad racionem divinam vel diversitatem efficiendi vel causandi acta sufficienda sunt si quid si volo tandem dicere quod ea que legimus attributa sanguini Christi quod intelligamus sit ea dicta tanquam de sacro sanguine solum quod dicit fuit. Nam et si legamus opera beati Anselmi beati Bernardi et Bonaventure et aliorum doctorum contemplativorum reperimus eosdem effectus attributos de plagis et de vulneribus Christi per devotam contemplacionem passionis eiusdem. Est igitur cum auditas calescat tepiditas inebriatur anima ornatur purgatur et etiam sufficeret in dilectionem sui Christum et alia multa similia. Et finaliter attendamus nec quod a doctoribus ponitur per modum ... intelligamus per modum efficiendi vel causandi

Sed adhuc instat tamen Albertus dicit ipsas realiter distinctas ergo
Respondeo quod multos arguere ex hoc ergo diversum effectus hoc excipimus
quod ipse expresse dicat quia dicit quod non sunt due gratie diversum effectu quod
multos ex ista philosophiam subtilitate de essentiali distinctione probare. Unde et
sanctus Thomas dicit potentias anime essentialiter esse distinctas ab essentia anime
et tamen non est dare potentias anime sine anima. Item in igne calor et lux
distinguntur tamen posito igne ponitur utraque sic et posito corpore Christi
vero ponitur gratia incorporationis et redemptionis. Unde non est sensus
Alberti quod gratia redemptionis sic habeatur per sacramentum calicis quod non habetur
per sacramentum panis. Unde ista est veritas quod una est tantum gratia sacramentalis illius
sacramenti proprie loquendo de sacramentali gratia prout est quoddam divinum auxilium
ad consequendum effectum sacramenti. Ille autem diverse que enumerantur gratie proprie
loquendo sunt beneficia redundantia in nobis ex merito passionis domini
nostri Ihesu Christi. Et tamen per Albertum enumerantur et attribuuntur huiusmodi corpori
autem sanguini specialiter attribuuntur per considerationes et respectus qui
recipiuntur ex aliqua ratione similitudinis. Sic dicit idem Albertus et est prelectum
Primus est effectus essentialis istius sacramenti et alii sunt adiuncti ad illum effectum conse-
quendum est gratia sacramentalis quo effectu consecuto sequuntur effectus adiuncti ad illum
et illae que enumerantur gratie sic per gratiam sacramentalem que datur per baptismum sit
illa prima incorporatio sic per gratiam sacramentalem que datur in sacramento sit ultima
incorporatio secundum modum loquendi ipsius Alberti et sicut ad illam primam
incorporationem sequuntur gratie redemptionis adoptionis sanctitatis iustitie he-
reditatis dei fraternitatis Christi et alia huiusmodi que possent enumerari. Sic et ad
istam ultimam incorporationem suo modo sequuntur ille gratie seu effectus qui di-
cuntur adiuncti. Verum autem sanctus Thomas in iiii di. ix q. i dicit de effectu
huius sacramenti dicit primus effectus huius sacramenti est unio hominis in Christum et
adhuc sequuntur duo effectus augmentum spiritualis unitatis in augmento vir-
tutum et reformatio deperditorum et remissione venialium peccatorum et reparatione
tingendis defectus precedentibus sive sic sive sic considerantur isti effectus semper
est dicere quod una est gratia sacramentalis per quam consequimur principalem effectum
et ad illum consequuntur alii effectus adiuncti. Neque ex multiplicitate specierum
sequitur multiplicatio gratiarum seu effectuum in una communione ex parte
operis operati. Unde si sacerdos in una missa multas hostias consecratas
sumat non propterea habebit maiorem effectum sacramenti quam in una ut dicit sanctus
Thomas parte iii q. lxxx ix ar. vii in fine

Ostcher allegat contra consuetudinem etiam quadam dicta Cipriani et
Augustini et aliorum que ad hoc tendunt quod manifesta veritate cedat
consuetudo veritati. Pro quo volo premittere quod illa que allegantur dicta

Beati Augustini in libro de unico baptismo contra donatistas Quod sicut
verba sancti augustini ipsi recitatiue Sed sicut similes isti felicis episcopi
qui in illo affricano concilio cum beato cipriano reprobarunt consuetudinem
ecclesie de non rebaptizando ab hereticis baptizatos Et contra illam consuetudinem
ecclesie loquendo dicebant illa sed veritas ipsa cecabat et consuetudo quam reprehende-
bant erat bona Beatus augustinus in illo libro recitat omnia dicta illorum et re-
spondit eis tamen quod unio sufficiat etiam primum videlicet quod contra rem plus consue-
tudinis sit veritas non probatur sed salubre consuetudine tenet ecclesia quis per
minus derogans eundem veritati sicut illi dicebant et veritatem prudebant non probant
istam quot ista vnde sicut et illa consuetudo contra quam illi loquebantur vniversali
sit et sicut plenarij vniversalis concilij diffinitione firmata Ita et ista et
quod moleste ferant isti domini sed patienter et leti si eis contingat sicut illi
clarissimo doctori beato cipriano cum lxxx episcopis illam consuetudinem reprobantibus
legimus contigisse

Movent duo proponens contra canonem sacri concilii constanciensis quorum
primus quod sententia lata est per falsam suggestionem quia per offensionem et gravamen
illatam regni bohemie in ea inserta est quod post cenam sepe vel non ieiuni populus
communicatur quod falsum esse dicit quia nunquam in dicto regno hoc fuit practicatum
ergo communis sententia est nulla ipso iure xxv. q. ii c. venias et c. sententiam. videtur
primo ad falsum deinde ad illud quo ad falsum non est hic vnum propone quia
in canone illa nulla fit mentio de inclito regno bohemie propterea nec per hoc
aliqua qualiscumque esse offensam et illata ipsi regno quod ibi non nominatur sed solum
dicitur cum in nonnullis mundi partibus quidam temerarie asserere presumant populum
christianum debere sacramentum eukaristie sub vtraque panis et vini speciebus suscipere
et non solum sub specie panis sed etiam sub specie vini laicum populum passim communicent
etiam post cenam vel alias non ieiunum etc. De communione sub vtraque specie ad po-
pulum quod tamen incepit introduci in regno bohemie non est falsum de alio
videlicet communicando non ieiunum an fuerit assertum esse falsum per aliquem in regno
non potuit inverisimile est cum in principio illius disturbij plurime per diversos
potes homines quod dico per communitatem regni sed per singulares personas novitates
sunt attemptate nonnulli enim in vestibus laicalibus etiam accincti gladio
super quamvis tabula solum cum pane et vino nec sine [illegible] a verbo illo con-
prudie [illegible] Et preterea et si non fuit in bohemia potuit esse in alia
parte mundi istam autem negativam quod in illa parte mundi fuerit per aliquos
sit assertum esse practicatum est impossibile probare sed ut infra dicetur ista non
fuit causa finalis sed impulsiva illud ad illud dicendum est quod etiam si ita
staret istam causam esse falsam non propterea sententia esset nulla cum non sit error
in sententia expressus vt in c. cum super [illegible] et de re iudicata et c. in presentia

de renunciatione secundum Innocentium hostiensem et Iohannem an. quorum verba
sunt hec Glosa quod licet falsa causa inseratur in sententia tenet tamen quamvis lata
sit contra unus litigatoris nondum est contra ille textus et sententiam ad evitandum
constructudinis ... tempore ... ... prelata ... dicit cum ...
egregium ... quedam fuisse dispensatione legum que postea legit
replicasse advertendum est quod sententia lata per falsa instrumenta seu per falsos testes non
retractatur nisi probetur iudicem sententiam fuisse ista ... testes ... causas
... possit animum suum informare ad ferendum sententiam ut notatur in
c. i. de re iudicata et glo. glo. in c. licet de probationibus unde etiam si probatur
falsum fuisse illud de contrahe post tenat ... non falsum fuit illud de contrahe ...
... quod principaliter dedit causam impulsivam dicto canoni facit quod
notant doctores in dicto c. ... si due cause ... in sententia quarum
una est ... alia ... tenet sententia ut nos ponimus ... quod prodit
de electorum ... c. oblate preterea in ... aut legibus seu aliis actibus
quorum ... aliqua causa considerandum est utrum illa sit impulsiva vel
finalis ad hoc ut cognoscamus an ... causa cessat ... de fi
ciat legis dispositio ... in c. post translationem de renunciatione et ff de
postulando l. i. § ... et ... ff de dona ... peritissimus legum
interpres ... elegant ... istam ... ad
reprimendum que ... fuit factum per henricum imperatorem quia eo tempore
multi ... imperium romanum ... an ... causa
dicatur impulsiva an finalis et declarat quod ... illa sit ... et perpetua et
futura ... illa factum predicta ... quod multi ... contra
imperium ... fuit causa finalis ~~et declarat quod ... illa ... impulsiva~~ et ideo
si ista causa cesset quia ... multi ... sit delinquentes ...
lex ut in dicto c. ... unde dicit quod si in aliqua lege sine ...
principali ponitur aliqua causa impulsiva ... apponi quod illa causa
non sit vera quia ... ut c. de falsa causa adiecta lega. l. i. et ff
de condicto et demonstratione l. ... falsam ... si princeps aliquid particulare
rescriberet quia factum ... super quo rescribitur ... causa finalis
rescripti ut c. de ... causa autem finalis seu ...
... est ad reprimendum ... et ... perpetua et futura
respicit et iste ... ad quem tendit imperator Item ut ...
... solempnitate ... positum Item addit si sint
plures cause finales et quelibet est sufficiens per se ad producendum effectum ...
sufficit ... vera ... glo. in c. ii. de ... et ... ponitur ...
ita ut ... de ... renunciatione ... in ...
dicitur quod ... illud ... salute ...
matura deliberatione plurium doctorum tam ... pro

habita declarat etc. Unde quod quamvis in nonnullis partibus sit asserunt
quod ~~propter instancias~~ fuit causa impulsiva que induxit sacrum concilium
ad declarandum. Causa autem finalis et perpetua et communis est ut declarando
veritatem provideatur saluti fidelium. Unde sine illarum assercione fuit sufficiens causa quod
non habet non movet declaracionem veritatis que pro salute animarum de se necessaria
omni tempore et omnibus hominibus licet sacrum concilium secutum fuerit etiam
assercionem facti secundum testimonium scripturarum declaratum per insignes doctores tamen
definitos ubi tamen supposicio. Deinde in alio loco. Si quis deferret tamen sacro
concilio quod in nonnullis regionibus multi predicarent sortilegia vel confi-
rmavit et dicit talia non debet sacrum concilium ad providendum saluti fidelium declarare
sortilegia vel consultas exercere non posse sine peccato mortali quod non possit probari
quod in aliqua hoc aliquis asseruerit quod dictat huiusmodi sentenciam vel communionem
non tenere cum non est aliud nisi declaracio veritatis. Fatentur tamen quod si
post declaracionem veritatis condempnaretur aliquis in omnibus tamen sit declaratum et
postea probaretur illum fuisse delatum tamen predicta condempnacio deberet re-
tractari et ita loquitur decretum c. Veniam et c. similiter. Secundo obicit dominus proponens
predictam sentenciam esse nullam quia lata est contra ius scriptum et ius constitucionis
divine nisi manducaveritis ad filibus per eum probat ideo dicit esse nullam ut
in c. primo et in c. ... de re iudicata et 11 q. 3 c. 1 diffinitiva facit ad hoc l.
si expressum ff. de appell. Et c. que sententia sine appellacione rescindi l. i. c. 1 ad hoc dicendum
est quod tamen probari non possit communionem sub utraque specie ad plebem esse de precepto
Christi sentencia illa non potest dici esse lata contra ius constitucionis divine. Tercio
obicit quod sentencia sedis apostolice non debet stare si contineret iniquitatem manifestam
ut in c. inter ceteras de re iudicata vel cum contineret intollerabilem errorem
ut patet in c. per tuas de sen. excom. ubi allegat glo. dicit intollerabile esse errorem
si precipitur aliquid respondendum est quod iste allegaciones evidenter cessant cum proba-
tum sit per ea que predicta communionem ad plebem sub utraque specie non esse de precepto Christi
et consuetudinem ecclesie sub una specie laudabiliter esse introductam. Quarto obicit
quod sentencia Romane ecclesie non est sectanda quoad ea que sunt bene diffinita irritare
voluerit. Ad hoc clare respondetur quod sentencia concilii Constanciensis non irritat
confirmat bene diffinita quia consuetudinem illam de communicando plebem sub una
specie ex rationabilibus causis introductam et per tot centena annorum communiter
per totam ecclesiam latinam et per sanctos patres et doctores observatam concilium Con-
stanciense declarando roboravit

Postremo dominus proponens multum gaudet et gratias agit quod concilium Constanciense
prohibuit communionem cum Christus instituit sacramentum eukaristie sub utraque specie et
quod ecclesia primitiva hoc practicavit etiam quo ad laycos. Ad hoc dicendum quod
hoc non probat intentum suum, quia concilium non dicit quod instituit sub pre-
cepto ad plebem licet quod ecclesia sub precepto practicavit licet illud sequitur quod sit

layci qui practicabant in primitiva ecclesia sub utraque specie, vel participabantur, ita
vel practicantes nunc, quia tunc consuetudo ista fuerat quo administrantur, aliis sit in
presenti ecclesia et etiam ex iusta causa ordinarie vel constitute teneantur sub pena
qui sine licentia ecclesie, alias aguntur efficiuntur legis transgressores, sicut in presenti ecclesia esset
dampnabile quod consecratur in azimo vel fermento et in talibus ornamentis vel cum tali
solemnitate qui secundus fieret post legem datam pro talibus peccarent

Ex predictis patet plene ut mihi videtur satisfactio ad omnia predicta principa-
lia et motiva et allegationes magistrorum opponentium vel puto aliquid
remanere quod sit alicuius importantie ex propositis et allegatis per eos quod non pateat
ad visionem ex predictis. Nolui enim sigillatim cuncta prosequi ne prolixitate ni-
mia efficerer tediosus. Si autem videtur eis aliquid obmissum ad quod voluerint
specialiter respondere signatum illud et dabitur eis deo suffragante responsio. Suscipiat
precor benevolo animo et in caritate que a me dicta sunt. Certe benivolo animo
et in caritate loquens tamquam in fratribus vel disputantium cautelas fugiam
ut solum vellem evadere argumenta, sed apperire mutas quas deus michi dignatus
donare est sine invidia cunctantis et que sensi cum potui prepalam et veritas
elucidetur. Si quid minus complete aut aliter dixerim, quod dolens imputetur angustie
temporis et nimie nimis brevitati, sed et mee ignorantie quia non inulta sit
sicut abscondere neque vitam nec profiteri erubesco paratus semper corrigi a quolibet
melius sciente. Et potissime ab hoc sacro concilio cuius est de talibus diffi-
nire, cuius correctioni emendationi et diffinitioni hec mea dicta plenarie sunt
subiecta. Deus qui iussit pacem et veritatem diligere veritatem splendescere faciet
et omnes pacem et veritatem amare ut sit ad illam beatam patriam nobis concordia et per-
petua pax lucet quod revelata facie apertissima veritas perveniri valeamus. Amen

In nomine domini nostri Ihesu Cristi amen. Reverendissimi reverendique
patres etc. Cum cogitarem pridie pro huius mei operis aliquod accipere
ex sacra scriptura stabile fundamentum apperiens librum missale ut reperirem
ex lectionibus epistole vel ewangelii que in ecclesia dei diebus istis leguntur et in
lectione epistole que secundum morem dominicam fuit heri fer. quinta legenda quod
ymmo nunc a deo destinata suscepi ex epistola ad Coll. iii. sic legi in quo simul
consepulti estis cum Cristo in baptismo per quem ... in expoliatione corporis carnis
... in circumcisione Cristi consepulti ei in baptismo in quo resurrexistis per fidem
operationis dei qui suscitavit illum a mortuis. ex quo quidem themate ut ex quadra-
to lapide quatuor veritates velut quatuor principales pietres consurgunt. Prima
est quod ex illa divina scriptura in primum parentem nostrum Adam promulgata amens
homines mortui spiritualiter morte nascuntur filii quidem nascuntur ire et mor-
te dampnati. Secunda quod ab hac morte resuscitantur illi quos omnipotens

ad gratiam suam vocare dignatur. Tercia quia hec tam admirabilis mutatio de
morte ad vitam spiritualem fit per baptismi sacramentum. Quarta quia baptismus in locum
circumcisionis successit ita ut illa per hoc sacramentum tollatur. Prime due patent in
hoc quod dicit In quo resurrexistis quis enim resurgit nisi qui mortuus fuit
Item enim ut ait apostolus ad Ro. quinto Ob unius delictum mors regnavit et prima per
unius delictum omnes in condempnationem. Secunda vero quia hec mirabilis mu-
tacio fiat per sacramentum baptismi ostenditur ubi vobis dicitur consepulti ei in baptismo
Unde idem apostolus ad Ro. vi An ignoratis fratres quia quicumque baptizati sumus in Christo
Iesu in morte ipsius baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum
in morte ut quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam patris ita et nos
in novitate vite ambulemus. Tercia ostenditur ubi cum dicitur In quo circumci-
sistis circumcisione non manu facta sed in circumcisione Christi consepulti ei in baptismo
Quid enim est dicere circumcisi estis circumcisione non manu facta sed in circumcisione
Christi consepulti ei in baptismo nisi quod dum dicit non manu factam illam
carnalem circumcisionem excludit sed ut ostendat effectum eius non perditum sed in alio
sacramento mutatum dicit circumcisi estis circumcisione Christi. Et ut declaret illam apertius
subdit Consepulti estis Christo. Et ad addamus illud ad Ro. vi ut quomodo surrexit
Christus a mortuis per gloriam patris ita et nos in novitate vite ambulemus
Unde hugo in .i. maiores de baptismo ita dicit quod baptismus successit circumcisioni
absit enim ut in illa dampnata heresi incidamus que perversa affirmabat legem
cum thronis et circumcisionem cum baptismo suadebat contra sententiam apostoli dicentis Si
circumcidamini Christus vobis nichil prodest et ita baptismus qui successit loco ipsius. Et sic
ergo est ultima in ordine tamen cum hec appellatur prima. Primum ergo principaliter
presupposito ipsius circumcisionis effectu de quo inter antiquos diverse opiniones fuerunt
aliis dicentibus quod solum per eam tollebatur originale peccatum aliis vero quod etiam confe-
rebatur gratia quo ad effectum remotionis culpe sed non quantum ad positivos. Aliis opi-
nantibus quo ad positivos etiam ut recitat sanctus Thomas tercia parte q. lxx in re-
sponsione ad tertium allegabatur ad hoc dictum venerabilis Bede in omelia circumcisionis
ubi dicit idem quod salutiferi circumcisionis auxilium curationis in lege contra originalis
eius peccati vulnus agebat quod baptismus agere revelate gratie tempore consuevit. Addendum
est dictum beati Gregorii quod habetur de con. di. iv quod apud nos. Sed dimissis
istis disputationibus de solida doctrina ecclesie accipiamus hoc [illegible]
tempore originalis culpa remittebatur per circumcisionis misterium et dampnationis
periculum vitabatur non tamen pervenitur ad regnum celorum quod usque ad mortem Christi
fuit obseratum. Sed subvenit et per sacramentum baptismi Christi sanguine intinctum culpa
remittitur vitatur periculum ad regnum celorum etiam pervenitur. Unde patet quod bapti-
baptismus circumcisionem successit et eam in virtute efficiende excedit. Quo presupposito
argumentatio vero procedat habebat tempore suo circumcisio suum effectum sicut adinventio
cuiuslibet alterius sacramenti. Non enim nomine circumcisio dabatur in octava quod
ad octavam figurabatur in octava. Sed ut brevius expediatur nulla alia sacramenta

legis temsabat nec habebat aliquam virtutem qua operetur ad conferendam
gratiam sicut est declaratio magistri sentenciarum in quarta di. prima et ibi doctores et
glosa. ubi supra sola ergo circumcisio tollebat originale peccatum et dampnacionis penam
evitabat et baptismus dicitur maioris virtutis et sine adiutorio alterius sacramenti
suum effectum eo valet perfecte producere ubi sic esset non sufficienter instruxisset
beatus petrus apostolorum princeps compunctos corde et salutis remedium flagitantes
viri quidem fratres petrus vero ait ad illos penitentiam inquit agite
et baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum vestrorum et accipietis donum
spiritus sancti etcetera
Sed quoniam per baptismum remissionem peccatorum promittit et donum spiritus sancti divina
dispositione petrus apostolus ad cornelium mittitur ut ei quid facere oporteret ostendat
instruxit eum et suos salutari doctrina et baptismate innovat et per hoc
ostendit sibi quid oporteat eum facere legamusque eciam actuum apostolorum discursum
videamusque an reperiemus aliquem mox de baptismo ad alterum sacramentum deductum
habebat quidem apostoli baptismum sacramentum per se absque alio sacramento adiuncto plenum effectum
suum producere posse dicit beatus philippo ut iungat se currui in quo tamen
dicas regine sedebat eunuchus et cum eo prophetia ysaie iesum lectorem
in loco sibi philippus monstrasset pervenissent ad aquas quas in itinere reperiebant
baptisato eunucho mox a spiritu raptus est philippus et iter suum eunuchus
peregit videamus ergo tam magne gracie pro eunucho spiritus sanctus dignatus
est operari et confirmacionis omiserit sacramentum Nam qui opus confirmacionis non novit
aut certe vermis durendum eunuchum illum perfectam suscepisse per lavacrum potestis
sui salutem mox beatus Jeronimus sanctus non dubitat inculpare ut in prologo
biblie legitur Ezechiele propheta audivimus per spiritum sanctum de baptismo prophetando
dixisse effundam super vos aquam mundam et mundabimini ab omnibus inquinamentis
vestris Ezechiel xxxvi. per quam ergo baptismum homines ab omnibus inquinamentis mundantur
et breviter ut psalle turis dixit in c. maiores per baptismum culpa remittitur
vitatur periculum et ad regnum celorum etiam pervenitur
Affluente materia videorum quod vos pretere aut saltem quod de nobis totum edificium
velle complere actis aliorum erunt oblita Ergo et in multis operibus alie
remanent quas alias ex assumpto temate videbitis scilicet quod per eius mortem sumus
et dei gracia resuscitamur Addatur huius tercia quod hoc fit per baptismatis sacramentum
prout paulus docet in temate presumpto tunc dicit consepulti ei in baptismo
in quo et resurrexistis Cum concordat illud ad Ro. vi. quicumque baptisati
sumus in cristo iesu in morte ipsius baptisati sumus consepulti enim sumus cum
illo per baptismum in mortem ergo per baptismum de morte cum illo resuscitamur
ad vitam ergo spiritualem vitam baptismus confert vere sanctus Thomas
in summa contra gentiles parte iiii. ti. de baptismo ita incipit Quoniam
hec ergo oportet post circa singula sacramenta et effectus proprios convenienter et

materia introducens prima quidem circa spiritualem generationem que per baptismum
fit considerandum est quod generatio rei viventis est quedam mutatio de non vivente
ad vitam vita autem spirituali privatus est homo in sua origine per peccatum origi
nale et alia actualia peccata commissa tollat unde beatus Augustinus et habetur in decreto
de con di iiij. ita dicit de generante autem carne tantum trahitur peccatum originale
regenerante autem spiritu sancto non solum originalium sed etiam voluntariorum fit remissio
peccatorum patet ergo tantum ex dictis quod baptismum quod merito dicatur regeneratio hec
est mutatio quedam de non vivente ad vitam hec autem quod salvator ait
nisi quis natus fuerit denuo non videbit regnum dei Jo iij et Mar ultimo
qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit unde et apostolus paulus cum salvos
nos facit per lavacrum regenerationis et renovationis ad Titum iij Renascitur enim
homo per baptismum et renovatur et fit novus homo amissa vetustate peccati
et ascribitur numero filiorum dei quia quod deo natus est si filius ergo et heres
dicente apostolo paulo ad Ro viij si filius ergo heres et iterum ad Titum iij
ut heredes simus secundum spem vite eterne hereditas autem hec in regno celorum est nam
ipsa virtute baptismi est celestis regni ianuam aperire prout dicit glossa super prima luce
in baptizato ihesu apertum est celum Nam et primum ihesu apertum est tunc celum sint
virtus baptismi ostendatur de quo quisque cum egreditur ei celeste regnum ianua
aperitur unde beatus Thomas in summa contra gentiles li iiij capitulo super loquens de effectu
baptismi dicit et si baptizati decedentes statim in beatitudinem recipientur per bapti
smum quod incorporatur quis passioni et morti cristi et efficitur membrum eius
et vivat in cristo secundum illud ad Ro vj si mortui simus cum cristo credimus
quia etiam vivemus cum cristo Ex quo patet quod homini baptizato communicatur passio cristi
ad remedium ac si ipse passus et mortuus esset passio autem cristi est sufficiens sa
tisfactio pro omnibus peccatis omnium hominum et ille ideo qui baptizatur liberatur a reatu
omnis pene sibi debite pro peccatis ac si ipse sufficienter satisfecisset pro omnibus peccatis suis
verba sunt sancti Thome predicte in q lxxxix ar ij in corpore q. huius concordat
Augustinus et habetur de con di ij fidelibus dei carne peccati suscepit et penam sine culpa
ut in carne peccati culpa solutos et pena per fidem ergo et baptismum eciam a peccato
homo per communicationem et a morte liberetur per resurrectionem Item beatus Ambrosius
et habetur eadem di. per aquam baptismi transitus est de terrenis ad celestia ideo pa
scha transitus dicitur hic transitus est de peccato ad vitam de culpa ad graciam
de inquinamento ad sanctificationem qui per hanc aquam transit non moritur sed
resurgit hec beatus Ambrosius huic bene thema nostrum concordat cum dicit
consepulti cristo in baptismo in quo et resurrexistis Ex hiis que tactis auctoribus
commixta nichilominus volo communiter innuere et probare quod effectus baptismi
fit remissio omnis culpe et quidem transitus de morte ad vitam dico spiritualem
per graciam Certum enim est quod omne agens naturale formam sibi contrariam
corrumpit in materia disponens eam ad susceptionem nove forme et inducit formam
sibi similem sic ergo per quandam similitudinem agit deus in animam suscipientem

Baptismus ipse baptizato sicut in forma agente mediate eius corrumpit sibi formam
contrariam scilicet peccatum et imprimit formam sibi similem scilicet gratiam sancti-
ficantem. Unde super in sententiis di(stinctione) iiii ar(ticulo) iii q(uestione) i ubi tractat de effectu baptismi
sic quod tantis multiplicationibus auctoritatum et per rationem probationum quod
est aptissime sancte ecclesie determinatione firmatum. Magister solis splendorem
tenebris admonet in iiii ar(ticulo) iii maiores de baptismo aptissime effectus ponuntur
sacri unde licet per ipsum culpa remittitur aufertur periculum et ad regnum celorum
ductus promitur. Et in canone edito in generali concilio qui habetur in de-
cretalibus de summa tri(nitate) et fide catholica propter generalem efficaciam mortis Christi que per baptis-
ma applicatur pariter omnibus baptizatis tam parvulis quam adultis confere-
informationem in baptismo gratiam et virtutes reveniunt (?). Concludendo ergo
ex omnibus supradictis dilucidissime constat esse fundatum effectum proprie esse
sacramenti ut per ipsum nova regeneratio fiat expoliata vetustate peccati renascitur
novus homo ex aqua et spiritu sancto efficitur filius dei et mundatus ab omnibus
inquinamentis vita spiritualis iam vivit hic in se gratiam gratum facientem et vir-
tutes fidei spei atque caritatis et si habet spiritualem vitam in eo per baptismum reductam
nulla sequens culpa coinquinet ad regnum celorum perveniet et vitam rena-
scitur eterna.

Ob quem effectus et multos alios quos se consequens est baptismum unde
et ideo Augustinus in sermone ad nuper baptizatos sic dicit videtis quot sunt
baptismatis largitates sed multis quidem videtur celestem gratiam in peccatorum tantum
remissione consistere. Nos autem honores decem in illo computamus hac de
causa etiam infantes baptizamus ut non sunt coinquinati peccato ut eis addatur
sanctitas iustitia adoptio hereditas fraternitas Christi ut eius membra sint ut
spiritus sancti habitatio fiant ad producendum autem omnes hos effectus baptismi
virtus sufficit nec alterius sacramenti indiget adminiculo sua propria virtute
perfectus absit quod ut in illud damnatum errorem incidamus quem prout dicit Ysi-
dorus in libro de heresibus dicens quod reputantur ut baptizatus sumat corpus Christi
alias nisi sacramentum eucharistie baptizatus sumpserit non est vere baptizatus hoc
nec evangelica doctrina insinuat nec apostolica documenta ostendunt nec aliqua
ratione fundatur. Septem quidem sunt ecclesie sacramenta quorum quodlibet suam
habet efficaciam et virtutem. Tamen non possumus dissipere (?) ut credat eum qui baptizatus
fuerit et non communicaverit in morte manere etiam post baptismum non erit
regeneratio a peccatis emundatio nec resurrectio. Quomodo ergo salvabitur dictum
apostoli in themate assumptum Consepulti sumus Christo per baptismum in quo
et resurreximus. Quomodo erit quod dixit idem apostolus ex (?) qui salvos fecit
nos per lavacrum regenerationis. Manebit ergo in morte talis baptizatus ex
aqua et spiritu sancto renatus et illa eius perfecta sunt opera in baptismate
non dederunt perfectum salutis remedium. Sed quid insinuant Armeni satisfa-
cientes nobis ad evangelica verba hic enim Christus dixit nisi quis renatus
fuerit ex aqua et spiritu sancto non intrabit in regnum celorum hic etiam

dixit Nisi manducaveritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem non
habebitis vitam in vobis licet ergo aliquis renatus sit ex aqua et spiritu sancto
si tamen non manducaverit carnem filii hominis et eius biberit sanguinem vitam habere
non poterit Ad hoc ergo respondeo imitando Christum cum interrogatus a principibus
sacerdotum et phariseis respondit eis Interrogabo et ego vos sic et ego ad
minores interrogo Christus dicit qui autem non crediderit condempnabitur
Et qui non credit in filium dei iam iudicatus est Quis autem salutem aut vitam
promittere potest parvulis etiam si baptizati sunt et confirmati cum non in filium
dei non credant et tamen nihil aliud valent nisi respondere Nisi quod in fide ecclesie
salvantur ecclesie corde creditur et ore ecclesie confitetur Sic ego eis facile respondeo
quod per ore ecclesie manducant carnem et bibunt sanguinem Christi Non sic et beatus Augustinus
dixit et habetur de con. di. ii In ecclesia salvatoris per alios parvuli credunt
sicut ex aliis que in baptismo remittuntur traxerunt Unde illud cogitetis eos
vitam habere non posse qui sunt expertes corporis Christi et sanguinis eius dicente
ipso Nisi manducaveritis carnem filii hominis et biberitis sanguinem non habebitis vitam in
vobis Nulli est aliquatenus ambigendum tunc unumquemque fidelium corporis
sanguinisque domini fieri participem quando in baptismo membrum Christi efficitur
nec alienari ab illius panis calicisque consortio etiam si antequam panem istum comedat
et calicem bibat de hoc seculo in unitate corporis Christi constitutus abscedat
sacramenti namque illius beneficio non privatur cum ipse hoc quod sacramentum est
habere invenitur hec Augustinus Secundo dicit Insuper ille magnus philosophus Dio
nisius Ariopagita per apostolum paulum conversus et episcopus factus in libro suo
ecclesiastica Ierarchia dicit quod eukaristia est perfectio et ideo dicitur communio seu conge
gatio Quia omnia alia sacramenta accipiunt ab isto suam perfectionem Nullum enim sacramentorum
aliorum vere celebratur in quo sacra communio non sentiatur Ad hoc respondeo
iuxta sanctum Thome parte iii q. lxxiii ar. iv quod hoc nomen eukaristia et hoc nomen
synaxis grecum idest communio in latina sua significatione propria non sit hoc vene
rabile sacramentum sed anthonomatice i. per excellentiam de ipso dicitur de ipso intelligitur
secundum propriam formam verum de quolibet sacramento Nam enim per quodlibet sacramentum gratia confertur
fideli convenit nomen eukaristia quod idem est quod bona gratia sed tamen sacramentum per anthono
masiam appellatur dicente beato paulo Nolumus enim communia nomina per antho
nomasiam aliter appellare sic et hoc nomen sapiens omnibus sapientibus convenit
Et tamen Salomon appellatur et nomine philosophus Aristoteles Cum tamen philosophi multi
sunt Item per omnia sacramenta si bene ministrentur fideles communicant quod sit hoc
nomen synaxis in greco idest communio in latino sed appellatur per excellentiam hinc
sacramentum altaris propterea quia per illam fit perfectio unionis et perfecta communio Est ergo
verus sensus Dionisii quod per quodlibet sacramentum fidelium communio fideliter vere
et digne celebratur quia suscipitur gratia in qua omnes fideles uniuntur
et per quam congregatur Sed per susceptionem sacramenti altaris digne facta suscipitur
illa perfectio et ultima unio seu communio que per anthonomasiam seu per excellentiam

nomen sibi communionis appropriat Unde est quod dixit Albertus in quarto
sententiarum di. viij quod hoc sacramentum altaris sit unitas non illa que fit per spiritum vi-
vente et effectum virtutis compingentis et continentis Et convenientis que
illa precedit sed illa secundum quam cristus per sacramentum conmiscet in se et unit
et in hoc quod unit quelibet sibi unit omnes ad invicem sic ergo duplex est unio
sive incorporacio una que fit per sacramentum baptismi per quam uniuntur fideles
invicem et efficiuntur unum corpus cristi alia hec que datur per sacramentum altaris
et hec est perfecta unio non quod illa prima sit imperfecta quo ad esse sui quia
perfecte constituit hominem in esse spirituali et facit eum ex membrum cristi et fi-
lium adopcionis dei sed quia per istam amplius perficitur unde dicit
venerabilis Dionisius quod est perfectionum perfectio nam et baptismi est perfectio et
firmacio est perfectio quia perficit in spirituali robore Et extrema est perfectio
in spirituali unguento per quam emittitur homo spiritualis ad perfectionem
vite spiritualis ut attingat illum proprium affectum de quo dictum est supra secundum
Thomam super iiij sententiarum xj di. q. 2 art. ut ita sit in cristo unus Et sic
unitus ut dicat cum paulo vivo ego iam non ego sed vivit in me cristus
Hec quod extrema vocatur perfectio perfectionum non quod perficiat ipsas perfectiones
i. ipsa sacramenta quia quodlibet est per se perfectum sed quia digne participantes una
omnes perficit unde in commento Dionisii ita dicitur Et ideo convenienter ex
rei veritate extrema nominata est perfectio et unio quia in ipsa est et per
ipsam fit omnium participantium sacramenta sacra adunacio perfectio extreme unionis per-
fectionem refert ad illos suscipientes Et hoc est quod idem Dionisius ait Cui
nemine contingit perfici perfectionem ierarchicam nisi per divinissimam extremam
Verum prefati opponentes hoc non senciunt quod ita sit nam extrema quod sine
eius actuali percepcione etiam salutis parvulis vero non patet sed veniat ad dict-
minacionem beati Thome quod hoc sacramentum licet ex se sua virtute conferendi
gratiam et voto ipsius nec perceptum sicut in adultis nec voto ecclesie sicut
in parvulis et salvant parvulos qui actu non communicarunt nam in voto ecclesie
hoc est fidelium suscipiunt et per quod dampnabuntur nam in ea perfecta salutis
concordat Et unum verum est quod sicut omnes quod in esse re-
generacionis voto. i. desiderio suo diriguntur in sacre hostie finem in fine perfectionis
unionis et in fine glorificacionis et fruicionis beatitudinis sempiterne unde est
prenosticum id est figurativum hoc divinissimum sacramentum et propter hoc etiam dicitur
viaticum quia prebet nobis viam illuc perveniendi sicut dicit beatus Thomas
in quarta parte q. lxxiij ar. iiij sed eum ipsum singulis agentibus sine intel-
dere et ad finem invitata dirige non solemus dicere quod finis est primum in inten-
cione et ultimum in execucione sed dicunt dicti opponentes saltem ex sententia
ipsius Dionisii habetur quod parvuli sunt communicandi altaris sacro Ad hoc
ego videtur quod ille doc. Dionisius loquitur quodam singulari modo lo-

comprehendi ita quod a paruis intelligitur Et secundum multas glo. et commenta et contra
trium ipsius glosis et commentis potest intelligi Et aliqui communem sensum et aliqui
alium dant sibi communem est prenotandum cum quod dionisius dixit puer vel puer
uis est intelligendum similiter de nouiter natis secundum communem hoc uocabulum puer vel
pueri sicut in sacra scriptura sepe reperitur Sicut dauid dixit Vidi de mulie
ribus dicitur iuuenis pueri siue loquitur de seruis qui serui armati incede
bant Sic etiam textus de uerbis sig. li puer appellatur Et sic loquatur dionisius
patet quod textus eius qui loquens ad Thimotheum dicit tantas o puer et vita pul
cras intra ierarchie uiderat dei formas visiones et ab aliis autem forsitan
perspicacioribus mentibus non ita solum contemplationem comprehensas sunt
Secundum manifestiorem multo et difformiora   et autem si arbitror etc.
Si ergo puerum uocat Thimotheum tunc sequitur secundum sanctus Thomas in
parte iii q. lxxx ar. ix vbi sic dicit dicendum quod eadem ratio de pueris
recenter natis et amentibus qui nunquam habuerunt vsum rationis Vnde talibus
non sunt sacra misteria danda Quamuis quidam greci contrarium faciant propter hoc
quod dionisius dicit secundum ecclesiastice ierarchie baptisatis esse sacram communionem
dandam non intelligentes quod dionisius ibi loquitur de baptismo adultorum
nec tamen per hoc aliquod detrimentum patiuntur propter hoc quod dominus dicit Io. vi
Nisi manducaueritis carnem filii hominis et bi. e. sang. non habebitis vitam
in vobis anima sicut aug. dicit Tunc vnusquisque fidelium corporis et san
guinis domini particeps fit quando in baptismate membrum christi efficitur Sed
quoniam pueri incipiunt aliqualiter vsum rationis habere vt possint deuotionem concipe
re huius sacramenti tunc potest eis hoc sacramentum conferri hoc sanctus Thomas ibi Ex quo patet
quod intellectus dionisii quia loquitur de adultis Item apparetur illa falsa
propter que dicta ad auctoritatem nisi manducaueritis Huic concordat albertus magnus in
commento super ipsum dionisium vbi dicit quod non est intelligendum quod detur paruis
post baptismum dum adhuc sunt lactantes Sed quando iam creuerint et alia solidiora
sumunt quod non dabatur eis corpus christi nec sanguis Sed aliquid de lotura calicis
Sed amplius dicit hanc verba ipsius dionisii et videamus si loquitur de paruis
sub mense Et aliquibus videtur quod sic Sed recte consideranti non loquitur
de baptismo vita tex. dicit pueros autem nondum diuina intelligere valentes
sancte participes fieri congregacionis dei et sanctissimorum ierarchie communionis
signorum videtur quidem uobis dicit ministros irrationabile visu in nidis
dignum si audire non valentes et docere ierarchie diuina et non intelli
gentibus uarie tradere sanctas tradiciones Adhuc magis hoc ridendi videtur
quod per ipsos alii abrenunciaciones dicunt et sanctas confessiones oportet autem magis
ierarchiam prudentiam non molestam in errantibus Sed reuerenter simul et illumina
tionibus ipsorum gratia amabiliter communicat et prelatos ab ipsis instructas oppo
nentem et hoc secundum legem sanctam quod non in vna cognitione omnia diuina arrim.

scribuntur multa a nobis ignotorum causas habent deos eos dicentes vocabula
quidem ignotos etc. Michi plene videtur quod iste textus loquatur de baptismo
parvulorum dicit enim quod infideles mirantur quomodo pueri nondum valentes in
telligere possunt fieri participes congregacionis dei, participes autem congregacionis
dei efficiuntur per baptismum et hoc bene ostendit enim infra subiungitur quod alii
pro ipsis faciunt abrenunciaciones et sanctas confessiones nec obstat quod dicit
sanctissimorum nostrorum ierarchie communionis quod idem est quod divine communionis
scilicet divine communionis participes efficiuntur per baptismum per quod incorporamur
ecclesie que est corpus cristi qui est deus et homo Et sicut efficimur sicut dicit
petrus apostolus in secunda sua canonica divine nature consortes nec obstat quod
in glosa dicit baptismum accipient et eukaristiam etiam sicut predixi eukaristia est
idem quod gracia scilicet gracia in baptismo recipimus sicut est dictum et probatum et iste
intellectus est conformis consequenti textui quod dicitur et puer traditur
alicui pedagogo qui eum instruet sicut in divinis et ab isto pedagogo consi
tentem sursum agere puerum secundum sacram vitam ierarchia petit abre
nunciaciones constituatur et sanctas confessiones et sic per contextum ipsius
textus apparet quod loquitur de baptismo de quo infideles irridebant cristi
anos quomodo poterant dicere parvuli possent esse participes congregacionis dei ma
xime cum oporteret eos qui congregacionis dei debent esse participes renunciare
dyabolo et omnibus pompis eius et fidem catholicam confiteri Et hec expo
sicio vel declaracio dionisii est conformis doctoribus sicut patet quod dicta Thomas
et Alberti vide enim intencionis est dionisii quod per baptismum vero fiat homo
in civitatem spiritualem venatis quod ipse idem capitulo 2. de baptismo dicit sicut
Thomas baptismo enim regeneratur homo ad deum et venit baptisatum
spiritu sancto vel spiritum eciam facit quod eum bene flagrare per graciam superveniente
facit eum eciam dignum divina communione post hoc vero omnia episcopus baptisatum
ad perpetuam amissionem sacri et similiter aliorum sacramentorum communionem vocat
etc. Ex quo patet quod dionisius concedit ante susceptionem eukaristie regeneratum
ad deum et venire deo et flagrare gracia. Scilicet et supra eodem capitulo dicit
ipsius sic dicit Stante ierarchia super baptisandum sacerdotibus nomine
eius recitantibus episcopus eum ter immergit in aquam et ibi et clericus
eum baptisat cum denominacione sancte trinitatis quem sacerdos iuxta
assignat preceptori susceptori suo et ipse eum ipso susceptor baptisatum
cum de veste congrua sibi induto reducit ad ierarcham qui crismate
signans concedit ei eukaristiam Nam si dionisio credimus et omnes intus
suum credidit esse de necessitate videbitur non valere baptismum nisi trina
immersio fiat cuius tamen contrarium decretum de con. di. 4. de trina vide
bitur etiam quod sine plurium sacerdotum presencia baptismus celebrari non

possit nisi ab aliquo quia episcopus cum dicat sancte Ierarchia super baptizandis
et sacerdotibus in nomine eius orationibus episcopus eum ter immergat in aquam
Sed et quod sacramentum confirmacionis de quo mencio prius quam ei eukaristie sacramentum
conceditur Nam si contingit non prius nisi confirmati videbatur eciam trina
sacra simul convenire Et si nullibi sit excommunicandus nisi confirmatus
videant respondentes si eciam nisi confirmato tradiderunt eukaristie sacramentum
Hec dicta sufficiant dictis dionisii que propter magnam sui obscuritatem et ad
nobis invicem impingendi occasionem facile prestant
Ad videamus de aliis que allegantur Et primo obmissis dictis sancti Thome
et bone que in principio allegantur quia ipse doctor in 4 contra respondentem
expresse determinant ideo non oportet aliqua verba eorum excerpere et intellectum
inde trahere contra sensum ipsius doctoris licet revera et ea que allegant
cum eorum eis adminant occurrit primo quod dicunt allude illud quod crisostomus
dicit Beate parvulos vivere adhuc quod dictum quod intelligitur de susce
pcione sacre eukaristie nullum doctor allegat si facimus ymmo elicimus si parvuli sint
digni esse heredes regni celorum igitur digni sunt suscipere eukaristie sacramentum quia
est stagnum efficaciam et ego aliam similem: Si parvuli digni sunt esse heredes
regni celorum ergo et esse sacerdotes vel in propria civitate demirabor hodie videtur
presbitere contrito confesso et absoluto et tamen propter hoc crimine perpetrati communicationis a
communione suspenso dicam iste est dignus regno celorum et non est ergo dignus
eukaristie Advertendum est quod non solum propter peccatum vel culpam per quod aliquis
sit extra gratiam dei removetur aliquis a percepcione huius sacramenti sed ex aliis causis
ut clare doctores dicunt Et ita suo loco patebit
Consequenter allegat glossa ordinaria ad Hebreos vii que glossa vero ex historia quam tangit
textus circa ex ipsius verbis glossa propter ipsius facit in nostro contra quia si melchisedech dedit
panem et vinum abrahe et suis sociis et ille primus qui illud obtulit et vinum figura
sunt sacramenti altaris quod non ab omnibus creditur sed tamen de pane et vino quod
uo obtulit deo melchisedech illi preda abrahe iam dicunt quam illas diviserant viri
et armati qui fuerant cum abraham contra fortes et prelium et reges illos superaverant
Brevis vero ita dicit obviavit et attulit dando gratiam magis fidelium per se eorum
quatuor principalium virorum quatuor virtutibus oppositorum quem per quos sensus
subintrat et dominatur etc.
Et sic moralisat illud ad pugnam quam nos in corpore hic debemus ipsa
quasi contra expugnacionem sunt et adhanc historiam pulchre moralisat prudencius
in sicomagio in libro de bello anime ab ipsa historia incipiens libri suscipiens
et virtutes contra vicia pugnantes, igitur inducens
Post hec addunt aliud quod moyses dixit pharaoni quod oportebat ipsos cum
uxoribus suis et parvulis pergere quod de vero et proprio est quia sub figura
pharaonis i. diaboli nullus parvulus debet dimitti si transitum mare rubri. i.

per aquam baptismatis liberari Sed dicit quod postea ista comederunt manna sed etiam statim quo egressi sunt mare viderunt manna Sed postquam sunt in monte Synay post xv dies mensis secundi postquam egressi sunt de terra egipti. Cum ergo sic volumus allegorizare figuram dicemus et id statim primi baptizati accipiunt de cibo sed post mediatatem secundi mensis hoc est secunde etatis et consonat tunc dicto doctorum qui dicunt quod post talem etatem incipit esse decem annorum quid iam incipiunt discernere et accipere sunt deuocionis hic tunc est sibi cibus ministrandus Sed si dicitur tamen opportebat quod primi postquam desinebant esse lactantes manna manducarent dico ista similitudo corporalis alimenti de spirituali id est in omnibus similitudine sua cum capit omnis dissimilitatem hic et figuram aque de petra quam statim subiungit de qua tunc dicit et bibit omnis multitudo et iumenta eius si ad taliter referimus iumenta de calice id bibunt etiam si per iumenta intelligere volumus pueros Sed sunt iste mechoforice transsumpciones rerum suarum per quam transmutat[2] et id est opus quod per omnia compaciantur qui casus sponse sicut turris in canticis dicitur id quia ita longus esse habeat sicut turris sed quia per casum dis- tinc sunt alte distrectionis esse ostenditur etiam in prelatis Sed addit dicit et Macrorum filii tunc de manna manducabant qui iam lactis experte solidi cibi capaces et dentibus terere poterant manna illud sicut et Sermonum filii tunc ad cibi comestionem admissi sunt qui dictibus fidei et deuocionis ad eos possunt quibus manducandum est hoc sacrum Sed et predixi figuram hec cum filiis tunc sua tenere dent que sunt ciri proporcionari per omnia cum rite efficax sint arcum sicut manducum est sacrum beatum experetus post hec allegat glo. leuitici cum super illo reliquum sanguinem fundet per circuitum glo dicit tunc cum cristus bibit et apostolis dedit bibere intelligibilem sanguinem super altare i. super corpus suum fudit Etiam ante erat corpus ipsi credebant per eo canendo ista glo. facit ad propositum verum est enim quod cristus sanguinem suum fudit super corpus suum i. ecclesiam quia certe sanguine suo crediderunt et etiam sanguinem suum bibit Sed ad textum et modum dicendi ad litteram volumus sonat contra ipsos quia sanguis eius ipsis bibendus traditur sed super altare funditur per circuitum altare aut locus sacrificii est sed ostenditur quod sacerdotes et sacerdotes qui bibunt sanguinem cristi Vnde in quodam sermone albi per me pridem ostenso ad probandum quod ipsis id est sanguis ministrari allegat illud de b. deuto. in carnibus hostiarum rursus sanguinem fundes in altare dicit i. committens sacerdoti qui est de Sacris specialiter constitutum ad sicut altare dignum ad suscipiendum sanguinem domini Vnde glo. super primo machabeorum in altare holocaustorum est fides pura doctrina recta et confessio bona ipsi ministrorum

Inde allegat Cameracensem Asuen. tercio dicitur quod assuerus fecit grande convivium cunctis principibus et pueris suis parvis et magnis Cibabant et Sam predixi quod in scriptura sacra pueri (…) omnes vocantur sicut patet

de pueris dandis et de pueris abrahe Iot predicti est textus in lege ff. de verborum significatione pueri appellatione nec obstat id istud quod dixit puer et magnus quia in domibus regum dicitur puer qui parvus licet sit ita familias magnum appellatur quia in multa licet clientulus etiam si etate sint minores Et tot predicti ista allegationes non probant sed sunt tamen dilatandi materiam provocandi devotionem vel aliis respectibus patent legentibus textum albi quem allegatur sit intellectum Et quod dicit albertus quod omnes fideles sunt invitati ad sacrum altaris dico quod etiam sunt invitati ad gloriam celestem Similiter tamen tempore debito sit et concedet devotionem istud tempore convenire destinato

Allegant demum unum canonem Toletanum Concilii in quo post primo ortum quod eiecerunt eucharistiam et removeat ab illa perceptione eos qui fecerunt tempore infantie aut in quali mentali alienatione possit et sustinat valde pro illo Canone tamen est Concilium provinciale cum tamen non sit sed sunt provinciale Concilium provincie Toletanensis sed quod licet ille Canon intelligi quod tempore infantie dicitur communicant infantes aut post septennium sunt quodammodo aut nos sed illa lex aut que sit practica apud Castella vobi illud sunt Concilium et ita eodem Testes licenciati plures domos clericos de terra illa Sic quod in tota hyspania non practicatur communio puerorum sed infantes vel loquendi pace illorum in decennio vel supra in tali etate discretionis vel devotionis bona signa in eis videntur ad communionem sub una tamen specie admittuntur Et de verus illius Canonis sensus quia optima legum interpres consuetudo demonstrat Sicut a senioribus illius partis per decursum etatum ab aliis in aliis postea ad presens pervenit

Post predicta allegantur duo Canones Unus de Augustino alter hilarii quorum quo ad materiam puerorum spectat vel fuerunt dicitur adde sub contrarius specie iam in alia parte allegati sunt et eis responsum Canon vero Soteris pape qui allegatur ~~sunt et~~ quia dicit ab omnibus fidelibus et ad eundem effectum sunt postea allegationes ex dictis aliorum doctorum in quibus non est multum insistendum quia quomodo huiusmodi locutiones intelligende sunt et de huiusmodi accommodis distributionibus omnis sicut legitur aut in Canone omnes postmodum parentum ad missarum solemnia aliquid deo offerre et dicitur ea ad oblationem que dea ad memoriam ser dixit Non apparebis in conspectu meo vacuus vel volumus dicere quod ille puer habeat offerre et admonitionem recipere Dicendum multa similia visum quod opus est temporis et melioris sunt hec enim tales locutiones moderationes suas loci temporis qualitatis et huiusmodi per que limitantur et sane intelliguntur

Post hec allegatur quidam Canon qui habetur de con. di. iii. Et ad illud textus glo. dat intellectum cum dicitur est ad eucharistiam loquatur de adultis et hoc non est absurde quia sepe reperitur in iure quod aliqua dispositio loquitur de duobus aut tribus et tamen illud quod subiungitur non indistincte refertur ad omnes Sed ideo tamen ibi loquitur de baptizatis ab hereticis quomodo sunt recipiendi et dicit

ad instruendum

quod instruatur et si consenserint tunc fiunt inmersionis impositionis. Sequitur
si sunt parvuli respondent pro eis illi qui eos offerunt et sic per inmersionis impo
sitionem eukaristie misteriis admittantur ita quod illud eukaristie misterium refertur
solum ad adultos. Et dicit in glosa eodem post ita exponi potest supra dictum est
in dictis Dionisii id est ad communionem fidelium audiendo missam et interveniendo
divinis misteriis. Et hoc bene patitur textus cum dicitur Eukaristie misteriis admittantur
non dicit communioni vel participationi sed misteriis a quibus infideles et etiam cathe
cumini repellantur. Est verum quod glosa dicit ubi quod in aliquibus partibus est
de consuetudine quod infunditur parvulis modicum de sanguine. Albertus vero in ra
tionibus in comento super Dionisium dicit quod de calice talibus datur infantibus.
Et hoc etiam in aliquibus partibus servatur. [illegible] cum videtur dicere
Ciprianum in Affrica erat hec consuetudo quod de calice parvuli communicabant.
sed revera apparet quod non de hostia sed dabatur ita modicum de calice quod satis erat
ad inmutandum saporem. Et de illa parvula loquitur ille Canon sed quid inde
si tunc Affrica talem morem habebat ubi Ciprianus ita sanciebat qui etiam solum
inmergebat in baptismo parvulos quod intelligebat studiose adimplebat bonis
operibus habundando licet in hoc nostrum delinqueat
Hec ista harmonius ponit magistri sententiarum in textu in libro IIII distinctione in [illegible]
ante obstinatus non est sistendum in eo quod ab aliquibus doctoribus et in antiqua
parva ecclesia observata invenitur de illis temporibus aliquando in quibus tanta
rudis erat et inmunda ad cultum sacrorum et cultorum divinorum officiorum non
pervenerat ecclesia ad plenum et expolitum modum sicut in alia parte confessionis
est per me latissime declaratum et in quadam predica sic in alia servabatur multa.
Unde repetendum est hic illud canonis Augustini [illegible] qui constituit videlicet pri
tanda ecclesie supremaria posteriorum doctorum diligentia qui nobis saluti in detrahe
batur simplicitati aliquid addiderunt. Nam ecclesie primitive divinis et cultu sacrorum
multo decencius sunt ista posteriora tempora ordinata. Ubi enim volumus attendere
illis antiquis temporibus quod illi aut alii doctores dixerunt aut practicaverunt reperiremus
in multas diversitates et laborem per istos predecessores habitum ad redu
cendum illas diversitates in unum et adinveniendum in aliud expolitum et debitum
ritum divinis faciemus. Et sic ita dicam Arsi cum iam deprivatum a cogi
tando exegesis ad turbidum sive inperitatis reducimus statum. Sed videndum est
quid per doctores faciendum est docetur simplicitatis rationibus et motivis prout
inferius deo duce videbitur. Tertio etiam si liceret hec facere consentaneum licet
moribus primum illud quod errori Armenorum favere videtur. Nam quod ponitur
sacramentum baptismi inefficax esse nisi ei sacramenti altaris susceptio adiungatur
cum etiam sit impium quod quod detrahat dignitati et efficacie sacri baptismalis
et contrahitur catholice veritati. Nam supra est deductum Regimus eum catho
lectama sinodo prohibitum fuisse [illegible] in baptismo trinam facere inmersionem

Nec preallegata verba heresi videntur qui non propter mergentur baptisatos non
ee homines asserebant sed et propter quosdam qui affirmabant generale baptis
ma in die epiphanie fieri debere quo die cristus fuerat baptisatus sunt prohibita
ne quis tali die baptisaretur nisi infirmitas instigaret multa similia facta le
guntur a patribus propter tales causas etiam licita prohibuerunt Immo insuper ad
dicta Iohannis Cristi eciam dicta sunt in sermonibus ad noviter baptisatos unde
manifestum est quod loquuntur de adultis preterea de aliis apparatibus ad ipsa sacra
menta quas facit quomodo intelligende sunt iam satis in alia parte dicta
sunt etc

Post hoc veniunt quedam dicta beati Augustini et Eusebii ad que iam in
alia parte mee responsionis sunt data responsum ideo repetere non expedit
Consequenter allegat quoddam dictum venerabilis Bede in quo allegorisat dilati
onem ad baptismum et prolationem in templo quod iam dene ingredi ad
altare etc eciam allegorisatio recte intellecta non obstat Et enim quia pro tempore
purgacionis pueri offerebantur in templo et offerebatur pro eis oblacio sic
et nunc cristiani post aliquos dies postquam baptisati fuerint ad ecclesiam deferuntur
vel pro eis sacra hostia immolatur videlicet illud verum et summe sacrum corpus
et sanguis domini nostri Et ideo solent cristiane mulieres post tempus puerperii
ad ecclesiam venire pueros suos adducere et missam audire aliquam suam oblacionem
deo pro gratiarumactione offerre

Ad sequencia vero dicta eiusdem Bede Rabani Remigii Bonaventure
qui in hoc sonant quod ista sacramenta baptismi confirmacionis eukaristie dantur
omnibus qui accedunt ad fidem iam supra dictum est quod intelliguntur temporibus
suis et ipse dominus Bonaventura in Compendio suo dicit cum capacitas mea
ad cristum efficatie suscipiendi quod est a carne sed in spiritu non in ventre sed in
mente mens non attingit cristum nisi per cognicionem et amorem Item
proponens primum articulum quod ideo ista duo sacra dentur simul quia de
latere cristi exivit aqua et sanguis primus aqua dicit postea sanguis Ego
nescio unde hoc traxerit cum in evangelio contrario ordine ponitur primo sanguis
postea aqua ut in textu Iohannis legitur manifeste Ad illud quod allegat
proponens de dictis Innocentii Ego illud non vidi in illo opere Innocentii de missa
ubi tractat quam istius sacramenti talis sumat quod dicitur quesum ab ipsis pro
ponentibus dixerunt in illo libro Innocentii qui summa de sacris videtur se legisse
ponatur quod ita sit quod Innocentius dixerit illa verba que ipsi dicunt Ubi recitat
diversas opiniones quomodo aliqui dixerunt eukaristiam esse dandam parvulis alii di
xerunt quod non Et sic aut inter illos qui illo tempore de hac materia consultabant videntur
fuisse similes et contrarias opiniones sicut et illo tempore de multis aliis opiniones
contrarie inter doctores Et ipse Innocentius per discursum illius tituli de missa plura
undecumque dimittit convinctus vel diversis opinionibus veritatis sed et illam que in
an parvulis in baptismo infunduntur gracia et virtutes veritatis convinctus

doctorum opinionibus incertam relinquit In c. maiores de baptismo que est hodie determinata dum de forma de sed tri · quelibus go est de clad fonte libre quod determinato etc

I Cum ergo videamus quod doctores non timide sed multi non veras opiniones recitando sed determinando non palpando sed firmo gressu similiter incedendo determinant sub spiritu in hoc particulari per singula cum aliis ponentium allegationibus satis stat quod erit breviter expeditum quia iam parum restat quia quod allegant scilicet tenus ipsi agendam ecclesiam pragensem et commendant librum pontificalem quem se vidisse dicunt adque breviter dico quod in libro agende pragensis legatur ignoro quia illum nondum vidi verum scio quod ante nos multos annos preteritos communio non practicabatur in aliqua parte ipsius regni nec in modernis temporibus practicata fuit in omnibus ecclesiis civitatibus nec ecclesiis dicti regni immo nec in omnibus ecclesiis civitatis Prage. quare magis credendum est quod talis liber agende per antenticum non habetur de libro autem pontificali non possum aliud dicere nisi quod ego vidi multos libros ecclesiasticos quorum nunquam quod tale legi premo etiam quod doctores tractantes talem materiam si ita esset fecissent aliquam mencionem nec in libris multum confisco cum habeo aptissimas determinaciones doctorum Item allegant illas glosas. Et b. quondam prima q. iii c. Cremes de Susat · que dicunt quod quamque sunt sacra invitatis et sacra volumtatis de quibus in alia parte iam latissime dictum est

F Finaliter allegant quedam dicta sancti Thome que conatur trahere per induccionem ad propositum sed quod ipse sanctus Thomas de dicta questione senserit iam ego supremus dixi ponendo dictum suum prout ipse determinat in alia parte summe sue sed item super quartum sententiarum di. ix ad 4 in iiii ar. An pueris dandum sit corpus Christi Ubi dicit sanctus Thomas quod pueris parvis carentibus usu rationis quamquam non possunt distinguere inter cibum spiritualem et corporalem non debet eukaristia dari cum quidam greci contrarium teneant irracionabiliter autem quia ad eukaristie sumpcionem requiritur actualis devocio quam tales pueri habere non possunt pueris autem incipientibus iam habere racionem et discrecionem etiam ante perfectam etatem puta cum sunt decem vel undecim annorum vel citra hoc potest dari sed in eis signa discrecionis appareant et devocionis Et allegat Augustinum in li. co. dicentem cum nudus est iste grandinis pueri autem non sunt grandes in fide Et si obicitur vita spiritualis sicut est per baptismum vita et per eukaristiam Respondeo quod per baptismum datur principium actus vite spiritualis unde est de necessitate salutis Et ideo pueris baptismus dandus est sed et per eukaristiam datur complementum spiritualis vite Et ideo illis qui non sunt capaces perfectionis fidei que per actualem devocionem debet dari prout habetur de con. di. iiii In eccliis ubi dicitur non cogitetis contrarium habere non posse quod sunt experte corporis et sanguinis domini Et loquitur de pueris Intelligendum est quantum ad rem sacram que est unitas corporis quia non est salus sine ea vita et non quantum ad sacramentalem manducacionem Eiusdem sine est idem doctor in postilla super Iohannem vi. co. vi. mo Et in aliis locis doctrine sue Item albertus

In concilio cartaginensi Ieronimus l. dno c. vel q. solutio sup verbo simbolorum dicit sit i. corporis et sanguinis christi Sed hoc videtur esse falsum quia pueris non dat comedi corporis christi Dicendum quod non intelligitur quod detur eis post baptismum dum adhuc sunt lactantes Sed qui aliquantulum creverint sicut qui sunt decem annorum erat consuetudo eis dare vt nutriantur et assuescant secundum divina Vel aliter potest dici quod non dabatur corpus christi eis sed aliquid de calice talibus in qua re manserit aliqua pars sanguinis sicut est consuetudo adhuc apud aliquas ecclesias ut aliquo modo participes divinorum efficerentur haec Albertus

Ad idem est Nicolaus de Gorra sup Joh vi c. exponens illud Nisi manducaveritis etc Sed obicitur in quit de parvulis baptizatis qui salvantur et tamen non manducaverunt sacramentaliter vel spiritualiter Et videtur quod duplex manducationis est effectus scilicet incorporatio et confirmatio in illo salvatur nisi incorporetur et nisi confirmetur a christo Unde sine effectu manducationis nullus salvatur ideo dicitur manducatio necessaria quia vero in parvulis divina largitate ponitur effectus manducationis sine manducatione ideo salvatur Et etiam sine manducatione quamvis in adultis vero non potest esse incorporatio sine confirmatione sine manducatione spirituali que est per fidem et caritatem Sed potest esse sine sacramentali Ideo haec est necessaria adultis sacramentalis vero et si non sit de necessitate tamen multum prodest utilitatem quia virtutes sacramentum auget in nobis omne bonum

Item Nicolaus de Lira sup eodem capitulo sic dicit Dicendum quod excepit quod dicitur hic nisi manducaveritis etc dicunt quidam quod hoc sacramentum tantae necessitatis quod pueris debet dari sicut et baptismus quod est falsum quia in sumptione hoc sacramentum requiritur actualis devotio et reverentia que non sunt in pueris Et ideo verbum quod in textu praeceptum tantum intelligitur de adultis quibus necessarium est ad salutem hoc sacramentum accipere saltem in voto si non possit habere in re

Item ad idem Hambaldus sup iiii sententiarum di ix ar iii in solutione questionis di. de infidelibus Dicendum quod si sunt in aetate apta ad diiudicandum et reverendum corpus domini vel perfectam adultam scilicet decem vel xi annorum si apparent signa reverentie et discretionis possunt sumere alias non. Item Thomas sup iiii di ix questio speciali ar sic contra pueris sic dicit eucharistia videtur sic Dicendum quod ad susceptionem illius sacramenti requiritur specialis devotio et actualis Ideo solum dandum est illis hoc sacramentum qui per actualem sunt distinguere inter cibum corporalem et spiritualem Pueri autem in initio rationis carentes istam discretionem non habent vel etiam devotionem Et ideo non est talibus administrandum sacramentum tantae devotionis Sed pueris incipientibus habere iam aliquam devotionem et discretionem etiam ante aetatem perfectam ut postquam sunt novem vel decem vel undecim annorum potest dari eis cum in eis aliqua signa devotionis appareant ipse enim cibus est gratia donum secundum beatum Augustinum Ideo etiam non debet dari infirmis in fide et sic arguitur in contrarium primo quod per baptismum aliquis ascribitur ad similitudinem corporis christi Unde et baptizatis conferendum est vt dicit beatus Dionisius Sed pueri sunt baptizati ergo corpus christi eis est dandum Secundo sic baptismus ordinatur in vitam spiritualem ita et eucharistia ergo debet eis dare Ad primum dicendum quod

pueri baptizati acquirunt ius percipiendi x corpus non statim sed tempore compe
tenti sicut et ius percipiendi virtutem quamvis eam non statim possideant
aut dicendo aut loquitur de ritu baptismi quo ad adultos vel secundum dicendum
quod cum baptismus detur primus actus vite spiritualis qui necessarius est ad vitam
spiritualem baptismus est de necessitate salutis statim sed eucharistiam dat com
plementum vite spiritualis et ideo debet dari illis qui sunt capaces perfectionis
spiritus sed per actualem devotionem secundum thomas Item petrus de palude super
di. ix. q. iii. ar° ult. sic dicit de impuberibus sunt due conclusiones prima
quod impuberes qui carent perito usu rationis ut ante septem annos vel infantium
etas quod videlicet ignorant ut dicit C. da fil. mo. l. hi non communicandi quamvis
greci contrarium faciant Secunda dicit apostolus Corinth. xi. probet ne iudicium
corpus domini ex quo non videtur non debet dari nisi diiudicanti actu vel habitu
quod non est in illo qui non habet nec unquam habuit iudicium rationis Tertia conclusio
est si habent aliquam devotionem ut circa ix vel x annum quia innocencia recom
pensat ignorantiam potest communicari secundum petrus
Eiusdem sententie est fr. ioh. in summa li. iii. ti. xxiiii. q. lxxxiiii dicens
quod pueris carentibus usu rationis qui non possunt distinguere inter cibum corporalem
et spiritualem non debet eucaristia dari quamvis quidam greci contrarium teneant
irrationabiliter aut quia ad eucaristie sumptionem exigitur actualis devotio
quam tales pueri habere non possunt pueris enim incipientibus iam habere rationem discretionis
tamen etiam ante perfectam etatem puta cum sint x vel xi annorum aut circa
hoc si in eis signa discretionis vel devotionis apparet Est eiusdem sententie que
in forma bartholomei pisanus in summa sua vocabulo communicare et
corpus christi sumere Item ad idem est hostiensis in summa li. iii. ti. xiiii
ar° iii q. x. di. quod eadem ratio est de pueris recenter natis et de amen
tibus qui nunquam habuerunt usum rationis et sicut supra de sacramento ad unum
Et addit quod si puer est in etate apta ad diiudicandum et reverendum
corpus christi domini vel ipse etate adulta anno x vel xi tunc si apparent
in eo devotionis et reverencie potest sumere alias non
Item summa pisanella rubrica de cele. missarum in sub rubrica de corpore et sanguine
domini sic dicitur an corpus christi debeat dari pueris et in qua etate dicitur
quod pueris carentibus usu rationis qui non possunt distinguere inter corporalem et
spiritualem cibum non debet eucaristia dari quia ad eucaristie sumptionem requiritur actualis
devotio pueris tamen pueris habentibus discretionem etiam ante perfectam etatem puta cum sunt

Duodecim annorum vel circa et tunc pro eis si in eis signa discretionis
et devotionis appareant. Item petrus de tharantasia super iiii sententiarum d. ix pro
problemate articulo tertio ita dicit Ad id de infantibus videtur si sint in etate
apta ad diiudicandum et venerandum corpus domini vel prope etatem adultam
scilicet x vel xi annorum tunc si appareant in eis signa reverentie vel discretionis
possunt sumere alias non

Item richardus de media villa super iiii di. ix ar. iii°. Ita dicit et quia re-
verentia que debetur corpori christi exigit ut ipsum suscipiens diligenter cogitet
quid accipit quod infantes et furiosi facere non possunt ideo aliud est de
infantibus vel illis qui semper sunt furiosi

Item compendium veritatis catholice quod vero fecit sanctus Thomas ut
aliqui putant sic incipit capitulum Absinent quidam a communione propter
culpam propriam aliqui sine culpa sed propter sacramenti reverentiam. Et ita propter re-
verentiam sacramenti fit exclusio tripliciter a communione prima propter reverentiam sacramenti
ex tribus et sic excludit defectus iudicii rationis pueris et amentibus. Alia pollu-
tio et immunditia spiritualis. Secundo propter reverentiam rei contente sub formis
et sic excludit defectus iudicii rationis pueris et amentibus. Tertia propter reveren-
tiam rei significate i. unitate corporis mistici et sic excludit vinculum
interdicti vel suspensionis vel excommunicationis etiam iniuste. Si ergo
pro sola reverentia sine omni culpa excluduntur multi a communione hoc
patet in pueris qui tamen si sint prope etatem adultam scilicet in x vel xi anno
et appareant in eis signa reverentie vel discretionis possunt sumere alias non

Richardus libro [?] contra Armenos [?] cuius papa fecit ut in libraria pape [?] Augustinus in [?] pro fratribus [?] et hic in ista libraria habetur in pergameno [?]

Item richardus qui illum librum scripsit contra errores armenorum in li-
bro xi c. [?] sic dicit Communio tamen non est neganda sed firmiter asserendum
quod sumptio sacramentalis corporis et sanguinis salvatoris multum prodest fideli
ad caritatem spiritualem augendam sed hoc vero fiat nisi per fidem sicut superiora
ostendunt. Unde constat communicare quosvis cuiuscumque etatis non vero liceat
cum sacramentum tamen superflue vel otiose conferre. Superflue autem et otiose confer-
tur cuiuscumque non habenti sufficientem rationis aut saltem actum expressum fidei per quam
sine per quem potest ex fide illud recipere quod in tali nullum fructum operatur
Unde paulus expresse hoc innuit cum dicit i ad Chor. xi sicut superius posuit
probet autem seipsum homo et sic de pane illo edat et de calice bibat volens quod
communicaturus qui sacramentum debet sumere seipsum primo probet quod nullus potest nisi
adultus vel qui discretionem sufficientem habeat cognoscendi et credendi ea
que sunt fidei christiane

Ecce quam clare quam manifeste quam optimus modis et rationibus tot isti doctores
non dubito nisi pro brevitate plures adhuc congregasse
doctores sed certe apud omnes viros modestos ista sufficiunt qui vero ignari
verborum dionisii vel aliorum allegatorum sed contra magnam partem

Scripture divine et de scriptis antiquorum doctorum circa diffiniunt concorditer
omnes ecclesie nichilominus allegatis per proponentes satis firmum Sed ut per supra iam
dictum fuit quod tenore compactatorum tenentur se in hoc ritui communionis ecclesie conformare
quod certe facere debent amabiliter et libenter prelegentes Romane ecclesie ritibus
conformari atque concordia fidei terra suscepit aperit quia teste beato Jeronimo quamvis
corrupta primum fundatur auctoritas ubi respice terram fecundo dominica semine probatam
centeno fructu refert ideo curius satorum accepe ab inde ubi obrupta falce
frumenta lolium avenasque regeneat Et hinc legimus quod quid sectus videns
christum q.i. sensapiant hec omne dictum cum caritate et benivolentia benivalo
amore deposito Et eos precor reverendissimi corrigite supplete et emendate cum pre
missis per me protestationibus semper insisto Et deus omnipotens suos omnes qui eos
in fonte baptismatis regeneravit ad unitatem sit in hac vita fide catholica christi
quam et sibi acceptis moribus omnes gratia sua concedat ut pervenire mereamur omnes
ad vitam et ad gloriam sempiternam Amen et sic finis est

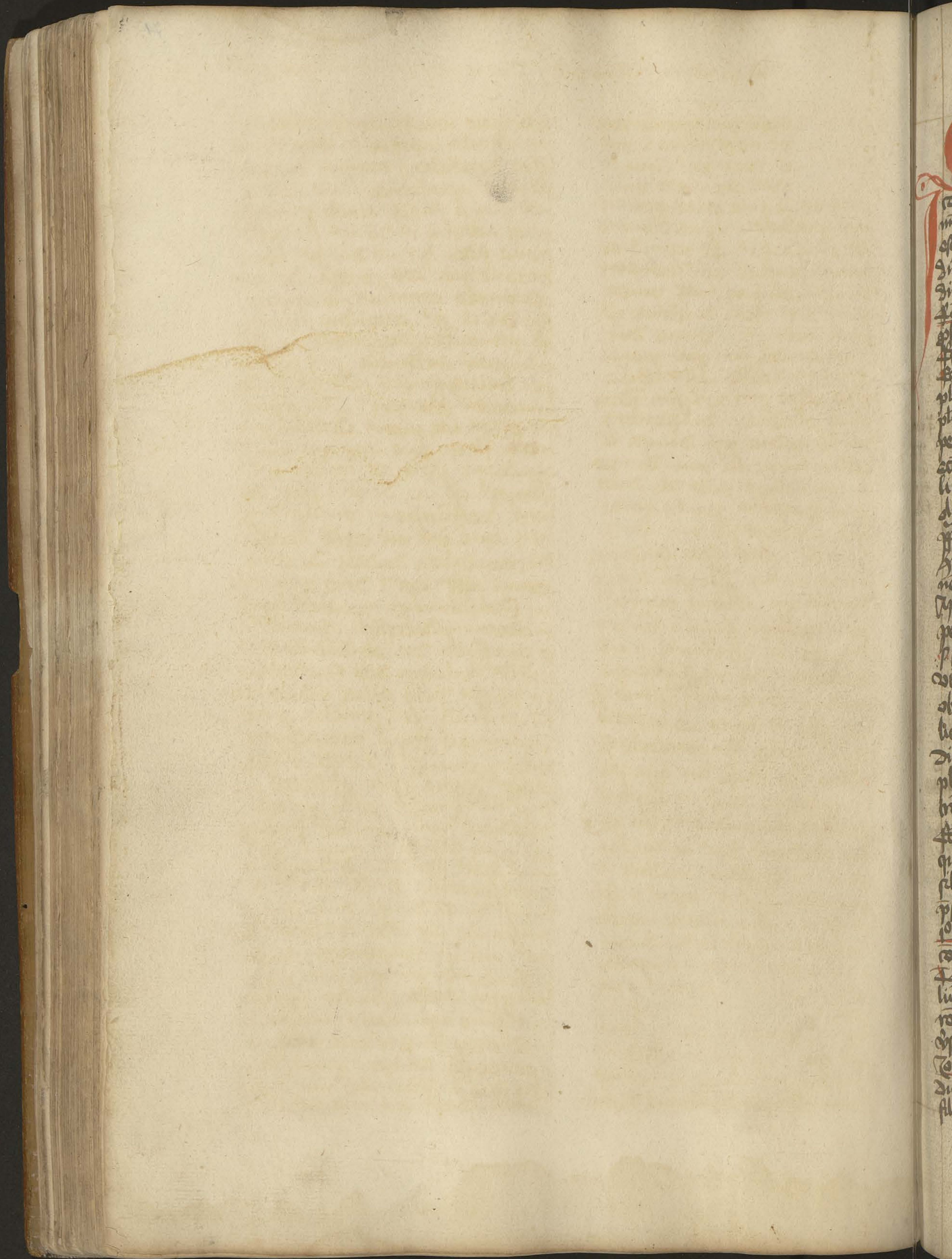

Ths bba

Ad almam universitatem studii Cracoviensis pres. 2 duos suos gros

sexus

Quamquam sit tepauit cor
ut non sit scisma in corde
1 Cor. xii Cum sic
unum caput ita unum
corpus. Jam e pres optimi
nunc proch dolor / Christus divisus
est 1 Cor. 1 / Et Christi dicit
divisa sentencias Christi sponsam
divisa columbam suam unicam
Cant. 1 / Scilicet sanctam ecclesiam que
ponat nobis Christus / Unus dicit
Ego quidem sum Pauli
Ego sum Apollo / Ego autem Ce-
phe / Ego sum Christi / Sic quadru-
plice obediencie divisitatem
per quas hodie Christi divisa est
ecclesia / Recipe illi possunt dici Pau-
li qui adherent Gabrieli / dicto
olim Eugenio / Paulus quidem
papa non erat sicut nec iste
hactenus in ullomodo adherendum
non ut Paulus / Illi possunt dici de
Apollo qui adherent Neutrali-
per Apolline fecistare Romanorum
regis etc. / Introducte 2 non
neutralitati / Illi vero Cephe qui
obediunt domino modo scissimo Fe-
lici pape + quinto / eo quod Petro
dixit Christus Tu vocaberis Ce-
phas Jo. 1 / Et hic quippe Pe-
tri successor verissimus Cephas
ecclesie et papa indubius / Illi autem Christi
qui obediunt sacro concilio Ba-
siliensi vere ecclesiam universalem re-
presentanti / Cuius Christus caput est Jeh.
1 / Et in medio eius quod legittime
congregate assistit et diiudicat
/ Tamen filii stultorum et ignobi-
lium et in terra penitus non pa-
rentes / sunt autem in corde cauteriati
quia consciencia facta est eis in pubium
Job 30 / Scilicet ipsa videlicet Symo
duus dicti inter alios Julianus
filius pauperis pellificis 2 Johannes
Palomar repascilatoris calciorum
qui contracta apostasiam scriptis suis
illam deridendo prosequuntur / hii ex nobis
prodierunt apostatando sed non erant ex
nobis / Nam si fuissent ex nobis permansissent
utique nobiscum 1 Jo. 2 scilicet in deffe-
sione fidei / hii non dum pro liber-
tacione per eos confessam de calice
adeptnato communicare sub utraque
specie sed et quod oriendum scisma
quod pertinaciter defendunt / quod illud
principaliter introduxerunt sub titulis
per dulces sermones seducunt corda
innocencium Ro. xvi / Tunc scripta
ut precepi iam manus ad veras pue-
nire / Et quod sermo eorum qui a vite
recederunt serpit ut cancer 2
Thi. 2 / quod iam decipius patrem do-
lent referendo in universitate pi-
bei / que papa inter ceteras declaran-
do veritatem dedicavit de omni
communi assensu gratiarum / Domino propter meo
re Salczburgensi Frenen. / tunc
moderni predecessori Conmeto
per sua scripta / De obediendo pro
necessitate salutis sacro Sacro concilio
/ ac beatissimo domino Felici predicto / pro-
hi tempore aduentu seminata per eos
zizania inter tercium patrem predicte
Vihenensis universitatis / Itaque ea theo-
logia ex una in fide professores / hec
dicit ea universitate procul qualitera /
discedentes a via veritatis prius ag-
ta non sunt veriti in magnum vestre
universitatis scandalum et dedecus ac
status scientifici / Cuius de corpore membra
divisi divisa divise / Divisi dicta sa-
dividimade super eode / et in scriptis dec-
retis / nunc ipsi Salczburgensi archiepiscopo
pro Frenengensi / nunc pro parte Ratis-
burgensi dieta / Romanorum regis In-
victissimo affirmantes Curiosi an
medicis quod prius vitare valet non
intellexisse / sed horum oplectum tota
tibi fore inferri / uno deforti
loculis adesse exclamaciones / Sed

contuseo Rom attendunt dictum Ab[rosii]
in libro contra palladium episcopum qui
adherebat constancio imperatori heretico
c. xvi. dicentis qui arrianum defendit
arrianus est / et qui blasfemias
suas non condempnat ipse blasfemus
est / Estimavit quidem Julianus sic
facere de vobis / o patres conscripti domini
mittens ad vos dictos tractatus
asiciebat / vos velle circa materiam
ecclesie inficere / Sed doctor Juliane rinu[?]
polonia considerando alma Cracov[iensi]
Alma Cracoviensis Universitas — universitate / Clamo cerciss[ime] vide[re] n[on]
indicem vento agitatam / Sed quia cerciss[ime]
vide[re] domum edificatam super petram
/ ut cum venerit venti et / vorte he-
Non enim sunt parvuli — tice opinionis ruat / Non enim sunt
patres docti Cracov[ienses] universitatis parvuli
fluctuantes / qui circumferantur omni vento
doctrine / in nequicia hominum et astucia
/ ad circumvencionem erroris / quemadmodum fecerunt
gentiles fecerunt ambulantes singuli
in vanitate sensus sui / obscuratum non
habentes intellectum / alienati a via dei
per ignoranciam / que est in illis propter
cecitatem cordis ipsorum / Et talium
domus fundata super firmam petram / non
dubitat ventos pluvias et / vre
illusiones quominus exultans in fide
cum propheta ait / Nonne qui oderunt te
domine / Julianus scilicet et palomar / oderam
et super omnibus tuis thabescebam / Per-
fecto odio oderam illos / et conspi-
inimici — inimici facti sunt michi / Et alios
vero Julianum et palomar dei
inimicos contra Augustinum / in de verbo apostoli
Augu[stinus] — c. xv. dicentis / Nemo domino benivo-
lus poterit inveniri / qui eius castitatem
sponsam non dubitaverit offendere
/ et eius mandatum sponse omnino con-
tempnere / Sed quia Cirillus x°. scribit
sic vocat lupus agnum sic pastor
justorum non dubitans de presencia
a fidei vera / o patres dignissimi in
omni caritate magistri declamatorie
contra doctrinali dico vobis / cum apostolo

Obsecro vos per nomen domini nostri
Jhesu Christi / ut idipsum dicatis omnes /
ne sint in vobis scismata / et scri-
bitur Cor. 1° ac si velit
dicere apostolus vobis et eo quod eorum
nomine domini nostri Jhesu Christi / Ceterum
non est aliud nomen in quo oportet
nos salvos fieri / Actuum 4°
Obsecro vos horum tractatuum ab
overcatis / ut idipsum omnes dicatis
quia vocati estis / ephesios x°. Ob-
secro vos horum fugate dogmata
ne sint in vobis scismata / ymmo
quia multos ad veritatem / Dico ob-
secro vos / ego vinctus in domino / quod vocati
ut ambuletis ea vocacione / fide ephesios
/ per veram veram catholicam de- ymmo
terminatam / vocastis ad fidem veram totam
/ multosque confusos reduxistis / ac fidem
multos in ipsa consolidastis / pater
serva eos in nomine meo ait
salvator Symonidis ut unum sint / Jo.
xvii°. / et sic idipsum omnes dicatis
Ceterum luce xxii°. Ecce sathanas
scilicet Julianus / Sathanas dico quia
hostis pessimus et durus et filius be-
lial / 1 Regum xxv / hic expeti-
vit vos patres peroptime / ut cri-
braret sicut triticum / cum diebus tem-
tatibus sic ut dicitur iam multos lati-
torum divisit a vobis / Ego autem ro-
gavi pro te O Cracoviensis universitas
sub nomine petri / que super petram
2 edificata / ut non deficiat fides
tua / et sic ne sint in vobis sci-
smata / modum assignat apostolus
in fine verborum predictorum / dicens
sitis autem perfecti in eodem sensu
et in eadem sentencia / ut sic idipsum
omnes dicatis / ne sint in vobis
scismata /
Et tertia horum tractatuum liquet
intencio / quod circa tria principaliter
versatur / iniquam eorum intencionem
ad suppremam gradum grata eorum
quam habet supra episcopatum auctoritatem
secundum ad extollendum Basileensem
justificandum eius perversitatem /

Ergo aut Rogavi pro te O Cracoviensis Universitas

Item ad diffamacionem qui residui
sunt basilee / extollens se super
erroneam comitatem / Item ad
primum in quo specialiter condescendunt
ad sacros canones / Constanciensis et
Basiliensis concilii / obsecro vos
horum veritatum aborrentes / ut id
ipsum omnes dicatis / obsecro vos
horum fugate dogmata / nec sint
in vobis scismata / Ecce quia
quantum ad hoc eorum doctrina
est heretica / fidei contraria erronea
veritatis agnite impugnativa
totius status ecclesiastici perturbativa
et ratiocinativa / blasphemia /
scandalosa / contenciosa / vaniloquium
dolosa / quibus probatis non
hesito / concludere quod sit abor-
renda / atque fugienda eorum do-
gmata / nec sint in vobis scisma-
ta / ad probacionem autem predicte / eccla-
mo Juliano / qui consideres sacro
sancto limabat / epistolas et decreta
Synodalia edita tempore sue
presidencie / Et dicam illud Job
15o Item in te. Et o Juliane
evacuasti timorem / et tulisti
preces coram deo / Docuit enim
iniquitas tua os tuum / et imi-
taris linguam blasphemancium
Condempnabit te os tuum / et non
ego / et labia tua respondebunt
tibi / quia probabuntur per dicta et
limata ordinata tua / Dico
igitur quod horum doctrina in dictis
veritatibus / quantum ad suppressionem
auctoritatis sacre generalis est he-
retica / hoc probat ipsi conclusionem
/ qui collectivus correxit / et Juli-
anus qui limavit / responsionem
Synodalem / incipientem Cogi-
tati in ... dixerunt / Si hereticus est
qui Romane ecclesie aufert prin-
cipatum / quanto maior erit here-
ticus qui eam ecclesiam in qua Romana
continetur et petrum super omnes ec-
clesias super omnes hoc potestatem + hoc
habere negat / Item in eadem

epistola / Et hereticus illud facere debet
loquendi ambaxiatoribus pape quibus
respondebatur / qui putat generale
et speciale Constanciense ecclesiam
catholicam non representare aut in
hiis que ad fidem sunt et ad bonos
mores pertinet posse errare / Et
ipse Julianus in sua disputacione
quam fecit cum ambaxiatoribus
pape Basilee
Item in eodem concludebat generale concilium
Constanciense et Bulla Martini di-
cit quod si quis diceret concilium non posse
facere omnia in hiis // ad reformacionem // que pertinet
ecclesie in capite et in membris et
in aliis omnibus expressis et heretice
Item de ipso Eugenio dicendum
sit qui illud affirmat Et in dicta
responsione cogitati et respondere gene-
raliter solucioni dixerunt dirigendo
verba Tarentino uni ex ambaxia-
toribus predictis / Si quis forte di-
xerit in conciliis contentis excepta
auctoritate pape / Ideo ipsa non subiacere
Fidem et cetera quod pape
non includi specialiter / quia si includi
deberet specialiter / non quod posset excipi
ergo et condicio / Et in dicto
Constanciensi concilio / specialiter dicitur quod
est specialis dignitatis ... / tenere
obedire propter concilium / Ecce quomodo
constat ex dictis suis hanc eorum do-
ctrinam hereticam
Dico secundo quod horum doctrina in dictis
tractatibus ... est fidei contraria /
Ad hoc probandum Juliane condempnet
te os tuum et non ego / tu dixi-
sti in dicta disputacione / Causa
ista tenuit fidem / scilicet dissolucionis
concilii / pro qua litigabis contra illos
veram articulis fidei / et credere unam
sanctam ecclesiam / Non quod ipsa sit super
papam qui est minister eius / aut non
non pertinet ad fidem / Veram claves
ecclesie sunt date in persona petri /

Nec dominus claues petri / neque ipse
sed claues ecclesie / Ecclesia non est
propter papam / sed ipse propter ecclesiam
Et non dicitur credo in papam / sed
in sanctam ecclesiam catholicam

Dixi tercio quod horum doctrina etc. /
est erronea / probatur quod dicto eorum in
predicta visione / Nec quisquam illud
dicere presumat / quod generale concilium
legitime legitime congregatum / criminaliter sit
aut quod errare possit / quia si hic
pernicioso errori quod generale concilium
admitteret / tota fides catholica
vacillaret / nec aliquid certi in ecclesia
remaneret / et in dubiis veritatibus assi
stit nunc generalium

+ Ecce [illegible] dicunt perniciosus error

Dico quarto quod horum doctrina etc. est
veritatis agnite impugnativa /
probat hec eorum dicta / in eadem visione
dicentium / De Constanciensi synodo
aut eius decretis nulla est dubitatio
synodum illam autenticam esse et catholicam / Decreta eius autentica sunt
et ita intelligibilia / ut nulla egeant
declaracione / Ista autem synodus / loquens
de Basiliensi legitime inchoata est et
legitime continuata etc. / Et in prefata
disputacione / dixit idem Julianus Sigismundo imperatori / in hoc [illegible]
de Serenissime princeps tenetis illa
concilij Constanciensis decreta firmissima / Sicut
ergo illa tenetis ita reputetis ista
decreta / dicens de decretis concilij Basiliensis
firma sunt eciam / In hiis et aliis
non oportet applicacionem facere / quia manifeste apparet

Dico quinto quod horum doctrina etc. est
vniuersalis status ecclesiastici turbativa / Hoc
probat / per auctores in dicta responsione / dicentes / Rarissime magis
sit ipse potestas / id est facere sed non licet
nisi racionem in sententiam / quia
status vniuersalis ecclesie turbetur / aut perclitetur / aut decoloretur / Nec ipse plus
est decretum / illud Constanciensis incipiens
Frequens / abolere / vel taliter agere quod sua
disposicio reddatur inutilis / vel
frustratoria / Esset enim quasi mente
ecclesie / que illud decretum edidit /
pro vtili ecclesie statu conseruando /
contra quem ipse non dispensat / sed
aut pro vtili ecclesie statu contrario
sit editum / Ex prophecie [illegible]
liquet / dicit enim sic / Semper
generalium conciliorum celebracio / agri
dominici propria cultura est / que
vepres spinas / et tribulos heresum /
et errorum / et scismatum / extirpat / excessus corrigit / deformata
reformat / et vineam domini / ad
frugem vberrime fertilitatis
adducit / Illorum vero etc. / Et
in eadem visione / dixerunt capitulum
Frequens / ita est in ecclesia dei
necessarium sicut oculus in capite /
Ecce quomodo os eorum condempnat
eos / et labia sua respondent etc.

Dico sexto quod horum doctrina etc.
est irraciocinativa / id est contra racionem
hec probat istorum actorum dicta
in eadem visione / Si enim querat
racione racionabilius est illius qui
errare non potest / preferri sua iudicio
illius qui errare potest etc. / Nunc autem
dicit contrarium / Et ipse Julianus in
principio sue disputacionis / vbi post
disputacionem questionis / an ipsa
possit dissoluere concilium / posuit
xiij raciones quas dicebat inuincibiles
quibus probabat quod non posset
dissoluere / quas obmitto causa
breuitatis / remittens ad dictam disputacionem

Dico septimo quod horum doctrina etc.
est blasphematiua / patet dicto eorum
in dicta epistola contenta / Blasphemia
est si quis negaret [illegible] sicut
dictare sacros canones et decreta
conciliorum / propterea nullo pacto ecclesia
tollerare debet / ymmo se vsque ad
aram et sanguinem apponere / ne
iste hostis appareat / et tam vile

toti sacri concilii statutum sic capitulum frequens evanesceret / Remittere enim dicti decreti / ubi dicitur dissolucionem predictam non valuisse / vult enim quod in fine cuiuslibet concilii / eligatur locus futuri concilii / per mensem ante dissolucionem concilii

Dixi octavo quod horum doctrina quorundam / est scandalosa / Hoc probat Julianus in sua disputacione dominus cardinalis constanciensis declaravit discessionem Senis scandalosam et scismaticam / contra ecclesie / et tamen propter pestilenciam fugam / non dissolucionem concilium constans / multo magis ista pretensa dissolucio / scismatica est et scandalosa / Certe magnum scandalum subortum est / et adhuc quottidie firmamus / quottidie fit scandala / quottidie dissensiones fiunt / Et respondeat ad discessionem Senis xxiiij / quia illa non fuit expressa dissolucio / et tamen fuit declarata scandalosa / multo magis / ut supra dixi est scandalosa ista dissolucio concilii sanctissimo et in citatorio monetur / et suspectus de heresi

Dixi nono quod horum doctrina / est contenciosa / ita videtur ipsi ac sectatores / dixisse in eadem visione / theologie et doctores in hac materia / concilium constans / sepe vacillabat / uno unum / uno et aliud dicebat / et scolastice disputaciones non se firmabat / contra ad amputandum tenebrosas / et contenciosas verborum disputaciones et contenciones / ecclesia catholica / magna omnium constancie congregata / diffiniunt hunc passum / Et mirum quod ipsi dicunt in suis tractatibus / videat quod se contradicunt ultima premissis verbis mentem / quamvis / quod signanter allegant / dicta epistola cogitati / quod in ipsa fuerunt patres ipsi quod Julianus et Palomar / forsan

in aliis non ita interfuit Palomar / propter suam absenciam ad tempus vice ambasiate ad bohemos

Sed dixi decimo quod horum doctrina / est in vaniloquio / Non est / est dolosum vaniloquium / ut patuit in predictis commendasse tam statum sacri generalis concilii / et omne impugnare / per vana dolosa verba / dicere quod tempore edicionis dicti decreti / de obediencia ipse / ad concilium in hiis que sunt fidei / et extirpacionis scismatis / et reformacionis ecclesie in capite / et in membris / non erat nisi de una obediencia / cum essent tres obediencie in mundo / prothonotarii aut / ac Rotarii / concilii generalis ... horum negacionem ... de dicta sessione / quod interfuit in ea ultra / 200 / prelatos quod de illa fecerunt / ... insuper quod fuerunt ibi in presencia Regis Romanorum in habitu et insigniis pertinentibus ad Regem Romanorum / et curie sue / et ambasiatores Regis Francie / Regum Anglie / Polonie / Norwegie / Cipri / et multorum principum / communitatum et universitatum / et studiorum / et cum approbacione / et deliberacione nacionum / atque expressa approbacione de quibus in ipsa sessione / ut est in ordine / sit mencio s. Germanice Ytalice / Gallice / et Anglice / Et licet non esset nisi una obediencia / in illa fidelis vera et catholica / aliis non esset concilium generale / tamen congregatum / pro maxime / quia erat continuatum concilii pisani / ut in principio et in continuacione dicti concilii constanciensis patet / Et si sic / ergo cardinales Angeli dictus Gregorii / de quorum numero Gabriel erat unus / Senis contra dictum / ipse qui tunc fuit in dicto concilio / certa tempestas / super quorum ad missiones / in cardinales non fuit admissi / quod non in pillam / quam hic isti imputant obedienciam

Nec a sede valuit aporum cardinalium
absolucio et habilitacio quam pecierunt
ipse a dicta obediencia, una de hiis que
contra eos per concilium pisanum et Roma-
num fuerant fuerunt promulgata, sed tamen
aliter non reperiatur fuisse abilitatos
nec absolutos, nec valuit nulla
alia que fuerunt facta per illam obe-
dienciam que ut ipsi nunc impugnatores
dixerunt in predicta responsione cogita-
uit tenerit constituebat ecclesiam et hereti-
cum declaravit contra dicte huiusmodi decreto
dixerunt enim sic sanctitatis et auctoritatem ec-
clesie contra adducere, ipsa enim errare
non potest. Et quod quicquid determinat scripto
aut consuetudine vel ~~fecit~~ faciat eius-
dem reverencie et auctoritatis cum sacra
scriptura. Tamen si enim eciam eorum responsionis
decretum illud concilii generalis quod dicta re-
obediencie concilio est hereticum et hec
revocacio in dubium sit et hereticum
erit. Si quibus illi decreto contraveniat
contradicat. Ecce quo ob suam contempnit
eos. Nonne e contrario dicere
quod dictum decretum fuit obreptum. Subdu-
cendo dominum fr. de zarabellis cardi-
nalem florentinum dicentes quod in iiija
sessione dicti concilii generalis voluit legere
illam clausulam generalem reformacionem
in capite et in membris. Hic est subdolo-
sum voluit legere. Verum non legit quia
non erat posita ipsa clausula. Et patet intu-
enti. Sedula dicti concilii generalis legisset
utique si affuisset dicta clausula. Sic quod in va
sessione eiusdem generalis legit idem flo-
rentinus cardinalis in hec verba. Hec sancta
synodus sacrosancta generale generalium constanciensis
[in] legitime congregata pro reformacione et unione
dicte ecclesie in capite et in membris fie-
nda in spiritu sancto legitime congregata etc. Si
auctoritas illius legenti valet ipse legit
in tercia sessione ista et alia que non con-
cernebat fidem nec extirpacionem scismatis, sed
eciam in va sessione legit alia que erant
maiora, ut intuenti patet. Sed et quod
sequentes ponitur quod ille florentinus cardi-
nalis contradixisset vel legere renuisset
voluisset, ipsius est certe decretum generalis
etc.

nota processus 10/23 contra depriato ar[illegible] Wicleph et huss

obreptum dicat quo iure
Nonne e contrario dicere impugnato-
rem per sessionem generalis concilii per
quam ipsi tuebantur se quia tunc per
consilium super ipsa contencione dissolu-
cio dicta in dicta responsione dicebatur
et aut dicta dissolucio non va-
leret, clare deducitur ex decreto xe
sessionis concilii in qua fuit dif-
finitum eciam contra processum incho-
atum contra Johannem episcopum dictum 10/23
Romanam curiam et officia pu-
blica illius seu illorum officialium
de hac civitate constancie ad aliud
locum non amitteret aut transferat
seu personas dictorum officialium
ad sequendum eundem directe vel
indirecte cogat sine deliberacione
et consensu ipsius sancte synodi. Et si con-
trarium fecisset seu faceret in futurum
aut aliquos processus seu mandata
contra dictos officiarios vel alios
quoscumque huic sacro concilio adheren-
tes aut censuras ecclesiasticas aut pe-
nas alias quascumque contra eos
fulminasset ~~fulminaret~~ seu ful-
minaret seu fulminauerit totum
sit per irritum et inane nec eisdem
processibus censuris et penis tamquam
irritis et inanibus quoslibet obe-
diendum fore et casus et robo-
ritat etc.

Item legit idem cardinalis
cum predictis in dicta xa sessione
et de quo ipsi nunc impugna-
tores arguebant, cum superdicti
processi: Si quam privacionem vel transla-
cionem personarum existencium in dicto
concilio vel adherencium facta fuisset
in lesione dicti concilii vel existencium
in eo seu adherencium per ipsum contra Johannem
et post inchoacionem eiusdem concilii et
irrita et in aliis. Sed que maior
subdolositas esse potest quam arguere
de xa sessione predicta negative
et tacere de 7a sessione, ubi
omnia fuit declarata et concordita

a nacionibus iiij^or approbata / ut
patet intuenti acta dicti concilij / pro
dicta 7a sessione / Et que dicta
sunt de officiarijs et decretis
in 2a / 6a / 7a sessionibus dicti
Constanciensis concilij / si bene intueatur
non pertinet ad fidem / nec ad extir-
pacionem scismatis / seu ad genera-
lem reformacionem ecclesie ut intelli-
gatur collective vel distributive / Et
recordari deberent in capite et
membris / Et certe in illis sunt de-
cretis circa illas clausulas genera-
lem reformacionem ut intelligatur col-
lective vel distributive / Et recordari
deberent dicti impugnatores declara-
cionis facte per ipsos in dicta re-
sponsione / pro dicto adiutat bene
dicentes talia / Certe aliqui pla-
torum dicebat quod ista dissolucio
concilij non pertinebat ad fidem / nec
ad extirpacionem scismatis / nec ad
generalem reformacionem in capite
et in membris / quod si bene considera-
verit in istis tribus comprehendun-
tur omnia / Quia certum quod quod est in ecclesia
aut fidem concernit aut mores
sed adherent in hiis adherent omnibus

Racione [illegible] cum allegacione
patriarcham / Anthiochenum / acci-
piendo negative / Ideo voluit re-
spondere / quod si voluit / ergo opponentes
istorum impugnacionem vera / Sed ma-
gis dolose et mendose dicere non
respondit / sed tamen respondit et tota-
cionem fecit directum sacro concilio / Et
quod in prohemio dicat audiamus
Tercia non omitti [illegible] apponentes
in ecclesia / potestatem Romani pontificis
supra potestatem generalium conciliorum
contra iuris divini et humani
veritatem / a sanctis patribus aliquas
declaratam exaltare intuitus / Et
obiectum quod dominus Eugenius papa 4us
veram sanctissimam synodum ad ex-
tirpacionem heresis reformacione

ecclesie / in capite et in membris / ac
pace in populo christiano componenda le-
gittime congregatam / sine consensu ipsius sacre
synodi dissolvere potuerit / asserere
putat non verentur / sine errore huius / si
ei non contradicere asserere videretur / ipsi
sanctum quamvis contra errorem huius / oppo-
situm sanctitati vestre mitte etc. / Et de-
ductis multis racionibus allegacionibus
similibus / dicit in fine dicti tractatus
qui satis copiosus est / Ex omnibus alle-
gatis constat apparet / non esse supra totalem ec-
clesiam / nec per consequens supra concilium generale
illam representans / Et ex premissis arguitur
non potuit dominus Eugenius 4us preterea
potest dissolvere / hoc concilium generale / sine consensu
ipsius concilij / Et ei mixta dictum generale
concilium Constanciense et alia sic dicta ob-
diencie tenetur

Racione [illegible] est adducta / allegans
ipsius cum istud negocium sit facti et
stet in facto / quibus convincit impu-
gnatores respondent / in dicta racione /
1o quod dixerunt glose et doctores etc.
ut supra et infra sequitur / addu[illegible]

Racione cum vulgatissima sit minime
negandum erat racionale / et deductis
multis allegacionibus / et dictis sanctorum conclu-
dunt / Equivalenter ergo nomine digni-
tatis ac potestatis pape in scriptis inveniuntur
ad perficiendum quosque habet et sunt
generales ecclesias referendum est / non supra
totalem ecclesiam / ita ut quoniam papa est
ecclesie / quod tota ecclesia pape obedire
tenetur / Et si papa maior in ec-
clesia sit / non tamen maior quam tota ecclesia
sed illas tamen satisfactum est plenarie
in racione / dictis tractatibus facta / ac
per dominum cardinalem / et multos alios
ut patet tractatus eorum intuentibus

Sed si supra predictis omnibus pape cre-
dendum est / et eius determinacioni standum
credatur ergo determinacioni domini Martini
pape / sacro approbante concilio / et in qua

convenit eos predicte tres obedie
in concilia qui in bulla sua seu decreto
XV sessionis dicti sacri constanciensis concilii
post condempnatorem articulorum Johannis Wicleph
et Johannis Huss similiter interrogatoria or-
dinata que sint facienda suspectis
de heresi predictorum dicens Item utrum credat
quod illud quod sacrum concilium constanciense universalem
ecclesiam representans approbavit et
approbat in favorem fidei et ad salutem
animarum quod hoc sit a universis Christi fidelibus
est approbandum et tenendum et quod
condempnavit et condempnat esse fidei vel
bonis moribus contrarium hoc ab eisdem
esse pro condempnato credendum tenendum
et asserendum Et si determinacionem dicti
Martini predicte nolunt hii oppugnatores
adquiescere standum enim est saltem in-
nere eos confessioni ipsius Gabrielis
duplici qua fecit primo videt
quod fuit electus in papam juxta decretum
39 sessionis constanciensis concilii forma
juris electoribus in hunc modum In
nomine sancte et individue trinitatis
patris et filii et spiritus sancti Amen
Anno domini 1431 Ego Gabriel e-
lectus in papam omnipotenti deo cuius ec-
clesiam suo presidio regendam suscipio
et beato petro apostolorum principi corde
et ore profiteor quamdiu in hac fra-
gili vita constitutus fuero me firmiter
credere et tenere sanctam fidem catholicam
secundum tradiciones apostolorum generalium con-
ciliorum et aliorum sanctorum maxime
octo sacrorum conciliorum universalium videlicet
primi Niceni II Constantinopolitani
III Ephesini IIII Calcedonensis V et VI
Constantinopolitani VII item Niceni VIII quoque concilii
constanciensis necnon Lateranensis Lugdunensis
et Viennensis generalium conciliorum
et illam fidem usque ad unum apicem
immutilatam servare et usque ad animam
et ad sanguinem confirmare defen-
sare et predicare Ritum quoque sacrorum ca-

...tc utrum credat
...nerit et asserat
...li concilium generale
...ecclesiam constanciensem vices
...ios reputat et
...credat

thoricorum ecclesie canonum traditum
omnimode prosequi et observare
etc. Et si quis dixit non tamen
sub ista professione licet cadat
sub interrogatoria Martini
sacro approbante concilio constanciensi
predicta qui non credunt respon-
dent et procedunt contra eos ut
hereticos etc. Tamen isti impu-
gnatores arguunt quod dictum
fuit Eugenium id est dictam responsi-
one sinodali de ista professione
probatos quod concilium contrare non
posset Ideo eis potest opponi
et ob suum condempnet eos et la-
bia sua respondeat eis quod quia
per illud verbum dicte professionis
generalium conciliorum cadat
sub sacro Basiliensi concilio de-
clarante esse veritatem fidei Et
comprimet hoc quod tacitum est id est dictam
responsionem et multe dictis po-
suerint quod fide conveniunt etc. Re
confessioni qua fecit in XVI se-
u sessione qua revocans prima
pretensam dissolucionem adhesit sa-
cro concilio Basiliensi dixit De
consilio et assensu etc. nominat nominat
cardinales dominus et doctores
suus prefatum sacrum generale concilium
Basiliense a tempore predicte inchoa-
cionis sue legittime continuatum
fuisse et esse prosecucionem quod hinc
esse semper continuari ac prosecuturum
fore debere ad predicta et pertinencia
ad ea super inde ac si nulla
dissolucio facta fuisset Quinymo
predictam dissolucionem irritam et
inanem De consilio et assensu similiter
declarantes ipsum sacrum Basiliense
concilium pure simpliciter et cum
effectu ac omni devocione et fa-
vore prosequimur et prosequi inten-
dimus Attendendum quod hii

adhesio et confessio est et fuit
facta in 16a session(e) et quod Juli-
anus in prima session(e) insinuavit de-
cretum Constan(ciense) contra perturbatores
et in eadem sessione fecit decre-
tum contra perturbantes dicti concilii
quod dicitur decreto malignorum qua-
niobus ad. Si qui autem scienter
animo impediendi vel perturbandi
hoc sacrum generale concilium verbo
facto vel litteris palam vel occulte
impedimenta prestiterint prorroga-
cionibus vel dissolucionibus fieri pro-
curaverint | incurrent ultionem se-
li perpetrati facinoris congruentem
et contra eos tanquam communis pacis
perturbatores rigide procedetur.
Et attendendum insuper quod in 2a sessi-
one recitavit duas declaraciones
decretorum concilii Constan(ciensis) et aliis
suis decretis editis seu edendis
in futuris ordinavit et decre-
vit imo declarat quod ipsa sacra
Synodus in Spiritu sancto legittime con-
gregata | generale concilium faciens
et ecclesiam militantem representans
potestatem a Christo immediate habet
cui quilibet cuiuscumque status aut dignitatis
etiam si papalis existat | obedire
tenetur in hiis que pertinent ad
fidem et extirpacionem heresium ac
scismatis ac ad generalem reformacionem
ecclesie Dei in capite et in mem-
bris. Item declarat quod quicumque
cuiuscumque status vel dignitatis etiam
si papalis existat qui mandatis
statutis vel ordinacionibus aut
preceptis huius sacre Synodi et
cuiuscumque alterius concilii generalis
legittime congregati super premissis
vel ad ea pertinentibus factis vel
faciendis obedire contumaciter
contempserit nisi resipuerit condigne
penitencie subiciatur et debite puni-
atur etiam ad alia iuris remedia
et subsidia si opus fuerit recurrendo

premissis igitur et non nullis aliis con-
stanciensis concilii et post tunc capitulis sce-
nicis in primo huius sacre Synodi
Basiliensis session(e) recitatis decretis
attentis approbata Synodus Basil(iensis) de-
crevit et declaravit ipsa pro heresum
extirpacione et morum generali refor-
macione ecclesie in capite et in membris
pace et concordiam inter christianos pro-
curandam et quod eunte in spiritu sancto le-
gittime congregata | per nullum cuiusvis auc-
toritate etiam si papali prefulgeat | dis-
solvi aut ad aliud locum transferri
seu ad aliud tempus prorogari po-
tuit aut debuit | debet aut poterit
debebit aut poterit | nisi sine absque
eiusdem concilii Basiliensis delibera-
cione et consensu. De mo aut contra
attendendum in illa sessione ubi post-
modum eiusdem concilii Basiliensis et
infra dicetur | que omnia sunt per domi-
num Eugenium approbata | quod in
16a sessione in qua fecit dictam
confessionem | Similiter dicendum de generali
reformacione ecclesie in capite et in
membris | utrum intelligatur collective
vel distinctive | sic practicavit ipse
concilium Constanciense post recessum Johannis
sic Julianus et Palomar | posuit
in decreto dicte 2e sessionis Basiliensis
concilii | sic dixit in dicta sua
Synodali | quod omnia veniunt sub illis
terminis | quia quicquid est in ecclesia aut
concernit fidem | aut mores | sic decla-
ravit Martinus in dicta bulla et
interrogatoriis si aut salute anime
saltem intelligatur | prout ipse met
dominus Eugenius practicavit cum
in dicta sua adhesione ut patet in 16a
predicta session(e) renovavit | contra tres
bullas suas | omnes processus suas
et contra supportata sacri concilii et adhe-
rentes eidem non fuisset legittime
citati | de cuius legittima citacione
debebat cognoscere sacrum concilium
Dicitur enim sic in dicta adhesione

sed quia in xvi^a sessione / predicta
renovavit contra tres bullas su-
as omnes processus suos etc. / quia
supposita sacri concilii vel adheren-
tes eidem non fuissent legittime ci-
tati / De qua ultima citatione here-
tici cognoscere sacrum concilium / Dica-
tur sic in dicta adhesione / Unde par-
tim ultima citatio et defensio sta-
bit in iudicio ipsius sacri concilii. Et vi-
detur quod sic in hiis que non sunt
fidei / vel heresis extirpatione / vel
scismatis ipse se subiecit iudicio
concilii / sed non est generalis refor-
matione ecclesie generale / in capite / et
in membris / et sequitur / in dicta re-
vocatione et adhesione / processus ac
deinceps cum anomitatibus et censu-
ris seu preiudiciis inferendis contra
sacro concilio vel suppositis eius
et adherentibus eidem realiter cum
effectu desistemus
Ex hiis constat se esse doctrina sit
vitanda / Unde apostolus ad Ro. xvi^o
Rogo vos fratres / ut observetis eos
qui dissensiones et offendicula preter
doctrinam / quam vos didicistis fa-
ciunt et declinate ab ipsis / Isti enim
domino sic compertus fuerunt [?]

pugiles et deffensores
Certi et erectores
Invicti et protectores
Candidi et lustratores
Fideles predicatores
Catholici propugnatores
Fidei disputatores
Unionis zelatores
Hereticorum malleatores
Domini cultores
olim fuerunt / sunt

Subversi et subversores
Aversi et aversores
Perversi et perversores
Corrupti et corruptores
Seducti et seductores
Scismatici et scismatizatores [?]
Apostate et infectores
Falsidici et deceptores
Divisi et divisores
Pacis impugnatores
Zizanie seminatores
Obsecro ergo vos hortatu
[illegible] ut ad ipsum [?]
Si quis enim venit ad vos et
doctrinam Christi non affert / secundum
istud Iohannis nolite recipere // non facit
eum in domum / nec ave dixeritis
Qui enim dixerit ei Ave / communicat
operibus eius malignis. Hec ille
Io. in ii sua canonica
Obsecro vos / horum fugate
dogmata / ne sint in vobis scisma-
ta / Nolite enim iugum ducere
cum infidelibus / 2^e Cor. vi^o
Que enim participatio iustitie cum
iniquitate istorum / aut que
societas lucis / cum / ad te-
nebras istorum / Que autem conventio
Christi / ut est via / ad Belial sive
est istorum / et que pars fidelis
sic est verum est / cum infideli
utroque istorum / et apostolus ad Thimotheum
1^e et 2° dicebat / prophana
et vaniloquia devita / multum
sunt istorum sit deductio est /
multum enim proficiunt ad impietatem
et subvertunt quorundam fidem / et
hoc de primo
Secundum principale / circa quod consideratur
istorum intentio / iuxta tenorem
decretorum statutum / est ad extollendum

Gabrielem iustificandum contra eius
pravitatem. De hiis dicitur actuum
20 Scio quod intrabunt in vos
lupi rapaces non parcentes
gregi loquentes perversa ut abdu-
cant discipulos post se. Et quia
Christus avisat attendite a falsis
prophetis qui veniunt in vestimentis
ovium intrinsecus autem sunt lu-
pi rapaces et a fructibus eorum
cognoscetis eos. Ideo apostolus dicit
et ego eundem ipso obsecro vos fra-
tres ut observetis etc. Contra istos
secundum ipsum Julianum et patrem co-
natur facere tria. Primum iustifi-
care ipsum contra de criminibus propter
que est depositus. 2m iustificare
eum contra suam dissolutionem co-
ncilii Basiliensis. 3m magnificare redu-
ctionem Grecorum Armenorum et Ja-
cobitarum

De primo sciendum quod xvij sunt
crimina quibus ipse Gabriel Ca-
rorum iusto dei iudicio depo-
situs a sacrosancta Basiliensi sinodo quorum
maior opponuntur legi divine
et ewangelio scilicet quod est simoni-
acus periurus dilapidator no-
torius ecclesie scandalizator. Alia
opponuntur sacris canonibus scilicet quod
est inobediens mandatis et pre-
ceptis ecclesie assiduus vio-
lator et contemptor sacrorum cano-
num sinodalium inutilis et dam-
pnosus ad administracionem Romanam
pontificis. Alia contrariant omnis contrari-
tiam sunt que contrariant heresim et sci-
sma scilicet quod est pacis et unitatis
contemptor scismaticus a fide devius
hereticus. Alia contrariant omnis contuma-
ciam et rebellionem scilicet quod est contumax
rebellis contumax incorrigibilis
ista in processu prehabito latius
sunt probata. Tamen licet iudex

qui condempnat aliquem non tenetur
divulgare attestaciones ut dicta te-
stium et similia contra 1e q. 3a. Debemus
esse parati reddere racionem omni poscenti
de hiis que in nobis est fide a for-
tiori de aliis. Pro hiis et similibus
impugnantibus dictam ecclesiam synodum
sunt facti multi tractatus quos huc inse-
rere esset prolixum non volentes
sed horum conparaciones remittuntur ad
illos specialiter ad tractatum materia-
tiarum ad illum de iustificacione sine
intitulatum ad illum de explanacione trium
veritatum fidei sed quia isti actores
specialiter nituntur excusare eum de periurio
de heresi et de alienacione patrimo-
nii ecclesie. Ideo circa ista aliud est
dicendum et specialiter de periurio notorio
de quo Julianus magnum tractatum facit
de notorio

Sciendum quod post mortem domini Martini
quando cardinales intraverunt conclave
concordarunt inter se et capitula indi-
cantes illa esse utilia ecclesie que
iuraverunt unusquisque se servaturum si
contingeret eum eligi in papam

Et Romanam ecclesiam in capite
et in membris reformaret si iste p^m
fecit qui ipsam reformacionem impu-
gnat. Item Romanam curiam non
educeret de urbe nec sufferret de 2^m
loco in locum sine consensu cardina-
lium. Si iste servavit. Unde sola sine
aliquo cardinali exivit urbem /iret
2 quod tantum mansit Senis, sunt Florencie
mansit Bononie etc. Item tunc Dicat^2 fenuit
de consilio cardinalium, primo
contradicentibus cardinalibus etc. quod
fuit extra urbem. Item generale con- 3^m
cilium faceret celebrari iuxta decreta
constanciensis concilii solempniter. De isto ex-
periencia est. Item non traheret car- 4^t
dinales ad sine formam et ordi-
nacionem sacri concilii constanciensis si cavit
adhuc vivit vivunt. Item non 5^t

apponeret manum / vel per quempiam
apponi permitteret / in personas vel in
bona / Cardinalium aut aliquid mu-
taret in suo statu et provisione /
¶ De hiis iam satis constat / in actis co-
ram Rota super querela domini Firmani / et experi-
encia docet de Cardinali de Colum-
na / nepote domini Martini
¶ Item non occuparet vel occupari per-
mitteret / bona Cardinalium / et aliorum
Cortisanorum in curia decedentium
propter isto introgerit / familiares et con-
sanguinei domini ~~Cardinalis~~ Car-
dinalis de Ursinis / et sic fuit / iam quia
decessit quidam cortisanus / Item
feudatarios regnorum civitatum
capitaneos gubernatores castella-
nos / ac omnes et singulos officiales
terrarum ecclesie / faceret iurare in eorum
institutione obedientiam / Martinus re-
cuperaverat totum patrimonium / et
pacifice possidebat / Dicit Iulianus
hoc tirannice nunc est occupatum / si
olim Eugenius fecisset hunc
actum / non occupasset / vel si Martinus
fuit de manibus tirannorum ~~fuit~~ facilius
potuisset custodire
¶ Item permitteret libere recipere et assignari
dominis Cardinalibus medietatem omnium
et singulorum censuum / iurium reddi-
tuum proventuum et quorumcumque emolumentorum
Romane ecclesie / hec solus recepit / et
nichil sibi sufficit
¶ Item non daret aliquam terris ecclesie
Romane / in vicariatum feudum et
emphiteosim / sine assensu Cardinalium
salute Terracinam dedit Regi Ara-
gonum / et confirmavit sibi Regna scilicet
Hungarie / et Sicilie / pridie que
aliud / et vult regis ... et
Hispanie sine Ambaxiatores in ipsis
contrarium curia concedere aliorum
Regum Ambaxiatores / sed illi contra-
rie et Castelle non sustinent / sed po-
tius recesserunt
¶ Item non moveret guerram vel conside-
rationem

faceret / cum quibuscumque Rege / vel principe
temporali vel communitate / Si fecerit
confederationem cum comite Florentinis
et contra Renato Rege Sicilie / et Duce
Mediolani / pro primis et contra Rege
Aragonum / contra 3o / contra gesta temporis
/ Et nunc contrariam confede-
rationem cum Rege Aragonum
¶ Item non imponeret gabellas no-
vas sive exactiones alias / in
urbe Romana / vel in aliis terris
Romane ecclesie quibus sunt ab ur-
be predicto contra terrarum ecclesie de-
monstrat / si imposuit /
¶ Item non concederet alicui Regi vel
domino temporali / seu civitati / propter vel
contra libertatem ecclesiasticam exactionem
super clero vel aliis / sive bonis
ad ecclesias / et pia loca pertinen-
tibus / Concessit Regi Aragonum
de anno 1432 / ducenta milia
florenorum de camera / et de anno
1443 / quadringenta milia / concessit
tunc duci Mediolano / concessit
trina vice Regi Francie / con-
cessit semel Regi Castelle / concessit
pluries Venetis et Florentie / con-
cessit semel Senensi / et Ianuensi /
concessit et semper comiti
Duci Burgundie / et multis aliis
¶ Item nichil alienaret de iuribus
Romane ecclesie / vel alienata de iu-
ribus aliarum ecclesiarum / vel ecclesiarum
appareat / approbavit et confirmavit
omnia occupata per Venetos /
ac eisdem vendidit quascumque
voluerunt terras de patriarchatu /
¶ Item super omnibus et singulis predictis
et aliis in quibus consilium debere
Cardinalium requiritur promoti-
onibus ad prelaturas duntaxat
exceptis / in libro ~~alphabeti~~ apostolico
scribi faceret vota Cardinalium
consentientium / vel trium partium
in aliquibus servavit in aliquibus
non / et in confirmatione Regni
Sicilie / Renato / et postea Regi
Aragonum / et item Renato

ultima confirmatione celebrato conce-
ssorum misit / regi Francie / prout
confirmaverat / regi Aragonie
ut ipsi cardinales quod non crederet
consentiret tanto facinori
¶ Ista xv capitula iuravit / et
ipse Gabriel in ingressu concla-
vis / vovendo deo et sanctis eius
/ ac ecclesie sue sancte / quod si ipsum
eligerent se servaturum simpliciter / et
bona fide / et cum effectu adim-
plere / 2o similiter iuravit in die sue
electionis / coram suis electori-
bus in presentia s. cardinalium / tertio
similiter iuravit in 2o die post suam
coronationem in primo publico et
generali consistorio / Et quia non servavit
nunquam incurrit periurium / sicut hic est
periurus
¶ Sed quod de notorietate / certe
nescio possit esse maior quam de isto
periurio / Quia in die sui primi ge-
neralis consistorii / mandavit fieri
et tradi multas patentes litteras
bullatas / ad perpetuam rei memo-
riam / de tenore predictorum capitulorum
et forma dictorum trium iura-
mentorum / subalternatim quod predicta
capitula erant / pro confirmatione
status curie Romane / et ecclesie totius
/ Que littere sic bullate / fuerunt mi-
sse ad diversos mundi principes
occidentalis ecclesie / de una
quarum ista hic conscripta sunt transla-
ta / et fuerunt date dicte littere
Rome ad perpetuam rei memoriam
xo idus marcii sui pontificatus anno 1o
¶ Iulianus conclusit tractatum quem tunc
Eugenius misit a sessione per
ipsum / et palomarum / cum aliis ordi-
natum / in quo predictam causam continere
ta bonitatis / non restitit / sed plac-
cerat ipsum more legere / quia ibi con-
tinuantur omnia per eos ordinata

/ ipsi nunc impugnat / Et de pe-
riurio notorio / dicat sic / vere horum
capitulorum / Aliud quod nota represen-
tationem in tanto pastore dignum
est / quod iuramento in assumptione sua
ad apostolatus apicem / super certis ordina-
tionibus prestito / ac deinde per ipsius
assumptorem sub bulla sua sollempniter
confirmato minime servasse dicitur / Sed
quod dolent reverendissimi ut plurimis
asseritur / et fama publice laborat ipse
notorie transgressus est
¶ Et postquam locus occurrit / narrare si car-
dinales pro bono curie / ut asseritur
voluit corrigere abusum pape / et restitu-
ere eius potestatem in predictis / sacerdos qua-
liter non potuit sufficienter facere precipue
in hiis / que concernunt salutem animarum
¶ Super vero alienationem patrimonii in-
carandi tempore late sunt / nichil
penitus possidebat patrimonii / nec
in parte nec in urbe / et illam tenuit ad
petitionem communem / sed tamen quod fuit assump-
tus in papam / totum patrimonium habuit
pacificum / Et est magis mirandum
de sua tanta providentia / ut isti
impugnatores asserunt / quod Martinus
recuperasset de manibus tirannorum / ad
istud non potuit servare / et amisit
fere dicitur de toto patrimonio quod possi-
det
¶ Insuper excusatur eciam de fide / sed disso-
lutione et predicatione contra Basilien
inducendo detractionem veritatum
fidei catholice / licet Iulianus tamen in decretis
monitoriis / et epistolis / ac respo-
nsionibus / semper tetigerit / quod hoc concer-
nebat fidem / ut in predictis iam relatum
est / specialiter tamen in sua disputatione
diversis verbis / ~~dixit quod hec concernebat
fidem~~ / Dominus Sigismundus dixit / Iste
concernunt fidem que hic facimus quia
nos dicimus quod non potuit dissolvere

Ipse vero dicit contrarium videlicet quod hoc asserere est hereticum ut vidisti in bulla sua in qua multa heretica dicit. Item non oportet citare eum super adhesione sed super fide. Si quis reputat contrarium non [illegible] super papa ista via est fidei tenebrosa. Item est oblivioni tradenda cedula posita in palacio sancti petri [illegible] ante celebracionem concilii Basiliensis cuius tenor talis est.

Quod notorium sit toti christianitati quod a concilio constanciensi citra predicatoribus multis christianorum a fide exorbitavit medio heresitatis. Dictum quod a corpore militantis ecclesie membra precidantur [illegible] qui obviare satagat aut qui consolet [illegible] filiis quos genuit. Ideo domini serenissimi principes christianitatis

// Dolores

in[illegible] accipientes infrascriptas dirigunt et transmittunt principibus christianitatis [illegible] ut pro fide defendant visas dictatas et approbatas per eos excellentissimos tam sacre pagine quam iuris canonici quam civilis doctores qui in generali concilio celebrando iuxta decretum concilii constanciensis in proximo mense marcii quod omnes hoc contrarium asserente [illegible] sunt et responderunt defensare. Prima quod fides catholica adeo est [illegible] quod est omni homini offendenda et ob metum, favorem, amorem aut gratiam quorumcumque mortalis quarumque refulgeat dignitate non debet omittere. Secunda quod [illegible] ecclesiarum viri sed et seculares maxime principes quibus data est gladius ad faciendam vindictam in malefactores astricti sunt fidem christianam defensare aliter alienum a fide censendi sunt. Tercia quod sicut heresis [illegible] Arrii Sabellii Macedonii Nestorii et aliorum hereticorum per generalia concilia consufflate fuerunt, ita necesse est pro eradicatione heresis hussitarum concilium generale in marcio proximo inevitabiliter celebrari. Quarta conclusio. Quod celebracio concilii generalis sit medium necessarium extirpandi dictam heresim [illegible] Johannes Hus magister et [illegible] obnoxii est [illegible] sub pena peccati mortalis celebracionem concilii [illegible] dicto tempore. Quinta conclusio. Ubi papa vel cardinales desistant [illegible] aut velint impedire celebracionem concilii generalis, tunc dicto tempore fautores heresis sunt [illegible]. Sexta conclusio. Ubi papa in proximo mense marcii concilium generale per se vel aliud seu alios ab eo deputatos non incipiat, tunc presentes [illegible] in concilio iure divino sunt obnoxii ei obediant notorius christianitatis sub heresi et omnes christiani tenentur presentibus in concilio parere. Septima conclusio. Si appareat papam aut cardinales nolle commonere concilium vel impedire aut nolle venire cessante infirmitate vel capcione potestate absoluta concilio adeo heresis quia non promoventes vel impedientes aut non venientes tenebuntur procedere ad illius et illorum privacionem et deposicionem summarie et de plano et ad alias penas a iure statutas contra fautores heresis. Dicte conclusiones [illegible] est octava novembris anno 1430 [illegible] notario et testibus affigitur in valuis palacii duplici [illegible] ut sit nota [illegible] collegio et omnibus cardinalibus. Sequitur [illegible] in concilio explicabitur hic in ipsa cedula.

Super tribus veritatibus fidei ac et aliis quibus conclusionibus correlariis illarum est etiam tractata composita [illegible] et satis prolixa intitulata De explanacione trium veritatum fidei quod [illegible]

pre prolixitate hic non ponitur
sed in illo recepit satisfactio
istorum dubiis impugnatorum
et fortius. Certa si certa est
et ~~quod qui recepit~~ quod incepit
esse et quamdiu durabit fuisse
et esse et erunt ille fratres vita
tres fidei, nec potest certa esse aliter
quare remittitur ad illud. Iterum quod
fuit ipse sed hereticus immo re-
lapsus et prolapsus, ut amplius tolle-
randus ostenditur in tractatu
et in alio qui intitulatur ma-
thetica et alio intitulato Car-
tusienses, in quibus de necessitate sepa-
evidentissime deducitur et probatur.
Et ego addo quod est heresiarcha
non propter electionem quam fecit
de concilio contra concilium, ut ita dicam
altare contra altare, sed de nova
heresi fraticellorum favere in hoc mundo
De primo statu innocentie in hoc
mundo de ordine eorum, quia ipse prin-
cipalis defensor et protector
est huiusmodi errores qui nutriuntur
secrete ab aliquibus Venetiis
et puniunt inquisitores Vene-
tiarum qui procedunt contra eorum dif-
famatum de huiusmodi heresi, ac medi-
tamur magistrum Andream medi-
cum [illegible] prosecutorem huius-
[illegible] et scio quid loquor quia mul-
tos novi de huiusmodi errore su-
spectos

Iustificat 2o dissolucionem pretensam
allegando multa iura. Sed quantum
ad iura allegata iam superius
dictum est quod continet. Dixit am-
baxiatoribus tunc ipse glose
et doctores etc. Sed cum plene
respondi in responsionibus [illegible] tra-
ctatum et multo fortius per pa-
normitanum in suo consilio tractatum
quam etiam [illegible] rationibus et alle-
gationibus omnium universitatum

studiorum quibus ipsi impugnatores
non sufficiunt, sed et bonus frater Car-
tusiensis cum Cardinalibus sancte crucis et sancti Petri [illegible]
adhesione ipsius Gabrielis in respon-
sione sua dicit loquendo cardinalibus
eo quod recesserant a concilio. Et quia
continue corruisset et recessisset contra
concilium etc. Vult iam antica secta
reincipere quod papa sit supra concilium et
possit illud dissolvere quomodo ubi et
quando sibi placet sine ~~causa~~ eiusdem
concilii consensu. Allegatur antiqua in[illegible]
concilii [illegible] et tacentur interdum in conciliis gene-
rata potestatem apostolicam quod ponitur [illegible]
defensores et fiduciam contra quod papa
homo est et errare potest ut in pluribus
expertum est, et [illegible] ecclesia Romana
reformabitur in simonia [illegible]
[illegible] et in aliis quod pluribus distorta

Trahit ad graviam dissolucionem Senen-
sis concilii per Martinum factam, ut fecisset
fecisset Gabriel, quia Martinus illud
dissolvit ipso consenciente, sic et in
nominatione loci presentis concilio celebra-
ndo, ut patet per decretum Senensis insi-
tum in bulla Martini continuata
in prima sessione Basiliensis concilii.

Producit insuper quod ubi erat causa le-
gitima notoria et evidentissima papa
potuit dissolvere, deducendo multas
rationes, que per decretum ije sessionis
annichilantur, approbatum per adhesionem
ipsius tunc Eugenii in sua 16a sessi-
one. Sed propter hoc respondi ipso quod
illis rationibus quas dicunt notorias etc.
non fuit de necessitate. Gabrielis preda-
ipse in bulla pretensa 2e dissolucionis
datur bonie. De anno domini incar-
nationis 1431o, dic sic: Si et in-
quantum supradicti Basilee in ipso Basiliensi
concilio existentes vigore et auctoritate
dicti preteriti monitorii seu cita-
torii in aliquo procedendo aut

aliqua aliaz novitate quam nos aut
ceteri fratres nostri sancte Romane ecclesie car
dinales vel presidentes oratores aut
qui in dicto concilio fuerint vel alie quo
cumque illius imposterum mittendo vel etc
a die date presentis apostolici monitorii
forsitan fecerint continuando cuiusmodo
vel quomodolibet fundando tenore presencium auctoritate apostolica
et certa sciencia ac de plenitudine potestatis
unitate schismaticorum pro loco dicti concilii
transferendi convenit prout extunc et extunc
prout convenit anullamus et assignamus ac
etiam deputamus / Ecce quod plane constat
quod si non procederet tota causa vel car
dinales vel presidentes oratores etc non
dissolverunt seu transferebant / Et hoc idem
asserit in 2a conclusa sessione schismaticorum
dictorum / Ut illi a tam scandaloso processu
amoto resipiscant auctoritate apostolica trans
ferendi prout in literis super inde confectis
latius continetur remittens ad predicte
sancte unionis dissolucionis sive ut cessarent
a processu incepto etc

Secundo dicitur quod posito licet non sit verum
ut patet ex predictis quod predicte voces premissas
allegate essent de intencione sua quere
quis cognosceret de earum necessitate
notorietate et evidencia / Non ex
timo dicat aliquis quod ipse synodus
sancta qui que agitur nec dicet quod isti
duo conspiratores dupliciter suspecti
1o / quia ipsi non timentes deum contra
iuramentum per eos prestitum in
eorum incorporacione et alios
aut convictos induxerunt alios per eos
dicta et allegata / 2o quia ut obstinati
in eorum malicia contra determinacionem
omnium universitatum studiorum luciferina
superbia elati solos existimantes
de se quod de omnibus aliis per verba
credo et argumentando ab auctoritate ne
gative / et visum est mihi et apparet
constituunt se iudices fundantes suam
sententiam in facto ut dicetur inferius

Tercio quia si isti duo iudicarent
sicut fieret sicut iniuria ecclesie

pro qua in xpo cum Jacob Gen.
49o / optabat ne essent iudices
dum dixit / Symeon et Levi va
sa iniquitatis bellancia in iudi
cium eorum non veniat anima mea
in synodum ea que contra sunt fidei di
cta ecclesie / Ex qua littera vinit etc
Nicolaus presbiter doctissimus quod per
Symeonem intelligitur phariseorum
tumens / per Levi / levitarum et
sacerdotum cetus / Salomonis fuit
quasi neophitus eis erat de pro
genie viperarum / pater primus et
ipse nullum [illegible] fuit in natura [illegible]
[illegible] [illegible] valencie et quia
quasi [illegible] nimirum sed quasi est re
trorsum / et multo intelligitur
per Symeonem / sed quod hic appli
cacio fuit sibi facta et de eo per
dominum Clementem patriarcham Ale
xandrinum et administratorem Bar
chinonensem / sub bona fide decipe
[illegible] i prout sanctum dece
[illegible] et dixit sibi / non permittam
iudices in negocio isto quod Sy
meon est et non mirer de te me
velle iudicando decipe quia presb
ytere tradidit morti filium dei / Ju
lianus hic significatur per Levi qui
levita erat diaconus cardinalis
sancti Angeli / et misso titulo diaco
natus factus presbiter cardinalis
recessit a unitate sacri concilii
in quo spiritus sanctus presidet et sic
a spiritu sancto / et recessit spiritus sanctus
ab eo et sic quid restat nisi quod
ut dicitur de Saul / postquam spiritus
domini recessit a Saul agitavit
eum spiritus [illegible] nequam / 1 Regum
16o. De isto videtur dixisse [illegible]
[illegible]. De isto videtur [illegible]
in libro de concordia utriusque
testamenti quod erit quidam ma
gnus in dignitate Julianus nomine
qui ex contrario Juliano apo
state debet apostatare a
veritate fidei et alter Julianus

Apostata publicatur et digne cum tamen
prosequeretur ecclesiam dei / et sic non debet
iudicare nec esse iudicans / Quis
ergo iudicabit Gabriel tunc Eu-
genius in sua professione quam
fecit in 16a sessione ut praedixi
quod de liminare statuta et defen-
sionis statuere per eundem supposite
et adherentibus sacro generali indica-
ret et consisteret ipsius sacri generalis
Basiliensis / Est vere alter iudex esse non
potest / Nec potest dici praeter sententiam Iuliani
in principio sive disputationis dicentem
quod materia dissolutionis / Causa
que in presenti agitur non est inter
papam et patres de qua ac singulari
quod inter se suo aut commodo pri-
vato sed inter statum matris ecclesie
et ipsius papae super auctoritate et hono-
re ipsius ecclesie videtur propositum
a dictis et exequendis decretis
sacrorum generalium quam magnum
sacratissimi generalis consilii / Nec potest
dici quod generale sit papa ut faciat
scisma ut probavit Iulianus contra
principium ipsius Complete cogitati
per duo extra que dicebatur ab o-
ratoribus tunc papae non sit scissa
in corpore / Et idem Iulianus in fine
secunde compositionis sive disputationis
dicit / Concilium non facit scisma
quia generale est ubi ecclesia et ecclesia
ubi generale id quod tamen reputatur scis-
mata est qui a corpore et ecclesia
vult se alienare / Et idem di-
cit quod patres sacri generalis primum
primitus consistit. idem dicebat ora-
tores tunc Eugenii super prima
dissolutione et specialiter signabat
de domino duce mediolani et
priorum confederatorum Et in fine
respondetur Iuliano quod tunc
super eodem ipse respondit

dicens oratoribus in 2a compositione sive
disputationis Quando incorporatus
in generali sacro iurat esse fideliter
et diligenter laborare pro honore sacri
generalis / Non dicat dux mediolani et
dare sanum et salubre consilium secundum
deum et conscientias suas Ideo est igitur veri-
simile quod aliquis sit minor anime
sue esset de periurio et quod suspicio tollitur
et cessat per iuramentum etc. / Et in
ipsa visione cogitati dicebatur Ipse
spiritus sanctus stabit medius iudex
et arbiter quid agendum sit videlicet
plane spiritus sanctus in cuius nomine congrega-
ta est Ipse erit dux et rector generalis
consilia illuminans corda / Si dicit
quod non est generale non debet sibi cre-
di soli credi contra esse universitates
studiorum determinent contrarium Primo et
et sancti Iuliani institiati ministerie
tres quia plures non sunt et univer-
sitatum studiorum / et maxime Wiennen-
sium in generali ultra dato tamen Regi Romanorum
de mense Madii proximo preteriti quod domino
Salczburgensi archiepiscopo dicit in 20
articulo sui generalis / Unde [illegible]
que in facto vero similiora sunt [illegible]
nostre positus generalis basiliensis non domini esse
dissolutum si vester modo sanctissime continua-
tum Domini vero theologi vero artistae
de universitate Wiennensi in fine sui
consilii de eodem mense dati Regi Romanorum dicunt
Pro omnibus videtur quod ipsius basiliensis generale
sit veritate prosequendum et augendum
ac protegendum decelerandum ad consolationem
ecclesie dei et pacem ac finalem ex-
peditionem predictorum / Si tamen a
domino sacro basiliensi generali obtineri non
potest / Ita quod singula fiant auctore
pontificali consilii non obstante contradictione
eius [illegible] / Ex his [illegible] que [illegible]
[illegible] pronunciatio generali non

dum lumen est dissolutum fuit in suo ro-
bore et ante lumen congregatum et
continuatum huc usque perseverat et subsi-
stit. Attento ergo quod tota ecclesia re-
cognovit legittime congregatum et
adhuc eius legittima dissolutio non
pateat autenticet et qualificet. Sed
postremo isti impugnatores videntes
in dictis concilii non penale allegat
voluntate ipsius concilii detractores que
cum sit longa non narratur sed remittitur
ad tractatum domini Panormitani super
hoc editum. Et quod quamvis sit iuris tamen
in facto fuit falsum et falsificatum
et false bullatum cum reverentiis
[illegible] primo pro presidente in concilio
[illegible] pro ipso tunc Eugenio ac Panormi-
tano archiepiscopo et Burgensi episcopo [illegible]
de quorum consensu fuerat commissum et super
quibus fuerat concordatum quod si deberet
bullari sine iudicio suo quod bullaretur
qui iudicaverunt concorditer non debere
bullari, sed decretum nominacionis abo-
minis et litteras et instructiones ac a-
lia ordinata per concilium infamiores
decretum nominacionis simonie contra quod
sacrum concilium commiserat clamans ca-
pse ubi servabat eiusdem pluralitati
dominis episcopo Lubicensi regis Romanorum
et pro natione Germanica Lugdunensi
regis regis Francie et pro natione Gal-
licana Panormitano archiepiscopo regis
Aragonum et pro natione Italica
Burgensi episcopo regis Castelle am-
baxiatoribus et pro natione Hispani-
ca. Et isti testificaverunt quod numquam
bullasset. Sed quia dominus Julianus
presidens servabat decretum capsam in
quadam camera sue habitationis
et dixit illam violatam reperisse
fuerunt dati deputati ad inquirendum
etc. Et ipsis Juliano et Tarentino
presidentibus pro tunc Eugenio

Decretum de [illegible] | et fusticatum | decretum sine | dando super | narratione | sicut nominis | detractores (margin note)

complicibus et consentientibus ac domino
Juliano in generali congregatione concu-
dente, post fuerunt capti inventor
Zacharias qui post modicum liberatur
dominus Foucherius episcopus aurifaber
iudicis complicium qui liberaverunt
Bohemi et attestato domino Ta-
rentino qui voluit differre propter
dignitatem cardinalem in domo sue
habitationis proprio ore confessi fuerunt decretum
capsam violasse ac decretum decre-
tum aliis multis perturbasse instru-
mentis domino Jo. Palomar qui
tempore decreti se commissionis non cat
basilice qui inter ceteras bullat
bullam per ipsum acceptam a sacro
concilio refutatam de libertate
Bohemorum communionis sub utraque specie
et dominus aliis qui apportabant
litteras Tarentini ad ipsum tunc
Eugenium fuit captus et cum dictis
litteris Tarentini privatus ubi narra-
batur modus et que sint producte
in processu. Ipse Tarentinus vio-
lato arresto ac iuramento fugiit
et post ut falsarius condempnatus
propter quod idem tunc Eugenius dice-
bat in sua dissolutione quod nisi
desisterent ab ipso processu contra eum
et contra ambaxiatores etc. Et
numquam est ut iam predixi quod in
dissolutione tunc Eugenius ista
non dicat ut ipse dissolvit con-
cilium si non desisterent a dicto
processu. Et videtur ergo non immi-
tabilis. Sed in consensit in loca
contra in dicto falso decreto que
ita dicit quod est contra remaneat
concilium basilice si desistat a
dicto processu. Hoc patet in tenore
ipsius dissolutionis et litteris missis
illi vulpi Juliano. Et predicti
reges infortiti de lingua civitate
pedes suos ambaxiatores pe-
[illegible] clavigeros numquam [illegible]

illas questiones sed florentie ffra-
riensi etc. nec pt aliquis dicere quod
in ipsis interfuit ambaxiator ali-
cuius regum aut principum Immo in
requisitionibus factis sacro concilio
de anno 1439 per eorum amba-
xiatores pro intelligentia ipsorum
regum et principum interveniente
cardinali sancte crucis noverunt que-
stiones de quibus in illis sit / Sacro
quidem concilio basiliensi vero contra
hora in germania videlicet argentine
magnificat ratisponam voluit et
diceret pro sua translatione et in
30 articulo dicitur Cum idem sanctissimus ipse
et imperator et principes infra
viii menses a die sibi facte inti-
mationis habeant pro ut dimissum in
aliquo locorum pro statorum per lit-
teras et vias ydoneas cognosse co-
sanctis cessantibus causis concordandi
inter ffrariensi et florentina / sto
debent concordantiis et alia licet
sub nomine concilii ut ecumenici
sequenta faciat aut in contra
abinde sorseris sequitur etc. Et
sequitur in 8o articulo Ceterum si aliquis
locorum predictorum propter guerrarum
pestem aut famae fuit incommo-
dus et in ambabus causis locum habet
promissio quem concilii / quid isti
impugnatores oppugnant quod
reges et principes appellant / sed
in 10 articulo dicit sic unum concilium
aut alter sunt concilium ipsi
isti negant

Secundo loco huius 2i principalis intu-
tur hii impugnatores magistrare
reductionem ipsorum et ha-
bitacionem invadum ostendens
in illa / continetur non
Istud contra et opus ne-
phandissimi erroris et maledicti
et sic non est sufficientia componendi Ideo
de isto negotio aliqui prudentes
prudentes ysaias in 29 c. sue
prophetie dixit / Conceperunt la-
bore et pepererunt iniquitatem
Confidunt in nichilo et loquuntur va-
nitates / Ova aspidum ruperunt
et telas aranee texerunt Qui co-
mederit de ovis eorum
morietur / Opera eorum opera inutilia
et opus iniquitatis in manibus
eorum pedes eorum ad malum currunt
et festinant ut effundant sanguinem

Responde

Conceperunt laborem ut dissolverent
concilium quod practicas tenuerunt nunc dissolvendo nunc
promittendo et non conducendo nunc una nunc
aliis nunc hermo... nec ... limitando
nunc hos presidentes ponendo nunc
istos nunc illos presidentes fu-
erunt positi et hii uno et illi alio de
nunc grecis scribendo nunc eis per-
cando quod in constantinopoli nunc
hic nunc illic nunc alibi concilium
celebretur ecumenicum nunc placet
in basilea nunc abhorret basileam
nunc salvum conductum promitte-
ndo nunc denegando / avenionem pro-
ponendo nunc censuras iurisdictas
promulgando nunc apostolice aplicas
litteras ad orbis partes destinando
contra sacri concilii blasphemando et
semper se ipsum iustificando nunc ad
partem accedendo nunc maledicendo
nunc eos inficiendo de concordia
ta non nunc galeas mittendo
nunc oratores concilii in constantinopoli
rebellando nunc galeas sacri concilii
persequendo in quo zizania semi-
nando / sic decreta falsificando et
falso bullando / ista sunt iuliano
et in fine cogitanti fiebat
non quod tam loci mutatio quam extinctio
decretorum sacri concilii constantiensis contra quod ergo
quo tanta mala in ecclesia devenerunt
et futuris temporibus sequerentur vix narra-
ri possent / et nunc ultimate istam
reductionem fingendo decreta infringe-
ndo unum concilium erigendo / Sunt ne
ista labores et scisma inducendo

Et spiritualiter isti duo qui cogitabant quod
omnes priores sequerentur eos et estimabant
quod nullus sit sufficiens resistere eis. Sed
labor labiorum ipsorum operiet eos et
comprehendantur in superbia sua et in abu-
sione et de execratione et mendacio
et in ira consummationis et non erunt.
Pepererunt iniquitatem scribendo ga-
liabus sub nomine concilii generalis contra
non concilium sed scismaticorum conventiculum
generalis. De sessione decima dicit hic. Ista
quod fuit historiographos 22. Fuit scisma-
ta, sed numquam talis iniquitas visa est
quod esset scisma duorum conciliorum contra al-
tare contra altare ecclesia contra ecclesiam mere-
tricando et adulterando [illegible]
zando filium dei sponsum duarum, [illegible]
rapunt in duabus corporibus in ma-
gnam ignominiam atque maculam et
ecclesie sponse christi columbe ma-
culando. 20 et ultra dignitatem suas
maiestas maior esse non potest. Item et
si papa habet potestatem dissolvendi concilium
si habet potestatem super concilium sed concilium non
habet super papam, quod necesse erat
exigere concilium quod celebrare concilium sed
quod cepit papa primo Ferrarie et iam adhuc
quod nunc Bononie, nunc Ferrarie, nunc
Florentie, nunc Rome, que variorum
noticiam dat sui pseudo apostoli sicut
Cirillus in C. A. sui libri loquente de
hoc scismate dicente: Hiis diebus
concheas magnum volatu insularum
flectum quod calvorum nudatis corporibus vi-
tibus decas eidem tribunum raptare
approbatum, civiles creditis innutatis
comprobatis letabitur fastuose fastuosi
a rhoda et ossis tibias quod tedes quo-
dres conturbabis. Sed exponens Johannes
Joachim de presenti scismate. Rhoda
est rhoda, dicit: hic a spiritu sancto deridetur
pseudo pontifex dicto rhoda vel
rhoda. Rhoda quidem avis est sine

ossibus tibiarum. Et in textu ponitur
autem propter carens omni co-
robore subsistendi vaga et in-
stabilis semper manet talis. Sic
erit pseudo pontifex futurus
qui semper erit in motu et numquam
in corde suo quiescet ut mare
instabile. Sic Joachim vidi iniquitatem
prophetam iniquitatem et contradictionem
iniquitatem in ecclesia que edificatur
ut civitas etc.

Confidunt in nichilo. Cirillus et am-
plexus est quod sic enim et verum qui-
dem sic in nichil sunt. Et quod ista
pervasa reductio est facta in qua
ipsi quam maxime confidunt, sed confidunt
in nichilo audiamus per angelicum
in epistola inter fuit pater et vite pa-
triarcham Alexandrinum et Anthi-
ochenum in epistola quam de constantino-
poli scripsit quo residens apud Ale-
xandrinum. Propositum igitur ve-
tustissimo columbe atque la-
tinus intellexit plane quod la-
tini dicunt ad quem quod sacris patribus
videtur et absque predicatur ut ad
latini dicunt quod patres sed pre-
dixit et quorum sacre patres simbolum
spiritu sancto dictante probati sunt contra me-
tum non possunt. Ideo iniustissimum vi-
sum est nobis ut hos fratres nostros
ad eandem nostram recipere postquam
ipsi nichil dicunt quod patribus sanctis
non videatur. Convenientes itaque
convenientes itaque sed cum
et beate memorie domino patriar-
cha adhuc vivente at tota
synodo annuente ad hoc domino
imperatore suscepimus latinos
ad nostram unionem et communionem sua-
tes nostras consuetudines integras
ac inviolatas sanctissime celebri-
tate et sacro simbolo et in aliis
ecclesiasticis moribus sic nos et ipsi
servant suas consuetudines cum ipsis

inuenimus sibi codicem factas. Unde
et confectum est quod videbit sanctitas
tua. Rotate roba ad codicem
autem recepimus et quod sequitur. Su-
scepimus latinos ad unam codicem
et communem etc. Et hic attendes
quod in fine epistole predicte dicitur Et si
quis ad aliud scripsit de hac re
non huius imperialis sigillum nullus
illud suscipiat. Hoc etc. et Jeremie
10. dicitur Sculite (?) confide in vobis
mendacium quia non proderit vobis
loquuntur vanitatem. Quando dicitur
quod stare non potest, sed quod non est stare
non potest. Ipsi ergo loquentes istam
reductionem esse que non est, et veram
esse cum sit ficta, stare non potest
et quanto magis extollunt eam tan-
to magis videntur loqui vani-
tates non attendentes dictum sapi-
entis. Qui vanus et error est
[illegible] Jeremie 12. loquuntur stul-
titiam deo etc. Et hic applicat vi-
de ipsam pretensam sub bullam redu-
ctionem intitulantes stultitiam deo
secundum extenorem illius unde quod ma-
ior est vanitas ista quam aliqua
posita per eos. Et hic dicat
eis [illegible] filij hominum usquequo graui
corde etc. Quid diligitis vanitatem
et queritis mendacium
Quia aspidum rupunt (?). Sanctis bullas
bullatas grecis de adhesione et
unione ecclesie latine ad ecclesiam
grecorum interroget fratrem albertum
de ordine minorum qui missus ad gre-
cos est pro consumendo huiusmodi pre-
tensam reductionem et reuersus quomodo
est per ipsum tam in generale ministrum
ipsius ordinis de facto canonice
electo per capitulum generale ipsius
ordinis congregatum et celebratum
padue de mandato ipsius capituli
dicitur deputata natione germani-
ca. Ipse dico interroget quia

apportauit ipsas bullas si non credatur
litteris missis ad ipsum etc. a. per ipsum pri-
archa alexandrinum in quibus dicit
quod quidem codicem pene momento quo
dominus frater albertus sunt conscripta
reddite sunt in littera germanica vel e
constantinopoli domino meo imperatoris et
loci nunc tenentem patri. Et sequitur
legimusque contrasque grecas et latinas
retulimusque eas codicem ordo [illegible]
et simpliciter omnis illas recepimus scripta
tas subscriptionibus sanctorum patrum et fratrum
archiepiscoporum episcoporum et magistrorum orie-
talium atque occidentalium consigna-
tas sigillis tue magne sanctitatis et
potentissimi principis domini imperatoris
Si iste littere sunt omnino false et illis
pseudo euangeli dicunt se suscepisse ad
codicem et unionem suam latinos. Ergo
non est hic venenosum in ecclesia dei
est ne hoc facto mendacium ubi [illegible]
Et adiungit nobis fecerunt alias bullas [illegible]
stultitia deo quas nullus vidit muni-
tas sigillo imperatoris vel patriarche
grecorum etc. Et hoc abhominabile quod
est venenum aspidum aut potentialem sub
labiis eorum, et in linguis suis dolo-
lose agunt
Telas aranee texerunt. Cum in tota 6
ista questione modo conuenticulari
sub nomine [illegible] concilij non est decla-
ratum licet multipliciter disputatum
an sit oppositio per equipollentiam propositionum
etc. Et quod latini dicunt quod spiritus sanctus
procedit a patre et filio, quod dicant
et a filio [illegible] quod dicit pseudo
in dicta epistola ad alexandrinum missa
et una quidem opinio est si spiritus sanctus
ex patre procedat non distinxissa est
indicaretur. Ipsi enim latini confessi
sunt plane et sentientur [illegible] atque
affirmant [illegible] opinio in dubium Nota
nullum venit (?) Soluta est itaque la-
tinorum opinio destruenda [illegible]
si spiritus sanctus procedat a filio et hoc

communi eundem sanctorum patrum priscorum / Sancte
quod clare iste loquitur. Et sequitur. Magnus
vero Basilius / Gregorius Nazanzenus / Atha-
gius Athanasius eius sede tenens Dami-
nus maximus / Sacer Serapius cum ymen
menea 1a synodo et alij multi sancti
spiritum a patre processurum procedere theologizant
Spiritus autem sanctus magnus Basilio et
alijs doctoribus pluribus finaliter mucius
processionum equivalere ex / processionem / quemadmo-
dum ex hijs qui scribuntur ad Amphilochium
constat / Nota verbum / finaliter / Tot milia
florenorum sunt exposita pro ista finali
conclusione / scilicet quod / per ex patre / ex / Et sic ne
istud ostendere medietatem vel eo ... pro-
cius quod telas aranee texerunt / et ideo
Aliqui eorum sicut aranea meditabuntur
inutiliter laborantes / Qui comedit de
omnibus eorum morietur / quia etiam hereticare
credere sicut ipsi credunt de spiritu sancto scribit
sancto facere sicut ritum eorum in fermentato
propter alias sicut eorum ceremonias
eorum integras de quibus in hora 30
articulo / Item de spiritu sancto scribit idem
pangelus in dicta epistola / Inquisita est
igitur summa cum diligentia et sufficientia
factis plurimis disputationibus et
utrimque multis sermonibus dicta enim
que ipsi tulerunt ex eloquijs patrum
acceperunt plurimum / exponentes atque au-
ctoritatibus priorum patrum orientalium
atque occidentalium ac accuratissime
lectis exactissime quod perfectus simul cum
doctis patribus occidentalibus communi vo-
ce atque sana predicare spiritum sanctum proce-
dere a patre
8 Opera eorum opera inutilia / Ut non dam-
nosa / Sunt quidem dampnosa et in ma-
ximum detrimentum totius status latinorum
ecclesie scilicet et status / legatur ysidorus de con-
cilijs legantur gesta grecorum eorundem
quod numquam reperitur ut fuit conscius quod
ibi fuit firmatum / Numquam imperator grecorum
et patriarcha constantinopolitanus volu-
erunt esse in sessione ... optinuit
quod stallum imperatoris esset in eminenti-
ori loco constitutum quam numquam fuerit

pro imperatore romanorum ut
etiam grecorum / Item de sede pri-
archie / nec tamen fuit facere eam
ad modum et ponere equaliter
sicut illa ipsius sed a presente in
situ papali / Item iste ordo quod de
presenti patriarcha constantinopolitanus Angle-
grecum / ut ostenditur Tobias ... Juli-
anum et Pulomanum / Numquam sui pre-
decessores potuerunt hoc facere / ut num-
quam fecisset si hereticus est quod fuit
visum quod hereticus conuertit ad fidem
hereticos / Verum est ut isti sint con-
versi licet etiam hec regula non sit
vera quod possit deducere ad fidem
quam hic in ea parte in qua hic
credit / sunt opera inutilia / immo
ad dampnationem multarum animarum unde
idem beatus pater Cartusiensis in
dicta epistola responsiua ad cardi-
nalem sancte crucis dicit / Basilius
voluerunt reducere grecos sicut re-
reduxissent et cum eis longe ultima
inherere confirmata galiariter
in facie ecclesie concilio decretata
non nisi quod ... grecos in tempore
legittimo ... presentes in dicto
concilio hoc in spiritu sancto ... cum
...ato et confirmato quod ... plus
ab omnibus indubitato in 19a sessione
sacraliter iurata et acceptata
Quod vero hij ... dolis et fraudibus
et clandestinis ... ...
et partem ... numquam
satisfacere ... cito stabit ante tri-
bunal Christi redditurus rationem
de tantis malis que scismate
dampnatissimo et seductione mul-
torum animarum utriusque scilicet orientalis
et occidentalis ecclesie ... ecclesie
et agrum dominicum per ...
et induxisse / Et non verbum sed
cito stabit / quia non vixit ... presente
... sicut ...
... Et quia opera illorum
sequuntur illos / Ideo ait ...

Scdm opa eorum redde ee tribu-
tom eorum ipis / Et opus iniqt
in manibus eorum / Sz contra equi-
tatem fidei ista facta sunt quam
olim magnis laboribus sci pa-
tres stabilinerat in sinodis et
sinodo niceno / Tale pt ee
maior iniquitas in dei eccla
quam istas consentire contra fide
et ritum eorum / qr cum pt contra la-
tinorum applaudendo illa nupbat / la-
torum / Utique non fecisset ea / si
ca fuisset / Veritatem mitim-
mi venerabilis bonus qr carthusien
ubi supra / qr reducti sunt greci
qr vinu basilium conpgennd omia
pulose et pi cum dissemiare conia
fr occidentale et romanam ecclesiam
ad ipsorum orientalem fore redu-
ctam / Nostra quo a veridicus s
in terra greca more xano omia
generat / Et specialiter eos dnd in
polonia et leopoli ubi multi
grecorum habitat / qr si dicta re-
ductio grecorum ad latinos sic
vera est ait ea / ~~sicut ait~~ in bulla
pretensa / Exultate deo / Et greci
non viuat in fide et ritu latinorum
sunt relapsi / et qui sustinetes
eos scienter in illi relapsu sunt
fautores hereticorum excommuni-
candi / Et sic non viuunt qr redu-
cti non fuerunt / Ideo opus iniq-
tatis est in manibus eorum / Ista
simulatio et scriptio est qr simula-
ta equitas dupl est iniquitas
Ideo repleta dextera eorum dextra
za iniquitatis / Et nonne cog-
noscet oes qui operant iniquitates
qui deuorant plebem meam sicut
escam panis /

Pedes eorum ad malum currunt
precedes .i. affectiones / Nonne istud
est currere ad malum qr ptam
scelestissimo abhominabili fictione
et mendo sunt facte processiones
date indulgencie quod istud malum
fuit misse cursum in eccla dei / Cer-
te maxime / Sz quis ad hoc non cond-
dit qr non est ipa et qui sibi adherent
similiter peccat quia in omnibus istis
erraverunt / Errauit in celebracione
sui pretensi concilij in collocando compa-
tres / patriarcha / scripta etc / in tra-
ducione bullarum spis grecis de unione
latinorum ad grecos / in fracione bullarum
pretensarum de reductione grecorum ad
latinos / in concessione indulgenciarum
pro processionatibus etc / cum tamen scriptum
sit / Deus non irridetur / Et alibi ea quecumque
seminauit homo hec et metet / Fame ~~sequente~~ fedente
~~cupido~~ grecos ipa ad athanasium
et oes egipti eposs Romana eccla
que est mater omnium xpi eccliarum per
omnipotentis dei graciam a tramite a-
postolice tradicionis numquam errasse proba-
tur / Et si in hoc ea et suis sequacibus
est Romana eccla nunc probatur
errasse / cum ista evidentissima sunt
qr greci non sunt reducti / sed ecclia multa
non sunt reducta grecis sunt gessa
que oportebit ad debitum statum
reducere / et non potest fieri nisi per
probatam sui pseudo legata et con-
ciliabuli / Sz non mirum de hijs sapiens
attestatur qr pecor eum in pseudo
malorum venit / Sic iste ea nodum
malorum est et errorum / concepit
Et festinat ad effundendum sanguinem
In desfloracionem fidei et auctoritatis
catholicorum et primum facti concilio basi-
liensis sunt dedi dei boni patres Car-
tusien ubi supra dicitur / Sic certa
est et ductus errorum et fomen-
tatores ducitur condicionis infirmitatis
et erroris utique iam in conciliabulo
florentino desflorauit fidem a flo-
re veritatis / Et sic si potenciam
et astuciam intelligam sapiam num-
quam dimittam per punicionem omne me-
dosi efficere reduccionem orientalium
super plantatis veritatem concilij basiliensis
spiritus sanctus et sponsa ecclie non permi-
ttet qui reprobat reprobos et illuminat
illuminatos / veritatis qr consensus / veritatis

Alemanie dormiat / Itaque omnia dicta
et facta gallicorum sonabunt et sonant ad fu-
turam rei memoriam / Et quia istorum
oppugnacio / est maledictione et a-
maritudine plena / et non cedores
sunt pedes eorum ad effundendum sanguinem
contricio et infelicitas in viis eorum
et viam pacis non cognoverunt sed
non est timor dei ante oculos eorum / ideo
ait apostolus / Obsecro vos / horum
tractatus aborreatis / Idcirco aperiens dicatis
contra istorum oppugnatorum quod et
paulus dixit symoni respondendo apostolus act
xiii^o. O plene omni dolo et fallacia
et inimice omnis iusticie fili diaboli
non desinis subvertere vias domini re-
ctas / Obsecro vos / horum fugate
dogmata que sunt in vobis scisma-
ta / Nolite vos conformari huic
seculo ro xii^o. Sed reformamini in novi-
tate sensus vestri ut sciatis que
sit voluntas domini dei scilicet bona
et perfecta / Itaque ut dicit Ambrosius contra
regem ad imperatores gracianum va-
lentinianum et theodosium / Quomodo
fieri potest ut qui societati hereticorum
insistens videmus non esse assertores
perfidie iudicemus / Et de 2^a parte

Dixi tercio quod reverencia horum tracta-
tuum versatur circa eorum actorum inten-
cio / ad diffamandum qui generales
residui sunt Basilee extollendum
quod sunt ipsorum erronearum pravitate
de istis actoribus qui se predicant in-
nocentes contra sanguinem super caput
suum. Itaque innocentes predicant
hii sunt qui in ecclesia dei scisma
faciunt / vox illa phariseorum vox sci-
smatis est non sed sic erat hec / luc
xviii^o. Et iuxta doctrinam Jeronimi
super epistola ad titum et illo verbo / Heti-
cum hominem devita. Nullum scisma est quod
non sibi aliquam heresim fingat

ut recte ab ecclesia dei recessi-
sse videatur / Ideo dicit apostolus et
ego cum ipso / Obsecro vos horum
tractatus aborreatis etc. / Circa
istam partem est attendendum / quod isti ac-
tores diffamando ac reprobando
ipsos qui remanserunt pro eis in
sacro gallio nituntur reprobare ac
diffamare de iniquitate / specialiter primo
de privata cupiditate / 2° de nimia
pravitate / 3° de condicione / 4°
de non adhesione imperialis obe-
diencia

Quantum ad primum de privata cupi-
ditate / Notetur quod psalmo dicente
in 8° dicitur Convertatur opprobrium
super caput eorum et da eos in
despectionem ne operias iniquitatem
eorum et peccata eorum coram facie
tua non deleantur quia irritave-
runt te / Isti duo sunt qui ha-
buerunt cupiditatem et ambicionem
Julianus scilicet prior et palomar sta-
dinalatus Cardinalatus / pro sing-
ulari dedicacione et ut vere de varo
multiplici admiracioni / quia ipsi
inter predicta tangunt sunt quinque
attendenda

Primum est quod ut scitis circa Ro-
manam / urbem ytalia et multe
partes mundi sunt divise in duas
partes scilicet Gebellinorum et Gelphorum
dominus Martinus dominus vincebat est
Gebellinorum quia de columpna
et quia in papalista presentia suc-
cessor suus Eugenius progebat
amplexus verso / existimavit
quod successor suus esset gelphorum
Unde versus est clenadium de
versuus Et sic invicem scripsi
nam anticam et multis ac diuersis
infirmitatibus gravatus dubi-
tabat de morte / timebat quod
quod successor suus qui sibi preciperat
deberet esse gelphus deserere

domini sui de columpna cuius certe
illius domus multiplicatez ditaverat
zat / sed bene iste Fabricius postquam
fuit electus dissipavit omnia et
quod credebatur Martinus accidit sibi
volens quo prevalere hunc ordina-
tionem quia estimabat sequi / co-
gnovit contrariam cardinalium
voluntate et affectu et voluit
providere quod maior pars cardi-
nalium residencium iuxta cent
obedientiam et sic misit quosdam
in legacionem et voluit creare
duos novos cardinales scilicet Prosper-
um de columpna et Julianum
de cesarinis non iam creasset domi-
num ylerdensem et dominum simanum
licet non publicasset et fecit v-
num decretum scriptum manu Fa-
bricius cardinalis Senensis te-
noris sequentis / Anno domini 1426
Veneris 7o Kalendas Junii Rome in
palacio sancti petri presentibus omnibus
cardinalibus qui erant in curia
excepto cardinali Aquilegiensi
qui tunc infirmabatur infirmitate
ad quem fuerunt missi duo cardi-
nales videlicet placentinus et de co-
mite pro eius voce sciendo et co-
sistorialiter congregatis in forma
consueta servitiis precedente
secreto publicato creavimus
assumpsimus et publicavimus ultra
cardinales eadem die assump-
tos et publicatos dominum Dominicum
ylerdensem presbiterum / prosperum
de columpna / dominum de Capra-
nica electum firmanum Julianum
de cesarinis auditorem Camere
dyaconos cardinales Qui
ylerdensis et firmanus alias in
more consueto creati fuerunt sed
ex certis causis tunc et nunc vna
cum aliis duobus voluimus publi-
care sed dicto ylerdensi et re-
firmanus locum suum licet non sit
publicatus / Item volumus statu-
imus et ordinamus quod si contingat
nos mori ante publicatorem dictorum
et cardinalium habeant statim
pro publicatis sollempniter eciam quo
ad electionem Romani pontificis et ad
omnia alia ac si tituli ipsis et assignati
non fuissent Item volumus et statuimus
et de apostolice potestatis plenitudine decernimus
et mandamus omnibus et singulis car-
dinalibus sub pena excommunicationis ipso facto
et omnis inhabilitacionis active et passive
quo ad electionem Romani pontificis
quod in casum scilicet mortis nostre ante pu
publicatorem istorum dictorum et cardi-
nalium quod ipsi alii cardinales teneantur
et debeant immediate scilicet infra diem
naturalem habita noticia mortis pu-
plicare predicta / predictosque et cardi-
nales recipiant pariter et admittant
in omnibus ac si publicati et admissi
fuissent sicut supra est expressum / et se-
quuntur subscriptiones et approbationes
cardinalium cum nominibus eorum manibus
suis scriptis etc.

Sed ecce accidit cum mortuo
domino Martino cardinalis de vrsi-
nis sciens dictam pictuam qualiter
estimavit ipsum assumere et aliquem de
parte sua sibi satis intrinsecum et etiam
cogitavit quos et quot cardi-
nales posset facere pro se et contra se
dic quod quidem firmanus audita mor-
te domini Martini festinus venit et
quia non dum fuerat publicatus re-
quisivit dictos alios cardinales
ut contineret in dicto decreto predicto eius
dictum decretum cum iam alii fuissent
publicati / Et licet multi ex cardina-
libus vellet firmare dictum decretum
tamen ipsis ipso de vrsinis per or-
ganum et principalem impugnatorem
Fabricius Senensis dubitate ne sub-
stantia carent dictus firmanus non fuit
publicatus neque admissus licet multi-
pliciter protestatus fuisset / Unde a-
sed domini fuit in Basileam et advenit
dominus sancta prelatorum nolebat enim
admittere isti de parte vrsis propter
ista patet iam quod tunc dictorum de-
creti presentati requisitorum et pro-
testationis secundum forma dicti decreti
per ipsos et cardinales approbati
iam erant sciatis contradicentes

de quo ... anno Gabriel Senen
erat principalis ut dicitur et inhabilis
ad electionem summi pontificis et active
et passive et maxime consensu quod
subscriptionibus manibus suis et nota
nominatum

Tercio est attendendum quod assumptio Ga-
brielis in papam fuit per accessum
et non per electionem quia in scrutinio
quidam ad dominum sancte crucis dederunt di-
rexerunt ad dominum vota sua / de Ursinis
quidam ad dominum sancti Petri, quidam ad
dominum sancti Eustachii / quidam ad dominum
sancte crucis quidam et pauci ... de-
risorie ad ipsum Gabrielem eo quod ipse
cardinalis erat novitius / Et sic
nullus habuit ultra duas partes
eligendum / Videns cardinalis de
Ursinis se frustratum in parte consi-
derans divisionem duorum sancti Petri et
Eustachii quia in 2° scrutinio
multiplicavit voces / Accessit ad
cardinalem sancti Petri Delphorum et dixit
sibi per quem modum expellemus
et sancte crucis et sancti Eustachii et ha-
bebimus dominium in manibus no-
stris Ego habeo tot voces vos tot
Gabriel tot ascendunt iste voces
ad numerum completum Resignemus vo-
ces nostras ad ipsum Gabrielem Se-
nensem qui est totus noster et ... / Et
dico quod respondit ... / ad dominum
de Ursinis qui recepto iuramento
... dominus de Ursinis ab ipso Gabri-
ele venit et ... cardinales
Ego dicit de Ursinis cogitavi
modum per quem possimus facere
papam gratiter. Ego video di-
visionem inter nos Et ego si ... ha-
buerim tot voces non intendo
ad papatum nescio aliquem qui ita
bene fuerit capta per iurata ...
de illis ... / superius posuit sicut dominus
Senensis qui nil faciet nisi sicut
quilibet cardinalium / Et ego re-
signo sibi voces meas si aliquis
coelectorum vellet similiter facere haberemus
concordiam et bonum papam et

ut scitis / Dicit Senensis quod
me scire oporteret quod vos domini
domini mei cardinales ecclesie
directores et protectores ac re-
spectu omnium referendi Ego habeo
solum nomine quod ad regimen huius
ecclesie non sum sufficiens / Insultat
Arelatensis Quomodo domine de Ursinis
vos dicitis ista quod vos non aliquis
numquam committet sibi ... domino Se-
nensi regimine domus sue et
illi qui dederunt voces nostras
non dederunt ut vos detis alium
Sed dominus Senensis resignet
nobis ut si vos non vultis et vos
et dominus Senensis detis voces
vestras ut domino sancte crucis ut sancti
Petri ut sancti Eustachii / Dicit Ga-
briel vere ego libenter resignare
alium in quo spiritus sanctus meus
quiescet sine dubio / Nos dicebat
de Ursinis quomodo darem alti
parti quod isti essent cumdare scisma
inter nos quia omnes quilibet
coelectorum qui non haberet esset
male contentus / Dicit sancti Petri vere
bene placet in modo apta per
dominum de Ursinis quod dominus Se-
nensis est totus bonus et sanctus et
optimus quod magis regeretur per
cardinales quam aliquis alter
et quod est de me Ego nolo
cogitare bonum est / Dixerunt
alii quod cogitemus / Et cogitare
dicebat dominus Arelatensis quod
dominus Senensis sit papa Et nos
sine consciencia potius lesa consen-
tiemus ad hoc dicatis in quibus
verum est qui committet sibi re-
gimine sue domus sic ipsi regi-
gant / Accedit Gabriel Senensis
ad dominum Arelatensem / domine domine
Arelatensis miramur vos que
semper volui habere in patrem
... quia si vos non fuissetis ego
fuissem papa / papa fuissem nomine
... et vos et alii domini cardinales

re ita bene sicut ego / Respondit
prelatus ergo sed in causa non
placet deo / vos non habetis in
tot voces etc. / loquitur de Vr-
sinis cum Cardinalibus sed petrus
dubitat sed Eustachii quod pro aliis
habeat voces ceteris pluribus
ne subplantetur non tacito tacito
attendit ad Gabrielem promittit
sibi voluntatem dare voces / vice
versa promittit Senensis facere pro
curarent ista / advenit hora
scrutinii ante scrutinium loquitur
sed petrus / si oportet facere scruti-
nium si sit deliberati ad id
quod movebat dominus de Ursinis
quia videbatur sibi valde utile
et bonum / festinat sed Eusta-
chii / vere bonum videtur mi-
chi et quantum est de me ego resigno
sibi voces meas et ego [illegible]
dic sed per / audito dicit dominus
Bononiensis si potestis ista facere
quare non iam actum factum est etc.
deum laudamus

Quarto est attendendum quod pa-
pa postquam fuit assumptus in primis dis-
sipavit et destruxit contra ad de-
structionem castrorum funditus domus
de domo de Columpna ac ad-
herentes illius amplexus in omnibus
per dominum de Ursinis / approbat
etiam concilium Basiliense incepit
facere contra dicentes Cardinales
abhorret dominum Bononiensem per cuius
medium quod negotiis tunc [illegible]
fuerat assumptus in cardinalem creat
Cardinalem unum iuvenem ne-
potem suum licet illiteratus facit
Cancellarium Camerarium creat [illegible]
aliud nepotem viduatum [illegible]
quem [illegible] et legatum et guber-
natorem [illegible] [illegible] et comita-
tus [illegible] constituit / gubernatur
aliquibus [illegible] Venetorum

Cancellarium

et Florentinorum consignat ad ordinandum
et [illegible] cum quibus vult tenere abbatiam
sancte Iustine et dominum Faustinum Dandolo
quem prothonotarium facit et gubernatorem
Bononie et Comitatus legatum commit-
tit / quod [illegible] tractet cum Cardinalibus
illi mirantur [illegible] et propter voluntatem
Cardinalium ordinat / facit sub pe-
[illegible] [illegible] sed Eustachii recedit
de curia Eustachii ad petitionem Regis
Castelle pro tractatu sancti Eustachii
habita [illegible] legatione de latere necnon
ad Castella [illegible] quarundam [illegible] / Como-
net Carles qui nichil facit bonum
rebellatur de proprio [illegible] sibi
de renovatione [illegible] quod non rite
electus quod inhabilis active et passive
propter non observantiam decreti [illegible]
~~dissolvit~~ concilium Senense ne posset
procedere ad declarationem Eustachii pre-
venit Ambitione habito tractatu
cum quibus [illegible] mali Regis vigore
legationis accepit ad regimen suum
Anconam et Civitatem de [illegible]
Repellit dominus Antonius de Bononia
per [illegible] nepos viduatus qui
fuerat electus de Ancone [illegible]
[illegible] ab Eugenio [illegible] religiosus
et non curat Eugenius / Pro durante
[illegible] Basilee per medium anni
quia iam in 2a sessione per mo-
nitorium quia propter commutationem
[illegible] dictum est dissolvat / licet istud
non ducetur

Dissolvit

Sexto est attendendum quod Iulianus qui
fuerat missus cum Palomar auditore
suo in Bohemiam [illegible] iam tempore Mar-
tini contra Basilee et incepit concilium
reputatus fuit ab omnibus [illegible]
sacri concilii et primarie [illegible] Bohe-
morum quos induxerat ad venien-
dum ad concilium [illegible] et suus
auditor cum eo dominum Senensem [illegible]

assumptus in papam scilicet destructionem
duorum fratrum de columpna / Attendens
quod Cardinales contendebant de ipso
domino Eugenio dicto et scita erat com-
minacio de inprobacione sue assumpcionis
vigore decreti super ma[teria] firmani
cogitat quod procedendum est ad huius
negocii complementum / Et scit quod Julianus
officialis papa palomarum vero cardinalibus
auctoritat predictam resistit illi dissolu-
cioni / scit dictum decretum Basilee quod
si contingat vacare papatum durante
concilio quod electio pertinet ad concilium et timens
quod prius dirigerent eum quod ut ita dicam
quod aliud deum habebat eum / Scribit
cardinalibus et rescribit multum ... principalibus
actores huius negocii / facit ea tracta-
tum quod vocentur cardinales ad concilium
ut sit locus convocacionis ... / citatur Euge-
nius citantur cardinales convenire re-
gimine Avinionensis et civitatis de venere
sancti Eustachii dubitat Eugenius mittit
presidentes differt materiam donec ab
omnibus principibus recepta est / Sed
in hoc deficit Julianus quod scribens
sancto cardinali et de Cipro dat sibi
intelligere quod processus contra Euge-
nium diriguntur in papam / Iste scribit
sancti Eustachii et idem domino sancte crucis
legato in Francia / idem placentino
idem Bononiensi illi etc / Adhuc
vivunt missi per Julianum qui fuit et
qui adhuc recordantur de premissis
optimus habuit ... cardinalibus
Conveniunt Conveniunt cardinales non tam illi
qui erant dispositi procedere contra dominum
Eugenium et de suis fautoribus ad
sinistram et subtrahendum ... pro
extirpacione heresum non pro reformacione genera-
li nec pro pacificacione ... tamen
sed ut generaliter procedat Eugenius
commonetur primus presidentes ...
ut proponat quilibet ... capitu-
lis / Ita fit / et ut constat tam ...
quod iuste possent procedere contra Eugenium
vice dicti decreti ... presidente
firmano non ... tenor de-
creti in ... confirmanti

cum subscripcionibus cardinalium
... non erat necesse ... ista
erat in mente ipsorum
Congregatis cardinalibus Basi-
lee ab utraque parte ... dolet
Julianus / timens ... cardinalium
et prelatorum assisten-
cium Eugenio quod difficulter po-
terat deducere materiam con-
ceptam sine scitu illorum / tunc
quod ... cardinalium quod
erat ... et ...
scita ... et ... meliores
quod Julianus reddendo singula
singulis et maxime de ...
si ... si fiat processus
per dictum modum quod Eugenius di-
gnetur alter a Juliano / Tamen
conveniunt ... dux via
prima de dicto decreto violato
... in ... et
passive ... firmanus ut faciat
instanciam nedum ... ut
commoneatur sed ut Eugenius de-
ponatur non ... assumpta / firmanus
... deputati ...
cardinalibus ... Eugenius de instan-
cia firmani / ... firmanum Eu-
genius / venit firmanus ad Eugenium
recipitur cardinalis et ... cessat
a tali instancia firmani diligenter
et promovetur in beneficiis et fa-
voribus ab Eugenio / ... curat
de concilio ... tractatu aliorum
cardinalium si sit ... dicere
... Eugenium / ...
firmanus recessit cessat haec via
... cardinalium
... habent ... erat
contra illos qui presentes fuerant
... / ...
... fuerat alia via scilicet de ...
... contra eum ... dissolucionis
vigore decreti Constanciensis
procedebatur per ipsas vias

Sed istam manifeste per primam
occulte / et quia Sinayus recessisset
cessabat prima via / 2a amplex-
ctitur rigorose quia assiduabat
Julianus se sine capacitate et
dura contra Gabrielis qui
numquam renovaret dissolucionem et
ita loquitur ipse Julianus in sua di-
sputacione licet simulate Ego ut
multi sciunt satis laboravi pro
ipso et adhuc laborare vellem
et ponere me in perpetuis carce-
ribus Venetiis vel alibi ubi ipse
vellet quod fortasse pauci fa-
cerent quod si adhuc vellet se
adherere et scandalosam illam di-
ssolucionem et bullam per eum nomine
factam revocare quod omnia fient
in hoc concilio cum honore suo sed
numquam faciet / Et propter hanc viam
que erat occulta pro parte sacri
concilii volebat Julianus et palo-
mar quod procederetur contra Eugenium
tamquam male sencientem de fide
et in fide et sic fuerunt data ani-
parmeta quod citaretur super fide
sed numquam deputaciones voluerunt
consentire licet hoc ignoraret et
nunc isti duo impugnant processum
fidei et excusant seipsos iustifi-
cando Gabrielem immo in fide sen-
ciendo / Dicit palomar quod iam
a principio volebat facere sed ipse noluit
Verum dicit in eo quod dicit quod hoc
volebat facere / sed false dicit quod di-
ffamat patres qui constanter perse-
verant Basilee quoniam paucissimi
istorum fuerunt in principio et pro processu
qui nunc sunt Basilee / false dicit
quod dicit quod ipse noluit / Stadium
vera responsione cogitari cum
fuit principalis actor / In quo tamen
sit mencio de fide Julianus in sua
disputacione quater vicibus nominat fide
adhuc in citatorio posuerunt ad
evacuacionem fidei / In decretis et in epistolis

sprevit et ecclesiam suam et corda doctorum
dei contemptibile intelligi dicunt quod excusat
se / Racione isti duo ordinaverunt ordina-
verunt citatorium et monitorium super
fide contra eum. Item sic quod fuit repulsum
in deputacionibus / absit dicebat patres
habere hereticum papam / Et propter quod processerunt
contra eum non super fide licet semper scin-
tillatim vel de fide / Conveniret autem ipsos si
adhuc temptaret primam viam / ut communiter
ex officio procederet sed dicitur inter eos quod
non obtineret in deputacionibus / 1o quia
esset facere scisma / 2o quia iam reges et
principes obedierant sibi ut pape / 3o
quia et ipsum concilium tam in decretis quam
in epistolis et ambaxiatis nominaverat
eum papam et per primordium finaliter
et non posset allegare ignoranciam
Et sic consequenter 2a via
Scripserat in isto interim Eugenius
Cardinali de Fuxo super occupacione
Avinionis et comitatus Venesini per
potenciam armorum / commutarat Cardinalis
de Fuxo Avinione eiecit illos qui
erant pro sancto Eustachii qui erat
Basilee et re tardi habebat / patri-
stitia moritur / quo mortuo et prima
via spreta / processus Eugenii recedit
sancti petri / qui erat Basilee ex parte
Eugenii recedit sic etc. / Videns quod
si papa revocaret dissolucionem / nichil
esset et esset contra consideres facta per
Eugenium / Videns ista Julianus et pa-
lomar scripserunt ipse iustificando seipsos
inculpando alios de processu pape
obtinet palomar Archidiaconatum
Barchinonensem quem litigabat in curia de quo
Julianus in sua disputacione dixerat lo-
quens de provisione omnis beneficii
hoc generositate factum est quia papa omnes
qui erant in concilio prosequebatur verum
quisque erat qui expectaret iusticiam
posse consequi in Romana curia ex
si ius optimum haberet / Cardinalis
expugnaciones in negro Johannes de palo-
mariis sacri apostolici palacii auditoris

intitularet

Nam cum composita esset causa eius enim
in Romana curia in consistorio respon-
dit papa expresse quod eum diceret quod dictus
magister Jo. hic erat cum aliis quod papam
compromittitur denique multa Juliano et
Palomar vissent per reges apud Eugenium
de renovatione dicte prime potentie di-
solucionis / Eugenius renovat / frustrantur
cardinales in dictis et premissis / Juliani
que vident constructum Eugenio / recedunt
vias suas quomodo possunt reconciliari
laborantes ipsi Eugenio / frustratus
Julianus in illis viis letatur de absen-
tia cardinalium estimans adhuc pro-
ficere ob tantum / laborat ad condendum
decreta que sciebat illos nolle firmare /
de quibus inculpat alios excusando
se ipsum in huius tractatibus quos sic tunc
scribebat Eugenio inculpando dominum
prelatum qui solus de cardinalibus
ut verus athleta remanserat cui que
quot et quanta fuerunt commissa per
Eugenium si aderit ad eum qui loquitur
testimonium perhibebit / Et cum tamen omnes
cardinales recessissent preter ipsum dominum
prelatum / et Julianum presidentem cum
unum haberet cordi aliud ori et semper
fuere

Quid dicam de prelato / quem ista bla-
mat / debent ipsi cogitare / immo de-
buissent quod sic ipsis absentibus licet
non estimaret isti duo non cessarent
tamen cum sic recedente prelato non
cessasset quin aliud Palomar palliis obtinet
coronam perseverancie fidei et ecclesie
que non separavit a caritate dei et ze-
lo fidei officiorum promotio et dignitatis
quia fuisset si voluisset episcopus car-
dinalis per ipsum tunc Eugenium ac
vicecancellarius non beneficiorum promissio
non donorum largicio / non comminacio
non fames / non angustia generis guer-
rarum et caristie / non mortalitas /
non penuria / qui aliquid pro ne-
gociis et necessitate fidei et concilii ven-
didit libros iocalia omnia et alia

Suspicio

vasa argentea etc ad ipsum victualia /
Sed propter libros et vestes
omnia habebat invadiata / que
sunt etc sue perseverancie solum zelus
fidei et ecclesie / quia non corrumpitur
donariis / nullus potest dicere quod ipse
acceperit denarium consignando ali-
quam supplicationem quod habuit signare
in litigiis / paciens in sustinendo
opprobria multa et multa / benignus
et mitior / nullus habet accessum ad eum
qui indigeat et recedat sine
suffragio suo / non mendosus / non dux
alio / reddens bonum pro malo / quia
quomodo quis dicat sibi iniurias
ret numquam quod illum egit / immo magis
compatitur bonum pro illis cui sibi nulla
sibi adest utilitas que causa
assignatur sue perseverancie / Meti-
tur Julianus de cupiditate prelatum
in que ipse intendebat quia pro dicto
dico et certus sum quod patres sacri
concilii considerantes utilitates sanitatem
et prudenciam et experienciam vere
in isto dicto prelato ipsum
elegissent in papam si voluissent

Julianus igitur et Palomar inten-
dentes ad preconceptum opus
laborat ad condendum decreta / cum
Eugenius non sunt et displi-
cebant alio quia ipsi faciebant
primum et scribebat Eugenio / ut
dictum est de prelato secundum scriptum
est quod vir duplex animo inconstans
est in omnibus viis suis / Debe-
ret tacere ista quia ipse Julianus
quandiu fuit in concilio fuit presidens
et habebat concludere in congrega-
cionibus et recessit de Basilea
XI Januarii 1438 / ubi
iam ipse tunc Eugenius fuerat
citatus et contumax / licet ipse
Julianus iam a tempore falsi decreti
citra erat pro Eugenio et sic

erat dux / et quia cardinales
qui recesserant excusando se per
dixerunt veritatem Eugenius [illegible]
est quod contra prelatorum non ipse
ad hostem [illegible] se inmiscere fuit
revolutus ad Eugenium / Et hec
fuit causa sue perversionis / videns
enim quod contra prelatorum non
promotus fuisset quia longe distat
status prelatorum a viciosa simula-
cione ypocritalis vite Juliani

Insultat post ista contra sanctissimum
dominum Felicem / Abnuit esse ab
eo blasphemias tantum sanctissimi
domini / habitus fuit respectus in
electoribus ut essent cardinales
scilicet xxxij sed de qualibet
nacione et de omni parte la-
tiore presbiteri doctores pla-
ti et de super fuerunt admoniti re-
ti et quia Gabriel fuerat depositus
iustis de eisdem causis 16 cri-
mina nimis probata et spretis cri-
erat sufficiens ad deposicionem sua
eligerent potestatem prudentem literatum
qui ullo illorum crimine posset
notari Rendo ad responsio ad
12 / capitula supra deducta / sed domi-
nus virtutibus dotatus et illustra-
tus erat que omnia fuerunt repta
in persona sua sanctitatis / electoris
cardinalis quod eciam quod cum
imponunt sibi / certe nullus qua
non possunt / de electoribus possum
dicere quod pars illorum non habebat
noticiam sue illustrissime tunc
dominacionis / fuerunt denique ad-
moniti electores ut eligerent
Immo Julianus et palomar
existentes Basilee scribebat Eu-
genio tunc pape de dissolucione
et tractatu grecorum et aliis
que fecit tunc Eugenius contra

concilium / cetere intererat per iuramentum
iudices causarum Palomar respondebat
quod erat absolutus a iuramento pre-
stito contra / Julianus dicit quod nunquam iu-
ravit quia presidens erat et recipiebat
iuramenta aliorum sed saltem in 2ᵃ se-
ssione ubi fuerunt admissi cardinales
sancte crucis et Julianus episcopus paduanus
et abbas sancte Justine / continetur in actis
sacri concilii propter decretum factum de ad-
missione eorum quod iuraverunt antequam
erant admissi super quadam cedule
cuius tenor inseritur ut appareat
evidenter de periurio Juliani

Oratores sanctissimi domini nostri Eugenii
pape quarti iurabunt propriis nominibus
fideliter laborare pro statu et honore
huius sacri concilii Basiliensis et eius decreta
defendere et manutenere et specialiter
decretum continens quod huius tenor
sequitur / primo quod generalis synodus
in spiritu sancto legitime congregata generale
concilium faciens et ecclesiam militantem
representans potestatem a Christo immedi-
ate habet / cui quilibet cuiuscumque status
vel dignitatis eciam si papalis existat — obedire tenetur [illegible]
qui mandatis statutis seu ordinacionibus
vel preceptis huius sacri concilii et
cuiuscumque alterius concilii generalis
legitime congregati super premissis
vel ad ea pertinentibus factis vel facien-
dis obedire contumaciter contempserit
nisi resipuerit condigne penitencie subiciatur
et debite puniatur / et ad alia iuris
subsidia si opus fuerit recurrendo /
Item iurabunt dare operam et laborare
quantum possunt ut concilium et personas suas et
non revelare vota singulorum quorum
revelacio verisimiliter po-
sset oriri aliquod odium vel
scandalum / Et non recedere a loco
huius sacri concilii sine licencia obten-
ta a deputatis eiusdem / ipse enim
Julianus ordinaverat ista Si in hiis
tractatibus et aliis interfuerit per-

[illegible] que pertinent
ad fidem et ex-
stirpacionem scismatis
et ad generalem
reformacionem ecclesie
dei in capite et
in membris [illegible]
declarat quod quilibet
cuiuscumque status
dignitatis vel
existit [illegible]

primum iudicium et quando intrarat quotiens
sed ipse respondet quod non intravit quia
presides / et interrogat in manibus cuius
sed dicitur sibi quod in isto actu ipse non po-
loco presidebat sed sancte crucis qui erat
presbiter et ipse diaconus. Item de ma-
nibus dicitur quod in manibus nullius / quia pla-
ri maxime episcopi et cardinales per
impositionem manus ad pectus faciunt iura-
mentum et non ad manus alicuius. Et ita
continuatur in pluribus actibus concilii

Et aut ipse ita conclusit tunc Eugenio
et ut dicitur non potentibus contra ipse p
aliis impugnat / testis est ipsemet o-
lim Eugenius et alii cardinales qui
ut primo audivit de sua depositione
intelligitur tristatus multum tristatus
coram cardinalibus flendo dicebat
Iniquum ita hoc erat quod dicebatur de de-
positione / dixerunt cardinales ne-
scimus sed nos istud sperabamus ut
diximus pluries. Qui dixit Ergo age-
mus quale remedium dixerunt nos ne-
scimus / dominus Julianus qui quando nos
dicebamus quod si non revocaretis di-
ssolucionem deponendi nos dicebat
super me non dubitetis quia non erunt
ausi facere nec ullus est ibi qui tanto
ipse nunc providebat quia ipse est ca-
tholicus homo desiderii / Et quod dicebat
Julianus non scio in causa non dicat fuisse istud /
Dixit Gabriel Certe verum dicit
immo nos esse in causa et in culpa
et maledicta hora in qua credidimus
verbis et dictis et scriptis vestris et sic flens
intravit cameram suam et per 3 dies
a nemine visus flevit nolens comedere
nec bibere

Nunc ad ordinationem Juliani sunt
presentes sessiones [illegible] / cogitabant
isti duo Julianus et Palomar quod per
istam reductionem Grecorum haberent adhe-
sionem et per eam dissolvere concilium
nisi eligat habebit electum adhesion-

ciam / Venit Palomar ad Ga-
brielem explicat conceptum quomodo
miserit facere hos tractatus ce-
lebrari consistorium cardinales
remittitur Juliano ut videat
quid sit faciendum / Eligitur dominus
felix turbatur magister Gabriel / de-
liberat Gabriel quod iudicium esset
sibi dimittere papatum in manibus
suorum cardinalium et redire ad
monasterium suum / Explicat concep-
tum respondet a Juliano / quo ergo
faciat quod iste infelix veniet ad
pedes sanctitatis vestre quia facta re-
ductione Grecorum quod erit [illegible] quod
omnes [illegible] venient [illegible] ad
nos sed petit in domum non
remittatur aliquid de offensa
domino Prelatori / Dolet Gabriel
quia rex Aragonum quem habet
odio prevalet contra [illegible] et
si sic dominus Regni durabitur et urbi
non habebit accessum contra [illegible]
ad urbem / Consolatur eum Palom-
ar quod inducet Regem Arago-
num ad obedientiam suam promittit
sibi Capellam / [illegible] cardinales
de hiis [illegible] cupiunt videre
finem / Non credit aliquis quod omnes
cardinales laudent ista que
facta sunt per Gabrielem / non / quia non lau-
daverunt / confingitur igitur dicta Grecorum
reductio [illegible] hec Greci
[illegible] [illegible] latinis [illegible]
mittuntur ad omnes Reges Ruthe-
ni [illegible] in Italia ubi celebra-
batur [illegible] et in Posnania
Regni Polonie facte sunt processi-
ones / Nec Reges et princi-
pes volunt mittere ad eum
[illegible] [illegible] requisiti
Conficiunt istos tractatus Julianus
et Palomar mittunt per orbem
[illegible] Regi Romanorum pac

electoribus / primo Rhene tenet
cumpriste absconsos seu tenebant
et eos misit ad nos notos pro in
firmanda

Convenit rex Romanorum cum
dominis cum electoribus in dieta anno
1442 / et cum multis principibus
informat Gabriel de dicta die
ta compellit cardinales quod sit
agendum / illi remittunt Juliano
Julianus dicit quod vult in propria persona
venire et cum istis tractatibus
confundere adversarios / venit igitur
Julianus legatus de latere cum
taurina cervicitate superbia dra
conica instinctu astucia sata
tanica ubi aperit regem et alios
extimat effundere venenum et
adimplere quod dixerat / obest tamen
sue superbie ille pius mortis
Alexander cardinalis Tridentinus
patriarcha Aquilegiensis et dux
Masovie Hectoriana audacia
paratus pati pro fide ecclesie de
precatur regem ut honorifice
suscipiat illum apostata Juliano
ut recipiat eum legatum sedis
mandat rex nullus de curia
sua exire obviam Juliano
recepturus eum introitum / mittat
eum tantum ab amicis pro suo
Alexandro promittit omnibus por
tare eum sed non audet Julianus
in presencia Alexandri / adversatur
sue astucie providencia patrum
multarum qui publicat tractatum
suum / tacet Julianus de suo
confusus Julianus scribit Gabrieli
commendando diligenciam quam fe
cerat. Inficiendo contra conscienciam
electores et Alexandrum / Sed
petit legatum ad regem Polonie
Hungarie etc. expectat Sta
Herbipoli et postea in Vienna
regem conscienciam / qui ascendat

Basileam cum consortibus suis per Julianum
requisitioni facte sibi pro parte regis
et electorum super confirmando Gabrielem indu
bitato / respondit contra / imperando
dicto regi et electoribus ut in sua
parte venire consulit / mittit legatum compi
lantem Juliano / Julianus fugit Vien
nam domino Alexandro presente Vienne
adveniente / venit Hungariam totum
regnum inficiendo non tamen rege
concedendo indicens coronam sub ultra
quam spe etc. / scribendo per orbem de
sanctitate domini olim Eugenij per quem
deus omnia miracula ut in redundare
quorum et in victoriam turcorum per regem
Polonie ex quo dictus olim Eugenius
misit ipsi regi crucem unam bullam
per suam sanctitatem quia aliter non haberet
victorias / Et ex quo ipse Julianus
ut legatus misit cum rege intellige
domini olim Eugenij / nos scimus quod est
et quanta commisit tam pro ipso Ga
briele quod pro veneto regi quod non
implevit / Et mendaciis et fictitiis
ficticiis temporibus et scismatis commisit tam
pro ipso Gabriele quod pro veneto
regi que non implevit facere negocia
et cardinales in presencia curia Ga
brielis / videt de hiis que fecit et
facit dolentes aliis / clamant nunc pe
rijt a Gabriele legatum eundem in
fidem et suis confratribus / Et quo
ad primum membrum huius 3 principalis
patet quomodo ipsi qui imponunt pa
tribus presidentibus Basilee cu
piditatem ipsam et in contrarium / Et etc.
o Juliane de tuo merito est

contra te 2 articulus 1 quia tu es cau
sa huius scismatis et multorum mala
rum / Et in futuro cito in dubitato
quod non paratus sis de standum judicio
si non eris ausus venire sic nec
ad presenciam dictorum cardinalium
aliorum malorum causa es et culpa
perdicionem multarum animarum ut deus
det reputare ad ecclesiam

Sed iam restat aliud dicere de Johanne
Palomar auditore Juliani sequente
ordinatione Juliani qui hussitis ca-
pellum promissum per Gabrielem
adhuc quibusdam cardinalibus se-
rex Aragonum concessit / cuius tradi-
tione considerata et obloquiis que
fecit tam contra patres sacri concilii quam
sanctissimum dominum Felicem quam multos alios
non sufficit admirari in tanta pre-
sumptione elatione et superbia quod
ipse ut dicitur est sicut Judeus et Ju-
deus parentibus in civitate Barchinone mor-
bus conversus / cuius pater [illegible]
[illegible] consultus ab aliquibus quod se
baptizaret se et filium suum filius venire
quod restitit ratione in civitate regis
Valentie et fuit patrinus suus
alter neophytus vocatus dominus An-
dreas qui fuit elemosinarius pa-
trini sui Petri de Luna dicti in sua
obedientia Benedicti et postea promotus
in episcopum / Cui Andreas pavit
istum Palomar et nutrivit in studio
et postea contulit canonicatum in Barchinona / Cui
Johannes nominatus et Palomar a com-
mune altius patrini nostris licet
non plene curatus de morbo et
fumigatus ac diversis medicinis
cibatus dum studeret in artibus in civi-
tate Cesaraugustana Aragonum con-
curatus multum in morbo et fumi-
gatus ac diversis medicinis cibatus
et potatus / fuit curatus a dicto
morbo [illegible] circa regimine ordina-
to per illam eandem [illegible] re-
tulam que sibi sacra ministravit
In quo regimine primo tenebatur ca-
nebatur ut servaret se a contactu
mulierum et castum se servaret et multis
ferculis et non multum comederet /
Vinum bene limphatum biberet et fi-
naliter quod quasi certe caloris indu-
ctivum / que omnia ipse servabat et
in ypocrisi sua attribuebat sibi
ista ad virtutem sanctitatis quod et aliis

sacra ignorantes sancti ad sanctitatem
sibi attribuebat / intuitu quod
in primo concilii vacante ecclesia Bar-
chinonensi ipsum sacrum concilium scripsit
literas ad petitionem suam capitulo
super promotione sua ad dictam
ecclesiam / Hic Jo. Palomar fuit
unus oratoribus sacri concilii ad
Bohemiam et obtinuit a suis col-
legis cum ypocrisi sua ad sua-
dendum compactata cum Bohemis pre-
cipue super articulo communionis sub utraque
specie / propter tenorem facultatis et
instructionum / et veniens Basileam
obtinuit cum fictionibus suis con-
firmationem dictorum compactatorum di-
cens quod nunquam Bohemi ~~[illegible]~~ ha-
berent illum primum articulum / que erat
impossibile quod ipsi complerent quod in
illo continebatur / ~~primo declaratio~~
~~nostre dictorum regni et marchi-~~
~~onatus pro ipso regno~~ / et illa
executoria dicitur videlicet primus accep-
tamus et facimus unitatem eccle-
siasticam realiter et cum effectu in
unitate fidei catholice et con-
formitate ritus universalis ecclesie in
omnibus aliis quam in usu communionis
utriusque speciei / Item dictorum com-
pactatorum seriem et tenorem servare
defendere quam promittimus / Et dice-
bat ipse Palomar / Notate
verba / pro ipso regno et mar-
chionatu omnibus quam et singulis
personis / Item illa realiter et
cum effectu / Item illa servare de-
fendere quam promittimus / Item dice-
bat et sic concordamus est quod in re-
capitulo dicitur quo facto etc. / Ista quod
quibus debent Bohemi adimplere
quod aliud facere / Sed ne stet pro
ecclesia non possit notari ecclesia /
Cum advenientibus Bohemis Ba-
sileam et habitis disputationi-
bus volentes recedere de anno
1433 / Tam longo tractatu pe-

cierunt in generali congregacione con-
petitores / quarum prima erat de
bulla libertacionis iuxta com-
pactata / ad illam illico vidit
Julianus presidens concilii et sine
deliberacione concilii patrum / nolens gra-
re morem eius ut dixit / et con-
cessit stare in compactatis nomine
sacri concilii / et idem petebant
bohemi de ista responsione eorum
ad primam peticionem fuit male
contenti preter sacri concilii / sed
tacuerunt in ipsa generali congregacione /
palomar concepit formam dicte
libertacionis que fuit per depu-
tatos multipliciter correcta /
sed ipse perscrutans in sua oppinione
dicebat illam debere bullari et
non debebat concilium recedere a
compactatis / unus deputatorum no-
luit condescendere nec consentire di-
centes quod ipsi legati pessime
fecerant nec potuerant illud com-
pactare cum esset contra determinacionem
ecclesie factam in multis conciliis
ut Anthiocheno et 6o tholeta-
no sed et modernis temporibus in constanciensi /
Sed recedentibus bohemis pro-
mittit palomar ipse dictam literam
libertacionis bullatam / sed quod bohe-
mi libenter facerent vicecausa da-
rent literam executorialem cum sigill
super compactata / promittunt bohemi
libenter facere / Sit per palomar
simpliciter atque idem Julianus / palo-
mar dicit violata fuit capsa
bulli ad bullandum super decretum et a-
lias literas conturbat et istam lib-
ertacionis quam tacite fiat / et ad
simulacionem constat magis aput
deputatos mutatum / quod propter
importunitatem suam fecerunt de-
cretum generale scilicet de non communicando
sub utraque specie non conficientibus / re-
cesserunt bohemi de mense nove-
bris / 1437 / decretum fuit factum

fuit de mense decembris eiusdem anni
ut patet intuenti decreta et acta concilii
presidente Juliano / Recessit palomar
venit ad bohemiam offert dare literam
bullatam si habeat e vicecausa literam
executorialem iuxta compactata
Gaudent bohemi / dant sibi literam sed non
sigillatam dicentes oportet super com-
pactata quod ponatur sigilla Sigismundi
et ducis austrie alberti et non esset ho-
nestum quod nos permittamus ea per prius
Non dubitat palomar hec sigilla di-
ctorum principum deponit bullam liber-
tacionis / dato quod sibi socio uno nobili
venit palomar ad Sigismundum
in hungariam petit sigillari una
cum nobili dictam literam / cum ipse iam de-
posuisset bullam titubat Sigismundus
hec facere sine scitu alberti committit eos
ad albertum / Gaudet in immensum pa-
lomar quia albertus compater suus
strictus fuerat in ipsius adventu in
Wiena / dat Sigismundus alium nobilem
qui notificet alberto de intencione
Sigismundi / Nichil dubitat palomar
quecunque voluero faciet compater meus
ait palomar / Venit igitur palomar
Wiennam cum milite Sigismundi feri-
atus tribus suis famulis sabbato post
octavas pasche de anno domini 1438 / et
hora tercia hospitatur hospicio / dum
mane surgit palomar et dicit ut
dicat horas suas / surgit et miles
visitet albertum venturum ad ecclesiam
sancti Stephani / concordat cum palomar
ut ipsum recipiat in dicta ecclesia quando
veniet cum alberto / Redit miles
ad albertum in castrum suum Wiennense /
Venit et palomar ad dictam ecclesiam
peractis horis suis loquitur miles cum
alberto interrogante de eius adventu /
Replicat miles venisse cum pa-
lomar / non prodesset ad te / letatur
albertus quod compater suus venerat
velle eum habere in presidio / committat
miles explicare causam sui adventus

Et quo tradiderat bulla libertacionis
Indignans Albertus dixit non est gracia
regina non sit. Et dices habuimus decretum
fratrum pro sacro consilio de non contrahendo
etc. / Post dicit miles quia ipse est
missus per concilium et portavit
vocat Albertus qui portaverant
decretum et petit decretum / Et interro-
gat quod ita hoc esset / miles in-
iurando affirmabat se vidisse et
tenuisse dictam bullam libertacionis
At illi dicunt illam falsam quia presen-
tes eramus Basilee quando hec fiunt
facta et narrat gesta / Affuerit Al-
bertus Cribaldum Palomar clamat
perdidimus per vestre / Dicendo de Si-
gismundo / et nos infinitum propter
depositum exposuimus de thezauro
inestimabilem pro defensione huius
articuli / Et nunc iste Cribaldus cum bul-
la falsa destruit omnia / Subiugatur
etc. / Mandat eum capi atque subiugari
Volunt eum mitigare instantes al-
legantes quantitatem / Mansuescit
Albertus / Et mittit dicte Palomar
faveat nunc quia precat ante eum et
quod illico sine mora recedat non
solum de Boemia sed de omnibus
dominiis suis sub pena mortis cer-
tissimas facit sacrificium deo in mor-
te sua sic fecisset si quater suus
non fuisset ~~Advenit nuncius fine~~
Advenit nuncius ad hospicium de-
inde ad ecclesiam Recepit Palomar
vallatum Canonicis et aliis dicte ecclesie
cultus multis plurimis / et aliis
de ~~universitate universitate~~ universitate
doctoribus predicante magistro Johanne
Himel qui pro themate acceperat
Ego sum pastor bonus / Refert
idem nuncius Palomar de interrogacione
Alberti rigide Audientes instantes
omnes eo relicto fugierunt / Et
quia famuli adequabant equos /
deprecatus dominum Thedericum de Bolkan
ut aliquantulum ut sociaret eum
et inclinato capite abiit Abiit

ad hospicium / sociatus dicto domino
Thederico et famulo suo / petit suos
familiares soluto hospite / non
sumpto cibo neque potu / vadit
vias suas cum converso milite fa-
cto socio dato per Sigismundum
Et dixit gressus suos ad Italiam
dimissa bulla libertacionis quia
peticio non recepta erat executorie
torali a Bohemis Et sic Bohemi
habent dictam bullam / non tamen de mente
Galli / quia de anno 1439 / tre-
te fama de hac bulla in Galio
sunt dati deputati si temporibus preteritis
durante Galio fuisset data / qui vi-
sis actis et registris non reperi-
unt in eo aliquid dictum est / de dictis
altricacionibus et decreto anni
1431 facto de mense decembri
et Bohemi recessant de mense
Novembri eiusdem anni contra quod non
est mensis cum completus inter-
medius / Et date dictis bullis
libertacionis processit mensis no-
vembris in quo non Bohemi ad
dominium e petebat ~~petebat~~ communicacio-
nem peticionum / et de dicta bulla non
fit mencio in decreto / et tenor
eius non concordat cum tenore
illius forme correcte de qua
facit mencionem Palomar in suo
testo quod remansit ut dicit apud
dominum decanum Lubucensem / et quod de-
terminacionem istius Galli ulla facta
mencione etc.

Postquam applicavit Petrus ad cu-
riam Ea. et et patri e consola-
tus fuerat ipsa tam sex sua de-
posicionem et dimissionem ad regem
Aragonum / Datur ipsa per Juli-
anum apud Ba. et Gabriel mittit
Palomar ad regem Aragonum
ipse eum Palomar aut Julianum
reducet regem ad obedienciam qua
fuerat privator regis in Galio
et rex reddet sibi / mittit igitur
ipsa Palomar ad regem promittit
sibi et capellum dum desideratum

si confirmat quod dicat cum ipso Rege
Venit palomar ad Regem non
dictis nuncijs prece ... / Preparata
dispositione corporis incipit
exemplificare Regi multa et multa
contra cardinalem / Astutus Rex libenter
audit eum vt quoque ea potentius
confidat / Quo audito dixit
sibi Rex / Non credo dictis tu-
is sin autem tu falsa scripsisti
nobis tempore communis dissolutionis
Rome scripsisti tu nobis quod nullo
papa poterat dissolvere matrimo-
nium sine consensu utriusque partis /
Quo ergo autem assertis contrarium
Petitur palomar iustificare
narrando falsum decretum / Pro qui-
bus Rex recordatus infortunis
sue comitati scite per quinor-
quitanum qui in diebus nego-
tijs personaliter interfuerat / Cum
quam Rex non admittit excu-
sas et simulatas sic tunc re-
cognovit istud palomar madit
recedere a facie regali inu-
visa eum /
Venitur ad Gabrielem tristis
palomar qui cogitaverat ob-
tinere bras a Rege promotoriales
apud Gabrielem pro capello nar-
rat gesta Juliano / Auditum
palomar in consistorio publi-
co nunciat diligentiam suam
et inculpat panormitanum
et alios Regis oratores in ba-
silea diffamat Regem de ob-
stinacia et perplexitate potentes
istis omnibus / et eos consiliarios
Regis / Interim tractatur de re-
ductione pretore / Refertur Regi
Relatio palomar confirmati in
corde suo verba predicta / Affingitur predicta
reductio vt dein est in gratia inter
principes cum Juliano vt dein est
tunc est palomar / Credit Ga-
briel istorum valde dare capellum pa-
lomar / qui composuerat tractatum
suum presentatum iam Gabrieli / Dum-
si sunt cardinales aliqui sic / Aliqui
non / Laborat Julianus pro consen-
su cardinalium / Concluditur quod si placu-
erit Regi Aragonum fiat / sin at-
tem non comparetur in Regno et for-
san irritaretur / Scribit Regi palo-
mar scribit / valentino cant. conge-
llen ... scribit multis militibus
et nobilibus satis tepide dantur ibe
Regi sit sano / Regi eo non est oblitus
Rex sapiens verborum palomar respon-
dit Vestra perplexitas et obstinacio
non consentit / Nullus intelligit commodum
Ideo sit optimum Regi respondenti
vt supra sine plura / Certificatur
palomar de mutua Regia / Solli-
citatur Gabriel vt capellum palo-
mar / Cum exosus est Regi propter
eum et quod magis debet remunerari
Sollicitatur ab aliis pro prothonotario
de Kardachino eiusdem nacionis qui
est nobilis et altius condicionis
longe commendatus a palomar / et bene
acceptus Regi / Cardinalium quidam
pro isto / quidam pro illo / Gabriel
nullum promovet eorum / Infirmatur palom-
ar perbrevis et moritur Florencie in
monasterio Annunciate / Cum non
habuit promissum capellum tamdiu opta-
tum / Et hic quo ad primum meum principale
finis 3e partis / in quo ipse Julianus et
palomar imposuit partibus sacri
concilij anubacione ... que sunt in
Juliano et cardinalatus in palomar
eiusmodo tanta mala perpetrata sunt et non
dum finis

Sed scio impugnat de pravitate
nimiosa ex quo ipsi recesserunt / Si
dicat istam pravitatem quam incur-
runt contra ambasiatores regum et
principum ante depositionem ipsius Euge-
nii est vera / quia ipsi restiterunt ad
depositionem et tempore suspensionis et declara-
tionis trium veritatum que fuerunt fac-
te per prius / Sed ipse Julianus nescit
ad hoc respondere / Quia ipse preside-
bat in sessione / 26a / ubi citatorij
et monitorij monitorij contra Eu-
genium que fuit facta de mense
Augusti xiiij / 1431 / et ipse recessit
de mense Januarij / 1438 / propter quod
citatus erat et nolebat parere ec-
clesie quod erat faciendum / adherere
pre potentie dissolutionem et monitorium
esse in vanum vel revocatum vel
compositum in monitorio conclusio et ordina-
to per ipsum Julianum presidentem
non potest dicere pro modo / quia tunc
quod erat de auctoritate ecclesie / ergo 2o
quod ergo nunc impugnat / Iterum
ipse causa totius istius mali fecit
monitorium / et conclusit esse presidens et
legatus pape / et postea recessit / ut
probus apostata quasi in archi-
mia prorsum / Et in super sicut ipsi am-
basiatores acceptaverunt suspensionem
ut patet quia post illam successu
temporis erant fuerunt collatores beneficiorum
et ceteri exercentes officium penite-
ntiarij maiores / si ipsis accedentibus
patres recessissent vel recessisset / tunc ubi
esset auctoritas sue sine ipse su-
spensionis sine ecclesie / melius fuisset
non citasse quam aliquo pactorum mo-
dorum processisse / Ergo Juliane
quare tu citasti et nunc impu-
gnas / quia tunc catholicus nunc a-
postata est / Et post suspensionem multi
prelati de dominio regis Aragonum

magistri et doctores venerunt ad Concili-
um tempore suspensionis et citationis
non fuerunt in Concilio / Et quod ad de-
clarationem trium veritatum certe
ambasiatores predicti approbaverunt
et nota sua in scriptis dederunt
constabat tamen contra ad conclusionem
volentes / ut dicebat primitus
consule tunc Eugenium / sed in declara-
tione nullus contradixit / Si istam
pravitatem contra dictorum amba-
siatorum absentiam dicunt quod tempore
depositionis iam in tractatu intitu-
lato de iustificatione sententie re-
spondent quod interfuerunt ultra 300
prelatorum / et / 200 / et ultra erant
in dignitate positi abbatiali et alias
magistri et doctores Juris divini
et humani et omnium nationum latinorum
que sub celo est / et plures in electione
et nullus contradixerat ut patet in actis
Concilij / Rome sic in quocumque officia-
rium ut in ipsa secta dampnatissima
reductionem grecorum in quibus de parte
cardinalibus et familia sua nullus
fuit nisi de ytalia et dominijs
ytalie ubi obediebatur domino in
temporali dominio stebant reges quociens
vel confederatorum suo Gabriele / nec
interfuit aliquis ambasiator ali-
cuius regis vel principis / nec etiam
nuncius / Et tamen quod tunc est / quia tunc
ipsi reges et principes fuissent
primi et mediatores ut infra dicetur
Et pro tempore depositionis fuerunt ali-
qui absentes a Basilea / Erat prop-
ter pestem mortalitatis in dicta civitate
iam iminentis / Et dominus Ludowicus de
pontibus prothonotarius romanus amba-
siator regis Aragonum contra-
dixit sententiam / et dicit inane de-
positionem in aliquibus que fuerunt ta-
cito / qui scivit solus fuit ex suo
testimonio pluribus / Si velit dicere
istam pravitatem esse post electionem
multum nimium est de nequicia

istorum impugnatiuum / quia tempore prime
dissolucionis ut infra 3 annos a
primo gradu fuit tot sunt continue
fuit et sunt post electionem domini
felicis quinti / quia continue scribebat
tunc Eugenius ut cogeret prelatos
ad veniendum / ipse tunc Eugenius
hac occasione assumpta dissoluit pro
alium ut patet / Obliti sunt isti
duo nepotes Julianus et Palomar
aliorum suorum dictorum ambaxia-
toribus tunc presente arguentibus
de paucitate / sicut in dicta vice
paucitati dixerunt / Et excusat
hic sanctum esse quia non videbat
amplificationem concilii ut optabat
et per orationem omnium requisita
ut ea faceret quod nondum concordare
potencie videbant illud ab-
inde dissoluit / Nunquid ista
excusatio est quinymo si amplifi-
care non non videbat ad ampli-
ficandum operam dare pro suo
officio debuisset et idipsum pe-
tebat noster orator / Sed vos
tibi tanta presumpcio Juliane ut
inducens decessisse tunc et aliorum
fuisse consensu et permanencia ali-
orum invitata / Nonne tu dixisti
in dicta vice / quod Christus dixisset
nisi manducaveritis carnem filii hominis
et biberitis eius sanguinem non ha-
bebitis vitam in vobis / multi ex discipu-
lis audientes dixerunt durus
est hic sermo et murmurantes scan-
dalizati sunt et retro abierunt
et eo tunc dixisset 12 / numquid
et vos vultis abire / respondit ei Sy-
mon Petrus domine ad quem ibimus
verba vite eterne habes / numquid hoc
se dimisit a recedentibus eo quod
a quo vocati fuerant / et certe
Sed [illegible] oriamus expla

dixit Johannes papa 284 / aggregato
concilio quod recessit dampnum inde
fuit suo recessu quando in eo fuit
ordo dissolucionis / numquid hii consta-
cie remanserunt usque ad finem
illi sunt temerarii et presumptuosi
numquid ut sapientes / Non / dudum dictus
eis fuisset recedite hic ne sit
scisma / Tamen usque ad finem constancie
perseverant ab omnibus commendati
sunt / sic spero in duo contingere
hiis qui hic constanter permanserint
et etiam qui permanserunt in sacro con-
cilio prout hiis vide / quia isti di-
xerunt in dicta vice ipsius ambaxia-
toribus / Et concernens dissolucionem
et mandatum apostolicum / quia deo ma-
gis quam hominibus parere oportet / sancta
mater ecclesia cui quidem parere
debet nos congregavit [illegible]
ecclesie et xiii caput eius quare le-
[illegible] perseverandum [illegible]
in opere nobis iniuncto / Sed si [illegible]
[illegible] patre adest dicat quid
quo pacto debeat esse / Tamen mul-
to plures fuerunt quam in pridem [illegible]
quissima ficta [illegible] eorum
quam volunt iustificare propter mul-
titudinem [illegible] / et tamen
ut dixi est non tot [illegible] quod multo
plures non erant in sacro concilio
et de omni natione / Et erit
bene necessarium quod ita sint propter re-
paracionem errorum propter ipsum Eugenium
ipsius quam [illegible] et defensione
fidei catholice [illegible] et
[illegible] ab ecclesia [illegible] / Sed
tu Juliane in prima 2a sessio-
nibus huius concilii Basiliensis in quibus
non fuisti [illegible] plures
per duos annos et ultra quam
multitudinem habebis / etiam non
talem quod continue non fuit et nunc
sit in triplo maior multitudo

patres in tali concilio / quare debebatis tacere / De ista obiectione que redundat
in confusionem tuam et isti civitate tu et
illi pro sto et erroneo etc. / Et ubi
adest illa paucitas non oportet habere de-
fensionem esse concilium / quia in veritate di-
xerat moyse exo 23° / Non sequaris
turbam ad faciendum mala ut in in-
dicio plurimorum ad questiones sine veritatem aud-
deviens / Cum hiis enim est assistencia
xpi et spiritus sancti / cum tuis et te assiste-
ncia Sathane et dyaboli

Etiam 3° inculpat patres de cor-
rupcione in spirituali avaricia / ac sine
ignorancia propter quas non debent
incorporari ut dicit hic in depu-
tacionibus / et accusamus /

Pro primo certe si dixerimus quod peccatum
non habemus nosipsos seducimus et veritas
in nobis non est. i. Jo. 1° 3°
Sed potest dici contra istorum ut qui festu-
cam in oculo fratris tui vides trabem
autem in oculo tuo non vides / con-
sideras / Dicunt illos esse fugitivos
scelleratos etc. / mirum est si tales sunt
remanent habitat basilee / in qua non
dantur bona ut gratis comedere cum
nulla tamen in concilio ista habitat basilee in
qui sunt gradu suo non tenent
statum suum decencius / quam mitrati pelati
in conventiculo ferrarie de quibus
isti tantum boant / Consistunt hic quam multi
episcopi titulares etc. / quam episcopus
basilee commorans racione concilii habet
in redditibus / quam illi ytalici quam pedibus
incesserunt qui non habent redditus etc. et
ita dicam etc. / florencie et sunt
mitrati / virtuosiores etc. / quia
ubi non essent communes non ab uno
contracto quo illi firmarentur involuti
sufficeret / Tamen ubi comparatur cui in concilio
quindecim. petro et ... qui
non sit virtuosior hiis duobus Juli-
ano et palomar qui ita se insti-

terat / Istis enim dico cum Au-
gustino in epistola ad Emericum Dona-
tistam / Quicumque vos scismatis
sunt quando et heresim male fe-
cisti perseverando / patres tamen
sacri concilii catholici et fideles in
unitate ecclesie / sic enim indicarunt
isti duo in dicta unde / expo-
suissent fidem orthodoxam romanam
religionem omnem denique ecclesia-
sticum statum periculo subicere et od-
siatis si sit dissolucio prefecte
parata fuisset / et sequitur / Scriptum
est in ista sinodo Constantino-
politana / Cum ledi fides / pote-
stas creencia ubi inutilis
et periculosa despicitur et con-
tra filios fratres qui vitantur
Proposuimus et super patrem vitam
mores potius a patribus vivis de-
gere ut meliorem unitatem consequatur
Si hec dicebat de prima dissolu-
cione a fortiori de secunda / qui
prima dissolucio precessit moni-
torium / Sed monitorium per ipsum
Julianum conclusum precessit secundam
presentem dissolucionem / que ea est
maioris ruine et eversionis fi-
dei orthodoxe romane religionis
etc. / Sed quod propter perseveranciam sit
patres perseverantes virtuosiores
istis Juliano et palomar
apostolus et premissis testatur
petrus 2° pe. 2° / Melius erat
eis viam veritatis non cognoscere
quam post agnitam retrorsum conver-
ti / Et augustinus 21° de civitate dei
peior est desertor fidei et ex
desertore impugnator eius
effectus quam ille qui non deseruit
quam numquam tenuit / ymmo peior
istorum pervicacia quia incorpo-
rati sunt et propter istam impu-

contrarium / contra veritatem fidei
catholicam contra concilium faciunt sunt
alio capite tamquam heretici commu-
nicandi / Paloncz de confessione
libertatis communionis sub utraque specie
Bohemis / et Julianus qui iudi-
catur concedit litteras dispensando
super eodem Hungaris et Polonis
licet postea rescripserit contra et
dicti voluit / Item si dicat aliquis
quod ignorabat decreta Anthi-
ochene et Dertholetane sino-
dorum ubi declaratur et prohibetur
ne detur laicis sub specie vini
etc. / Dicitur quod saltem non ignorabat
decretum constanciensis concilii in 13a se-
ssione eiusdem concilii celebrato
Constancie sabbato 15a Junii
17 anni 15 / et assertores oppositum
tamquam heretici sunt arcendi et gra-
viter puniendi / Fecit insuper
decretum Basiliense super eadem materia in 30a
sessione presidente et concludente
Juliano / 10 / kalendas Januarii / 14
37 / quod consuetudo ecclesie pro lege
est habenda etc. / Si dicat quod non
obligatur decretis conciliorum sed
pape / qui habet potestatem super conciliis
ut isti asserunt / tunc dicitur quod Mar-
tinus in 8a sessione constancie con-
cilii sacro ipso approbante concilio
8 kalendas Marcij anno sui pontificatus
primo fecit bullam super condempnatione
errorum Jo. Wicleph et Jo. Hus
et in fine interrogatoriorum dicitur
sic / Item utrum credat quod consuetudo
communicandi personas laicales sub specie
panis tantum ab ecclesia universali observa-
ta et per sacrum concilium constanciense approba-
ta sit servanda sic quod non liceat
eam reprobare aut sine ecclesie
auctoritate pro libito immutare
et quod dicentes pertinaciter oppositum
premissorum tamquam heretici vel sapientes
heresim sunt arcendi et puniendi / Si
dicatur quod papa istam ignorare non potuit
pretendere ignoranciam quia ipsi in dicta
confessione cogitati allegat ipsam
super auctoritate concilii / Si dicatur quod ut lega-
tus Gabrielis facit hoc contra Gab-
riel deputavit. Episcopum Anthimanum
vicarium generalem suum et post eum
pluribus / qui ordinat Bohemos ad pre-
sbiteratum dando licentiam communicandi lay-
cos sic consueverant fieri tempore Jo. Hus /
Item dedit facultatem Juliano / Iudi-
cate si hic est multiplicatio errorum / Ad
istas litteras non possunt providere domini
administratores ecclesie Pragensis qui
digni laude ordinaverunt quod in ipsa
ecclesia diocesi nullus ordinetur ad sacros
ordines cuiuscumque opinionis nec
fecerunt ordinare malos in ordina-
de bonos / Sed nunc eciam istis litteris
non possunt resistere pugnantes opinioni
de communicando laycos sub utraque specie
Item favore Juliani et illius Anthimani
in ecclesia episcopus olomucensis ordinat iam
indicit sic quod error condempnatus iam
pullulat

Pro 2o primo tamen cum precedentibus. De
ignorancia etc. / Secundum est quod longe plus
fuerunt et sunt homines docti in sacro concilio
quam in temporibus conciliabulis Senensis et Flo-
rentini / Item hoc probat experiencia / Sa-
pientius cuius sufficientes sunt in sciencia universitati
Italica quibus allegat Julianus de ma-
gistris et doctoribus italicis / Item
quemadmodum alie universitates Ala-
mannie et Francie fecerunt declara-
ciones pro veritate sacri concilii Basiliensis
et domini nostri Felicis / Sic et universi-
tates studiorum Italie / utpote Bo-
nonie Florentie / Senensis et non-
nullarum approbantes que isti pro
sacri concilij fecerunt et isti dicunt
ignaros qui iuxta sententiam Augustini

cum eorum simplicitate roe fidei in
celum rapientur. Isti autem cum suis se-
cretis erroneis in infernum demergentur.

Invenerunt autem isti duo novas veri-
tates fidei, sunt docti per ipsos in-
liam? conducte psedendo et palomar
ordinatos cum aliis deputatis depu-
tatis mortuorum quam comparatus i 2da sessione
qui dixistis et Julianus conclusit, fac-
ta quia loquebatur de tua expositione in con-
firmacione ecclesie ageret, que mox ramo-
res sanctorum patrum eadem sancta synodus
pro animarum salute et columnis ecclesie
ordinavit. Et quemadmodum sacrosanctum
generale concilium constanciense infragibiliter et
catholice veritatis declaracione diffi-
nivit in hiis rebus que ad refor-
macionem columnis ecclesie in capite et in
membris pertinent, obediret. Sunt quia
notum sit, quia in sacra generalia concilia
in reductionem super comparatus uti possunt
cum clamorosa insinuacione ut alias
ut ipse stabilizator ecclesie sacro
concilio defferetur. Quo dicat in detas
3 veritates fidei fuisse declaratas
per paucitatem, postea paucitate
dicunt in absencia ambaxiatorum
regum et principum, quia tercia in nobis
requisitum per iudicem fidei quod in de-
putacionibus quod in declaracionem miscu-
erunt dederunt vota sua dantes, et in
declarando non contradicentes. Sit dicitur
primus sunt facti tractatus pro decla-
racionem earum. Sed ubi hec est quod iusti
dicunt nunc de ipsis veritatibus cum
est quod ab omnibus universitatibus appro-
bantur, quomodo ergo in eis est in comparacione
introducere novum modum contra-
dicendi contra canonibus sanctorum patrum, quod
de voluntate non sunt, et antiquas
consuetudines ecclesie que per leges ista de
fines non faciunt et per ei concilia
generalia approbatas et determinatas
quod de eius non habent nimio et per
comparatus sacro approbate concilio, quod de
ipsis quibus dicitur non potest suscitari
de novam heresim per gratia Romanum
pontificem constanciensem et basiliensem condempna-
tas, ponentes sunt isti Johannes Wicle-
phi ac Johannes Hus. Et deus bene
quomodo sustines pastores istos, Julianum
tanta mala qui commisit et pro-
curat in detrimentum fidei tue
et ecclesie sponse tue. Respondet propter
de ignorancia. Dicitur ergo sciens est qua
multa dicitur usu ysidorus dicitur demo-
non in eius fecit dicitur sapiencia post
nunc istorum, sed astucia. Melius eis
fuisset si nati non fuissent. Audias
quid super hoc respondit ille bonus
pater cartusiensis in sua sermone
ad cardinales, sicut etc. quod concordia
precedentis et presentis qui argu-
ebat in sua tractatu de pluribus. Pau-
ces quidem catholice sunt in
concilio sed diuinitus dimittes in
fide dei electione et directione
firmis et constanter persistentes. Alii
abierunt retrorsum confidentes
in vanitate sue scientie olim olim
scientissimi et constantissimi reputati
qui fuerunt ex eis, sed non ex deo.
Ceteri apostatauerunt et in veri-
tate fidei diabolus non permanserunt,
quidem ergo dicitur aliqui promissio-
nibus quidam muneribus. Alii vero
privato pessimo amore sanctorum
temporis allecti et standati
a desiderio suo ceciderunt ille qui
persistunt fideliter et fidei veritatem
et iusticiam catholicorum quia ambitem
quantum in eis erat occultari non
permiserunt. Nobis recedentibus
et quantum poterant coram impossibili
impedientibus tamquam de male
facto culpandi et iudicandi sunt
vindicati a veritate potius recedentes.
Confiteor tibi, deus, deus pater celi
et terre, quia abscondisti simplicia
a sapientibus prudentibus et reve-
lasti ea parvulis.

Concludunt ex predictis non debi-
merentur ut voce hic in depu-
tacionibus sed dicitur eis quod de ....

Quidam est

in omni casu fuit isti quibus anno
Julias et palomar in huius ci-
tatibus inculpat contra ad in-
corporatorum et votorum dationem
quam erant illi quibus a primo concilio
concilii et post plures annos in-
ad incorporatorum ad mittebant
et conventus ad habendum voces quia
alias fuissent incorporati / sed
vergerent pro deo qui affuerunt
in primo concilii que fuit causa
quare ipsum basiliense concilium fu-
it institutum in deputationibus
et non in nationibus quod magis visum
fuerat et tamen fuit adeo quod dum
est fuisset dissolutum ultra da-
causa fuit et quia non habebat
Julianus supposita de nationibus
ad celebrandum concilii / et ut
posset continuare concilium / inmanere
sicut fuit modum deputationum doluit
Sed sunt aliqui qui de iure
vel consuetudine concilii non tenentur
interesse in conciliis generalibus
et fiat quod quare illos admittunt
respondetur quod sic intelligit Ju-
lianus / cum legantur acta concilii
et regule ordinate per Julianum
non prohibet sed quod Julianus
et in eo / licet non deum et alii
liores sit isti quam illi qui in primo
admittebant in primo concilii
Sed tamen eius presumptio Julianus
ipse credit quod de iure non sit
inculpandus / sed quod ipse possit
alios inculpare / Sed solet
dici de voce habentibus quod pluri-
ores / debent ergo habere vocem
quia non contradicit non habent vocem

Sed quia illi qui possunt habere
vocem in concilio possunt mori
sic vicecausa dedit et est / Ideo
sunt casus dici qui isti admittuntur
qui possunt habere vocem in concilio

Sicut isti qui admissi fuerunt / Unde
actuum 1º dicitur quod de Mathia in electione
sua ad apostolatum quod convenit
turba 120 hominum cum apostoli non erant
nisi 11 / et discipuli 72 / Et actuum 6º /
quando fuerunt electi / 7 viri qui ministra-
rent mensis convocaverunt 12 omnem multi-
tudinem discipulorum et dixerunt considerate
nos etc. / Et placuit sermo omni
multitudini et elegerunt stephanum
etc. et septem / hos statuerunt ante conspectum
apostolorum / Item actuum 15º / placuit a-
postolis et senioribus cum omni ecclesia
dei eligere viros quod barnabas et
paulus ascenderunt Jerusalem ad apostolos
et presbiteros et fuerunt suscepti ab
apostolis et senioribus et a tota ecclesia
et prima facta questio quod Jacobus plac-
it cum ecclesie / et in epistola dicitur apostoli
et seniores fratres / Et in iiiiº libro historie
scolastice dicitur de electione simeonis
post mortem Jacobi apostolos ceterosque
dominum discipulos qui ad illud tempus
relicti erant in unum convenisse simul
cum hiis qui propinqui fuerunt carne
domini dicebantur et habuisse consilium
commune quem oporteret dignum suc-
cessorem Jacobi iudicari omnesque
uno consilio simeonem filium cleophe
elegisse / Ratione in libro conciliorum
ysidori de ordine celebrandi concilia
dicitur / convenientes omnes episcopi intro-
ierunt et pro ordinatione sue
tempore residebunt / post vocentur
presbiteri quos causa probaverit inferre
post hos ingrediantur diacones
probabiles et sic deducuntur etc. / quia
successive celebrata / in tractatu
de voce habentibus in concilio / Sed
quando in concilio constantiensi facta
est Ratione in libris convocatoriis illorum
qui erant de obediencia petri de luna
ad ipsum concilium qui fuerunt date con-
stancie anno domini 1416 / Jamis 3º
Januarii dicitur / dispensacione divina

Epi presbiteri diaconi cardinales
patriarche archiepiscopi et prelati ac ce-
teri in consistorio provincie magnitudine
in xpi nomine congregati / Et in urbe
di / Nos oratores procuratores re-
gnorum nos omnes prelatos et ce-
teros duos duos / Et sic illis congrega-
tis prius acceptabant renunciacionem
et eodem modo fuit secundo unio

Sed secundo loco hunc textum predictis impu-
gnat de non adhesione et concilij obe-
dientia / hic dicunt duo / primum quod omnes
reges et principes adherent gabri-
eli et suis conciliabulis / 2m quod nullus
obedit concilio nunc dum modo felici in
modo totaliter fuit concilium dissolutum etc.

Quantum ad primum de gabriele non
est verum sic generaliter sicut ponitur / nec
quo ad eum nec quo ad sua quesi-
ta / Non quo ad eum quia et si re-
ges et principes tenebant suos o-
ratores basilee in concilio ita tene-
bant in curia primus tunc eugenij
et propter recessum oratorum suorum a con-
cilio non recesserunt nunc a sua cura
et loquor de illis qui tenebant in cu-
ria sua / non omnes tenebant
et dico tunc a sua curia / quia post-
ea recesserunt oratores Regis hispa-
nie et omnes subditi sui a / 16a
die Augusti / 1443 / eodem modo / et illi
de francia se retraxerunt ad partem
extra civitatem / Non obediebat
exterius Rex Aragonum licet modo
obediat quia confirmavit sibi Regnum
Neapolis et titulos dedit Regni
Jerusalem Hungarie Croacie Dalma-
tie etc. propter pecuniam hunc domini
Regis obedientiam habuisset dominus felix
si voluisset eadem facere sed absit
et propter istud Rege iam non habet obedientiam
Regis francie Renati etc. Quia
confirmando gabriel illi Regnum

confirmavit Renato Sororio Regis
francie / Et obediebat sibi illi
de francia in hiis que concedunt
pragmatica sanctione Regia contra
decreta sacri concilij basiliensis / Non
obedivit nec obedierunt post de-
positionem Rex Romanorum nec electores
sacri Imperij / Non natio Ger-
manica que stat neutralitate
Non obedit sibi Rex polonie quia
de anno 1441 / mandavit in suo
Regno nullus libros ipsius contra obe-
dire / Non obediebat dux me-
diolani sed neque nunc obedit et
sic ipse tunc obediebat communitates
ytalice / nunc ex quo fecit concor-
diam cum dicto Rege Aragonum
nec ipse dux mediolani nec ipse
civitates s. Veneti Florentini
Senenses Januenses bononienses et
Communes ecclesie cum ipso duce
mediolani Marchio montis
ferrati confederati iam propter dictam
pacem Regis Aragonum non obe-
diunt sibi / Non obedivit Rex
dacie et Scotorum et allegarunt
francia sicut supra ex quo prag-
matica sanctio fuit scripta non
permittitur ducatur in curia alique
cause nec per appellationem juxta
tenorem decreti concilij bas. de
causis sic de Castella / nec post
revocationem constitucionum aliqua
fuit admissa in dictis Regnis
Jam nunc erat de curie Arago-
num in dominiis suis nescio nunc
post initam pacem / Non obedit
sibi aliqua universitas studiorum
quia omnes detinuerunt pro domino
felice Jam nunc obedierunt
suis questiculis imo post recessum
omnes Reges et principes infor-
mari per suos oratores reputabant
reputaverunt illa nunc et nunc
dant suis procuratoribus que erat

in dicta pretensa sua allatione
cum fecissent in aliquo actu subtractionis
generalis concilii / quia aliter confessi fuis-
sent esse duo generalissima concilia
vel sic moriat in suis intelligencijs
intellexissent questionibus et cogitacioni-
bus quas impugnabat sub nomine
generalis concilii / Et sic etiam si obedirent
Gabrieli contradictores fieret suorum
premissarum concordatarum intelligencia-
rum ut infra dicetur de ipsis intel-
ligencijs / Ista manifesta sunt et stat
in facto / Credo constat eis auditori /
Morinus inducunt quod dicunt quod illi
obediunt concilio et quod habent concilium
dissolutum / Quod omnes asserunt sacrum
concilium non dissolutum sed adhuc
continuatum sive licet continuationis
et in omnibus que concernunt concilia
negocia habent recursum ad ipsum
sacrum concilium ut patet de tota
Alamania que licet staret neu-
tralitate erat quantum ad ipsum
dominum nostrum felicem et ipsum Gabri-
elem sed non ad ipsum concilium / ymo
ad omnia que concernunt fidem ecclesie
recurrerunt et recurrunt ad sacrum con-
cilium / et iam sunt duo anni quod
voluit exire neutralitate quia
oportet de necessitate salutis confiteri
et habere supremum tribunal in terris
et in suis protestacionibus et intel-
ligencijs ipsi Reges et principes
semper nominant sacrum concilium ut patet
infra / Sed ut evidenter constet de
iniquitate et malicia istorum
Juliani et Panormitani / Considerandum
est quod concilium ultra communiter conce-
pit in salvo conductu principis
sub cuius dominio terra est et aliorum
conductorum / Sic habuit ipse Julianus
salvum conductum imperiale a Sigis-
mundo et ab electoribus / Sigismundo
Reges recusabat concilium disso-

lutum / ut isti dicunt quod ipse contra / dissol-
vit quare Albertus dedit suum salvum
conductum Sigismundi / Item mortuo
Alberto post deposicionem et electionem domini
Felicis Fredericus rex Romanorum dedit
sic salvum conductum et addidit ista
verba / Dum enim patres sacri concilii Basiliensis
se separarent nobis auctoritas ecclesie reperiret
Item ipse etiam quare fecit pragmaticam
sanctionem pro defensione omnium incorpo-
ratorum beneficiorum bonorum rerum suorum
recipiens in sua salva imperiali custo-
dia ut patet legenti eam que fuit facta
in dieta Frankfordiensi approbat electo-
ribus et alijs principibus ac tota con-
gregacione / 14 Julij anno domini / 1442 /
Regni sui anno 3° / Ista nunc videtur
contra / et si vellet dissolvere concilium
non oportet non reddere salvum conductum
vel si Gabriel misisset aliquos incor-
poratos non sint ibi pauci ut isti
dicunt et nullus conditionis viciosi et
ignari facilius fuisset dissolutum quia
a duabus partibus / in centesima parte
exposicionem quam fecit non exposuisset /
et adhuc posset facere si decem proi-
beret / Sed attendatis ad iniquitatem
eorum narrat quod ille doctor
in presencia Regis Francie legit illas
questiones / nolo / tacet reliquum scilicet
quod per Gabrielem tunc sugerendum fu-
[illegible] missis et dedit Regi Francie
unum pulcherrimum librum de auctoritate
concilij / ubi erant dicte conclusiones et veritates
probates / Illarum Rex accepit posuit
super lecto / quod idem doctor dicebat
dictas per eas tacet quod dux tunc
nolebat respondere cum Rex imposuit
silencium / At ille continuavit et sine
facto voluit idem tunc respondere
Rex non permisit / Cogitavit doctor
ista sic fieri a Rege in favorem sui
... supplicavit Regi legeret illos
libellos eius tenoris / Accepit Rex
libellum pulcherrime ornatum et non

toto ornamento mandavit proici ad
ignem et hustum fuit. Dolebat doctor
tunc rex vadatur quia dominus cancellarius francie
numquam accepit informaciones contra
fidei sed expellit. Ista tacet ipi-
de dicta francie quam allegat me-
mini. Dicta illa erat super obedien-
cia danda domino felici et fuit prorogata
quod erat contradata per oratores
regum et principum

Unde de domino meo felice non est mi-
randum si reges et principes non
obediat, cum depositionem potestati fuit
quod ante quod si procederet ad deposicionem Eugenii
et ad electionem non obedirent eligendo
sed different obedienciam donec palam
concilium fuisset declaratum sic petebat
concilium si non obediat, ergo non est contra
negocium contra Rome / 1. q. 160 / quod dicitur
fuit unctus in regem fuit verus rex
tamen non obediebat ei quidam Saul vixit
ergo Absit dicat reges et principes
contra hanc potestatem super concilio sed dicunt
contrarium

Ad probandum illa que remisi protestaci-
onibus et intelligenciis oratorum regum
et principum sciendum quod de anno 1439
post conclusionem veritatis fidei ora-
tores regum francie castelle ducis
mediolani descenderunt de basilea
ad maguntiam ubi fuerunt vocati
per albertum et electores imperii et
ubi convenerunt multi principes et prelati
de alamania et ad providendum turba-
cioni ecclesie catholice convenerunt et concor-
daverunt in certam intelligenciam cum pro-
missionibus et sigillis in instrumento
publico per notarios publicos confecto
inscriptis ~~inpositis~~ et affixis. Et venerunt ba-
sileam domini lubicensis cum certis nobilibus
pro parte alberti regis romanorum
et multi doctores tam pro parte elec-
torum quam aliorum principum et prelatorum
de alamania vel bene 23 / Ambas-
xiatores et oratores. Quo tempore
erat basilee dominus sancte crucis legatus
tunc ipsius Eugenii cum quo
convenerunt vocati .1. ambaxia-
toribus regis aragonum ac uno
corpore oratorum navarre. omnes R.
sic convenerunt in illa intelligencia
conclusa maguntie. Deinde peti-
erunt audienciam / et fuit pridie
generalis congregacio specialiter propter
eos. Ipsi successive produxerunt
2 cedulas sed in ista prima quasi
concordes fuerunt duo. Primo post
certam collationem per ordinem porrecta
per dominum lubicensem. Acceptam et
commissam uni doctorum suorum
produxerunt duas cedulas. Quarum
prima erat narrativa multorum
laborum adhibitorum et prestita-
torum pro negociis ecclesie in
multis dictis in eadem cedula no-
minatis et specificatis. Et in fine
continebatur quod tunc conclusive ma-
guntie convenientes comperierat
certam viam certos modos quibus
extimabat dare pacem ecclesie
dei. Que viam de certo ordina-
cionem intimari debebant. Item
sacro concilio quam domino tunc Eugenio
ad quem iam miserant certos ora-
tores ad notificandum predicta sic
et ipsi notificabant sacro concilio
Secunda erat continentia. Decretorum more
et continebat .1. articulos quorum
tenor talis est / in sententia

patres non dicunt vagabundos et
licet ad tollendum suborta
dissidium inter sanctissimum dominum nostrum
Eugenium et patres sacri con-
cilii / suo comodo sacri concilii. Re-
ges et principes dudum suos
fideles exposuissent labores cer-
tam in dicta maguntiana
tamen deliberatione prehabita
non nulla presentibus anotamus

capitula que tamen apud prefatum
sacri basiliensis concilii / Nota / quod
apud ipsum d. n. summum pontifice-
rem iam non diu erat depositus
offenda pro bono pacis et con-
cordie consiliumque eorum tenor
sequitur
Sacri concilii basiliensis / Nos cum ten-
tare fuit Eugenius dissolvisse
ita loca in Germania videlicet Arge-
tinam Ratisponam Maguntiam
nominet et eligat pro sui translacione
quo non habet per dissoluto vel yem[illegible]
concilii celebracionem in aliquo cor-
undem locorum duo ipse et grecis
accomodo et cercius in ubi [illegible]
dis conspiquendis et tuendis et
declarabit etc. / quia nominatim facta
invictissimus Romanorum rex et
karissimus rex Francorum etc.
curabunt intimare domino nostro
presertim uno imperatori et patriarche
Constantinopolitano presentis grecis
ista videlicet quod in quecunque locorum
predictorum duobus vel ipsa sint et
greci aut greci tamen consenserint et
ad que ipsi greci personaliter pervene-
rint causa tractatus unionis
quod ipsum sacrum concilium basiliense se
illuc transferet per yem[illegible] concilii ce-
lebracionem / Creabant in ullum
sunt locorum prefatorum sufficientibus
ut prefertur / tunc si d. papa ad aliquod
locorum eorundem concesserit venire
personaliter / quod sacrum bas. concilium
omnius illuc se transferet / Si istud
capitulum alterum legatur constabit
quod reges et principes non appro-
bant falsificatum decretum de
Ferraria venit etc.
Item si vel greci aut papa in aliquem
locorum predictorum personaliter venire
distulerit incontinenti sacrum concilium bas.
concilium se transferet libere ad aliquem
predictorum locorum in quem voluerit

in tempus etc. / Salvo tamen quod accessisset
ad locum aliud ad quem greci vel papa per-
sonaliter in tempus quod sequitur advenerit / no-
minatim assensu ipse dicant concilii celebrari
Cum quidem d. papa imperator et pa-
triarcha / infra unum mensem a die sibi facte
intimacionis habeant per vel dimissum in
aliquem locorum prefatorum per bullas et litteras
ydoneas consentire expresse / cessantibus
processibus comminationibus censuris et pro-
tecionibus / nota glosas et que sapiuntur
et alia quantumque sub nomine generalis
vel yemen concilii secuta forsan / aut
in antea abinde forsan sequentur / et
sequitur / quod pro eorum fuit sacro concilio
insinuatio de consensu ipse et grecorum
sacrum concilium infra .ij. diebus habeat de-
clarare illud locum et idem se solus
papa vel soli greci in aliquem locorum
predictorum venire concesserint et consensus
huiusmodi fuit sacro concilio intimatus
Item si aliquibus locorum predictorum
propter guerram pestem aut famem fact
incomodius pro premissis alia locorum
nominatorum proximiorum succedat eo-
dem modo ubi loco ex causis premissis ut
prefertur incomodato locum habeat
promissio estatum concilii que super
hec in simili casu emanavit / nota
quod non improbat sed approbat decretum
predictus / quod isti actores nituntur
annichilare / et sequitur / Ita tamen quod
si fama currente dictum aliquis locorum
prefatorum an huiusmodi concilii inchoacionem
factus incomodus sacrum concilium ba-
siliense ad aliud locum tamquam como-
dum se transferre habeat ut prefertur / Si
vero post huiusmodi inchoacionem incomo-
decur locus huiusmodi ipsum tunc ibi incho-
atum concilium sibi providebit / non dicit
papa / sed concilium
Ad quecunque loca predictorum ~~gre~~
papa per se vel suum legatum vel lega-
tos et ipsi greci infra .3. menses a die
consensus per eos vel eorum alterum prestiti
ut premittitur / et sacrum bas. concilium infra duos

menses a die intimationis huiusmodi computandos
proxime vel contrario facto basiliensis concilio
facte in huiusmodi loco omnino venerit
non venerint concilium puta propter guerrarum
presencias vel generale impedimentum absque vel
ab ipso recedens censeatur et existat
stabile et firmum et propterea sui consensu
non solubile / Nota approbatorem &c. / hic
6 Ex quo patet ex predictis satis colligitur
quod si vel d. n. papa non concilium dum
proferretur in aliquem predictorum locorum con-
senciendo vel alias per tempus predictum
non fuerit consensus eorum ipsi facto concilio
intimatus / Nichilominus facere basiliensis
concilium aliquem locorum predictorum habeat
acceptare / quo ad celebracionem concilii
non requiritur consensus pape / sed quod infra duos
menses eo transferre ita quod omnino post
lapsum 6 mensium et 17 dierum a
die nominacionis et electionis locorum
predictorum facere generale concilium in aliquo
eorumdem locorum celebrare propter
consensum pape
Post tenorem predictorum capitulorum constat
concilia allegata que sunt et qualiter in-
tencio regum et principum / Sed
quod ferunt ipsi oratores regum
et principum in hac congregacione sunt
quod post lecturam dictarum duarum cedu-
larum oretenus pecierunt hic de-
putatos quibus nomine facti concilii
volebat aliqua alia super ipsos
esse concordata contractare et notificare
Una dierum in sancti die ipsis pre-
sentibus notariis et consencientibus
sunt dati deputati pro deputa-
cionibus quibus in prima questione
et in domo capitulari dede-
runt 3as cedulas continentes con-
capta quorum tenor sequitur
Sequuntur capta intelligencie concor-
date inter oratores regum et
principum extracta a publico inde
instrumento &c. /
Concius prelata nobis quibus super
quod de quacumque questione iuris vel
facti exorta inter ipsum basiliense
concilium et d. n. papam Eugenium aut
forte in antea orita potest ipsum
ibi concilium sive venerit sive generale
existat absque aliquo quorumque im-
pedimento aut importuna de-
mentibus interposicione libere co-
gnoscere / et eius sinodaliter terminare
seu diffinire dato operam apud
reges et principes quod quicquid ut
proferretur determinatum diffinitum et
ordinatum fuit in ipso ibi concilio
generali vel venerint ab ipsis accep-
tabitur et inviolabiliter observa-
bitur quodque id ipsum in regnis
et dominiis suis illibate cu-
stodietur
Circa tenorem huius capituli at-
tendendum in verbis / De qua-
cumque questione iuris vel facti / non
dicit fidei / non dicit pro ex-
tirpacione scismatis / vel generalis
reformacionis ecclesie in capite et
in membris / vel collectione vel di-
stribucione / sic subtilizat palo-
mar / Item super verbo sive aliquo
quocumque impedimento &c. / quoniam
facere concilium fuit per ipsum tunc
Eugenium impeditum et inter-
ceptum / Item super verbo sinodaliter
terminare et diffinire / non dicit ipsi
quod concilium est super papam &c. ubi sit
pars erit iudex contra dictam / exor-
ta inter ipsum concilium basiliense et d. n.
papam &c.
Tenorem cum isti Julianus et pa-
lomar asserunt concilium
Et aut optatus consequatur finis re-
sistit alternationem et sequitur 2
si quod absit d. n. summus pontifex
aut ipsum facere concilium infra tempus pre-
dictum s. 6 mensium et 17 dierum
contra penas sentencias et censu-
ras &c. contra se invicem / sic fecit

incorporatos sive aut eis ad
herentes resistunt seu alios quoslibet
occasione huiusmodi dissidiorum fulmina
uit quotulerit decreuit aut quomodolibet
innouauit / sit concilium deponere
2 electionem / Et quoque fuit in con
tinuacione conciliorum et hinc
inde multarum declaratione scismati
corum etc. / quod illi aut ille in
regnis et dominijs quorumcumque do
minorum inibi non suscipientur
Nota / aut aliqualiter accepta
buntur et hec donec quod in omnibus
sit tenendum sunt quoque ipsum ibi co
cilium declaratum diffinitum seu or
dinatum / Adhuc / huiusmodi concili
um fuit / Si ergo Reges et princi
pes sint vel isti impugnatores
assunt / quod dicunt hijs premissis da
tum operam quod huiusmodi diffinitioni
declarationi et ordinacioni omni
no adquiescatur / Et sic adhuc
laborat adhuc hodie ipsi Re
ges et principes scilicet vt teneant co
cilium indubitatum et translatum
nunc concilij basiliensis aucte ipsa
secundum hunc concilium eis datum
per nominem et numine fien
da / Nunc directius et protesta
mur nobis quibus super quod processus
edicta, mandata censuras seu ~~se~~
~~ntencias~~ quorum effectum hinc
inde et quod eosdem aut subdi
yq° tos suos quos / Nota hic inde
Nota quomodo / quod vbi omnia sit
digna nota / fulminandas et
fulminandas vel fulminanda re
cipi acceptabunt aut illis aliqualiter
assencient / quod non obediunt / da
do operam quod prefati dominum nostrum in
omnibus premissis suos suos omnino
in suspenso teneant usque ad super
dei veniri aut generalis concilij di
scussione / Ista suspensio non intel
ligitur de concilio basiliensis quia sequitur
Ita tamen quod decretis sacri concilij

basiliensis per prelatos duos nunc aut
eorum duorum nunc nomine quidem ac
ceptatis seu acceptandis aut processibus
eorundem occasione emanatis aut ema
nandis nullatenus derogetur / Postea
clarissime ipsos Julianum et palomar
mentitur /
Quarta etc. / permittunt mittere prelatos 4
et viros ~~[illegible]~~ [liueratos] devotos reli
giosos et qualitercumque omnes qui de iure
et consuetudine ad concilia generalia vocari co
nsueuerunt vtque in ibi tractandis consultos

Et ne passim et indistincte omnes in 5
eodem concilio recipiant / Si illi dubitat
qui habiles sunt sint sua moribus
et etate / Sic est ita modicum precedenti
in eodem concilio in sui ibi exordio
aliqua insurgat difficultas sive inter
pretes ibi congregatos dignitates preceteris
absentibus etc. / precedat etc. in concilio
basiliensi in actibus conciliaribus / Preterea
aut aduenientibus omnino super huiusmodi
modis precedendi locum habeat prouisio
que in decreto compactatorum sub
eisdem continetur / Nota si approbant
hic vocatione ipse facta de concilio
Nota si reprobant decretum falsi
ficatum / Nota si volunt sic et sunt
compactata inter concilium basiliensis et ipsos
grecos / Nota si existit Julianus
et palomar sunt mediatores
In 6o. permittunt dare operam quod 6
peracie indulgenciarum quitantur
ad illud ipsum presentem que concessa
sunt / In 10 permittunt dare con 7
silium salum conductum in forma per
omnes reges et principes quos
decet /
Nouissimo vero etc. / Si contingat quod 8
hos auctat vestram scilicet d. n. personam
sive preces sacri concilij basiliensis / aut
utrorumque supremos anotare / anisciunt

et requisicionibus tam justis et
racionabilibus assentire / omittatque
in omnem eventum ad aliquem tunc
locorum pro celebrando concilio
sive generali consilio condescendere igitur
sic fecit tunc Eugenius / Unde nostri
reges et principes spem dabunt
ad effectum quod illi peccatores desistendo
aut contrario illius qui voluit dis-
sidio consenserit aut consentiunt orrorem
adherere / interim differunt / non dicat
obediat Gabrieli qui noluit
condescendere / Et nichilominus etc. / Si op-
rex Romanorum cum aliis providebit
de remedio opportuno utens officio
advocatus etc.

Protestantur et faciunt protestaciones
quod per hec capitula non intendunt
in per hec sedis apostolice aut generalium conciliorum
sedis apostolice aut generalium conciliorum
auctoritatibus honoribus seu reverenciis
in aliquo derogare seu aliquid jus
de novo dominis suis adquirere quia
hec faciunt pro pace et vitando
scismate imminente /

Decimum habuit colloquium cum de-
putatis sacri concilii ipsius concilii de-
putacioni ipsius oratoribus inte-
ressentibus et vocatis / erat
contenti de predictis certis condicionibus
observatis pro auctoritate conciliorum et
que eciam approbantur ab ipsis orato-
ribus / Et addito quod eo quod in illo ca-
pitulo 2° cedule / unde frustra no-
minatio fienda per sacrum concilium de aliquo
loco peccatore / Quia nichilominus dominus
tunc Eugenius possit aliud nominare
ad quem sacrum concilium se transfer-
ret 10 / Dixerunt quod ipsa vel concilium pro-
nominaret et sacrum concilium se transfer-
ret illuc / Si autem sacrum concilium
nominaret 1° / ipsa non acceptaret illud
et nominaret aliud / ad quem concilium
se transferre haberet / et nunc preter

sacri concilii favorabiliter in illo tem-
taret immo incurreret ingra-
titudinem illius loci quod propter non no-
minatorum et visum fuit justum ipsis
oratoribus / sed dicebat non habere
potestatem nec commissionem nec volun-
tatem aliorum qui predicta capitula
cum eisdem concordaverunt / Consen-
tamus igitur hanc cedulam continen-
tem protestatorem per humilem et
supplicatorem afferentes insuper
non desistere a laboribus inceptis
Gabriel autem tunc totaliter refu-
tavit huius conmalo quia dice-
batur congregacionibus Francorum et
Florencie etc. / hiis omnibus sacrum concilium
facit vocem incipientem / Audiat
contra karitas / De dato 13° die
junij 1439 / Et sic similiter fa-
ctum est de copia peticionis regis
Romanorum expedito de anno 14-
32 / cui concilium condescendit per re-
sponsionem bullatam de dato / 20
nonas octobris 1432 incipit
peticionem vestram / et quam peticionem
Federici etc. ipse Gabriel nedum refu-
tavit sed reprobavit immo et ipsum
regem et ipsos electores
ut patet in vive sua dato Florencie
10 / decembris / 1432 / que incipit
desiderium etc. de 3° prius similiter
hoc igitur pilliam et palomar
nequiciam et iniquitatem spiritu
prophetico previdens David nomine
sacri concilii bas orabat ad deum
dicens / Eripe me domine ab homine
malo Johanne Palomar a domino
nomine etc. de viro iniquo Juliano
eripe me / Qui cogitaverunt
iniquitates in corde suo tota
die constituebant prelia / Acuerunt
labia sua sicut serpentes venenum
aspidum sub labiis eorum / Disperde
illos in virtute tua / et depone
eos protector meus domine

Sed aliquis forte me teme-
rarium iudicabit ex hiis que
dixi / Ego vero palladius respo-
deo illi sicut dicit hylarius in
tractatu de synodis que fecit contra
Constancium imperatorem hereticum
libro 1º sic incipiente / Tempus
est loquendi quia iam preteriit tempus
tacendi / Christus expectetur quia
obtinuit antichristus / Clamet pasto-
res quia mercenarii fugerunt
ponamus animas pro ovibus quia
fures introierunt / Iam dyabolus
ut leo circuit querens quem devo-
ret / Facte diffidencie signum
est non modestie / Ego vero indignis
enim pericli est semper tacuisse quam
numquam / Et sequitur / Non est istud
temeritas sed fides non inconsidera-
cio sed racio / non furor sed fiducia
proclamo tibi Constanti / et
ego tibi Iuliane / ait hylarius /
quod Neroni locutus fuissem si vi-
xisset / quod ex me decius et ma-
ximianus imperatores audirent
contra deum pugnas / contra
ecclesiam sevis sanctos persequeris / pre-
dicatores christi odis / religionem
tollis / Tirannus non iam humanorum
sed divinorum christianum testimonium
sed christi ut nominis hostis es
Antichristi precursor et archanorum
misteria eius operaris / Confi-
dis de fide contra fidem vivens
doctor a prophanis es / indoctos
apis / preceptor tuos ad errorem
educis / dispositionis quocumque facis
et acti statuis fidem ad impieta-
tem compellis / Non suscepit
mediacionem veritas / nec patitur re-
ligio impietatem / christianum te
loquens / sed iam non sis ipse te-
stabis / nec confessioni tue gesta
conveniunt / hec hylarius ubi supra
Vobis autem patres honorandissimi ita
remitto pro avisamento eorum que
sunt in facto si que sint / corrigenda
limanda et emendanda / Sacerdotes
ad vos veri viri Marcus bonifilii
theologie et Iohannes de balkamotz de-
cretorum doctores ipsius sacri gene-
ralis concilii et oratores de partibus omnibus
sunt / et vos hec litteras seu epistolas et tractatibus
allegatis communicatum et melius
explicatum / Ego et presentes in predictis
obsecro vos ut hanc tetralogiam ?in-
liam et palomar aborreatis / ut
omnes dicatis / Obsecro vos
ut ipsum omnes dicatis / ne sint
eorum fugate dogmata / ne sint
in vobis scismata / ut sic ambu-
lemus omnes unanimes in domo
domini sed ecclesia militanti sic per graciam
et triumphanti per gloriam Amen

In nomine domini nostri ihesu xpi qui est via veritas et vita et fructus vite

Reuerendissimo in xpo patri domino Sbigneo Epo Cracouien Alme vniuersitatis
studij Cracouien Cancellario dignissimo Rector Doctores et magistri vniuersitatis
eiusdem Deuotas in domino oraciones. Deliberantibus nobis quid super instanti requi-
sicione Clarissimorum virorum videlicet magistri Domsily sacre pagine Stanislai
de Sobnyow ppti tridey et Cantoris Cracouien in artibus liberalibus magistrorum
Derslai de Borzimow decretorum doctoris Archidiaconi Cracouien et nobilis
Wilhelmi de Barma sacrosancte generalis synodi Basilien in spiritu sancto
legitime congregate vniuersalem ecclesiam representantis et sanctissimi domini Felicis
pape quinti oratorum et nunciorum per organum dicti magistri Marci facta responsu-
rimus vim illud propheticum Errauerunt ab utero locuti sunt falsa In primis
nostre consideracioni occurrit Et quid est secundum doctores duobus modis exponitur
aliquos errare ab utero sancte matris ecclesie que sola ~~gemitas~~ [genitos] regenerat ad vi-
tam et ita demum prolabi ad falsa, aut quia nec concipiuntur in utero eius,
nec nascuntur ex eo per fidei suscepcionem, aut si fidei sacramentum susceperunt scele-
stis tamen operibus degeneres effecti ab vnitate ipsius diuiduntur. Quemadmodum
enim carnalis ~~mr~~ [mater] in carnali sobole certas vicissitudines obseruat et tempora
Cum puer primo in utero nascitur et alitur demum in lucem hac vite presentis
emissus, matris manibus ut crescat gestatur ut tandem ablactatus ad mensam
patris accedat, solidiore nutriendus cibo. In hunc quoque morem quos sancta
educat ecclesia prius quasi in eius utero concipiuntur dum rudimenta fidei christiane
suscipiunt in cathecismo et exorcismo Et demum per baptismum et aliorum
sacramentorum percepcionem, quasi ad lucem iam in eis formata virtute generantur
tandem quasi manibus baiulantur ecclesie et lacte nutriuntur dum simpliciori
et faciliori doctrina imbuuntur, donec a lacte simplicis sensus abstracti acce-
dunt ad mensam patris, ut sic valido et grandium cibo vescantur, pane videlicet
angelorum ex quo siquis manducauerit viuet in eternum. Erudiantur que cibo sane
doctrine ne oberrare videantur ab utero matris sue et ad falsa prolabi deser-
to tramite veritatis, que iuxta sentenciam beati Gregorii in moralibus et ponitur rba
2 & q 1 Quia de sola katholica ecclesia conspicitur, ideo merito falsa loqui dicitur quisquis
qui ab eius utero errat et alienatur Et nedum errare quis ab utero
falsa loquendo dicitur, sed et ubi necessitatis emergit articulus in quo fidem
expresse confiteri oporteat si [agitur] quecunque veritas ipsa silencio ottoe cum in erro-
rem qui erudiri ~~poterant~~ [poterunt] pertrahuntur Unde Gregorius in libro sui pastoralis Sicut
incauta locucio in errorem pertrahit ita indiscretum silencium eos qui
erudiri poterant in errore derelinquit Veritas quippe pretermitti non dicitur
quando aliqua res vera tacetur sed quando veritati illius iudicium preiudicium generatur
quod quidem accidere potest vel ex doctrina contraria vel ex aliorum taciturnitate inquit
beatus Thomas in scripto quarti dist xxxviij in solucione articuli 2 questionis
illius vtrum veritas propter scandala ~~sit~~ [sit] dimittenda Vtroque enim casu ipsi
veritati derogatur et insipientes et debiles scandalizantur quorum utrumque
in morte edificat ad gehennam Ne igitur pater reuerendissime requisicionem a
nobis factam pretermittere videamur silencio sic quod errare ab utero quod ab-
sit matris ecclesie, cum parati esse debemus racionem reddere omni poscenti de ea que
in nobis est fide Censuimus postulantibus morem gerere ut edificacionis
professe veritatem contra auctoritatem vniuersalis ecclesie et Concilii generalis ipsam representantis

quasi

sacramentorum

katholica

repntantis et electorum nomine summi pontificis presente quanti ut appareat quid et
nos ipsi de hiis sentire videamur. quantus immixti inobliquabili fundamento | stabili et
quid de consequentibus sentiendum sit cunctis in ipsum dominum credentibus liquida
ratione ostendamus Sed antequam descendamus mare in navibus facientes operationem in aquis multis de navicula per invocandus est nobis primo pater omnium | loquendi
qui ipsam ecclesiam de qua nobis oritur filio suo per incarnationis misterium copulavit invocandus est nobis et christus dominus sponsus eius qui semper usque ad
fine seculi polliceatur esse se mansurum Invocandus est et ipse spiritus sanctus qui
ipsam docet omnem veritatem quantus ipso inspirante non aliud quam ut ipse efflagitat ex scripturis sanctis hiis ipsis rebus de quibus agetur est verum testimonium proferamus
Ut autem distinctius determinatius ve prosequamur propositum, cum de ecclesia
nunc est nobis sermo hendus opus est distinguere ecclesiam in membra et in
partes suas que a sanctis posite sunt et distincte Sed cum hec divisio ecclesie
apud tractatores catholicos notissima est censuimus pro compendio dimittere Non est itaque nobis sermo habendus de ecclesia materiali de qua dicebat
propheta In ecclesiis benedicam te domine Et i. Cor. xi. Nunquid non habetis domos
ad manducandum aut ecclesiam dei contempnitis, sed potius de spirituali non
malignantium. De qua scriptum est Odivi ecclesiam malignantium que corpus
est sathane, et ipse eius caput iuxta sententiam Gregorii li. xix moralium ca. vi Quam
beatus Augustinus in processu libri de civitate dei vocat civitatem mundi Sed
de ecclesia spirituali fidelium que est domus dei de qua dictum est ore prophetico
Domine dilexi decorem domus tue et non potius sed de ecclesia videlicet non quod
de ecclesia predestinatorum que est multitudo omnium salvatorum et salvandorum
de qua dicit beatus Augustinus super Jo. Que autem peperit Abel Noe et Enoch et
Habraam ipsa peperit et Moysen et prophetas tempore posteriores ante adventum
domini et que istos ipsa et apostolos et martires et omnes bonos christianos Omnes enim
peperit qui diversis temporibus nati apparuit sed societate unius populi continentur
et eiusdem civitatis cives labores huius peregrinacionis experti sunt et quidam
eorum nunc experiuntur et usque in finem ceteri experientur ponitur in xxx q. iii. /recurrat Sed de ecclesia videlicet militante via vel repntativa vera ecclesia
que est congregatio omnium christianorum continens in se omnes fideles bonos et
malos que virginibus prudentibus et fatuis comparatur, et sagene misse in
mare, et hec est multitudo omnium baptizatorum credulitatem fidei habentium et communionem in sacramentis, cuius ecclesie confessio in simbolo continetur
ibi sanctam ecclesiam katholicam Repntativa vero que est vel esse solet
in concilio generali in spiritu sancto legittime congregato ipsam representante
Sed cum non sit propositi hec disserere antequam ad alia procedatur inquirendum est de essencia ecclesie spiritualis militantis quid sit ut facilior sit ad dicenda | ad dicenda
processus Est igitur corpus misticum organicum fide christi animatum corpus
ponitur pro genere additur organicum. i. habens organa, quia secundum Apostolum
sicut in vero corpore naturali multa membra habentur omnia autem membra non | uno
eundem actum habent Ita multi sumus unum corpus in christo, singuli autem
alter alterius membra Et sicut unum membrum servit sibi et toti corpori Sic
in ecclesia militante diversi in diversis statibus et officiis sibi et aliis in
ecclesia subministrant Additur Misticum quia secundum Apostolum sicut corpus
unum est et multa membra habet, omnia autem membra corporis cum sint
multa unum corpus sunt Ita et omnes nos qui in christo baptismati sumus
unum corpus constituimus ecclesie i. Cor. xii. Additur fide christi animatum quia sicut

481

qua corpus sit fides animam vivificat dicente scriptura Justus ex fide vi-
vit ex quo sit quod omnes baptisati ~~h~~ fidem xpi sive informem sive for-
tam constituunt ecclesiam militantem sicut scriptum est Ephe iiii unum corpus
unus spiritus etc. unus dominus una fides unum baptisma Intelligendo ~~causalem~~ causaliter
videlicet quod ecclesia est unum corpus propter unum spiritum, unum dominum, unam fidem
et unum baptisma Item ex hoc sequitur quod nulli heretici sunt in ecclesia mi-
litante vel partes ecclesie militantis, sed sunt in ecclesia malignante et pars
eiusdem patet ex hoc quia heretici non sunt fidem xpi habentes, hanc autem ecclesiam
fundat quarto gratia gratum faciens, quecumque gratia est dispositio in creatura racionali
a deo infusa que per modum forme inexistens racionali creature facit eam
gratam deo, sive in beatitudine sive ad beatitudinem, quoniam quedam est gratia gratum
faciens in celo beatum sicut in patria Alia ad celo beatum sicut in via prima gratia in
patria est ipsamet beatitudo formalis que beatitudo per modum forme est beatificatio
et totalis consummata creature racionalis deificatio Secunda gratia in via est beati-
tudo formalis hic ~~est~~ in via non consummata sed inchoata De qua loquitur
salvator Mt v Beati pauperes spiritu etc. Et hec gratia in quocumque viatore sive
predestinato sive prescito est mire dignitatis Nam licet libertas mentis
create sive voluntas eius libera sit magne dignitatis naturalis Gratia
tamen in via longe excedit libertatem voluntatis et liberam voluntatem, quoniam illa
libertas in malo homine non sufficit eum liberare a morte perpetua et inducere
ad vitam eternam, sed minima gratia gratum faciens dum in termino viatoris creature
racionali inexistit liberat a morte perpetua et perducat ad vitam eternam, pro quocumque
tempore viatori sive prescito sive predestinato inexistit facit eum pro tunc carum
et gratum deo bonum et iustum et filium dei, et sic membrum corporis mistici
Omnis enim sive prescitus sive predestinatus existens in gratia est membrum vivum
~~in ecclesia~~ ecclesie militantis, et ex hoc ista gratia gratum faciens fundat ecclesiam
universalem militantem tamen et mali carentes ista gratia fidem xpi dumtaxat habentes
sunt eciam membra sed arida ecclesie militantis et per consequens sunt in ecclesia
militante Sicut enim homo habens duas manus unam aridam non suscipi-
entem influxum a capite Aliam vivam influxus capacem dicitur habere duas
manus, sic omnis xpianus habens fidem informem est membrum ecclesie mili-
tantis non suscipiens influxum vite a capite xpo Hic est quod beatus Augustinus
contra donatistas dicit Si tua manus est arida verumquidem est membrum tuum
sine sanguine sit inefficax et mortuum, sic et fides cum sit vera tamen sine
operibus mortua est habetur ibi a. 1 q. 1. sicut patet Est enim tria vinculum quo vinculum
aliquis xpo tamquam capiti in ecclesia militante colligantur scilicet fides spes caritas
Et si caritas, si eciam et spes in aliquo membro defficiat fides remanente
illud membrum quamvis mortificatum Adhuc tamen corpori ecclesie et capiti per
talem fidem utrumque est mistice colligatum Si autem fides in aliquo deffi-
ciat ut in heretico mox vinculum illius membri ad corpus ecclesie et caput
misticum penitus tollitur et destruitur Hanc itaque ecclesiam militantem
sic ut premittitur continentem bonos et malos necesse est ponere, cum de ea
scriptura prophetica et ewangelica expresse loquatur, que virginibus prudentibus
et fatuis comparatur Mt xxv super quo dicit beatus Gregorius in omelia, Sancta
quippe ecclesia decem virginibus similis esse denunciatur in qua quia ma-
li cum bonis et electi cum reprobis sunt admixti. recte similis virginibus
prudentibus et fatuis perhibetur Item comparatur arche Noe dicit beatus Augustinus
de fide ad petrum c. xiiii Firmissime tene et nullatenus dubites

archam dei esse ecclesiam et in ea usqz ad fine seculi frumeto paleas co
mixtas contineri, et infra In fine vero seculi bonos a malis etiam
cum corpe sepandos, qn veniet xpus h(abe)ns ventilabrum in manu sua et
mundabit aream suam et congregabit triticum (in horreum suum) paleas
aute comburet igni inextinguibili Ad id est Crisostomus super illo Col
legerunt bonos in vasa sua Mt 13o sic dicens Ecclesia media est inter
celum quod est locus tm bonorum, et infernum qui est locus tm ma
lorum Ipa vero ecclia media est quia includit bonos et malos colligit
quod significatum est in Archa noe ubi aialia munda fuerunt cum
immundis In quaquidem ecclia iux catholicam fidem doctinam homines
duplicit dicun esse. Quidam nomine tm non recipientes influxum a xpo
capite Alios nomine et merito om bonorum spualium a xpo capite fluentium
tanqm membra viua participes et capaces Quam participacionem ppha
optabat dicens Participem me fac deus om timencium te et custodien
cium mandata tua Quecunqz ecclia et si in se contineat malos non pp
hoc de ea est senciendum qd sancta dici non debeat aut possit Sancta enim
dicit immaculata sine macula et ruga iuxta doctinam Apli Ad Ephe
5o dicentis Cristus dilexit ecclesiam et semetipm tradidit pro ea ut
illam sctificaret mundans eam lauacro aque in vbo vite ut exhiberet
ipe sibi gloriosam ecclesiam non hntem maculam aut rugam aut aliud
huiusmodi, sed ut sit sancta et immaculata propter quod Beda dicit sup cant
Semp ecclia sancta est fide et munda ope, semp lucet et feruet caritate
Et quicquid prauitatis aut immundicie eam attigerit nunqm illud sus
cipit, nunqm in illud consentit, sed corrigit aut punit aut extermat Nam
ecclie omnes nequicie extranee sunt, quas aut cupit remittere aut omni
conatu expurgare, aut contra eas seuit et procedit usqz ad excisionem
Hec Beda Unde sicut corpus naturale aiale requirit de necitate ad sui esse
+ matiales materiam et forma, 2m qd partes nales continue variantur manet idem
fm formam ut dicit phus 1o de generacione Sic ecclia sancta militans cum
sit corpus misticum fide xpi creatum de necitate debet hre aliqd pro materia
et aliud pro forma Sed cum psone hominum quasi partes per actus et ma
les ecclie continue fluant et defluant sibi invicem succedentes, fm quas
ecclia continue variatur necesse est preter illas partes materiales dare unam
formam que eadem in nro semp manens facit illud compositum misticum sp
manere unum Hec aut forma mistica est fides ihu xpi eo qd unica est
fides om xpifidelium preteritorum pncium et futurorum sicut dictum est sup
Exemplum ad rem familiare apparet In flumine wysla qui wandalus
dicitur qui semp idem in nro hic manet quo ad formam quamuis partes
illius fluuii quottidie varientur sibinvicem succedentes Ita hec forma
mistica .s. vera fides xpi, sicut quidam misticus fluuius in quo fluunt et de
fluunt psone sibinvicem succedentes sicut partes materiales et partium ecclie
catholice, semper manente eadem ecclia quo ad formam .i. veram fidem ihu
xpi que forma semp manet et manebit recta sana et immaculata quo
ad se et in se Ita qd ei nullum falsum subest nec sub ea potest alicuius
error Et si complures heretici quorum inclis est, conentur eam deprava
re et maculare ipa tm in se semp sancta et immaculata manet Iuxta
verbum dni Et porte inferi non prevalebunt aduersus eam Igit sicut
ecclia militans semp manet eadem quo ad formam, sic semper manet
sancta et immaculata non hns in se aliquam maculam ~~ut~~ aut rugam Et licz

partes male multe habeant maculam et rugam per diversa peccata mor-
talia inquinate, nichilominus ecclesia manet sancta. Quemadmodum enim
in composito naturali racionali ut in homine, culpa hominis imputatur non racione
corporis sed racione forme ut anime. Ita in illo corpore mistico culpa macula sive
ruga non ex parte partium materialium sed ex parte forme debent imputari.
Alioquin si ecclesia diceretur sancta racione partium malum profecto nec ecclesia
predestinatorum esset sancta, cum multi predestinati sint in peccatis mortali-
bus pro tempore sordescentes ymo et aliqui excidunt a fide ad tempus
et alii ad fidem nondum venerunt. Sic quoque nulla ecclesia esset sancta quod
est hereticum, quia contra unum articulum simboli apostolorum Credo ecclesiam
sanctam catholicam. Alia quoque est responsio qua dicitur quod ecclesia sancta dicitur non
propter sanctitatem personarum in ea existencium sed propter sanctitatem sacramentorum
que in ipsa conferuntur nec inquinari possunt per maliciam ministrorum sed sic
placent deo et prosunt suscipienti non ponenti obicem sive per bonos
sive per malos ministros dispensentur. Sic dicimus quia legimus ex sacrorum
canonum auctoritate. Non potest quantumcunque pollutus sit sacramenta divina pollu-
ere que purgatoria cunctarum contagionum existunt qualiscunque sacerdos
sit que sancta sunt coinquinare non possunt xv. q. ult. c. ult. Et sc. Quitte-
to ab omni sacerdote in fide xpi ministrata quoniam omnia in fide xpi purgantur.
Alias profecto sacramenta nove legis sicut et sacramenta veteris legis non placerent deo
ex opere operato sed tantum ex opere operante, et sic non essent maioris dignitatis et
efficacie quam sacramenta veteris legis quod est error, cum ex se non prestarent
graciam quam figurant sed ex ministro conferente et eius bonitate. Et hec sit
dictum de ecclesia universali militante vera.

De ecclesia vero universali representativa scilicet de Concilio generali quod dicitur ecclesia
universalis representative racione universalis iurisdictionis auctoritatis et certe potestatis
ut apparebit infra, aliud breviter dicendum est. Dicendum est autem concilium generale
congregacio legittima auctoritate facta ad aliquem locum ex omni statu ierarchico
totius ecclesie catholice nulla fideli persona que audiri requirat exclusa ad
tractandum et ordinandum salubriter ea que debitum regimen eiusdem
ecclesie in fide et in moribus respiciunt prout colligitur ex xvi et ex xvii dis-
per totum. Generale enim concilium universalem ecclesiam representans de quo
dictum est, est regula a spiritu sancto directa et a xpo tradita ut quilibet cuius-
cunque status eciam si papalis existat eam audire et sibi obedire teneatur.
Alioquin habendus est sicut ethnicus et publicanus prout hec colligitur ex ev[angelio]
veritatis Mt xviii° c. ut infra clarius videbitur. Et eciam quia in omni materia fidei
et ecclesiastica recurrendum est cum omni reverencia ad auctoritatem ecclesie quam ad
canonem divinitus inspiratum amplius quam ad sacram scripturam vel quamcunque racionem
exemplo beati Augustini qui pro eius reverencia inobliquabili auctoritate in libro
contra Faustum dixisse legitur Ego evangelio non crederem nisi me auctoritas ecclesie
commoneret. Quoniam tanta est auctoritas ecclesie ut illa dumtaxat scriptura sacra
habenda est, quam ipsa sacram esse declaravit. Propter quod omnes doctores
catholici suas immo summas ipsius declaracioni subiciunt. Et nisi eorum libri appro- [submittunt]
bentur ab ipsa catholici esse non possunt quia eius auctoritas immediate est a spiritu
sancto, ut dicit simbolum apostolorum Credo in spiritum sanctum, sanctam ecclesiam
catholicam. Omnes enim veritates catholice de septem sacramentis ecclesie, de
moribus, de ritibus et cerimoniis, de veneracione reliquiarum et imaginum,
de indulgenciis, de ordinibus et religionibus in ecclesia, de institucionibus univer-

et singulis fidem et salutem animarum concernentibus sub hoc articulo
fidei continentur Credo in spiritum sanctum sanctam ecclesiam catholicam quod
credo quod omnia facta instituta et dicta ecclesie catholice sunt immediate et
principaliter a spiritu sancto veluti a causa eam totaliter et singulariter dirigente et
in eam dona et gratias influente ac eius rectoribus veluti instrumentis
utente
484 Nunc sit in genere de ecclesia premissis ut ad ulteriora procedamus sit ista ad
nostrum propositum conclusio prima. unam sanctam ecclesiam catholicam que in
hiis que fidei sunt et salutis errare non potest confiteri cuilibet homini viatori
est de necessitate salutis. hec conclusio habet duas partes prima quod unam sanctam ecclesiam
catholicam confiteri cuilibet viatori homini est de necessitate salutis. Secunda pars quod hec
ecclesia una sancta catholica in hiis que fidei sunt et salutis errare non potest
Que conclusio quo ad primam sui partem multaplicatione non eget, cum ve
ritas eius in simbolo apostolorum et niceno sit sufficienter expressa, nec aliquis
nisi hostis fidei de hoc habeat dubitare Articulus enim est fidei credere unam
sanctam ecclesiam catholicam, quod fidelis quilibet credere est astrictus de quo si ali
ter pertinaciter senserit pro heretico est habendus De veritate huius conclusionis quo ad
hanc partem est etiam expressa auctoritas extra c. firmiter de summa trinitate et
fide catholica ubi dicitur una est fidelium universalis ecclesia extra quam nullus
omnino salvatur Cuius ecclesie unitatem et sanctitatem tangit Apostolus ad Ephe
v° ut supra allegatum est dicens, Christus ecclesiam suam dilexit et tradidit semet
ipsum pro illa ut eam sanctificaret, et infra, ut sit sancta et immaculata
Et he Cor. xi° ipsis corinthiis in persona ecclesie scribens despondi enim vos
uni viro virginem castam exhibere christo ubi in singulari loquitur Nec po
nimus duas quantum ad presens militantem et triumphantem ecclesiam
que pro una reputantur ecclesia statu conditione et loco distante quamvis spe
non divisificat cuius una pars regnat alia militat una premiatur alia me
retur una gaudet altera gemit Una igitur est quia in ea dicitur unum baptisma Baptisma
unus dominus una fides, unus spiritus unus deus et pater omnium qui super
omnes est Ephe iiii° Cuius ecclesie membra habent unitatem in corpore per fidem
pluralitatem inter se per naturam diversitatem in officiis per donorum distinctionem
Sancta vero dicitur quod ratione fidei que est forma eius et ratione baptismatis
et aliorum sacramentorum sanctos efficit et regenerat in vitam eternam Catholica
autem dicitur secundum Ysidorum de summo bono c. 21° quia universalis per totum orbem
diffusa unde secundum eundem 8° li. Ethimo. Catholica grece dicitur universalis latine
quasi simul complectens Et beatus Ciprianus in epistola ad novatianum dicit Ecclesia
una que in multitudine latius in incremento fecunditatis extenditur quomodo
solis multi radii sed lumen unum et rami arboris multi sed robur unum
tenaci radice fundatum, et cum de uno fonte rivi plurimi defluunt
numerositas licet diffusa videatur exundantis copie largitate unitas
tamen servatur in origine avelle radium a solis corpore divisionem lucis unitas
non capit Ab arbore frange ramum fructus germinare non poterit A
fonte precide rivum precisus arescit, sic et ecclesia domini luce perfusa
per orbem totum radios suos porrigit unum tamen lumen est. quod
undique diffunditur, nec unitas corporis separatur Hec ille Hanc unitatem
beatus Augustinus 18 de Civitate dei, c. xlvi dicit esse significatam in missio
ne spiritus sancti dicit enim ibidem Christus ascendit in celum et post dies
decem misit promissum spiritum sanctum cuius venientis in eos qui crediderant

tunc signum erat ingentium et maxime necessarium ut unusquisque eorum
linguis omnium gencium loqueretur Ita significans unitatem catholice ecclesie
per omnes gentes futuram ac si omnibus locutura Hec ibi Extra autem
hanc ecclesiam dicit Augustinus neminem posse saluari in libro de fide ad petrum
dicens firmissime tene et nullatenus dubites non solum omnes paganos
sed omnes iudeos et hereticos atque scismaticos qui extra ecclesiam catholicam
presentem vitam finiunt in ignem eternum ituros qui paratus est dyabolo
et angelis eius. Hec pars conclusionis ampliori probacione non indi-
get licet pro ipsius probacione adduci alia plura possent

Secunda pars conclusionis probatur sic Ecclesia catholica regitur a spiritu
sancto, sed spiritus sanctus errare non potest ergo nec ecclesia. Secunda pars
nota est, quia spiritus sanctus dicitur spiritus veritatis et cum sit deus qui est prima
veritas errare non potest Prima pars innuitur tam in simbolo Apostolorum quam
niceno, ubi statim post articulum spiritus sancti cum dicitur et in spiritum sanctum sub-
iungitur articulus de ecclesia, videlicet sanctam ecclesiam catholicam ut sit sensus
Credo in spiritum sanctum dirigentem videlicet et gubernantem et sanctificantem catholicam
ecclesiam, immo et vivificantem Unde Albertus magnus in exposicione simbo-
li quam ponit in tractatu de officio misse sic dicit Jacobus minor respiciens
ad hoc quod spiritus sanctus datur et mittitur ad sanctificandam creaturam que
sanctitas numquam fallit in ecclesia, sed nonnumquam fallit in persona dixit sanctam
ecclesiam Et quia omnis articulus fundatur in divina et eterna veritate et
non super creatam veritatem, quia omnis creatura vana est et non habet
solidam veritatem Ideo iste articulus sic resolvendus est ad proprium opus
spiritus sancti, hoc est credo in spiritum sanctum non solum secundum se sicut dicit
precedens articulus, sed eciam credo in eum secundum proprium eius opus quo sanctifi-
cat ecclesiam qua sanctitatem profundit in sacris et virtutibus et donis que
dat ad sanctitatem perfectorum et eandem in miraculis et donis graciarum datis sic
sunt sapiencia sciencia fides discrecio spirituum operacio sanitatum et prophecia et
huiusmodi que dat spiritus sanctus ad sanctitatem ecclesie demonstrandam Hec Albertus
Secundo xpus promisit ecclesie sue assistenciam usque ad consumacionem seculi
Mt ult. Promisit eciam se esse in medio congregatorum in nomine eius
Mt xviii Promisit eciam ecclesie se daturum doctrinam spiritus veritatis
cum dixit Jo xiiii° Ego rogabo patrem et alium paraclitum dabit vobis
Et iterum Paraclitus autem spiritus sanctus quem mittet pater in nomine
meo Ille vos docebit omnia Et iterum Adhuc multa habeo vobis dicere
sed non potestis portare modo cum autem venerit ille spiritus veritatis docebit
vos omnem veritatem Per que datur manifeste intelligi commissum fuisse re-
gimen ecclesie spiritui sancto xpo presencia corporali ab ea recedente secundum illud Nisi (recedente)
ego abiero paraclitus non veniet ad vos, si autem abiero mittam eum vobis
Et quod spiritus sanctus doceret ecclesiam omnem veritatem necessariam ad salutem
(apparebat) apparet hoc in visibili missione ipsius cum datus fuerat in die pente-
costes in linguis igneis, quibus omnes gentes fidem et doctrinam spiritus
sancti suscepture erant Postquam in omnem terram exivit sonus eorum qui
tunc eundem spiritum susceperunt Constat autem quod hec promissio facta per
xpm de missione spiritus veritatis non erat facta alicui singulari persone
sed toti ecclesie Unde cum petrus post missionem spiritus sancti qui erat princeps apostolorum

circa obseruacionem legalium videbatur errasse petrus quod fuerat a paulo reprehensus Ad Galat 2° Toti ergo ecclesie et non uni singulari persone hec assistencia sancti spiritus est promissa Unde Isidorus Spiritus sancti presentia testatur congregatio sacerdotum Et Crisostomus in omelia super illo verbo Ecce ego vobiscum sum usque ad consumacionem etc. Ad hoc propositum dicit Etenim uero eis magna iniunxerat erigens eorum sensum dicit ecce ego vobiscum sum etc omnia facio leuia quasi dicat ne dicatis difficile esse iniunctum negocium ego sum vobiscum qui omnia facio leuia Non autem cum illis solum dixit se futurum esse sed cum omnibus qui per illos credunt Non enim usque ad consumacionem seculi apostoli mansuri erant sed sicut uni corpori fidelibus loquitur hec Crisostomus Tercio probatur veritas istius secunde partis Dicit enim dominus Iohannis x° Oues mee vocem meam audiunt et ego cognosco eas et ego uitam eternam do eis et non peribunt in eternum et non rapiet (rapiet) eas quisquam de manu mea Dicit ergo oues christi non peribunt in eternum neque rapientur de manu eius oportet quod sit aliquid quod easdem oues infallibiliter ducat et reducat inducat et hoc est uel esse debet per id quod est infallibile et exemptum ab omni errore et hoc est ecclesia que est mater omnium et magistra Quarto ecclesie est annexa noticia catholice veritatis ex quo christus qui est veritas non mentitur cum dicit spiritus veritatis docebit vos omnem ueritatem Ad quod propositum dicit beatus Thomas 2a 2e q. v. articulo 3° quod obiectum fidei est veritas prima secundum quod manifestatur in scripturis et doctrina ecclesie Et subdit Quicumque non inheret ecclesie sicut infallibili et diuine regule talis non habet fidem de articulis fidei sed opinionem secundum propriam voluntatem et ibidem in responsione ad argumentum dicit quod omnibus articulis fidei inheret fides propter unicum medium scilicet propter veritatem primam propositam ex scripturis secundum doctrinam ecclesie intellectis quod est nobile verbum Si enim ecclesia aliquando possit errare doctores sancti non summitterent dicta sua ecclesie quod tamen faciunt et nemo debet maiorem fidem dictis eorum adhibere quam ipsimet sibi ipsis adhibuerunt uel aliis adhiberi voluerunt sed ipsi in dictis et exposicionibus eorum sepe dubitabant et ne dampnabiliter errarent in omnibus se et sua dicta correctioni ecclesie summittebant ergo et fideles non debent exposiciones doctorum certitudinaliter veras reputare nec eis fidem adhibere nisi magis fuerit per ecclesiam approbate Unde nec Augustinus credit ewangelio nisi eum ecclesie auctoritas commoueret ut supra allegatum est Et beatus Thomas 2a 2e q. x articulo xii. et quolibet ii q. 4 dicit quod magis standum est auctoritati ecclesie quam Augustini uel Ieronimi uel cuiuslibet alterius doctoris Hec enim est regula et mensura omnis infallibilis ueritatis Sicut enim fit in doctrinis aliarum scienciarum quod conclusiones reducuntur ad principia que per se nota sunt in quibus est status sic quod contra ea negantem non est arguendum Ita eciam est in doctrina catholice ueritatis si doctores sunt ad inuicem contrarii et orta fuerit in eorum dictis ambiguitas illud reducendum erit ad primam regulam et mensuram scilicet ad auctoritatem ecclesie spiritu sancto directa Et id quod ipsa diffiniuit et tenendum mandauit illud est necessarie tenendum Et si quis habet eius auctoritatem et infallibilem veritatem ei annexam negauit non est quod

mensura

eum tanquam contra negantem primum principium amplius disputandum hec e
enim regula et mensura que errare non potest xxiiii q. i. Acta. Unde nostro lex
veteris nove legis figuram gerens precepit Deutro xvii. Si aliquod dif
ficile et ambiguum aput te iudicium prospexeris esse inter sanguinem et san
guinem, causam et causam, lepram et lepram, et iudicium intra portas
tuas videris variari, surge et ascende ad locum quem elegerit tibi dominus
deus tuus veniesque ad sacerdotes levitici generis et ad iudicem qui fuerit
illo tempore, quereresque ab eis qui indicabunt tibi iudicii veritatem et facies quod
cumque dixerint qui presunt loco quem elegerit dominus et docuerint te iuxta
legem eius sequeris sententiam eorum, nec declinabis ad dextram vel sinistram
Ecce in prefata auctoritate nichil aliud convenire voluit nisi quod recursus fieri
deberet omnibus fluctuantibus ad congregationem sacerdotum tanquam regulam
infallibilem que errare non potest propter assistenciam spiritus sancti et signan
ter dictum est ad sacerdotes pluraliter, quia plurium auctoritas unius preferatur
exemplo Christi qui in gradibus correpcionis ab uno ubi ascendit ad plures
Si in te non audierit adhibe tecum unum vel duos notans per hoc
iudicium duorum fortius esse iudicio unius Mt. 18. Unde et apostoli in
primitiva ecclesia, ortis dubiis de certis observantiis recursum habebant
ad multitudinem discipulorum pro inquirenda christiana ut plurium testimonio
veritas clarius reluceret, et beatus apostolus certitudinem sui evangelii quod non
ab homine acceperat, ad ipsum stabiliendum, non ad petrum solum recursum
habuit sed ad plures apostolos scilicet petrum Johannem et Jacobum, cum quibus
veritatem sui evangelii conferre studuit qui principales erant inter apostolos
de quo dicitur ad Galatas 2o. Deinde post annos 14 ascendi iherusalem cum Bar
naba assumpto et Tyto Ascendi autem secundum revelacionem et contuli cum eis
evangelium dei quod predico in gentibus etc. Ecce quanta certitudo veritatis
in ecclesia ut eciam paulus in tercium celum raptus et ibi divina revelacione
edoctus adhuc evangelii confirmacionem et stabilimentum ab ecclesia
recepit ne in vanum curreret. Sexto si necesse est confiteri unam sanctam
ecclesiam ut prima pars conclusionis dicit ergo nunquam errantem cum sanctitas omnem
excludit errorem Nichil enim erronei aut falsi subest aut subesse potest
articulis fidei igitur nichil erronei in ea subesse potest atque falsi. Sequitur er
go quod ecclesia universalis errare non potest in hiis que sunt fidei et salutis que
fuit secunda pars conclusionis Et quicquid dicitur de ecclesia universali idem intelligendum est
de Concilio generali legittime congregato ipsam representante de quo infra
dicetur, Et tantum de prima conclusione

487

Sed quia ecclesia universalis que ut dictum est errare non potest unum corpus habens
diversa diversa membra iuxta doctrinam apostoli et dictum Augustini 20 de civitate
dei, capitulo 6o, quod corpus sine capite esse non potest ideo ut habeatur cognicio
seu notitia de capite istius corporis, sit hec conclusio 2a Sicut unum
caput principale verum et immediatum est tocius ecclesie quod est Christus
Ihesus, sic unum caput ministeriale et vicarium est eiusdem ecclesie et singu
lorum eius membrorum quod est pontifex Romanus Hec conclusio
duo dicit Dicit enim primo quod Christus est caput principale verum et im
mediatum tocius ecclesie 2o dicit quod pontifex Romanus est caput
eiusdem ecclesie ministeriale et vicarium Et ne conclusio quo ad eius pri
partem probacione multa non indiget. Cum de hoc apostolus doctrinam

suam quam non accepit ab homine manifeste expressit Dicit enim aplus
ad Colocen 1° ad impleo ea que desunt passionum eius .s. xpi in carne
mea pro corpore eius quod est ecclia Ecce appellat ecclesiam corpus xpi
saltem misticum Et si ecclia corpus xpi misticum est, oportet quod xpus
sit eius caput cum aliud membrum esse non possit, quia nec pes nec oculus
neque manus Item Ephe iiii° Cum btus paulus multas donaciones et gras
enumerasset in ecclia, alios inquit dedit aplos, alios pphas, alios ewangelistas
alios pastores, et doctores ad consumacionem sanctorum in opus ministerii, seu
dit in edificacionem corporis xpi Ecce iterum dicit ecclesiam corpus xpi, cuius ipse
caput est Item pe Cor xii aut unum corpus est et multa membra habet, omnia
autem membra corporis cum sint multa unum corpus sunt, et ita xpus
et ei in uno spiritu etc Ubi dicit glosa Ita et xpistus caput est unum quod
manifestius exprimit Aplus Ephe 1° dicens ipsum dedit caput super omnem
eccliam que est corpus ipsius et plenitudo eius Et merito xpus dicitur caput
ecclie, Est enim eminencior ut dicitur in psalmo lxxxviii Ego primo genitum
ponam illum excelsum pre regibus terre Item dignior quia princeps re
gum terre Apoc 1° Et potencior de quo dicitur Mt ultimo Data est michi
omnis ptas in celo et in terra Dignior inquit quo ad regiam dignitatem
Iusticie perfectorum, et gre plenitudine potencior vero quia potent iudicat
semper manens recte gubernans etc
Secundo xpus aliquando in sua humanitate fuit caput ecclie, cum in terra
conversatus est et numquam subtraxit providenciam suam ab ecclia seu assisten
ciam, Alioquin verax non esset in promissis quibus dicebat Ecce ego vo
biscum sum omnibus diebus usque ad consumacionem seculi Mt ult Cum ergo
fuit et non desinit desyt esse ergo sequitur quod adhuc est caput ecclie cum se
non subduxit a regimine ipsius Ad quod clarius ostendendum In capite possumus
tria considerare secundum btum Thomam in 3a pte, q 8, arto 1° scilicet ordinem per
feccionem et virtutem Ordinem quia caput est prima pars hominis incipiendo
a superiori, et inde est quod omne principium consuevit vocari caput secundum illud Ezech
xvi° Ad omne caput vie edificasti signum prostitucionis tue, perfeccionem
autem quia in capite viget omnes sensus interiores et exteriores cum in
ceteris sit solus tactus Et inde est quod dicitur Ysa° 9° longevus hono
rabilis ipse est caput, virtutem vero quia virtus et motus et gubernacio cete
rorum membrorum in suis actibus est a capite, propter vim sensitivam et
motivam ibi dominantem Unde rector dicitur caput populi, secundum illud 1 Reg xv°
Cum esses parvulus in oculis tuis caput in tribubus factus es Hec autem
tria competunt xpo spiritualiter primo enim ordinem scilicet racione propinquitatis
ad deum et ideo prior et gra altior, quia omnes alii acceperunt gram per res
pectum ad gram ipsius secundum illud Ro 8° Quos presciuit hos et predestinavit
conformes fieri ymaginis filii sui ut sit ipse primogenitus in multis
fratribus, 2° perfeccionem scilicet quantum ad plenitudinem omnium graciarum secundum illud Johis
1° vidimus eum plenum gra et veritatis Tercio virtutem scilicet influendi gra
ciam in omnia membra ecclie secundum illud Jo 1° De plenitudine eius omnes
accepimus Hec btus Thomas ex quibus manifeste ostendit xpm esse caput
ecclie Igitur prima pars conclusionis vera etc
Secunda pars conclusionis que plus videtur hic ambigua sic ostenditur

Quod enim in c. Ita dns. 19 di. quod dns ihus xpus muneris huius sacramenti ita (canone)
ad omnium apostolorum officium pertinere voluit ut in beatissimo petro apostolorum summo
principaliter collocaret ut ab ipso quasi quodam capite dona sua velut
in corpus omne diffunderet Ecce dicit petrum et per consequens quemlibet successorem
suum caput ecclesie de quo etiam in c. fundamenta de elec. libro 6°
Nec potest hoc intelligi de capite vero ut ipsa dicatur verum caput ecclesie cum xpus
sit verum caput ecclesie ex prima parte conclusionis Esset namque ecclesia biceps aut
bicipitalis et monstruosa si haberet duo capita eque prima Unde sicut ipsa
non dicitur sponsus vel vir ecclesie, ut in c. Ecce. 99 dis. quia sic ecclesia vel vir
decedente vacare mortuo ipso quod dicere est ridiculum, sic etiam non dicitur
verum caput ecclesie quia eo decedente diceretur esse acephala Dicitur ergo caput
secundum quandam methaforam Ablato enim capite a corpore desinit vita corporis
et tamen ablato ipso ab ecclesia non cessat vita ecclesie sive ipse vivat Solus
igitur xpus est caput ecclesie dans ei sensum et motum et omnem spiritualem
influxum Unde et scriptura evangelii cum facit mencionem de abscisione membrorum
scandalizancium commemoravit oculum manum et pedem Matthei v°
et xviii Si oculus tuus scandalizat te etc. Et nunquam fecit scriptura mencionem
de capite ad innuendum quod verum et immediatum caput ecclesie est
xpus quod non potest ecclesiam scandalizare et ita nec veniret papa vero potest
ecclesiam scandalizare, si ergo ipse esset caput ecclesie verum etiam dictum fuisset
de capite abscidendo, sicut de oculo manu vel pede Unde considerandum est
quod ecclesia vel considerantur dupliciter Uno modo ut est corpus misticum isto modo
consideratur prout a xpo regitur donis et carismatibus graciarum que est corpus
vivum vivens semper vita spirituali fide et caritate quod quia xpus eam ut sponsam
suam respicit et gubernat, nec permittit eam maculari et a se separari
quia sibi spiritualiter assistit defendens eam ab erroribus et isto modo ipse caput
ecclesie est xpus iuxta regulam Apostoli ad Ephesios 1°. Alio modo consideratur ecclesia ut
corpus politicum, secundum quod consideratur sicut alia communitas aut societas politica
que etiam absque influxu graciarum et carismatum ac spirituali xpi assistencia,
quantum est ex humano iudicio potest debite regi humana aut divina lege
isto modo posset dici quod ipse competenter dici caput ecclesie Sed prout ecclesia est corpus
misticum non ipse sibi competit esse caput ecclesie sed posset dici vicarius et
minister capitis Constat enim quod ei non conveniunt condiciones capitis scilicet quod
influat in ecclesiam sensum et motum graciarum et donorum nec efficacia ut ... efficiencie
deus, nec meritorie et excellenter ut xpus Et ut appareat secundum quam condicionem
conveniat (convenit) ipse esse caput ecclesie et secundum quem influxum, pro isto nota beati
Thome in 3a parte q. 8 ar. 6° in responsione principali quod caput in alia membra
influit dupliciter Uno modo quodam intrinseco influxu prout virtus motiva
et sensitiva a capite derivatur ad cetera membra Alio modo secundum quandam
exteriorem gubernacionem prout secundum visum et alios sensus qui in capite radicantur
dirigitur homo in exterioribus actibus Interior igitur influxus gracie
non est ab aliquo nisi a solo xpo cuius humanitas quia est divinitati coniuncta
habet virtutem iustificandi, sed influxus in membra quantum ad exteriorem
gubernacionem potest aliis convenire, et secundum hoc aliqui alii possunt dici capita
ecclesie secundum illud amos 6° Optimates capita populorum differenter tamen a xpo
1° quidem quantum ad hoc quod xpus est caput omnium eorum qui ad ecclesiam pertinent
secundum omnem locum et tempus et statum Alii autem homines dicuntur

capita sm̄ quedā spalia loca sicut epūs suam ecclesiam, uel sm̄ determinatū
tempus sicut papa est totius ecclie caput sm̄ tempus sui pontificatus
et sm̄ determinatū tempus statum prout s. est in statu viatoris Etiam qz x[pus]
est caput ecclie ipa virtute et auctē Alij autē dicunt capita inquantum gerunt
vicē xpi sm̄ illud 2e cor 2o Nam et ego quod donavi si quid donavi
ppt vos in psona xpi, et 2e cor v° pro xpo legacione fungimur tanquam
deo exhortante p nos Hec btus Thōs Ex qua auctē appz qz papa sit
caput ecclie ratione influxus exterioris gubernacionis et sm̄ determinatū tempus
et statum, sed non est caput vlis ecclie ut ostensum est, neqz enim concilij
gnalis ipam representantis sed bene respectu ecclesiarum particularum et singularum
membrorum ecclie qz non sit caput concilij gnalis patet Ecclesia enim put con
sideratur in concilio gnali pocius se hz ut corpus misticum qm̄ ut corpus
politicum, xpus enim ibi assistit in medio adiuvans et defendens et influ
ens suam graciam et dirigens in agendis approbando et confirmando se
tenciam que fit a concilio, propter quod facta concilij attribuuntur spiritui
sancto Act xv ubi dicitur visum est spiritui sancto et nobis Ex quo appz qz spūs
sanctus simul operatur et iudicat cum hijs qui sunt in concilio Constat
autē qz hec respiciunt ecclesiam ut est corpus misticum ex quo procedunt
ex influxu graciarum et carismatum spūssctī Non ergo pt dici qz papa sit
caput concilij cum principale agens s. xpus ipse et immediate operetur Et
ideo non est opus ibi facere aliquam mencionem de iustro Si enim papa
diceretur caput concilij et haberet potestatem cohercivam, cessaret libertas que
requiritur in concilijs ad dandum votum, quia ubi spūs domini ibi libertas
ut dt aplus Nec obstat quod dicitur papa habuisse interdum presidenciam in con
cilijs gnalibus, ut in c. In nomine domini 23 dis et in c. ad aplice de
re iudi. li 6° et in alijs iuribus concordantibus Illa enim iura et alia similia
includenda sunt de honoraria potestate ad beneplacitum conciliorum eis
data ffacit ad hoc dictum c. In nomine domini ubi dicebat Nicolaus papa
Si placet fraternitati vre et ita in c. ad aplice poterat habere papa presidenciam
ex concessione et permissione concilij uel ex tolleracia paciencie Constat
enim qz in pluribus vetustissimis concilijs papa non fuit presidens ut
pz in illis in quibus romani pontifices non faciebant diffinicionem
sed ipm conciliū ipse dicendo placuit concilio ut in c. que incipit, placuit
de con. dis. iiij. et in pluribus alijs et in concilio aplorum eo de quo
Act xv° petrus licet fuit pns sinaz tamen non pronunciavit, sz Jacobus
dicens Placuit aplis et senioribus et omni ecclie Unde et in concilio
Basiliensi cum legati pape venissent Basileam de anno domini mo cccc
xxx iiijto Cardinalis sancte crucis in Jerlm archiepus Tarantasiensis Epus
paduanus et abbas scte iustine et portantes litteras adhesionis quibus ipse
Eugenius tunc papa approbaverat concilium et ei adheserat post prima revocatoria
retractando et corrigendo omnia per eum prius indebite facta et peterent
se admitti ad presidenciam nomine pape vigore litterarum quas habebant
non fuerunt statim admissi, sed dati fuerunt doctores in magno numero
de toto orbe peritissimi qui revolutis scripturis et sacris canonibus delibe
rare deberent an ipi presidentes essent admittendi ad presidenciam aucto
ritativam et cohercivam prout petebant Qui diu in deliberacione persistentes

Intelligenda

per tempus satis notabile Visum est ipis qd non admitterentur ad p
sidenciam auctiuia et cohitiua Ex post ventum est ad deputaciones
et scrutatis singulorum votis conclusum est nix deliberacione et eorum et ex
post facta sessione publica presidente Sigismundo Imperatore in apparatu
imperiali et electoribus Imperii vbi aderat Cardinales in notabili no
tres patriarche ambasiatores regum et principum Archiepi Epi Abbates
in maximo numero de singulis nacionibus Nuncii studiorum generalium et
Doctores legis diuine et humane in maximo nuo de toto orbe peritissimi
decretatum est in illa sessione publica, qd domini presidentes non erant admi
tendi nec admittebantur nomine pape cum potestate cohitiua vel presidentia
auctotiua sed sicut alia suppta, concilii representantia in persona pape
Qui presidentes sic admissi prestitint iuramentum concilio sicut alia suppta con
cilii facere consueuerat nec illi decreto tunc facto contradicebat nec aliquis
alius nomine pape contradixit Immo nedum ipi sed et ipe papa idem de
cretum tunc factum sicut et alia omnia decreta tunc facta et fienda
approbauit expresse Ex quibus patet ut supra dictum est. ipm non esse caput
vlis ecclie neque concilii generalis ipam representantis, sed bene est caput rep
ecclesiarum particularium et singularium membrorum ecclie respectu quorum dicit
habere plenitudinem potestatis cum sit vicarius xpi Vnde ne sue potestati per hec
videatur derogatum, ad de ea commemorens de cuius nanque potestate dic
tus Thomas in tractatu contra errores grecorum in c. 66 vbi cum asserit
pontificem primum et maximum et inter omnes epos et allegat Crisostomum sup 1
Mt 18 Accesserunt ad ihm discipuli dicentes Quis putas est maior
in regno celorum vbi dicit Cris. Quiddam humanum scandalum co
ceperunt quod iam in se occultare non poterant, ~~et timore~~ cordis
non sustinebat in eo qd viderat petrum sibi preferri et prehonorari Item
Allegat ibidem b Thomas Cris super Actus apostolorum dicentem petrus
est vtique sanctissimus vertex apostolici chori pastor bonus, et si sic, ergo et quilibet
eius successor Item ad idem est btus Thomas in tractatu contra errores
grecorum, c. 61 Allegans Crisostomum super Mt dicentem Filius qui
patris est potestatem petro plene concessit, vbique terrarum et hominibus mortali
bus que in celo sunt ~~dicit~~ dedit auctoritatem dando ei claues ad hoc ut eccle
siam vbique terrarum amplificet Et super actus apostolorum dicit idem petrus
a filio super omnes qui filii sunt potestatem accepit, non sicut moyses
in gente vna sed in vniuerso orbe Item pro hac auctoritate ipe est
Cirilli Iherosolimitani patriarche quem allegat btus Thomas in dicto
tractatu contra errores grecorum, c lxxix qui dicit ex persona xpi ad
petrum, tu cum fine et ego sine fine, cum omnibus quos loco tui po
nam plene et ~~pfcte~~ sacramento et auctoritate ero sicut et sum tecum Ad idem
Cirillus Allexandrinus Epus in libro thezaurorum quem allegat btus
Thomas ibidem qui dicit qd apostoli in Euangeliis ~~et aplis~~ affirmauit in omni
doctrina petrum esse loco dni in cuius ecclia eidem dantes locum vbi in
concilio et synagoga in omni eleccione et confirmacione. et infra Cui
s. petro omnes iure diuino caput inclinant. et primates mundi tanquam
ipi dno omnes obediunt Vnde Cris ex persona xpi dicit pasce oves meas

timore

auctas

epistolis

in loco mei esto prepositus fratrum. Cuius potestatem admirans beatus Augustinus
in sermone de apostolis dicit Cuius inquit plebeum piscatorem apostolorum
credere fieri principem regibus obsistere reges sanctificare regimus omnibus imperare mundum legibus frenare demones suis pedibus calcare. Magna potestas
eius est quia totius orbis obtinet principatum, 9 q. 3 cuncta per mundum.
Cuius sedes a domino primatum obtinuit, 22 dis. sacrosancta. Et ideo ei tamquam
superiori sit ab omnibus obediendum est, quamdiu enim ab ecclesia tolleratur
sanctissimus dicatur, non quidem ex vite merito sed ex sanctificandi officio ut hoc
clare deducit Augustinus de Anchona in libro de ecclesiastica potestate. q. 1 articulo 2o
Unde glosa super illo verbo, 1e Cor. 3o sive cephas dicit. qui maximus est,
quia igitur maximus et summus est non potest ab aliquo homine iudicari, 9
q. 3, facta ubi dicitur facta subditorum iudicantur a nobis nostra vero a domino
iudicantur, et in c. aliorum ibidem dicitur Aliorum hominum causas deus
voluit per homines terminari, sedis istius presulem suo sine questione reservavit
arbitrio Et hoc est quod quotidie dicitur quod papa non habet superiorem in terris
Sed hec intelligenda sunt in respectu ad ecclesias particulares et membra singularia ecclesie, quam iudicare potest ab ecclesia universali et a concilio generali ipsam
representante in casu heresis et notorii scandali etc. ut infra videbitur Ex his
igitur apparere potest ex quo sanctissimus papa dicatur caput ecclesie ex qua potestatem habere
dicitur super membra ecclesie universalis de cuius eciam potestate infra dicemus et tunc de
secunda conclusione
Et quamvis ecclesia universalis habeat sic ut predictum Christum pro capite vero et unico, summum
vero pontificem pro capite vicario et ministeriali, numquam potest simul esse congregata
in unum Nam ecclesia constat ex preteritis presentibus et futuris fidelibus in
diversis mundi partibus constitutis, preterita sunt translata, futura nondum advenerunt, presencia sunt locorum distancia separata, unde numquam legimus totam
universalem ecclesiam in una congregacione fuisse unitam, quedam enim eius membra
sunt in potencia quedam in actu Constituitur enim ecclesia ex omnibus membris
que sunt erunt et fuerunt et que numquam simul fuerunt nec erunt a principio mundi
usque ad finem neque quantum adesse nature neque quantum ad esse gracie
ut dicit beatus Thomas in 3a parte q. 8 articulo 3o in responsione principali, quecumque
membra invicem in una fide et unitate sacramentorum iuncta unam faciunt ecclesiam catholicam quorum omnium caput est Christus, ex conclusione precedente que continuatur
in suis membris, licet distinguantur in militantem et triumphantem, que ecclesia
militans aree comparatur iuxta illud Luc. 3o Ipse vos baptizabit in spiritu
sancto et igne cuius ventilabrum in manu eius et purgabit aream suam
et congregabit triticum in horreum suum paleas autem comburet igni inextinguibili unde beatus Augustinus in libro de fide ad petrum firmissime tene
et nullatenus dubites, aream dei esse ecclesiam catholicam, et in ea usque ad finem seculi frumento permixtas paleas contineri etc. Ex quibus patet ecclesiam compositam, ex bonis et malis, preteritis presentibus et futuris ut eciam supra dictum
est, unde constat ipsam non posse in unum simul actualiter congregari ex omnibus
membris eius, et ita ex quo congregari non potest, neque exire in actum
exequiturum actualem iurediccionis, qua licet auctatur et in huiusmodi dum

obsistere
frenare
questione

congregata non est, ideo ut possit exire in actum exequtivum sue iurisdictionis
et potestatibus, oportet eam mediam congregari in suis certis suppositis et membris
principalioribus et aliis. quod fieri potest et fit in concilio generali legitime
congregato ipsam representante Et ideo ad hoc propositum sit hec conclusio
2a. Quod concilium generale in spiritu sancto legitime congregatum repre-
sentat universalem ecclesiam et habet potestatem immediate a Christo. hec conclusio non eget magna
probacione, cum fundamentum et probacionem sumat ex decreto Concilii generalis
Constanciensis Cuius verba sunt ista in forma Nec in sequentibus opus sit
ea resumere. Hec sancta Synodus Constanciensis generale Concilium faciens et
universalem ecclesiam representans declarat quod ipsa potestatem habet immediate a Christo, cui
quilibet cuiuscumque status condicionis vel dignitatis eciam si papalis existat
obedire tenetur in hiis que pertinent ad fidem extirpacionem scismatis et
reformacionem ecclesie in capite et in membris Item declarat quod quicumque cu-
iuscumque condicionis status vel dignitatis eciam si papalis existat obedire
tenetur in hiis qui mandatis statutis ordinacionibus seu preceptis huius
sacre synodi et cuiuscumque alterius concilii generalis legitime congregati super
premissis seu ad ea pertinentibus factis vel fiendis obedire contumaciter con-
tempserit, nisi resipuerit condigne penitencie subiciatur et debite puniatur eciam
ad alia iuris suffragia si opus fuerit recurrendo Ista est constitucio Concilii
Constanciensis que sufficere debet cuilibet credendum ac ad assenciendum huic quoniam cum
sit dictum universalis ecclesie cui sancti doctores dicta sua summittebant, quia quod
approbat tenendum est, quicquid reprobat fugiendum Unde ut Augustinus dicit
se nolle credere euangelio nisi eum ecclesie auctoritas commoveret Et beatus Ieronimus
in disputacionibus contra Luciferianum dicit poteram hoc uno sole omnes tuarum
disputacionum rivulos exsiccare Vocat autem unicum solem auctoritatem ecclesie.
Preterea si concilium generale non representaret universalem ecclesiam non recte dixis-
set Jacobus Actuum xv Placuit apostolis et senioribus et omni ecclesie. Con-
stat enim quod ibi non fuerat omnis ecclesia eoque humano modo loquendo
non est possibile eam simul congregari in unum locum Nephas est autem
dicere quod illud non recte dictum fuit, cum et illius Concilii facta attri-
buantur spiritui sancto Ibidem, cum subditur visum est spiritui sancto et nobis quia
spiritus sanctus cum sit spiritus veritatis errare non potest cum sit deus Secundo quod concilium
generale habeat potestatem immediate a Christo, manifestum est ex verbis Christi qui dice-
bat collectioni apostolorum Ubi duo vel tres in nomine meo congregati fu-
erint in medio eorum sum. Mathei 18 nec adest sine auctoritate et potestate cum nulla
creatura sine eo aliquid dicatur posse, quanto magis cum interesse creden-
dus est turmis sanctorum modo singulari ut influat in eos graciam spiritus sancti,
propter quod dicebat Celestinus papa in Epistola ad synodum ephesinam, spiritus sancti
presenciam indicat congregacio sacerdotum, Nec ibi putanda est deesse divi-
nitas trinitatis que sanctificat concilium et sanctum reddit. Dicit enim Isidorus
in libro Conciliorum in gestis 3e Synodi Tholetane ponens verba Celestini
pape, Valde necessarium esse perspexi precarium in unum convenisse multitudinem
huius sine divine fidem quia dicit Ubi duo vel tres congregati fuerint in
nomine meo in medio eorum sum Credo enim beatam sancte trinitatis divi-
nitatem interesse huic sacro concilio et ita tanquam ante conspectum

Placuit

dei in medio verum fidem meam ptuli hec ille Si ergo in concilio est divinitas xpi que est eadem ex toto trinitatis quis dicat ptatem concilii immediate non a xpo procedere Nemo nisi diceret nisi hostis ecclesie Quis dicat concilium non esse factum ubi est divinitatis singularis assistentia etiam si prelati interdum in eo sint mali qui non obstante deformi vita eorum adhuc possent tractare et diffinire ea que sunt fidei et salutis quia non ipsi sunt qui loquuntur sed spiritus patris celestis qui loquitur in eis Si enim propter vicia eorum adhuc loqui veritatem pro utilitate et salute ecclesie non possent iam porte inferi prevalere adversus eam ecclesiam viderentur, quod obsistit irrefragabili sententie xpi qua dictum est, et porte inferi non prevalebunt adversus eam Matthei 16 Unde et balaam missus per regem balach maledicere populo domini non maledixit sed benedixit dicens regi, non possum aliud loqui nisi quod iusserit dominus Et infra dicitur Cui autem dominus occurrisset posuit verbum in ore eius, Numeri 23° Et ibidem 24° Dicebat balaam Si dederit michi balach domum plenam argenti et auri non potero preterire sermonem domini dei mei ut vel boni quid vel mali proferam ex ore meo, sed quicquid deus dederit hoc loquar Et si sic est quanto magis credendum quod dominus assistens Concilio generali iuxta promissionem suam modo singulari ponet verbum in ore illorum, qui pro salute et fide membrorum eius conveniunt in unum in nomine eius pro qua fide ipse oravit patrem, Est quod pro sua reverentia exauditus Ut dicit Apostolus ad hebreos v° Cum ergo assistit concilio generali ut caput et rector eius, et sua presentia sanctificat illud non permittet ibi fieri contrarium fidei aut saluti ecclesie sive Sanctum igitur dicitur Concilium propter hec que dicta sunt que titulum quodlibet Concilium generale etiam ex usu ecclesie habet fundamentum ex scriptura et ex usu Romanorum pontificum sibi iam expresse ascripsit Dicitur enim in titulo cuiuslibet Concilii generalis Sacrosancta sinodus generalis etc Quem titulum approbat totus orbis summique pontifices scribentes Concilio in suis litteris eodem titulo iam utuntur Concilium ergo generale sanctum est et sanctitate habet a xpo, et quia sanctam ecclesiam representat immediate ptatem dicitur habere a xpo qui est rector eius a quo in ipsum dona spiritualia profluunt et karismata graciarum et tantum de 3a conclusione

Et quia ecclesia universalis et Concilium generale ipsam representans ptatem habet immediate a xpo ex conclusione precedenti et ideo ut cognitum sit que et qualis sit ista ptas ecclesie universalis et Concilii generalis ipsam representantis sit hec quarta, Potestas ecclesie universalis et Concilii generalis ipsam representantis superior est ptate pape et qualibet alia ptate in terris Cui quilibet cuiuscumque dignitatis status vel conditionis etiam si papalis existat obedire et subesse tenetur Et si non obedierit poterit condigna animadversione puniri, ista conclusio est fundamentum huius totius negocii Et ideo circa probationem eius erit diutius immorandum Et antequam accedamus ad probationem eius hoc prius premittendum est quod sicut deus nulli creature dedit certum predium qua determinatur ad durandum in suo esse et propriam virtutem innatam et intrinsecam qua posset corrumpentibus se resistere et se conservare in esse ex quo secundum Damascenum in primo libro est subiam

naturali et quo mediante etc. aliquid operatur

ee expresse operacionis in quam dum pr dicitur tale etc. Ita et ecclesie
sue quam voluit durare usque in finem seculi, virtute et potestatem qua
possit se conservare in suo esse regere et tueri et conantibus ad sui destr
cionem resistere, quod videtur notari in verbis de ecclesia dictis a xpo in
sua fundacione Cum autem dixisset quod super hanc petram edificaret ecclesiam
statim subiunxit, et porte inferi non prevalebunt adversus eam, quod significaret
caret quod eo ipso quod edificata sit habet in se virtutem et potestatem se conserva
di in esse et contrariis resistendi Unde et de ea dicitur In Cant. quod est terribilis
ut castrorum acies ordinata, quomodo autem esset terribilis si huius virtute
careret Et si ut dicunt quidam licet erronee huius potestatem habet ab
extra ut a summo pontifice cuius potestatem in super ecclesiam plenam esse videtur
tur quod falsum est sequeretur quod deficere posset, Cum enim super ecclesiam no
sit essencialis depriuata ecclesie ad papam qui pro sue dignitatis officio tenetur
eam tueri et defendere Si ipsa moritur vel eam tueri nolit, si tunc ecclesia
huius virtutem non haberet et defendere sequitur quod tandem deficere posset
quod sentire est insanum, papa igitur non existente habet ecclesia virtute et
potestatem quam per creacionem ipse que sit ex ordinacione ecclesie non perdit
quam potestatem a xpo ad sui regimen et conservacionem accepit principaliter enim
essendi et conservandi propria et immediata sunt intrinseca cuiuslibet rei Sic
ergo ecclesia nec propter creacionem pape deficiat a virtute essendi Ita nec a vir
tute et potestate se regendi et conservandi in suo esse, hec autem potestas iuxta
doctrinam apostoli 1a Cor. 12o, videtur inesse omnibus membris sive toti cor
pori, non autem uni membro tantum, Dicit enim Apostolus Corpus non est
unum membrum sed multa si dixerit pes quia non sum manus non sum
de corpore non ideo non est de corpore, et si dixerit auris quia non sum oculus
non sum de corpore non ideo non est de corpore, si totum corpus oculus
ubi auditus, si totum auditus ubi odoratus Nunc autem posuit deus mem
bra unumquodque eorum in corpore sicut voluit quod si omnia essent unum membrum
ubi corpus nunc autem multa quidem membra Unum autem corpus non potest dicere
oculus manui opera tua non indigeo, aut iterum caput pedibus non
estis mihi necessarii Et infra, sed temperavit deus corpus ut non sit
scisma in corpore, sed in idipsum pro invicem sollicita sint membra, et sequitur
vos estis corpus xpi et membra de membro, et quosdam quidem posuit deus
in ecclesia, primum apostolos, 2o prophetas, 3o doctores etc. Apparet ergo ex hac aucto
ritate huius que apostolus dicit Ad Ephes. 4o, quod potestas ecclesie se ipsam con
servandi regendi et tuendi insit corpori xpi sive omnibus membris simul
Non autem quod ex uno membro dependeat in totum Unde videtur hec potestas
esse in ecclesia non sicut in quodam toto potestativo Nunc potestas seu virtus
non reperitur adequate in aliqua suarum potenciarum vel in una parti
ut ita ut ab illa totaliter alie colectur sed est in omnibus simul pote
ciis ex virtute unius anime, sic videtur in ecclesia esse huius potestas Nunc autem
sit hec potestas ecclesie ad se regendum et conservandum est communis sentencia do
ctorum quod est potestas clavium videlicet [struck through] discernendi et potestas iudi
candi ligandi et solvendi Nunc quidem potestas tante excellencie est quod

Margin notes:

dependencia

sentencia

integrali aut vel eius essencia et unus partitiva a singulis partibus sub lectivis. sed sicut in quodam toto potestativo quemadmodum virtus operandi actus et operacionis anime est in ipsa essencia et in suis potencys sicut in quodam toto potestativo ...

tota vniuersitas hominum illam concedere non potest sed eam a solo deo
accepit ecclesia patet nam in potestate communitatis seu multitudinis hom
inum est aliquem uel aliquos ex seipsis relegare et a sua societate
separare sed quod ille qui ab eorum societate excluditur eo ipso sit separatus
a societate dei et angelorum hoc non est in hominum potestate potestas autem
clauium ad hoc se extendit vt que ligantur in terris ligata sint in celis
Mathei 18 Et licet sint alie potestates in ecclesia ut consecrandi corpus christi
absoluendi a peccatis etc hic tamen principaliter intendo de iudiciaria potestate
an sit penes ecclesiam an penes papam principaliter ut quidam dicunt
et cuius iudicio potius standum est Ad probandum igitur hanc con
clusionem assumenda est probatio prima erit ex scriptura euangelii
et ex scriptura sanctorum doctorum ab ecclesia approbatorum et eciam ex scriptura
sacrorum conciliorum vetustissimorum secunda probatio erit ex considera
cione nominum ac rerum per illa significatarum que in sacra scriptura dicuntur
de ecclesia 3a probacio erit ex habitudine et causarum scilicet finalis ef
ficientis formalis et materialis

4 ex condicione huius modi potestatis patet in causa et in ff contra cnt 495

Quantum ergo ad primum occurrit illa auctoritas que expresse loquitur de
hac potestate Mathei 16 Tibi dabo claues regni celorum et quodcumque
ligaueris super terram erit ligatum et in celis et quodcumque solueris super
terram erit solutum et in celis hec autem auctoritas euangelii prout sancti
doctores exponunt uerbum est potius promissionis quam concessionis
et tamen illi censeatur hec potestas promissa tamen fuit concessa Nusquam uero
reperitur quod per hec uerba christus soli petro hanc potestatem concessit sed
etiam ipsi ecclesie prout dicitur Mathei 18 quecumque ligaueris super terram
erunt ligata et in celis et quecumque solueritis super terram erunt soluta
et in celis ergo sequitur quod hec potestas clauium non ad solam personam
petri et suos successores sed principaliter ad ecclesiam pertinet tamen per eadem
uerba legitur concessa quod patet ex serie textus euangelii Constat enim
quod christus omnes discipulos simul non autem solum petrum interrogauit
et petrus quasi omnium eandem exprimens intencionem respondit et christus sic
responsionem accepit quod marcus lucas ewangelista testatur in c 9 sic referens
Dixit autem illis Vos autem quem me esse dicitis Respondens autem symon
petrus dixit christum dei At ille increpans illos precepit ne cui dicerent
Ecce manifeste patet quod responsio petri erat responsio omnium apostolorum quia dicit
precepit ne cui dicerent Cum ergo secundum Rabanum et alios doctores propter
meritum confessionis fidei sit dictum uerbum potestatis Confessio autem
fuit non solum petri sed omnium apostolorum ergo et auctoritas potestatis ad omnes
apostolos et eorum successores dei pertinet hoc autem patet ex hys que post
ea dicuntur in euangelio Nam post hec dicta legitur quod de maioritate fuit
tribus uicibus contencio inter apostolos Mathei 18 et 20 et luce 22 Non
autem de hac re totiens contendissent si intellexissent per predicta uerba
tu es petrus et tibi dabo claues etc uel per illa tu vocaberis cephas soli
petro principaliter ad regendum ecclesiam fuisse traditam potestatem Ne autem

iste sensus scripture videatur esse nova doctrina vel dicatur excogitatum
novit, patet manifeste per auctes sanctorum doctorum exponencium verba
predicta qui dicunt quod cum petrus claves accepit sanctam ecclesiam sig
nificavit quod ecclesia a xpo claves accepit proprie petrus autem accepit
~~significative~~ figurative vnde btus Augus sup Jo sermone. 124 lo
quens de ecclesia inquit huius ecclesie Apls petrus propter aplatus sui prima
tum gerebat figurata generalitate personam, quod enim ad ipm proprie
ptinet natura vnus homo erat gratia vnus xanus habundancior
gratia vnus idemque primus aplus sed cui et dictum est, tibi dabo claves
regni celorum et quodcumque ligaveris sup terram erit ligatum et in celis
et quodcumque solveris super terram erit solutum et in celis vniversam
significavit ecclesiam que in hoc ~~simile~~ seculo diversis temptacionibus velut
imbribus fluminibus et tempestatibus quatitur et non cadit quia fun
data est super petram vnde petrus nomen accepit, non enim a petro pe
tra sed petrus a petra, sicut non xpus a xano sed xanus a xpo vocatur
Ideo quippe ait dns super hanc petram edificabo ecclesiam meam petra
enim erat xpus super hoc fundamentum quippe aliud nemo potest ponere
preter illud quod positum est quod est xpus ihus Ecclesia ergo que fun
datur in xpo claves ab eo regni celorum accepit in petro .i. potestatem sol
vendi ligandi que peccata Hec btus Augus et sunt eius verba sicut
ponuntur in forma prout videri potest in originali Ad idem est btus
Jeronimus Cuius verba ponuntur 24 q 1 omnibus consideratis Puto me non temere
dicere alios ita esse in domo domini ut ipsi etiam sint eadem domus dei que
dicitur edificata supra petram que vnica columba appellatur que sponsa
pulcra sine macula et ruga, et ortus conclusus et fons signatus et
puteus aque vive et paradisus cum fructu pomorum que domus et
claves accepit et potestatem ligandi atque solvendi hanc domum siquis
corrigentem corripientemque contempserit sit tibi tamquam ethnicus et
publicanus Hec btus Jeronimus vbi expresse dicit ecclesiam recepisse cla
ves et per quas iudiciariam potestatem Ad idem est btus Augus libro primo
de doctrina xana, c. 13° qui dicit Est ecclesia corpus sicut aplica do
ctrina commendat que coniux eciam dicitur, Et paucis interpositis dicit Has igitur
claves dedit ecclesie sue ut quecumque solveret in terra soluta essent in celo
et que ligaret in terra ligata essent in celo Ad idem est Innocencius 3us
doctor famosissimus in sermone de beatis aplis qui incipit sic Interroga
bat ihus discipulos suos qui inter cetera que de ecclesia loquitur dicit sic Ipsi
ca autem viget celestis auctas ad illud dignitatis provecta fastigium vt
eius sentencia que profertur in terris etiam observetur in celis Ad idem
est Augus in libro de fide ad petrum, c. 20° vbi dicit Nunquam peccanti
~~est~~ indulta pro petitis de peccatis si de peccanti non esset remissio accedenda
sed esset pena peccatori tunc prodest si eam in ecclesia catholica gerat cui
deus in persona btI petri ligandi solvendi que tribuit potestatem dicens
quecumque ligaveris super terram erunt ligata et in celis etc. Ad idem
est leo papa in sermone de btis aplis vbi dicit quod vis istius potestatis et
huius decreti constitucio ad omnes ecclesie principes commeavit sed non frustra

in dicta

vm conceditur quod omnibus intimat Ecclie igitur date sunt claues
pncipalr, sed qd scriptura dicat petrum etiam eas accepisse dicit Ios
quem allegat mgr in -e/ dis/ 29/ qp ideo petrus dicitur eas accepisse ut
omnes intelligat qp quicunqz ab unitate fidei et societate ecclie se separaue
rit nec peccatis solui nec celum ingredi potest Hec btus Ios/ Ad idem
est btus Augus in libro de agone xpiano dicens Non enim sine causa inter
omnes aplos huius ecclie catholice psonam sustinuit petrus huic enim
ecclie claues regni celorum date sunt cum petro et quod ei dr ad oes
dicitur Amas me pasce oues meas / Ad idem est Rabanus ille doctor
famosissimus qui dicit sic, Quamuis soli petro hec ptas data videatur ceteris
tamen aplis datur teste xpo qui insufflauit in eos dicens Accipite spm
sanctum quorum remiseritis pcta remittuntur eis et Ad idem est Augus
super Io/ et hr/ 2 -e/ q/ j/ quodcunqz dr petro tunc dictum est illud quod
cunqz ligaueris super terram et Non hoc facit ecclia dr, autem ecclia sit utrqz
que in terra ligantur et in celo et que soluuntur in tra soluta sunt in
celo quia cum excoicat ecclia, in celo ligatur excoicatus cum reconciliat
ecclia. In celo soluitur reconciliatus Si hec ergo in ecclia sit petrus qn claues
accepit ecclesiam sanctam significauit. quod exponit Archidiacons. i. sub si
gno et noie ecclie accepit Ad idem est glo ordinaria super illo Ad Ephe
4o/ quosdam quidem dedit aplos et/ Dic glo/ vice xpi predicat ac
oim ordinatores et iudices Ad idem est Augus in lio quonz noui et ueteris
testamenti, q/ 19/ et in sermone, 13o/ de aplis/ p. z paulo vbi dicit Dns
ihus xpus discipulos suos ante passionem suam sicut nostis elegit inter quos
pene ubiqz petrus solus meruit gestare psonam et propterea audiuit
tibi dabo claues regni celorum et sequitur Has autem claues non vnus ho
sed vnitas accepit ecclie Ad idem est auctas manifesta in c/ firmi de
suma trinitate et fide catholica vbi ponitur, fides nra pro qua si necesse est moriendum est vbi dicitur qp sacrm eukaristie nemo pt conficere nisi sacerdos
qui rite fuit ordinatus sm claues ecclie quas ipe concessit aplis et eorum
successoribus ihs xpus Ecce dicit claues ecclie non petri, et eas concessas
aplis et eorum successoribus non soli petro Ex quibus auctoritatibus scorum
pz qp ecclia accepit claues pncipalr ex commissione petri Sed ergo querere oportet
tecat vbi de hac commissione legatur, in euangelio nec alius locus aptior est
quam ut dictum est Mt 18/ Quecunqz alligaueritis super terram erunt ligata
et in celis et quecunqz solueritis super terram erunt soluta et in celis et
qp ptas clauium sit pncipaliter data ecclie in psona aplorum, quod satis
videtur probari ex textu euangelii Mt/ 18/ Attenta maxime historie narra
tione Nam Mt 16o xpus dicat petro uba promissiua Tu es petrus
et tibi dabo claues regni celorum Deinde in caplo, 17o/ in fine mandauit
petro soluere staterem pro eo et pro se Vnde quia ex hiis videbatur
eum constituere capitaneum supra alios ut dicit glo super eodem ubo ideo
statim continuatiue subditur in c/ 18 in pno In illa hora accesserunt ad
ihm discipuli dicentes. Quis putas est maior in regno celorum sed
in ecclia quia ibi glo exponit. i. in collectio iustorum Vnde pz qp tunc
euangelista loquitur de superioritate, et tunc quibusdam interpositis
xpus volens soluere hanc questionem de superioritate de qua querebat apli

+ totus eccle meruit

preditantes

sub iunxit in eodem capitulo Si peccaverit in te frater tuus vade et corripe
eum inter te et ipsum solum si te audierit lucratus es fratrem tuum
Si autem te non audierit adhibe tecum unum vel duos et infra
quod si non audierit eos dic ecclesie Si autem ecclesiam non audierit sit tibi
sicut ethnicus et publicanus Ecce dicit iudicium ecclesie esse supremum iudi
cium Et consequenter ut ostendat quale sit iudicium ecclesie et que sit eius potestas
statim subiecit Amen dico vobis quecunque alligaveritis super terram
erunt ligata et in celis et quecunque solveritis super terram erunt soluta
et in celis Ecce loquitur apostolis collective et eorum successoribus
non soli petro quecunque alligaveritis quecunque solveritis pluraliter
Et exposita sic potestate ecclesie sequitur de potestate Concilii generalis ibidem
quasi xpus vellet tollere tacitam questionem Potuissent enim dixisse xpo
apostoli Domine ecce sumus iam certificati de superioritate de qua querebamus
et scimus ubi debeat haberi recursus si frater fuerit incorrigibilis quia
ad ecclesiam et scimus quanta est potestas ecclesie quia extendit se ad celum et
ad terram Dic ergo nobis quomodo futuris temporibus ecclesie tue que per
totum orbem dilatanda est dicere poterimus seu hoc dictum adimplere
Dic ecclesie cum ecclesia nullibi simul congregata erit Ubi ergo querelas
huiusmodi audire poterit Respondit dominus quasi vellet dicere dicam ubi ubi
ecclesiam meam reperire poteritis Unde subdit consequenter Iterum dico vobis
inquit dominus apostolis Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo
in medio eorum sum Quod de celebratione generalium Conciliorum
exponit Celestinus in epistola ad synodum Ephesinam ut dicit Isidorus
in libro Conciliorum cuius auctoritas est supra posita Ecce ergo potestas
generalis Concilii sumens fundamentum ex illis verbis evangelii Ubi
duo vel tres etc et ex illo dicto quecunque alligaveritis super terram
erunt ligata et in celis et quecunque solveritis super terram erunt solu
ta et in celis Ex qua auctoritate evangelii notari videntur Primum quod
claves regni celorum de quibus supra hic ecclesie per hec verba sunt
concesse patet cum eadem verba sub quibus erat facta promissio hic
exprimantur Dixerat enim xpus prius petro representanti universalem ecclesiam
verba promissiva tibi dabo claves regni celorum hic autem quod pro
miserat expresse donat omnibus apostolis seu toti ecclesie in persona eorum
quecunque alligaveritis super terram etc Secundo notatur in illis verbis quod
hec concessio facta est ecclesie in omni stabili firmitate patet per verbum
quod donationi premittitur Amen quod notat iuramentum Tertio
quod in hiis verbis intelligitur concessa potestas ecclesie non limitate vel in
certis casibus seu super certas personas sed in omni plenitudine patet
ex signis universalibus quecunque alligaveritis et quecunque solveritis
Quarto notatur ex dictis patet quod xpus voluit iudicium ecclesie esse
maius et supremum in terris et huic iudicio ecclesie etiam ipsum petrum
sive papam debere acquiescere patet Nam verba predicta si peccaverit
etc xpus dicebat ad petrum si ergo petrum instituit recurrere ad iudi
cium ecclesie in hoc quod ei dixit Dic ecclesie sequitur ecclesie iudicium esse

supius Si enim iudicium petri esset supius iudicio eccl[es]ie peccator post
iudicium eccl[es]ie non deberet reputari tanq[uam] publicanus, restaret enim
iudicium petri qui tanq[uam] supior examinare deberet iudicium eccl[es]ie
Cum ergo dicatur petro q[uod] incorrigibilitatem fratris debeat referre ad iu
dicium eccl[es]ie et non eccl[es]ia ad petrum sequitur q[uod] iudicium eccl[es]ie sit
maius supremum et finale Ite q[uod] ip[s]a includit sub iudicio eccl[es]ie exe
probatur q[uod] a correctione fraterna nemo fidelium excipitur Cum enim
quenlibet liceat fratrem corrigere et si non audiat debet iux[ta] doct
rinam predictam differri eccl[es]ie Ita et si ip[s]a nolit fraterne correctionem
adquiescere dz deferri ad iudicium eccl[es]ie, frustra autem differret si eccl[es]ia
non haberet p[otes]tatem in eum ferendi iudicium Sicut enim q[ui] secrete
admonitus non corrigitur lic[et] cum amone coram uno uel duob[us]
testibus Ita coram hijs amonitum si non adquiescat licitum est eum
differre ad iudicium eccl[es]ie Cum ergo ip[s]a non eximatur a p[ri]mo 2[o] 3[o] g[ra]du
correctionis fraterne ergo nec a 3[o] videlic[et] ut dicatur eccl[es]ie Unde illa auct[ori]tas
dic eccl[es]ie et si iuxta doct[ri]nam simam exponatur de prelato, tamen sicut pla
tus inferior cum amonitus contempnit, oz dici non sibi sed prelato supi
ori Ita erit de summo prelato, cum ipse non habeat prelatum supiorem si
si correctus doctrine euangelij noluit adquiescere oz dici eccl[es]ie si simul co
ngregata h[ab]eri posset sed quia haberi no[n] pot, dicendum est Concilio g[e]n[er]ali
ip[s]am rep[re]sentanti cui ip[s]a obedire tenetur et si non obedierit potest
puniri videlic[et] ex constitucione Concilij Constan[ciensis] Verum est enim docu
mentum ap[osto]li Omnis anima p[otes]tatibus sublimioribus subdita sit ad Ro
13o Nec ab hac v[er]itate excipitur anima pape sicut nec a correctione fraterna
Et autem summus pontifex comp[re]hendatur sub nomine fr[atr]is p[atet], q[ui]a petrus
in cuius locum succedunt summi pontifices aliorum eccl[es]ie membrorum
se fr[atr]em asserit Act[uum] 1o Ubi dicitur Exurgens petrus in medio
fratrum dixit Erat autem turba hominum simul fere centum viginti vi
ri fr[atr]es oz impleri scripturam quam p[re]dixit sp[iritu]s s[an]c[tu]s p[er] os dd Ecce
ergo habemus ex auct[ori]tate euangelij et dict[is] s[an]c[t]o[rum] p[otes]tatem p[otes]tatem eccl[es]ie esse
supiorem p[otes]tate pape et qualicu[m]q[ue] p[otes]tate in t[er]ris et quod dicit de p[otes]t[at]e
eccl[es]ia intelligendum est de concilio g[e]n[er]ali ll[egitt]ime congregato ip[s]am rep[re]sentante

Veniamus ultimo ad decreta sacrorum Conciliorum et incipiamus a p[ri]mo
Incipiamus ergo p[ri]mum in ma[teria] et concilio[rum] de quibus fit mencio in
actibus ap[osto]lorum In p[ri]mo nam[que] Conc[ili]o de quo Act[uum] 1o de electione
Mathie in ap[osto]latum habetur q[uod] licet petrus qui p[ri]mus erat unde d[icitur]
Exurgens petrus in me[di]o etc. tanq[uam] sicut cetibus honorabilior et pro
ut spectat ad presidentem proposuit et conclusit sic faciendum Actus tamen
qui videtur maiore auct[ori]tatem et iurisdictionem fuit omnibus comm[unis] Nam dicitur
de omnibus q[uod] statuunt duos et dederunt eis sortes et cecidit sors sup[er]
mathiam Ecce dicitur statuerunt et non dicitur petrus statuit In secu
ndo concilio de quo Act[uum] 6o hec auct[ori]tas eccl[es]ie et concilij ip[s]am
representantis clarius exprimitur Nam dicitur ibidem q[uod] duodecim
ap[osto]li conuocata multitudine discipulorum dixerunt Non est bonum

nos derelinquere verbum dei et ministrare mensis Considerate ergo ex vobis
septem viros boni testimonii plenos spiritu sancto quos constituamus super
hoc opus Et infra dicitur quod imposuerunt eis manus Constat autem quod hec maxime
secte notant in omnibus apostolis ergo autem quod dicit Constituamus
non dicit petrus constituit et dicit imposuerunt, non est dictum petrus
imposuit Ex istis inferuntur duo primum quod nedum statuere sed etiam ad con-
silium quoddam est eos non solum petro sed omnibus apostolis patet ex illo
ubi tum dicitur Duodecim apostoli convocantes, ex qua scriptura ortum habere
potuit decretum concilii Constantiensis de perpetua generalium conciliorum in fu-
turum celebratione Secundo infertur quod non solum tractare causas fidei
sed etiam ministros ecclesie in eorum officiis et beneficiis instituere pertinet
non solum ad petrum sed etiam ad omnes apostolos et eorum successores
scilicet pontifices, patet ex illo verbo tum dicitur, quos constituamus super hoc opus
facit ad hoc quod dicitur titum primo ubi paulus mandavit archiepiscopo Crete
constituere episcopos per civitates et ita non ad solum petrum hoc pertinere videtur
Et ita hodie decretum est in Concilio generali quod Archiepiscopi exacta elec-
tione electos in episcopos confirment ut res redeat ad eum statum in quo
prius fuit In tertio autem Concilio de quo actuum xv habetur, satis hoc idem clare
ultimo patet Cum enim Jacobus ultimo judicavit non dixit quod petrus qui preside-
bat judicavit, sed dicit Simon narravit Jacobus vero sententiam dixit dicens
propter quod dicit Ego judico non inquietare eos qui ex gentibus conver-
tuntur, Epistola etiam non nomine petri sed apostolorum et seniorum ministrorum nobis
facta dicitur In quarto etiam concilio de quo actuum 21° patet idem quando
paulo fuit iniunctum a congregatione seniorum ut deberet se confor-
mare in cerimoniis legis mosaice actuum ibi notatur textus quod sed
Hoc ergo fac quod tibi dicimus similiter quod petrus adquieverit iniunctis
sibi et ordinatis per Concilium Et quod obedierit Concilio patet manifeste actuum
8 ubi dicitur quod audientes apostoli quod samaria recepisset verbum dei mise-
runt ad eos petrum et johannem et petrus absque ulla distinctione statim discussione
iniuncta complevit Missio autem de sui ratione importat auctoritatem in mittente
respectu missi arguitur eius quod dicitur luce 7° Nam et ego homo sum sub
potestate constitutus habens sub me milites, et dico huic vade et vadit, et
alii veni et venit et servo meo fac hoc et facit Item patet hoc ex concilio
magno Niceno sub Julio papa et constantino principe celebrato ubi in
cedula dicitur Hec est fides quam exposuerunt patres primum quidem adversus
arrium blasphemantem et dicentem creaturam filium dei et adversus omnem
heresim extollentem se et insurgentem contra catholicam ecclesiam quam
cum auctoribus suis dampnant aput Niceam civitatem, 318, in unum
congregati quorum nomina cum provinciis ibidem sunt subscripta
Ecce manifeste apparet auctoritas concilii in Concilio Niceno representantis
plenam ecclesiam, scilicet quod aliud habeat potestatem judiciariam patet ex verbo dampnant
quod notat sententie prolationem Item patet hoc ex concilio Affricano in quo
cum legati pape ostendissent litteras et proposuissent intencionem suam remissio
facta fuit ad decreta Concilii Niceni pro deliberatione supposita fa-
cienda Ecce reverencia decretorum Concilii generalis de quo infra dicetur

in conclusione sequenti Item patet ex aliis Conciliis generalibus de quibus per
Ysidorum in libro Conciliorum in quibus reperitur sic dictum, sancta synodus
vel sacrum concilium statuit vel diffinit declarat eciam anathematizat vel
placuit aut placet sancte synodo etc., et in subscripcione episcoporum qui interera(n)t
sinodis reperitur sic dicentes Ego N. episcopus diffiniens scripsi vel iudicans
vel statuens Item patet auctoritas Concilii generalis supra papam et eciam super
alios omnes ex decretis concilii Constanciensis famosissimi Cui Johannes 23us in principio
presidebat Cum enim ut habetur in gestis eiusdem concilii ipse Johannes papa de
Constancia clandestine recessisset ex cuius recessu quidam putabant concilium
esse dissolutum statim successive facte sunt tres sessiones in quibus declaratum
est quod ipse Johannes non posset mutare aut transferre ipsum concilium Constanciense ad
alium locum neque curiam ibi tunc existentem, declarans ~~censuras~~ per eum fac
tas vel fiendas in quantum iuritas et ~~inanes~~ inanes Item quod non crearet novos Cardinales
quos volebat pro non Cardinalibus haberi, nec prelatos transferret in preiudicium
Concilii Constanciensis Item tunc declaravit duo decreta, de potestate conciliorum genera
lium Item in alia sessione indixit eciam formam procuratorii per quam
Johannes papa 23us deberet renunciare papatui seu constituere procuratores ad renun
ciandum Item eadem Synodus ~~per~~ postea contra eundem Johannem protulit sententiam deposicionis
et eieccionis a papatu, propter symoniacam pravitatem et alia scelera de quibus
fuerat concilio delatus Que omnia facta istius concilii sunt et erunt sempi
ternum memoriale in cronicis Ex quibus manifeste apparet quod Concilium
generale habeat iurisdiccionem super papam quod quilibet sane mentis cognoscere
potest Item patet quod hoc idem ex sessione 39a Concilii Constanciensis ubi factum
est decretum de perpetua conciliorum generalium in futurum celebracione ubi sta
tutum est eciam forma iuramenti quam quilibet electus in Romanum
pontificem prestare debet et inter ceteras clausulas inseritur hec quod papa iuret se
tenere fidem secundum tradicionem sacrorum generalium conciliorum Si ergo iurare
debet servare fidem secundum decreta conciliorum non videtur quod ea possit pas
sim ad suum libitum revocare De quo tamen dicetur in 6ta conclusione Ita
quod cum concilia generalia infligant penas summis pontificibus propter perpe
tratos excessus et statuant eis legem per quam in futurum suas dirigant
acciones Et ecclesia universalis seu concilium generale ipsam representans deponit papam
papa autem non potest deponere aut destituere ecclesiam a sua dignitate cum ipsa
duratura est usque ad finem seculi manifeste apparet superioritas ecclesie universalis
et concilii generalis supra papam et presertim cum agitur de fide destruccione
scismatis et reformacione ecclesie in capite et in membris seu de pertinen
tibus ad illa, et si superior ipso papa concilium est ut sit superior omnibus aliis me
bris ecclesie quod sic adhuc ostenditur tali racione, licet enim unicuique rei insit
virtus se conservandi in esse et contrariis resistendi, hoc tamen non
est in summo gradu ita quod possit forciori potestati resistere sed in certo gradu
ita videlicet ut subiaceat violencie maioris virtutis ut patet manifeste in
animantibus que occiduntur et consumuntur a forcioribus in virtute In ecclesia
tamen virtus et potestas conservandi se a nulla ~~separari~~ superatur virtute in terris quod patet
manifeste ex illo verbo Christi Matthei 16o Et porte inferi non prevalebunt
adversus eam Cum enim testante Job 41o non sit virtus super terram

que huic competit. s. ptati leniatan et hec non potest adversus ecclesiam
prevalere, sequitur quod ancilla data viiire potius separari Item alia probatio
ecclesia dei nichil est forcius, ergo sequitur quod nec ipsa erit ea fortior vel
superior patet ante per b. Crisostomum in Omelia que incipit Multi quidem fluctus
vbi dicit quod ecclesia dei nichil est forcius que carior est xpo quam celum, non
enim est ecclesia propter celum sed celum est propter ecclesiam, propterea ecclesia
pluris approbavit et recepit euangelium cum alii plures scripserint euangelium
ut thomas et Nicodemus ecclesia tamen solum quatuor euangelia in auctoritate
recepit Vnde nec Augustinus crederet evangelio nisi eum ecclesie auctoritas com
moveret, prout scribitur hic, hic repetitur, similiter plures tractaverunt bibliam,
Translaciones nec tamen omnes relaciones sunt recepte, similiter multa sunt que non continentur
in corde biblie que tamen ecclesia tenet et approbat sicut euangelii veritatem
Et hoc non est nisi ex eo quod in ea est summa auctoritas et plus potestas super omnia
membra eius, que quicquid approbat tenendum, quicquid reprobat fugiendum
preterea si concilium generale non habet iurisdictionem supra propriam papam sequitur
Depositio quod depositio facta de Johanne 23o per concilium Constanciense non fuit iusta neque
neque valida cum facta fuit ab eo, qui potestatem non habebat et sequitur ulterius
quod electio facta de domino Martino papa non fuit canonica cum facta fuerit
vivente superstite Sequitur etiam quod omnes episcopi promoti per Martinum papam
non habebant titulum in suis dignitatibus, nec erant pastores animarum
nec faciebant fructus suos sed tenentur ad restitucionem et similiter alii bene
ficiati et Rectores ecclesiarum parochialium promoti per Martinum papam et
per episcopos ab eo promotos non habebant titulum in suis beneficiis, nec erant
pastores animarum nec habebant potestatem ligandi neque solvendi que si bene
sonat quilibet potest iudicare Omnia enim vident inconveniencia et alia plura
que sequuntur ex illis Item nemo ambigit Concilium generale habere aliquam
potestatem vel ergo habet eam vniversalem vel particularem Si vniversalem ergo hec potestas
extendit se ad papam ut ipsius iudicio supponatur quia de racione vniversalitatis
non exceptive est ad omnia posse extendi Si particularem hoc est contra dictum
euangelii ubi dicitur toti ecclesie in persona apostolorum quecumque alligaveritis
super terram etc. Mt. 18, que loquitur de vniversali et tamen de prima probacione,

Secunda probacio quod iudicium ecclesie sit dignius ac superius sumitur ex consideracione 501
nominis et rei signate per illa que in sacra scriptura dicuntur de ecclesia que
tamen ipse non potest competere dicitur nanque de ipsa ecclesia quod est mater Eccl. 24o Ego
mater pulchre dileccionis Item dicitur domina gencium Trenorum 1o, Item regina
Ps. 44o Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato etc. Item dicitur
sponsa, Can. 1o, et Apoc. 21o Vidi civitatem sanctam ihrlm novam
descendentem de celo Et infra Tanquam sponsam ornatam viro suo
Dicitur etiam corpus xpi Ad Ephe. 1o Ex prima itaque applicacione, cum ecclesia sit
mater, papa vero filius ipsius Racione igitur excellencioris dignitatis que
est in matre, et racione honoris et obediencie que a filio debentur matri cen
setur esse inferior matre sua, nec potest dici quod ipse propter sui excellenciam
et dignitatem non sit filius ecclesie dicit enim beatus Augustinus in libro de sim
bolo Tractatu iiiio Quicunque ab ecclesia separatus inventus fuit alienus

erit a nūo filiorū dei nec habebit deum prem qui ecciam noluit hre
mrem Et alibi dicit qz cum ecclia sit sponsa xpi unica qz filios omēs
quos xpus h3 hec ecclia gignit sibi siue pturit Ex hc sequi multoim
dici posse qz ipa sit par ecclie cum nullus sit pater siue mris dicit
eni saluator Mt 23o/ dicit qz unus est pr ur qui est in celis/ sic
tercius in ~~ecce~~ est unica ecclia om fidelium mr/ 3o deduci pt sūioritas in
ecclia respectu ppe ex eo qz ecclia dr domina ppa uero et epi non dni
sed iux auctem apli dicunt mistri et dispensatores misterioz dei
vnde et xpus cum de maioritate docet aplos dix Mt 20/ quicunqz in
uos voluit maior fieri sit vester mister Ite luc 22o Ego sum in medio
uiri sicut qui ministrat vnde ppter hoc quenit ppe appellari summum
ministrum ecclie et esse seruum seruorum dei/ qz qz sit uicarius ihu xpi q
est dns et sponsus ecclie facit ad hc quod dicit cont qz diuinum rerum
tpalium que ab ecclia possidentur est apud ecclia tangm dnam apud
uero epos tangm dispensatores et ministros sponsi/ 3o proba qz sūori
tas est in ecclia ex eo qz in ecclia dicitur regina Est eni quia eius q
est rex regum et dns dnancium et pnceps regum tre Apoc 1o de
quo supra allegata est auctas btī aug in libro de doctrina xana
It 4o ex eo quia ecclia est sponsa xpi ppa uero non dr sponsa sz para
nimphus ecclie ut dicit btus brn in libro de osideracoe ad eugeniu/
Cristus eni sponsus est ecclie Mt 25o Ex qua denominacoe satis appz
dignior excellencia ecclie resp ppe Vnde ex hac consideracone Augustin
in libro de simbolo dicit qz ecclia totum possidet quod a viro suo accepit
in dotem Si totum possidet iux doctrinam Aug ergo absqz omni ex
cepcone omnia sunt sibi subiecta q xpo sponso suo, 5o probatur ex hc
superioritas in ecclia quia ipa est corpus xpi ut supra allegata e auctas
apli Papa uero unum ex membris istius corporis Omne aut corpus uiuum
organicum ostituitur ex diuersis membris tanqz ex ptibus integrantibus
ipm totum Ecclia aut est corpus misticum organicum fide xpi animatum
vel ecclia est comunitas fidelium bonorum et malorum orthodoxam
fidem tenencium in sacris ecclie sentium societate/ cum ergo ppa non sit
hoc corpus quod est ecclia sed unum ex membris ipius iux doctrinam
apli ut supra allegatum sequitur qz ppa est pars corporis istius et
ipa ecclia est quoddam totum Communis aut ad conceptio est omne
totum esse maius sua parte/ ergo sequi qz ecclia que est quoddam totum
maior est et excellencioz ipo papa Maius aut non est intelligendum
mole quantitatis corporee, sz magnitudine uirtutis excellencie et dignitatis
siue ptatis Ex hiis pt inferri qz licet pape queniat suo dici caput ecclie
non ppterea se debet ecclie anteferre, quinimmo ex hoc forte inferri posset
qz eo ipo qz sic contendit se preferre ecclie siue assercione tanqz male fcto
sencies de auctoritate et dignitate scemis ecclie nedum qz non sit sūior
sed eciam qz non sit de membris ecclie tanqm carens recta fide Reput
tat eni se caput tlis corporis qz sibi assimilet in condicoe videlz qz sic
ipe pt errare et deficere ita et ecclia possit, eo eni ipo qz velit iudicari

suid preferri iudicio vlis ecclie manifeste conuincitur quod extimat eam
posse errare et sic ipam non semper esse sanctam et catholicam Quecumque
assertio si sit de hiis que sunt fidei aut de necessitate salutis manifeste con
stat vnde possit merito inferri quod separat se ab ecclia et desinit esse membrum
eius et per consequens caput Quandocumque enim reperitur diuisio inter
ecclesiam et aliud membrum eius sicut si inter papam et eccliam notis
simum est quod hec diuisio non est ex parte ecclie de cuius racione est semper
esse vnam racione vnius fidei que est forma eius ergo sequitur quod hec di
uisio tenet se ex parte membri. Si ipse qui cum sit mortalis per naturam
et sepe moriatur per culpam potest effici membrum putridum volt
se preferre in dignitate ecclie matri sue que est sponsa et corpus xpi et
semper viuit in fide et caritate nec est usque in finem seculi defitura Et de
hac excellencia ecclie supra omnia membra sua dicit Augustinus tractans
illud prouerbiorum vltimo Mulierem fortem quis inueniet vbi dicit per mulierem
fortem ecclesiam debemus intelligere et in ceteris laudibus dicit quod ipa ecclia iuxta
autem diuine scripture preciosior est omnibus sunt lapidibus preciosis
vocat quod lapides preciosos et sanctos eius vnde dicit quod quantumcumque sit aliquis quantumcumque
magnus ipse tamen si lapis preciosus est, est ornamentum eius quia
omnis lapis preciosus est ornamentum eius, et ipa preciosior est omnibus la
pidibus preciosis Si autem ipse esset superior ecclia iam ipa non esset preciosior
omnibus lapidibus preciosis Nec huius lapis preciosus esset ornamentum
eius, sequitur ergo quod ipse non sit ea superior, nec equalis et tantum de secunda probacione

Tercia probacio principalis per quam probatur superioritas potestatis ecclie super
papam sumitur ex condicione huiusmodi potestatis prout est in ecclia et in
papa Est namque in ecclia hec potestas continue permanens et perpetue Non
est enim assignare diem horam vel momentum in quo ecclie deficiat hec
potestas sed durabit usque ad consummacionem seculi In papa vero non est sic
cum non semper viuat, possit etiam priuari et sic carere hac potestate, possit quod
de nouo eligi et iterum eam habere, et quoniam omne permanens et continuum
prefertur variabili et interpellato et temporali, sequitur quod potestas sine auctoritas ecclie
sic preeminet potestati pape Secundo quod potestas hec in ecclia semper fuit est et
erit recta quo ad ea que iuris sunt et fidei, nec vnquam ecclia a fide
deuiauit, papa vero frequenter Cum igitur in ecclia hec potestas sit immobi
quabilis Ita quod nedum nunquam errauit sed nec errare potest in hiis que
sunt fidei, de ipa namque dictum est Osee 2o Sponsabo te michi in fide
sempiternum Hoc autem non competit summo pontifici ut eo ipso quo a'b
erectur in papam quod sit impeccabilis manifeste patet superioritas ecclie
supra papam, 3o quia in ecclia est cognicio omnis necessarie veritatis ad
salutem iuxta illud Jo. 16o Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem, et ad
Thi 3o, dicitur quod ecclia est columpna dei viui et firmamentum veritatis
que in se sustinet veritatem ne corruat, que duo verba scilicet columpna
et firmamentum denotant manifeste immobiliquabilitatem iudicii Summus
vero pontifex sepe indiget ab aliis doceri et de veritatibus ad salutem
necessariis Per ecclesiam autem innotescit multiformis sapiencia dei nedum
hominibus sed eciam principatibus et potestatibus prout dicit Apostolus ad Ephesios 3o

Igitur hec superioritas videtur esse maior in ecclesia Ex quo infertur quod
auctoritas ecclesie se habet ut mensura et regula respectu actionis pape. quia rectum
est iudex sui et obliqui / ut dicit philosophus de anima 1° / Et ideo omne quod obli
quabile est deficere quod et errare potest / regulari et ordinari habet per aliud in
obliquabile et indeficiens sic est de auctoritate pape respectu ecclesie Ex his inferri
potest quod licet potestas de qua supra sit in ecclesia et in summo pontifice non tamen
est diuisa, sed eadem anima numeratur numeratione suorum subiectorum
ut dicit philosophus 5° metaphysice etc. Sed cum sit idem hic subiectum potestatis istius
scilicet ecclesia, papa enim non est distinctum suppositum ab ecclesia cum sit membrum
de ecclesia sequitur quod hec potestas sit in eodem subiecto. scilicet in ecclesia et ita est una
et eadem et non plures Est etiam eadem quia est propter eundem finem et circa
idem obiectum et ab eodem auctore Sed ex quo est una et eadem potestas
utrobique quomodo potest esse in ecclesia maior et in papa minor Responsio quod hoc
est propter participandi modum Ecclesia namque ut premissum est sic habet istam
potestatem quod in ea est continue perpetue et inobliquabiliter et annexa est
illi notitia omnis necessarie veritatis prout dictum est in probatione prime
conclusionis, ad quod allegata est auctoritas beati Thome in 2a 2e q.
1 ar 10/3°/ quod non habet locum in papa qui errare potest Unde sicut videmus
in simili quod unum et idem est liberum arbitrium in viatoribus et beatis quo
ad coactionis immunitatem / Cum tamen comparatur ad illud ad quod
ordinatur. scilicet ad servandum rectitudinem isto modo liberum arbitrium in
beatis est maius quia semper hanc rectitudinem servat ex quo confirmatum
est per gratiam sic quod errare non potest In viatoribus vero deficit a gratia
confirmationis nec semper huiusmodi rectitudinem servat sed ab ea frequenter
deficit Ideo secundum omnem sententiam doctorum potestas liberi arbitrii in beatis est ma
ior In viatoribus minor / sic suo modo loquendi est in proposito quia ecclesia
est sic a Christo fundata supra firmam petram quod errare non potest in his
que fidei sunt et necessaria ad salutem Ideo hec potestas prout consideratur
in ecclesia videtur habere quandam gratiam confirmationis quo ad hoc propter
promissionem Christi qua promisit quod mittet paraclitum qui maneat cum
fidelibus in eternum / quod quod oravit patrem ut non deficeret fides ecclesie
et quod ipse est cum fidelibus usque ad consummationem seculi Et quia hec infle
xibilitas ad errorem non sic est in summis pontificibus de quibus
plures a fide leguntur errasse Ideo merito potestas in ecclesia superior est propter
huiusmodi inflexibilitatem ad errorem In papa vero inferior Et sicut fideles
tenentur credere revelationibus angelorum quos sciunt fallere non pos
se Unde et Zacharias percussus fuit silentio quia angelo dicenti credere
noluit Luce 1° Ita etiam fideles tenentur stare determinationi ecclesie quam
sciunt errare non posse Si enim ab ecclesia dissentiunt angeli et eius doctrine
renuunt adquiescere secundum apostolum ad Ephesios 3° quanto magis homines qui
sunt ignari et peccabiles tenentur stare determinationi et dispositioni ecclesie
Summus vero pontifex eo amplius ad hoc tenetur quanto pre in domo
matris sue pre aliis membris fulgere cognoscitur Sic quod eo amplius hono
rare tenetur Non enim accepit dignitatem papatus ut ecclesiam an suam

electorum reputaretur sancta catho^ca immaculata et verax in judicio
quod post electionem suam hec auferantur ab ea, et transferantur in papam
et quod propterea fideles teneant stare judicio pape quam judicio ecclesie, quod
contineret si judicium pape deberet preferri judicio ecclesie, hanc enim digni
tatem quod errare non possit habet ecclesia a xpo et usque in finem seculi habebit
Nec hanc condicionem transfert ecclesia in papam cum ipsum in sede papali con
stituit sed apud se retinet Unde ratione huius doni quod a xpo recepit
habet primatum et potestatem super omnes homines in terra nec cuiquam est sub
iecta nisi xpo sponso suo et ita nec pape sed ecclesie papa subiectus est ecclesie

Quarta probacio per quam probatur superioritas ecclesie super papam et quod 504
super omnia alia membra ecclesie capitur ex habitudine, et causa 1° ex habitudine
cause finalis, licet enim omnium que sunt a deo constituta deus ipse sit primus
finis et principalis, tamen constat quedam in hiis ordinari ad suos fines fines
fines 1° ethicorum. Manifestum est autem quod inter hec duo scilicet ecclesiam et alterum fine
et ordinari in aliud tanquam in finem primum potius convenit ecclesie quam pape
papa enim finis dicitur alterius ad cuius bene esse alterum ordinatur. Ecclesia autem non
ordinatur ad bene esse pape, sed econverso papa omnes actiones suas or
dinare debet ad bene esse ecclesie unde tunc actiones pape sunt bene ordinate
quando ex ipsis proveniunt bonum ecclesie. Male vero quando ab hoc fine deviant
sive eidem contrariantur. Hoc autem videtur dicere apostolus 1° cor. 3°. Omnia
vestra sunt vos autem xpi. non ergo in homine et ideo non in homine glo
riamur sed in xpo cuius sumus creacione et recreacione sive paulus sive
apollo, sive cephas, sive vita sive mors presencia sive futura omnia
vestra sunt vos autem xpi, xpus autem dei super quem locum dicit glossa
ordinaria. Omnia vestra sunt, vos autem xpi non ergo homines et ideo non
in homine gloriamur sed in xpo cuius sumus creacione et recreacione
Hoc autem ideo videtur dicere paulus ut sicut hec nobis seu propter nos con
cessa sunt ita et nos sic xpo subici debemus Unde manifeste apparet quod
cephas potius est ecclesie et ad eam ordinatur tanquam ad finem et ipsius in
dicio subicitur quam econverso. 2° probatur hoc idem ex habitudine cause
efficientis. habet enim se ecclesia in ratione efficientis principalis sicut anima sit
finis corporis habet se ad omnes actiones in ratione principalis efficientis Cui ergo
huic corpori quod est ecclesia multe competant actiones operaciones que huic
exerceri per membra sua ad bene esse huius corporis et ad ipsius utilitatem
sequitur quod ipsum corpus se habet ad ipsas operaciones in ratione principalis agentis
Membra vero eius ut minus principalia sive ut instrumenta sicut potencie
instrumenta anime dicuntur quasi quedam instrumenta ad operaciones anime Papa igitur licet sit
membrum nobilissimum ecclesie sub capite xpo tamen quia in ipsius com
utilitatem et fide ad eius finem operari debet non sibi competit respectu
ecclesie habitudo principalis agentis aut instrumenti primarii. Cum autem se habet
ad aliud in ratione principalis agentis preferatur ei quod est in ratione secundarii
instrumenti Cum igitur ecclesie competat ratio principalis agentis, papa vero se habet
ut instrumentum sequitur quod auctoritas ecclesie prefertur auctoritati pape et per consequens prefertur

cuilibet membro inferiori ecclesie, 2o probatur hoc idem ex habitudine cause
formalis Omne namque iudicium quod habet se inconcusse et inobliquabiliter
biliter ad recti normam iuratus sine legis forma illius iudicii quod potest ab hinc
rectitudine declinare, sic autem est de iudicio ecclesie respectu actionum pape
quia ecclesia numquam deviat nec oberrare potest a fide recta ut supra ostensum
est papa vero frequenter, 19 dis. Anastasius igitur iudicium ecclesie diffusius
est iudicio pape Quarto probatur hoc ratione cause materialis sive subiecti
papa enim et omnia alia membra sunt inferiora subiectum sive materia iudicii
ecclesie quia potest omnia membra et eciam ipsum papam iudicare deponere suspendere
ad tempus vel perpetuo ut patet ex decreto Concilii Constan. papa autem
respectu ecclesie hoc non potest cum ipsa duratura est usque ad finem seculi
Nec papa potest precipere aut statuere quod nulla in ecclesia oraret laudaret deum
vel baptizaret etc. Cum ergo ecclesia possit papam privare sive suspendere ab ac
tionibus papalibus, papa vero non potest ecclesiam suspendere ab actionibus
que sibi inquantum talis est competunt Constat quod papa se habet ut subiectum sive materia
super quam ecclesia potest exercere iudicium Non autem econverso Materia autem rationem habet
inferioritatis ut notum est ergo sequitur quod ipse est inferior ecclesia Nec obstat
c. Si papa, 40 dis. ubi dicitur si papa animas subditorum catervatim ad in
feros deduceret, nullus mortalium possit eum iudicare nisi deprehenderetur
a fide devius Illud enim solum scriptum cum dicit nullus mortalium, deneg
atur enim iudicium singulis mortalibus sed non toti ecclesie neque Concilio
generali quod potest ipsum distinguere si delinquit, quod potest per rationem naturalem fortifi
cari supposito illo quod papa sit caput ministeriale ecclesie respectu membrorum
singularium Videmus enim quod licet caput in corpore humano sit ordina
tum ad directionem et gubernacionem membrorum, non sit quod liceat membra
a capite .i. ab obediencia capitis recedere Si tamen caput in corpore humano
efficiatur languidum seu infirmum licitum est membris illud ligare et
cauterizare ne totum corpus languor invadat si dolor non fuerit cu
ratus in capite Ita eciam quod si papa efficitur furiosus et habens ensem
in manu exiens palacium quos sibi obviam reperiret occideret, utique li
ceret subditis inferioribus eum capere et ligare Et si hoc liceret subditis
pro salvatione corporis, multo magis licet debet ex concilio generali universalem
ecclesiam representanti pro salute animarum quando papa male regendo ecclesiam
siam scandalizando animas subditorum ad viam dampnacionis induceret
Similiter non obstat predictis quod dicitur quotidie quod papa non habet superiorem
in terris Verum est enim quod non habet superiorem prelatum cum ipse sit
summus prelatus habet tamen superiorem se ecclesiam videlicet matrem dominam et regi
nam ac sponsam Christi Sed quod dicitur summus pontifex, dicit beatus Bernardus
in libro de consideratione ad Eugenium, quod papa est summus non consummative
sed comparative, non comparative ~~consumative~~ ministrorum sed ministrorum est enim summus
inter ministros et summus pontifex respectu aliorum pontificum Similiter
quod est respectu personarum officialium non respectu universalis ecclesie in qua
iurisdictionem exercere non potest que est sponsa et corpus eius Christi Similiter
non obstat quod dicitur in c. nemo 9 q. 3 ubi dicitur Nemo iudica
bit primam sedem ~~secundum~~, et sequitur Neque enim ab Augusto neque ab
omni clero, neque a regibus, neque a populo iudex iudicabitur, Et glossa ibidem

Dicit quod si totus mundus sentiret in aliquo negocio contra papam videtur
quod sine ipso standum est, 24 q. 1 c. Hec est fides. Illud enim intelligendum
est quando non subest causa iudicandi, alias si subest causa scilicet notorium scandalum alias
potest iudicari et puniri per Concilium generale si sit incorrigibilis. Ad quod
pro[?] in dicebat glossa in dicto c. Nemo quod cum ipse peccat potest peticione eius ecclesie
Secundum denunciari secundum admonitionem evangelii cum et ipse subsit evangelio. Nec ob-
stat dictum Hostiensis in c. proposuit de conces. preben. ubi dicit
dicit quod ecclesia procedendo secundum admonitionem evangelicam non potest iudicare
papam, quoniam salva pace sua illud mandatum evangelii si peccaverit in te
frater tuus etc. omnibus fuit dictum et contra omnes peccantes, etiam
contra papam sicut contra alios quando papa peccat notorie in scandalum universalis
ecclesie sic quod practicatum fuit in concilio Constan. contra Johannem papam 23m sat.
per auctoritatem conciliorum quod habetur 17 dist. hic eadem ubi dum dicitur Scientes quod …tetur
quia eius sedi primum petri apostoli meritis deinde secuta iussione domini
conciliorum venerandorum auctoritas singularem in ecclesiis tradidit potestatem, quibus
glosa ibidem hoc dictum moderatur dicens quod ecclesia Romana potestatem pri-
mum habuit a domino et secundario a Conciliis. Cui concordat glossa c. Quodam 2
q. 6. Sed quamvis ita sit, hoc non infert papam non subici concilio quando no-
torie ecclesiam scandalizat, attento quod petrus potestatem accepit a christo ut
minister ecclesie et ita cum onere, scilicet quod esset submissus ipsi ecclesie domine
sue quando notorie illam scandalizaret. Supra quam non recepit potestatem
neque iurisdictionem, sed supra ecclesias particulares, quod notat verbum ecclesiis
in c. Ceterum 22 dist., ubi dicitur quod quamvis universe per orbem ecclesie sint
unus thalamus christi et ecclesia Romana ceteris ecclesiis est prelata. Non dicit
quod sit prelata thalamo christi sed ceteris ecclesiis, quod est dignum nota. Ad glosam
autem c. Nemo prius allegatam ubi dicitur quod si totus mundus etc. dicendum
est quod glossa loquitur argumentative arguendo pro et contra sed non decisive.
Unde dicit videtur. Et quicquid in hoc passu hactenus per glosas et
doctores, cum dum affirmative, cum dum negative fuit opinatum, stan-
dum est hodie diffinitioni facte per Concilium generale Constan. quo
ad casus in decreto eius expressos, videlicet cum agitur de fide, de extirpatione scis-
smatis, de reformatione ecclesie in capite et in membris, et de perti-
nentibus ad casus premissos, sicut est casus notorii scandali etc. Et
in hiis papa sit inferior Concilio generali. Et si quis contrarium pertinaciter
assereret, hereticus esset censendus. Sed pro declaratione etc. pro his quoniam
sic quod ecclesie universali et concilio generali ipsam representanti quilibet cuiuscumque
dignitatis status aut conditionis eciam si papalis existat obedire et subesse
tenetur, et si non obedierit potest puniri condigna animadversione, non est
opus adducere scripturas super scripturas ultra illam evangelii, qua dicitur, Si ecclesiam
non audierit sit tibi tamquam ethnicus et publicanus, et pro declaratione huius
partis sufficienter expeditis, et tantum de tertia questione

Sed cum Ecclesia universalis seu Concilium generale ipsam representans sit quedam
communitas seu multitudo fidelium que tenentur licet legibus decretis et con-
stitucionibus quas ex potestate summa sibi a christo tradita expedienti questione pro-
condidit quibus plurimi renititur et contrahire sine pena conantur ut appareat 507

hoc eius non esse licitum pro isto sic h[abe]t concl[usi]o quinta / Decreta uniu[er]s[a]lis eccl[es]ie
seu g[e]n[er]alium concilio[rum] ipam representancium ab omnibus eccl[es]ie memb[ri]s
quantu[m]q[ue] si eciam papali prefulgeat dignitate sunt inuiolabilit[er] obseruan
da / quorum t[ra]nsgressionem / quicu[m]q[ue] cuiuscu[m]q[ue] status condicionis aut
dignitatis eciam si papalis sit ex contemptu meretur pon[itu]r condigna animaduer
sione puniri Conclusio duo dicit / primo q[uod] decreta uniu[er]s[a]lis eccl[es]ie ab omnibus sunt
seruanda / secundo dicit de pena non obseruancium Quantum ad primum p[ro]
batur conclusio uniu[er]s[a]lis eccl[es]ia et g[e]n[er]alium g[e]n[er]ale ipam representans h[abe]t potestatis ple
nitudinem et iurisdictionem plenam super omnia membra eccl[es]ie ex conclusione
precedenti / ergo sequitur q[uod] legibus et constitucionibus eius obedire quilibet est
astrictus Esset enim inconueniens et omni dissonans aliquem esse subiectum
alicui / et eius iussionibus contraire unde dicit Canon Ridiculum et satis
abhominabile decernis ut tradiciones quas antiquitus a patribus suscepimus
infringi paciamur / 12 / dis / Ridiculum et presertim tradiciones uniu[er]s[a]lis eccl[es]ie Si
enim constituciones sedis ap[osto]lice seu eccl[es]ie Romane que subiecta uniu[er]s[a]li eccl[es]ie
tanquam pars toti ex p[re]dictis omnes stringit / et ad eius obseruanciam
tenentur ut in c / ult[imo] de constitut[ionibus] multo magis constituc[iones] uniu[er]s[a]lis
eccl[es]ie aut concilii g[e]n[er]alis ipam representantis omnes obligat et astringit
propter quod in Conc[ili]o Chalcedono statutum fuit ut omnes archiepiscopi suis
eccl[es]iis notificent que in conciliis statuuntur / 18 / dis / Decernimus / et non
ex alio nisi quia omnes huiusmodi statuta seruare tenentur Canonica enim
statuta ab omnibus sunt seruanda / de const[itutionibus] / c / 1° / Maxime aut[em] summus
comune veritate ... pontifex qui ~~vitatem~~ licet in eccl[es]ia tanquam p[ri]ncipale membrum sub capite Xpo
ad huiusmodi decretorum obseruanciam astrictus esse videt[ur] Si enim in principio
assumpcionis sue ad pontificatum iurare debet se velle tenere fidem secundum decreta ge
neralium conciliorum prout declaratum est in Conc[ili]o Constan[ciensi] non videtur quomo
... revocatur ca passim reuocare possit Quod attendebat ipa synodus Constan[ciensis] conden
do decretum de quo supra ubi statuit q[uod] quicu[m]q[ue] cuiuscu[m]q[ue] status condi
cionis uel status eciam si papalis existat qui mandatis statutis et ordina
cionibus seu preceptis huius sancte synodi et cuiuscu[m]q[ue] alterius g[e]n[er]alis Concilii
legittime congregati super premissis seu ad ea p[er]tinentibus factis uel fiendis
contumaciter obedire contempserit nisi resipuerit condigne penitencie subi
ciatur et debite puniatur et ad alia iuris remedia si opus fuerit recurre
do et rectissime mota est sancta synodus ad condendum huiusmodi statu
tum eciam quo ad personam ipe qui est pontifex prime sedis / nullam
enim sedem magis quam primam exequi oportet decreta uniu[er]s[a]lis eccl[es]ie / 25 / q / 1 con
fidimus ubi hoc est expressum et merito cum scriptum sit patere legem quam
ipse tuleris de const[itutionibus] / cum omnes / Improperatur hiis a domino / qui dicunt
et non faciunt et qui aliis onera grauia imponunt et ipi nec digito
volunt ea mouere Math / 23 / Ex quo aut[em] ipe est pars uniu[er]s[a]lis eccl[es]ie merito debet
huiusmodi decreta seruare Unde sicut habetur ad galath / 2° / q[uia] petrus dabat
occasionem ut alii fideles non obseruarent decretum factum in 3° Conc[ili]o
de quo Act / 15° paulus restitit petro in faciem reddens causam
resistencie quia reprehensibilis erat eo q[uod] non ambularet ad veritatem

euangelii Ex qua auctoritate hoc singulare notandum quod decretum ipsius Concilii
ab apostolo reputabatur tante auctoritatis ut diceret quod veritas ipsius est veritas eua
gelii Constat enim quod non continebatur saltem expresse in euangelio
id super quo paulus reprehendebat petrum sed continebatur in decreto concilii
Et forte ex verbis apostoli Gregorius potuerat sumpsisse dictum ut dicit / e / concilia
veneranda ut / e / euangelia xv dis / sicut sancti / quia paulus veritatem decreti
dixit veritatem euangelii Et si hoc soli paulo licuit declarare videlicet con
dicionem petri quod non ambularet ad veritatem euangelii quanto magis
licebit concilio generali legitime congregato respectu summi pontificis Ex
hac igitur auctoritate scripture que merito pro manutenenda libertate
ecclesie scribenda est litteris aureis patet manifeste quod summus pontifex tenetur
observare decreta concilii Nam si non teneretur iniuste paulus redar
guisset petrum et sic / sequeretur valde absurdum Ex quo enim papa peccare
et errare potest / 19 / dis / Anastasius possibile est dare in futuro tempore
papam domino permittente qui sit malus ignorans plenus iniquitate / Et
arbor mala non facit fructus nisi malos / si ergo in potestate sua erit revo
care decreta generalium conciliorum in quibus sepe actum est de fide et si
fideles ei in hoc tenebuntur obedire sequitur quod ecclesia erit tamen posita
in magno periculo quod videtur periculosum ridiculum et absurdum Revocare ergo decreta
conciliorum venerari quomodo ea revocat sine evidenti et urgentissima ac racionabili
causa que ab ecclesia universali reputaretur legitima atque iusta Unde sicut habetur
Act / xi° / quod tempore apostolorum in tanta veneracione erat concilium sive congre
gacio apostolorum et seniorum quod putabatur non licere quantumcumque arduum etiam ipsum
petrum facere in contrarium absque aliorum apostolorum et seniorum deliberacione
Unde quia petrus baptizaverat Cornelium qui erat gentilis et comede
bat cum eo / quando reversus est ubi erat congregacio apostolorum disceptabant adversus
eum pro hoc opere bono et ad quietandum eos oportuit eum reddere racionem de
gestis Constat autem quod illud opus bonum erat quia predicare gentibus
verbum dei et baptizare iniunctum erat omnibus apostolis Mt ult ex quibus
habetur quod omnes astringuntur ad observanciam decretorum conciliorum etiam ipse papa
Nec obstat / c / Non debet / de consang et affi ubi papa prohibiciones concilii
generalis reducit ad quartum gradum / et in / c / statutum / de rescriptis li°
6° / constitucionem concilii generalis de duabus dietis reducit ad unam
dietam et ita videtur quod possit tollere constitucionem generalem conciliorum
Sed dicendum illud ibi fit per papam in concilio generali ipso consenciente et ex
permissione ipsius concilii quod patet ex verbis illius textus cum dicat
sacri concilii approbacione etc Similiter ad / c / statutum / Illud quod factum
fit est factum per papam pro bono communis iusticie tanquam per ministrum et dispen
satorem ecclesie et in casu quo concilium generale non erat congregatum
nec ipse prohibitus fuerat facere sine assensu concilii / possit enim de assensu
concilii unius et dissoluto concilio papa condere statuta pro regimine ecclesie interpre
tari ~~constituciones~~ constituciones concilii vel eas mutare ex evidenti utilitate vel ~~urgentem~~ urgenti ne
cessitate quia quo ad hoc princeps non stringitur legibus Non sic ut
ad earum observanciam non teneatur sed sic non stringitur quia
possit leges interpretari mutare vel novas condere pro utilitate ecclesie

dummodo id expediat isto enim modo scilicet quantum ad mutacionem princeps
esse supra legem nec enim constrictum legibus dicat beatus Thomas
/ 2e / qo. arlo / in racione ad 3m argumentum. unde circa mutacionem
legis seu constitucionis que fit solum per principem de iure communi est pretermissum / notat beatus
Thomas / 1 / 2e / q. x.cvij arlo / 2o / in racione principali dicens quod lex humana
in tantum recte mutatur inquantum per eius mutacionem communi utilitati providetur
sed autem ipsa legis mutacio quantum in se est quoddam detrimentum communis
salutis quia ad obseruanciam legum plurimum valet consuetudo et ideo non
// notandum quod ea que contra communem consuetudinem fiunt et si sint leviora de se grauiora videntur unde quando mutatur lex quantum diminuitur vis constitutiua legis in quantum tollitur consuetudo
debet lex humana mutari nisi ex aliqua parte tantum recompensetur
communi saluti quantum ex ista parte derogatur Quod quidem contingit vel ex
hoc quod aliqua maxima et euidentissima utilitas ex novo statuto pro
venit vel ex eo quod est maxima necessitas ex eo quod lex consueta aut manifestam
iniquitatem continet aut eius obseruacio est plurimum nociva unde dicitur
a iurisperito quod in rebus novis constituendis euidens debet esse utilitas
ut recedatur ab eo iure quod diu equum visum est / *hec beatus Thomas*
Sic igitur et per istum modum princeps dicitur esse supra legem / sed quantum
ad vim directivam dicitur esse sub lege / sic eciam quantum ad vim dispensativam
potest dici supra legem in qua dispensare potest / de quo potest notari *beatus Thomas*
ubi supra / arlo / 4 / quod dispensacio proprie importat commensuracionem
alicuius communis ad singula Aliquis autem dispensare dicitur in quacumque
multitudine ex eo quod ordinat qualiter ad eorum preceptum sit a singulis
adimplendum Contingit autem quandoque quod preceptum quod est ad commo
dum multitudinis ut in pluribus non est conveniens huic persone
vel in hoc casu quia vel per hoc impediretur aliquid melius vel induceretur
aliquod malum / periculosum autem esset ut hoc iudicio cuiuslibet committetur
nisi propter euidens et subitum periculum / et ideo ille qui habet multitudinem
regere / habet potestatem dispensandi in lege humana que sue auctoritati [immittitur]
ut scilicet in personis vel casibus in quibus lex deficit licenciam tribuat ut
preceptum legis non seruetur / si autem absque hac racione pro sola voluntate
licenciam tribuat non erit fidelis in dispensacione aut erit imprudens
infidelis quidem si non habeat intencionem ad bonum commune imprudens
si racionem dispensandi ignoret propter quod dominus dicit luce / 12o / quis
putas est fidelis dispensator et prudens quem constituit dominus super
familiam suam Et ex hiis patet veritas prime partis conclusionis Sed quo ad
secundam partem scilicet quod propter transgressionem decretorum potest quis aliqua divi
sione condigna puniri / pro veritate istius partis ultra id quod ex
pressum est in decreto constanciensi de quo supra / est tamen eciam aliud generale
consilium / 1 / q / 1 / *si quis omnes* ubi dicitur *Siquis omnem tradicionem ecclesiasti*
cam scriptam vel non scriptam violat anathema sit / et in c. violatores
canonum / 25 / q / 1 / dicitur violatores canonum voluntarie grauiter
a sanctis patribus iudicantur et a sancto spiritu instinctu cuius ac dono dictati
sunt dampnantur / quoniam blasphemare spiritum sanctum non incongrue vi
dentur qui contra eosdem sacros canones non necessitate compulsi / libenter
aliquid aut proterue agunt aut loqui presumunt / nec videtur esse ve catholicus
qui decreta ecclesie catholice non recipit ut dicit leo papa scribens episcopis

Britanie et por / 20 / di / de libellis / ubi dicitur / quod illa que prediximus
sanctorum patrum instituta que apud nos / canonice pretitulantur sive sit epus sive
clericus / sive laicus / non dissenter conuictum recipe / ut catholicam
et aplicam fidem nec sancta / e / evangelia utiliter et efficacit adesse
cum suum retine vel crede pba / et tum de qnta actione /

Et quia nec ex observantia doctorum vlis eccle vel ctraditor eorum quod ex
ipis contradicitur non liceat ex precedenti actione / Concilium generale Basilien
genale quod nris tpibus exortum vidimus a quibusdam dicatur non fuisse le
gittime congregatum vel si fuit / dissolutum creditur a quibusdam / ideo pro isto
sic h / cº / 6ª // Sacra sinoda Basilien in et a sui exordio usque in presens
fuit et est in spu sancto ltime congregata et instituta / quam nullus
quantacumque eciam si dignitate papali prefulgeat potuit sine eius assensu ex
presso dissolvere neque potest / Conclo duo dicit / 1º quod sacra sinodus basi
lien in et a sui exordio usque in psens fuit et est in spu sancto ltime
congregata / 2º dicit quod nullus cuiuscumque ptatis exigeret existeret eciam
si papalis potuit sine eius assensu expresso dissolvere neque pt / pro primitate
pe partis conclusionis satis facit hoc quia congregacio Concilii basilien
huiusmodi ortum ex decreto concilii constan habet fundamentum ex scriptura ut
supra ostensum est Ubi inter alia decretum est approbante Martino papa
quod post finem Concilii Constan quinquennio completo debeat celebrari
concilium generale sicut et factum est Ac deinde post septenium immediate
sequens debeat celebrari aliud concilium generale pro reformacione eccle in
capite et in membris quod et factum est et consequenter de decennio in decen
nium Et iux huiusmodi decretum Consilium basilee fuit congregatum la
pso deco septenio / quod et ipse Eugenius papa per suas patentes lras
in principio sui pontificatus approbavit misit quod legatos suos ad psidend
qui in incorporatione per eos facta prestiterunt iuramentum super decretis in
dicto concilio factis et fiendis manutenendis et observandis et in dcis
et in aliis quamplurimibus lris suis ipm concilium generale nominavit Unde et
in bulla sua que incipit Moyses que ab eo post ptensam eius disso
lucionem ultima emanavit dicit ipm Concilium fuisse generale In aliis
aut eciam suis lris per quas revocavit primam dissolucionem pretensam
per eum factam confitetur dictam dissolucionem suam predicti Concilii
basilien prebere causam multis gravibus dissensionibus decrevitque
ipam dissolucionem primam irritam et inanem / Declaravitque pfatum
generale concilium pse cum devocione et favore prosequendum / ipm quod ltime
inchoatum et continuatum fuisse et esse / ac si nulla dissolucio facta fuisset
revocavitque duas lras in palacio aplico promulgatas in preiudicium
dicte dissolucionis / ac totum quicquid nomine suo in preiudicium et dero
gacionem predicti Concilii basilien seu contra eius auctem fuerat attemptatum
pollicitusque e de cetero a novitatibus et gravaminibus seu preiudicius ipendis

ipi sacro Concilio vel suppositis eius et adherentibus eidem realiter et
cum effectu desistere vellet Extra ergo inchoacionem et continuacionem Concilii
basilien omni firmitate vallatam nec a quoquam debere hesitari de cetero
aut de ipius legitima congregacione Sic ergo patet prima pars conclusionis quod concilium
basilien in ipsius exordio fuit est concilium generale in spiritu sancto legitime auctoritate
congregatum Pro 2a uero parte probatur conclusionis scilicet quod concilium basilien non
510 potuit neque potuit potest per quempiam sine eius consensu expresso dissolui
patet quia si per aliquem maxime per summum pontificem ~~dissolui non potest~~ sed hec non
papa enim pro libitu suo non potest generale concilium dissoluere aut enim ipse
volens dissoluere concilium innititur auctoritate legis naturalis aut legis positiue
aut auctoritate legis euangelice Non primum quia ipsa non videtur habere potestatem
a iure naturali cum iure naturali omnium sit vna libertas / i / dis / ius naturale
nec eciam potest se iuuare iure positiuo quia ecclesia vniuersalis et concilium generale
ipsam representans nullo iure positiuo stringitur aut ligatur cum sit sponsa
xpi immaculata que a xpo capite suo summam in terris obtinet potestatem / ex
quarta conclusione Non eciam potest iuuare se lege euangelica quia supra probatum est
quod secundum legem euangelicam ipsa subest ecclesie cum sit dictum petro dic ecclesie
Si ergo nullo iure potest se iuuare sequitur quod ipsum Concilium dissoluere
de iure non potuit nec potest sine consensu concilii nec transferre / 2o probatur
specialiter quia ipse Eugenius tunc ipsa concilium basilien dissoluere non
potuit vel Ferrariam aut in aliud locum transferre Pater namque nam
post recessum clandestinum Johannis pape / 23 / de constancia si ipse Johannes
23us / dissoluisset concilium Constan vel in aliud locum transtulisset queritur
utrum huiusmodi translacio vel dissolucio tenuisset vel non tenuis
set seu robur non habuisset / si sic sequitur quod decretum Concilii constan
super hoc factum de contrario erat iniustum et iniquum cum factum esset
super re de qua fieri non poterat / lex autem debet esse iusta et possibilis / e
dis / erit autem / et sequitur quod concilium constan in hoc errasset quod usque huc
nemo dicebat Recedente enim ipso Johanne / 23o / de constancia fuge
presidio decretatum fuerat quod ipse Johannes non posset mutare aut trans
ferre ipsum concilium constan ad aliud locum neque ipsam curiam ibi tunc
existentem decernens censuras per ipsum factas vel fiendas in contrarium
irritas et manes Et tamen quod Johannes nondum erat deiectus a sede pa
patus Si autem non tenuisset seu robur non habuisset huiusmodi disso
lucio vel translacio que fuisset facta per Johannem ergo nec ista habet robur
que facta est per dominum Eugenium de Concilio basilien patet quia eadem est
potestas illius et istius Concilii cum per vtrumque eadem ecclesia vniuersalis representatur
Cuius caput est xpus et illi duo pontifices Johannes et Eugenius
fuerunt paris potestatis / 3o probatur specialiter per Concilium basilien nondum
dissolutum existit Concilium basilien in suo exordio fuit concilium generale
legitime congregatum ex prima parte conclusionis / ergo sequitur quod papa tene
batur obedire eius statutis in ordinacionibus et si non obediuit pos
set puniri pena canonica / ex / v / conclusione / Sed quia in principio concilii basilien
in decreto 2e / sessionis quod incipit / quam frequens declaratum est quod nullus
quacumque auctoritate eciam si papali fulgeret posset dissoluere concilium basilien

uel ad alium locum transferre nisi due partes concilii consentirent, ergo
et huic decreto Eugenius papa obedire tenebatur, presertim cum ipsum per
suam subsequentem adhesionem approbavit, sicut omnia alia decreta facta et
fienda, sicut eius presidentes super his prestiterunt iuramentum, sed quia nondum
due partes concilii basilien concesserunt ad dissolucionem eiusdem concilii
ergo sequitur quod nondum est dissolutum et per consequens remanet in sua integritate
et auctoritate sicut fuit in suo exordio Et si dicatur per partem adversam quod
Epichahia seu interpretacio legis semper remanet in principe, et si sic potest
ipsa interpretari decreta concilii constan et basilien, et ita dissolvere concilium
pro libitu suo uel de loco ad locum transferre Respondeo quod Epichahia est quedam epikeya
virtus directiva iuste legalis ut dicit philosophus /v°/ ethicorum /2/ eo melior et no-
bilior quo per eam fit nobiliori et perfectiori obediencia menti et intencioni le-
gislatoris, pro eo quod ipsi legislatores statuendo leges frequenter respiciunt
ad ea que ut in pluribus accidunt et raro de contingentibus provident, quia ad
singula contingencia providere humanum non valet, quibus de novo occur-
rentibus et se in actionibus humanis offerentibus sit provisio per hanc
virtutem interpretativam legum que virtus semper remanet in principe, nisi
expresse sit ei prohibitum epichahizare per eum qui hoc potest, modo hic
ei expresse prohibitum est per concilium generale in c. / quoniam frequenter / Ne
dissolvat ut reformacio in ecclesia subsequi possit in capite possit et in
membris Epichahizare ergo non potest in hoc casu maxime durante concilio
generali et ad ipsum prohibente habente potestatem supra papam ex prius dictis
Cuius virtus prohibitiva intelligi esse excepta in dicta epichaya Secundo obstat
videtur predictis / c. / significasti / de elec. / ubi dicitur quod per ecclesie rome auctoritatem romane
omnia concilia robur accipiunt et ideo in eorum statutis romani pontificis pa-
tenter excipiuntur auctoritas ex quo videtur argumentum colligi quod ex quo concilia
robur accipiunt ab auctoritate Romane ecclesie quod non possunt ad concilium con-
gregari sine auctoritate pape de quo dist.° / 17 / dis / per totum / similiter ex quo auctoritas
Romani pontificis excipitur in statutis conciliorum videtur quod ipsa potest inter-
pretari decretum concilii Constan et basilien et ita in aliud locum transferre
re. Respondeo recitatis loquendo concilium generale non potest esse legitime congregatum
sine auctoritate pape, nisi quando imminet auctoritas necessitas congregandi illud pro
interesse universalis ecclesie et papa nollet congregare de quo infra dicetur Secundo postquam
concilia generalia auctoritate pape uel alias legitime congregata, sunt sunt sicut potestas eorum
non dependet a papa sed a Christo immediate tamquam a capite ut supra ostensum
est Concilium autem basilien non fuit congregatum sine auctoritate pape ymo de auctoritate
Martini pape factum fuerat decretum in concilio constan de celebracione
concilii basilien et postea idem concilium fuit per dictum Eugenium tunc papam con-
firmatum ratificatum et stabilitum Et dicebatur nonnumquam nisi imminet neces-
sitas congregandi illud pro interesse universalis ecclesie, stante etiam quod sine auctoritate
pape congregari possit aut potuisset etiam si nullo papa existente cardi-
nales essent obstinati et nollent eligere eligere papam volentes turbare
ecclesiam uel non possent convenire uel essent per tirannidem impediti
aut incarcerati, uel omnes mortui uel si omnes cardinales cum papa

scandalosus

essent heretici, uel ipsa esset scandalosus notorie uel incorrigibilis, aut si ipsa
ferret ad collegium suum dubiam aut contrariam in materia fidei et in hoc pertinaces essent nolentes concilium conuocare uel esset exorta dubio de
contencione plurium de papatu, uel nollet ergo ipsa concilium conuocare uel aliquis
alter casus se offerret qui vergeret in noxam ecclesie. Constat quod in talibus
casibus aut aliquo eorum posset immo deberet concilium congregari sine
ipse mandato eciam eo renuente, alias si non possit tunc tota policia ecclesie
esset posita in periculo et magna turbacione. Verum est ergo dicere quod concilium
congregari potest eciam sine auctoritate pape. De hoc tamen iam sufficienter prouisum est
per concilium Constanciense in quo factum est decretum de perpetua conciliorum
generalium in futurum celebracione. Quandocunque ergo erit congregandum concilium,
quod semper congregabitur auctoritate pape et eciam uniuersalis ecclesie que fuerat in
concilio Constanciensi congregata, sicut et concilium Basiliense fuerat et est eadem auctoritate
congregatum. Ex prima parte conclusionis et ita standum est posicioni iam
facto in Concilio Constanciensi de celebracione generalium conciliorum. Similiter
quod dicebatur quod in statutis generalium conciliorum Romani pontificis excipitur auctoritas. Verum est iuxta ea que dicta sunt in questione precedenti
quod intelligitur huiusmodi auctoritas excepta ad interpretandum, declarandum et
moderandum statuta conciliorum secundum varietatem temporum suadente euidenti
vtilitate uel vrgente necessitate cum consilio maioris partis Cardinalium
quod de honestate requiritur quemadmodum Romano pontifici pro bono rei
publice videtur faciendum. Quecunque auctoritas interpretandi dicitur epicheia
seu interpretacio legis ut supra dictum est. In qua interpretacione semper
intelligitur excepta auctoritas prohibitiua uniuersalis ecclesie et concilii generalis
ipsam representantis tamquam auctoritas superioris ut quandocunque ecclesia uniuersalis seu concilium generale ipsam representans prohibet epicheizare sicut in casu, c.
quem sequitur ibi non potest epicheizare quia expresse per ecclesiam prohibetur
ne dissoluat concilium. Si enim contrarium diceremus sequeretur absurdum
scilicet quod ipsa vigore dicte epicheie posset derogare omnibus constitucionibus
sacrorum conciliorum, et omnem bonam policiam ecclesie euertere quod est plene
inconueniens, cum non habeat potestatem ad destruccionem sed ad edificacionem
2e. Cor. 10. Apparet igitur ex hiis quod ipsa pro libitu suo non potest dissoluere concilium generale. Ista enim non concordant dicere posse papam iudicari a Concilio in casu heresis quod papa negare non potest. Et ex alia parte
dicere papam posse dissoluere Concilium ad libitum suum. Aut enim aliquis
papa erit hereticus ante concilium uel tempore concilii, si ante concilium
ipse nunquam congregabit concilium si heresim pertinaciter deffendere voluit alias
incideret (~~mitteret~~) sibiipsi laqueum. Si tempore concilii erit hereticus et stetit contra se
fendam sentenciam sicut et ferenda est contra pertinacem, statim dissoluet concilium si verum sit dicere quod ad hoc passim potestatem habeat. Et ita sentencia nunquam
posset ferri contra papam hereticum, et ita hoc ius quod dicit papam in casu
heresis posse iudicari per concilium erit lubricum et frustra positum. Ergo dicendum est
quod in textu capitulo et in similibus quando ipse scandalizat ecclesiam notorie Ecclesia ...

collegio

ecclie

ptatem congregandi Concilium generale prout declaratum est in Concilio
Constan. quod papa pro libito suo dissoluere non potest, et ita nec concilium
Basilien. ipse Eugenius tunc papa poterat dissoluere sine eius expresso assensu
Debebat quippe ipse Eugenius cum transferre voluit concilium Basilien. recor
dari illius decreti quod ipse per suam adhesionem approbauit expresse vbi declara
tum est et declaratum omne concilium quod isto durante contingeret alibi congre
non fore concilium sed scismaticorum conuenticulum intelligitur autem durare donec
ex assensu dicti concilii perimi iuxta tenorem decreti super hoc facti fuit dissolu
tum // Debebat etiam recordari quod si iuxta decretum Concilii Constan. locum
futuri concilii alio tempore celebrandi sine consensu concilii actu congregati
consignare et nisi ad loca ibidem declarata iudicare non possit multo minus
possit concilium actu congregatum sine eius consensu dissoluere vel ad aliud locum
transferre debebat non obliuisci decreti facti super quectione Gregorii per
ipsum approbati quo cauetur Concilium in basilea firmari per mansionem de
nec contra ad portum venire per concilium basilien. nominandum Si hec
ipse ad vniuersitatem Millatenus transtulisset Sicut transtulit vel dissoluit de
fecisse de facto quod nullius est roboris vel momenti Et tantum de 6a conclusione

Et quoniam sacra synodus Basilien. que secundum veritatem nondum dissoluta ex- 513
istit ex conclusione precedenti propter pretensam eius dissolucionem de
facto presumpta a quibusdam tunc suspensionem et deposicionem Eugenii tunc pape et consequenter
de electione domini felicis pape quam fecerat processisse ideo pro isto sic hec 7a
conclusio et vltima // Suspensio et deposicio de ipso Eugenio olim papa 4o
facte per concilium Basilien. censende sunt valide atque iuste Electio quoque ex post
facta de domino felice papa vo ad Romanum pontificem per idem concilium
censenda est canonica, qui solus pro Romano pontifice vero et indubitato
ab omnibus viatoribus necessario habendus est, cuique obediencia prestanda est a cunc
tis christifidelibus sub periculo salutis et ne Conclusio tria dicit primum de suspen
sione et deposicione Eugenii olim pape, Secundo de electione domini felicis
pape v, Et 3o dicit quod domino felici omnes ad prestandum obedienciam sunt
astricti hec conclusio magis ex processu hic in facto probacionem suam
accipit quam ex scripturis ad quem processum in hoc casu debet quilibet
se referre cum processu iudicis semper presumendum est donec probetur contrarium
In hoc autem casu non potest ostendi contrarium cum talis iudex protulerit sententiam a qua
appellari non potest Tribunal namque vniuersalis ecclesie supremum est in terris
ex quarta conclusione quod refutari non potest, per appellacionem enim cum
iudex a quo sit superior sententia inferioris iudicis contemptui nec eius iudicio
statur Sed quis dicat sententiam vniuersalis ecclesie presertim in his que sunt
salutis contemnenda et sponsam christi refutanda nullus nisi hostis fidei
// contemptum tamen ~~Ex tunc~~ possibile est et pro proposito sufficit ostendi potest sic prima pars quoniam
Suspensio et deposicio de ipso Gabriele tunc Eugenio papa facte per
concilium Basilien. sunt facte a concilio generali legittime congregato nondum
dissoluto ex precedenti quoniam ne Concilium autem generale potuit et potest facere
huiusmodi suspensionem et deposicionem cum etiam potestatem habeat
supra summum pontificem ex 2a conclusione, summusque pontifex tenet

et est astrictus obedire decretis Concilii generalis quibus si non obedieret
potest puniri per concilium generale ex 5a collatione Si ergo ipse Eugenius
aliquid huiusmodi commisit sicut de facto commisit propter quod de iure papatu
privari debebat Non dubium quin concilium generale poterat enim a iurisdi-
sione punire etiam usque ad sententiam deposicionis procedendo, ex quo incorri bis
appellat Et hoc patet specialiter ex decreto / ii sessionis quod incipit / quia
frequens quod etiam ipse Eugenius approbavit per suam subsequentem
adhesionem sicut et alia omnia decreta facta et fienda in quo decretum
est quod si papa attemptaret dissolvere vel ad alium locum transferre concilium
basilien et infra / et / mensibus ab huiusmodi facto non desisteret quod eo ipso
esset ab administracione suspensus que administracio deberet esse ad concilium
devoluta Et si huiusmodi penam per duos menses animo indurato sus-
tineret quod contra ipsum deberet procedi ad privacionem inclusive per concilium
generale quod et factum est exhigentibus suis criminibus et excessibus
in processu et sententia deponens nominatis que hic pro expressis habeantur
Nec videtur obstare hic capitulum Nunc autem / 21 / dist / ubi videtur dici quod con-
cilium non habeat potestatem proferendi sententiam contra Marcellianum papam
de heresi impetitum quia sacrificaverat ydolis Quamvis idem Marcellianus tu-
rificatorem huiusmodi confitetur verba enim sibi posita non sunt verba con-
cilii sed Nicolai pape ad Michaelem imperatorem Et quicquid ibi dicat
Nicolaus veritas est quod concilium non omisit condempnare Marcellianum de here-
si propter defectum potestatis sed quia idem Marcellianus per metum coactus fuerat
thurificare ydolis et erat corrigibilis et per consequens non debebat deponi
2 q / 7 / Dixit apostolus / ut dicit glossa in dicto capitulo / Nunc autem Certum est
enim quod de heresi contra papam potest agi dicto / c / si papa / in quo casu concilium
generale est iudex ut notat Jo / an / et archidiaconus / c / infideli / de hereticis li /
6o / et non solum in casu fidei sed etiam de quocumque crimine notorio de
quo scandalizaretur ecclesia possit accusari et iudicari per concilium
ut notat glossa 40 / c / si papa / Quia ergo ipse Eugenius erat incorrigibilis non
est iste casus similis illi Ergo sequitur quod huiusmodi suspensio et deposicio
de ipso facte per concilium sunt censende valide atque iuste Et sic prima pars
conclusionis vera / 2e partis eiusdem conclusionis veritas videlicet quod electio de domino Felice
papa / v° / sit censenda canonica sic ostenditur Quia enim electio facta est
a concilio generali habente potestatem a Christo ex 3a conclusione quod potuit facere huius
electionem quamquam electio Romani pontificis pertinere videatur ad cetum Car-
dinalium patet hoc per decretum concilii basilien a principio decretatum In princi-
pio enim concilii basilien decretatum est quod si durante concilio basilien con-
tingeret sedem apostolicam vacare quod electio Romani pontificis non in
alio loco fieri deberet nisi in concilio generali quod decretum etiam ipse
Eugenius per suam adhesionem approbavit expresse sicut et omnia alia de-
creta facta et fienda Ex quo ergo sedes vacavit per deposicionem poterat
huiusmodi electio fieri canonice ac iuste premissa citacione ultima con-
Cardinales et alios sua interesse putantes Nec videtur huic obstare / c /
licet de vitanda de elec / ubi dicitur quod ecclesia Romana superior est

alijs quia ibi ad superiorem non potest recursus haberi quod loquitur de diffi
cultatibus emergentibus ita electorum summi pontificis Si hoc ergo non potest
ad superiorem recursus haberi ergo nec ad concilium et per consequens non poterit
electio fieri in ipso concilio / sed non obstat hic loquitur enim ibi Alexander
3us habendo respectum ad tempus in quo vacante ecclesia Romana concilium
generale non erat congregatum nec sperabatur congregari Alias illo con
gregato posset ad illud haberi recursus super difficultatibus emergentibus
ita electorum romani pontificis / arto c / si duo / 19 / dis / et ibi notatur
in glosa / et per Jo / an / in c / 1o / de renunciatione / libro 6o / de novella / si
enim non posset / iniuste intromisisset se Concilium constantiense de depositione
Johannis / 23 / et de electione Martini pape qui a toto orbe pro summo pontifi
ce receptus et habitus est nec usque nunc per quempiam dicenti esse contrarium
receptum est Constat igitur quod ipsa electio facta a Concilio basiliensi de domino
felice fuit et est canonica / atque iusta / igitur tertia pars conclusionis vera /
Sed pro 4ta parte quoniam quod videlicet ipsi domino felici ab omnibus christifideli
bus sit prestanda obediencia sub periculo salutis eterne / probacio ex precedenti
bus notissima est Si enim electio eius est canonica / ex 2a parte huius conclusionis
Igitur pro summo pontifice est habendus et per consequens sibi obediencia
cunctis christi fidelibus est prestanda pro quo possent adduci multi ca
nones ut patet hic expresse per extravagantem bonifacij unam sanctam / que ex
presse determinat quod subesse romano pontifici omni humane creature est
de necessitate salutis et patet per illud Ro 13o / Omnis anima potestatibus subli
mioribus subdita sit Non enim est potestas nisi a deo que autem sunt a deo
ordinata sunt Itaque qui potestati resistit / dei ordinationi resistit qui autem
resistunt sibiipsis dampnacionem acquirunt Item patet per illud deut 17 /
ubi dicitur qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio qui
eo tempore ministrat domino deo tuo et decreto iudicis moriatur homo
ille / facit ad hoc quod dicit Maximus est in epistola directa orientalibus quam
allegat beatus Thomas in tractatu contra errores grecorum Cuius quidem
epistole verba sunt ista Coadunatam et fundatam supra petram confessionis petri
per dominum universalem ecclesiam sine difficultate salvatorem in qua necessario salutis
animarum nostrarum est manere et ei obedire suam servantes fidem et confes
sione Si itaque ecclesie universali obediendum est ut deductum est in quarta
conclusione ergo et summo pontifici ab ea electo Cum enim ecclesia universalis non
videtur errare posse ita electorum Romani pontificis ex quo hoc videtur
esse de pertinentibus ad salutem Nec in hoc casu adhibenda est aliqua
neutralitas ut videlicet nec electo nec deposito prestetur obediencia probacio
huius patet ex probacione 2e partis istius conclusionis / si enim tamen domino
felici obediendum est et non alteri / sub periculo salutis eterne non potest
ibi esse aliqua neutralitas / esse enim in neutralitate aut est esse in ecclesia
aut extra ecclesiam tamen non detur medium / si 2m dampnabile est secundum
beatum Augustinum in libro de fide ad petrum extra ecclesiam enim nemo salvatur
ut in c / firmiter / de summa trinitate et fide catholica Et secundum beatum Jeronimum
Quicumque ab unitate fidei et societatis ecclesie se separaverit / nec peccatis solvi

a cunctis

Coadunata

nec ecclesiam ingredi potest ut supra allegatum est Si primum scilicet in ecclesia
sic esse est sub esse summo pontifici vel ergo uni tantum vel pluribus Non secundum
quia plures simul esse non possunt exquo probatione non eget, ergo sequitur
quod uni tantum Et si uni vel ergo ab ecclesia vel reprobato vel ab ecclesia vel
electo Si primum hoc est resistere vel ecclesie et subtrahere se ab obedientia
illius quod est dampnabile ex quarta conclusione Quicquid enim ecclesia
reprobat pro reprobato habendum est Unde et evangelium si ecclesia non fuisset
receptum recipi non deberet ut supra allegatum est Si vero ab
ecclesia electo et hoc est verum sub esse vero summo pontifici et per consequens
non esse in neutralitate, preterea non potest quis esse simul esse fidelis
et infidelis, cum fides sit virtus que consistit in indivisibili Nec
sufficit credere unum articulum, nisi credantur omnes cum fides in se
comprehendat credulitatem omnium articulorum Unde dicit beatus Thomas 2a/
2e/ q/ v/ articulo/ 3o/ quod qui discredit unum articulum fidei non habet
Situm fidem formatam/ neque informem/ et paucis interpositis dicit Manifestum
est quod ille qui inheret doctrine ecclesie tanquam infallibili regule omnibus
assentit que sancta mater ecclesia docet Alioquin si de hiis que ecclesia
docet/ que vult tenet, et que vult non tenet, non inheret ecclesie
doctrine sicut infallibili regule sed proprie voluntati Hec beatus Thomas
Constat autem quod non inherere doctrine ecclesie dampnabile est Exquo
ergo iste casus de quo sermo est contingit fidem quia articulum quo
creditur ecclesiam esse sanctam ergo in hoc casu non potest quis
esse neutralis sine peccato infidelitatis et sine periculo salutis et ne
Sicut enim peccatum mortale contrariatur caritati Ita et secundum beatum Thomam
ubi supra discredere unum articulum contrariatur fidei Sed caritas non
manet in homine post unum peccatum mortale, ergo neque fides postquam
discreditur unus articulus fidei/ Nec tantum videtur in hoc casu immo insa
num et dampnabile sequi vocem et tumultum populi si in contrarium
mittetur cum non est commissa deffensio fidei qui audire tenetur et
obsequi non docere Docendus quippe est populus non sequendus 62/
dis/ Docendus/ Nec in hoc casu prelati ecclesiarum referre se debent ad
summum pontificem tantum dicatur enim a quibusdam videant illi qui
dissident de papatu cum convenerint in unum illum sequemur qui sep
dus erit Res enim hec fidei est, cuius defensio pertinet non ad solum
summum pontificem, sed et ad omnes prelatos qui succedunt in locum
apostolorum Unde paulus non restitisset petro in facie qui fuerat eo super
ior in administratione nisi fuisset ei par in fidei deffensione ut dicit
beatus Thomas 2a/ 2e/ q/ 33/ ar 4o/ 2o/ ad 2m argumentum Nec in
casu hoc utilis est dilatio ad adherendum uni parti immo dampnabilis
Aut enim expectatur victoria unius partis aut clarior informatio de veritate
questionis in huiusmodi materia sic exorta sed utrumque erroneum est Nunquam
enim si pars huius iniusta causam vincere videtur licet multitudine non
vincet quia fides semper invicta manebit sicut et ecclesia cui innititur Sed

sub pressuris et tribulacionibus non vincitur sed vincit eidem adherendum
esset Absit Dumus enim diceret trucidatoribus martirum et confessorum apostolorum
qui fidem conabantur extinguere adherendum esse, et si vincere videbantur
non vincebant, sed trucidatos efficiebant victores, plusque trucidantes af
fligebant quam trucidati, quibus fuit una mens ut eos nec violencia
frangeret, nec ira subverteret, nec a devocionis obsequio timor mortis
cohiberet ut dicit beatus Ciprianus in epistola de laude martirii Numquid
si princeps aut plures alicuius terre a fidei veritate et doctrina discedere vellet
vel actu discederet sequendus esset, Absit, Si autem in hac re dilacio
eligitur ut habeatur clarior informacio Nonne est hoc secundum esse
dubium in fide dubius autem in fide hereticus est Vnde enim potest expectari cla
rior certior et verior informacio quam ab ecclesia vel, cum summe doctores
sua dicta summitebant tanquam regule infallibili que errare non potest
expressa canone Si alibi recepta fuerit suspecta nec de bono metallo
et iusto pondere presumitur fabricata Sic suspecta erit doctrina quam
expectant sub neutralitate stare volentes si enim ~~non~~ eam recepit non de
publica officina vniversalis ecclesie Nonne moneta de falsitate suspecta
afferenda est, in publicam officinam ut probetur Nonne si doctores catholici
in materia fidei sibiipsis contradicerent, ad ecclesiam esset hec oracio referenda
cuius determinacioni standum esset Est ne aliam in casu isto sicut et in
aliis omnibus plus credendum quam xpo filio dei dicenti petro Si te
non audierit dic ecclesie tanquam tribunali summo vbi est doctrina pu
blica indeclinabilis et sana cui nullus nisi hostis xpi contradicere potest
Non est ergo neutralizandum in hac re cum sit res fidei, hic est enim
claudicare ad vtramque partem more prophetarum baal, quibus dictum est
per heliam prophetam 3 Re 18 vsquequo claudicatis in duas partes
Si dominus est deus sequimini eum, si autem baal sequimini illum Quid
illis claudicantibus accidit scriptura ibidem testatur quia interfecti
in torrente Cison, et quod illis in corporibus accidit formidandum ne idem eve
niat neutralizantibus in animabus eorum et presertim quibus cura animarum
a domino est commissa, hoc est enim esse neque calidum nec frigidum Apoc
3 vtinam esses calidus aut frigidus, sed quia tepidus es, et nec cali
dus nec frigidus incipiam te evomere ex ore meo, Non recta quippe
est incedunt neutralitatis viam amplectantium et dicentium Cum partialiter
adheserint illa sequimur, si de recte sapientibus intelligetur recte dictum esset intelligetur
Non sola locucio sufficiat ad professionem fidei xpiane iuxta dictum beati
Gregorii in omelia dicentis In plebe xpiana sunt nonnulli, qui xpum
ideo profitentur quia cunctos xpianos esse conspiciunt Nam si nomen xpi
in tanta gloria hodie non esset tot professores xpi ecclesia non haberet Non
ergo ad professionem fidei vox sufficiat quam defendit a contumelia pro
fessio generalitatis Hec ibi Et hec pro optime sentencia et professione
veritatis nostra, quam ex divinis et canonicis collegimus scripturis, et quam in

sancte
hac inusitate pro fidei sue custodia posuit et celestis maiestatis sti-
pendijs sol soli sub umbra protectoris pre quiescentibus cunctis qui zelum
xpiane religionis habent quibuscumque salutis cordi est et potissimum huic
inclito regno amplectendam tenendam et profitendam persuadeo
et predicavi, nec quod creator omnium et redemptor auctoritate dei ut verba
in exordio dicta recenseamus ab utero sancte matris ecclesie per concilium
generale predictam veritatem representante. obiectantes alii quam plures
de ipsa sentiendo ad devia et falsa prolabi videamur (videantur), quam hec est so-
la et unica mater nostra per quam regeneramur ad vitam extra quam salus
esse non potest Et ob hoc si quis eam deseruerit, si quis eam docentem tan-
quam vitam matrem non audierit ut ad falsa corruat falsa sen-
tiat et loquatur necesse est propheta testante Erraverunt ab utero locuti
sunt falsa Quaobrem cum hec veritas talis sit ut nulla ratione taceri
debeat aut possit nos eam taliter ut premisimus profitemur Oramusque
altissimum spiritum veritatis ut cuncti ecclesiarum prelati et fidei columpne
quibus est commissa fidei defensio tanto ferventiori spiritu et promptiori
animo eandem prosequantur quanto maiorum suarum sibi que commissarum animarum
involucrum periculo si iam requisiti obmutescerent aut quibuscumque
suspensionibus ulterioribus indulgerent Et ne sensum proprium inniti vide-
amur hec scripta circa ecclesie universalis generalis necesse est, et dominum per v-
iudicio in quo viget divini et humani iuris peritia corrigenda
limanda et emendanda submittimus parati in hijs que contra occulte dige-
sta forent sentire credere et tenere sicut sentit credit et tenet universalis
ecclesia in qua error subesse non potest Amen

Incipit quidam brevis tractatus pro notulis ambaxiatoribus de obediencia danda domino felici

Quia nonnulli propter ignoranciam alij intuitu proprietatis seu parcia-
in dei ecclesiam ponende recusant aut saltem differunt obedienciam prestare domino
nostro summo pontifici felici pape quinto ad necessitatem aut in locum ac
cedere volentes visum est cuidam zelatori salutis animarum et auctoritatis
ecclesie ac sacrorum generalium conciliorum quod principes xpiani et prelati ac
ceteri in eadem materia hesitantes per oratores sacri concilij Basiliensis et
eiusdem domini nostri sanctissimi felicis ac per alias pias et litteratas personas
de partibus sequentibus apte informandi sunt iuxta tenorem scriptorum
et hesitaciones relinquendo ampliora et subtiliora ac iuris divini
et humani allegaciones complures quas quidem partes multa noverunt colligere
pro et elicere ut talem hesitantem constantes servatis ad plenariam obedienciam
prefati domini nostri sanctissimi domini felicis reducantur. Pro quibus
declarandis ponuntur ista tria fundamentalia Primo quod summo pontifice
a dei ecclesia data seu a concilio generali eandem representante vel a quolibet convocato

tanq verus summus pontifex recipi et teneri. Ista propositio multipliciter probatur
et declaratur. Primo sic: Xpistus sufficienter instruxit suam ecclesiam in sacra scri-
ptura de hiis que pertinent ad suam conservacionem seu de membris ipsam constituentibus
inter que primum et principalissimum membrum est summus pontifex, ut eciam omnia
que evidenter consequencia ex sacra scriptura educi possunt ad fidem pertineant, ut dicunt
doctores. Sed ecclesia dispersa non loquitur sed dumtaxat concilium generale
ipsam representans, tamen super inobliquabiliter et recti iudicii eadem promis-
sio facta est qualis facta est ecclesie in multis locis sacre scripture, ut Mathei
18: Ubi duo vel tres congregati sunt in nomine meo ibi sum ego in medio
eorum. Igitur secundum veritatem infallibiliter credi oportet concilio generali ecclesiam
representanti quis sit verus summus pontifex, et quis non, et per consequens secundum veritatem
fidei simplex xpistianus debet recipere illum pro summo pontifice qui a concilio
generali sibi datur. Secundo declaratur sic: Quilibet bonus catholicus debet
audire ecclesiam in hiis que pertinent ad fidem. Sed ad fidem pertinet debere
esse unum summum pontificem in ecclesia, cum Xpistus Petrum tanquam summum
pontificem in ecclesia ordinavit, cum sibi dictum est: Pasce oves meas, Jo.
ult. ipsum ibidem ceteris apostolis preferendo, volens eidem Petro alios summos
pontifices usque ad finem mundi succedere. Ergo sequitur quod ille qui pro summo
pontifice ab ecclesia datur debet a quolibet bono catholico tanquam verus summus
pontifex recipi et teneri. Preterea in hiis non solum que pertinent ad fidem, sed ad
bonum regimen universalis ecclesie oportet audiri ecclesiam iuxta glosam super illo verbo Jo. 16:
Cum venerit spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem. Glosa necessariam
ad salutem non solum pro personis vestris sed eciam ad regimen ecclesie
et fidelium instructionem. Sed ad bonum et salubre regimen ecclesie et fidelium
instructionem pertinet esse unum summum pontificem qui inferiores habet dirigere,
corrigere, instruere et actus ierarchicos ad reductionem ipsorum in suum
finem exercere. Ergo oportet dicere quod ille qui ab ecclesia pro summo pontifice
populo datur debet pro summo vero pontifice recipi et eidem tanquam summo
vero pontifici obediri. Amplius sicut quilibet bonus catholicus tenetur credere
ecclesie super hiis que pertinent ad suum esse sic eciam est una ex ordine ipsius ▷ tenetur credere
ad Xpistum qui est caput eiusdem generale, sic et est una ex ordine ipsius ad ecclesie secundum hyis
summum pontificem qui est caput ipsius ministeriale, alioquin non esset aliquid que pertinet
monarchicum regimen in ecclesia nisi respectu Xpisti, quod est absurdum dicere. ad suam uni-
Cum Xpistus pro vicario suo summum pontificem in terris reliquerit, sequitur ergo tate. cum unitas
quod necessarium est credere illum esse summum pontificem Xpisti vicarium qui ab consequitur esse
ecclesia seu a concilio generali eandem representanti cetui xpistiano seu populo catholico sed etiam catho-
datur. Preterea ubi est varietas in iudiciis super hiis que pertinent ad con- licam ◁
secucionem vite eterne, cum homo in hac vita super sua salute non possit
esse perplexus secundum doctores, oportet quod aliquod iudicium pro sua perplexitate
tollenda debeat recipere. Sed nullum est tam certum iudicium sicut
iudicium ecclesie, cum illa sit columpna et firmamentum veritatis, secundum
apostolum 1. ad Thimotheum. Ergo sequitur quod ubi ecclesia iudicat unum esse sum-
mum pontificem seu concilium generale, quilibet bonus catholicus sibi credere
tenetur etc. Item in dubiis ecclesia oportet quod sit veritas ad quam in dubiis
fidei concilium generale vel sedes recurrere et eciam ad ea que pro-
quam

plenariis indulgentiis tribuendis ac dispensacionibus et aliis sibi
soli reservatis attendatur ad licitum aut salubriter actendi non potest nisi
primitus quis est ille cognoscatur sed nullum est certum inobliquabile
iudicium in hiis que salutem humanam respiciunt nisi dei ecclesia aut
concilium generale eandem representans / quare necessario oportet credere Concilio
generali quis est summus pontifex et illum quem pro summo pontifice reci-
pit acceptat / Confirmatur Oportet credere aliquem quis est vicarius Christi et quis non
alioquin xpus non sufficienter providisset saluti hominum aut ecclesie sue in
qua necesse est esse unum summum pontificem saltem ad sui bene esse / nisi
vacante sede; sed nullus alius est inobliquabilis nisi ecclesia aut concilium
generale habens specialem xpi assistenciam ex promissione eius in sacra scriptura
ergo nulli alii necesse est infallibiliter credere nisi ecclesie aut concilio ge-
nerali Ceterum ex primis naturalibus ex suo iudicio hominis ~~et omne~~ non potest sciri quis
est summus pontifex in ecclesia cum status summi pontificis supernaturalis existat
et a xpo pro bono regimine sue ecclesie et ad consequendum vitam eternam spe-
cialiter institutus; sed de hiis que sunt supra naturam et que ~~extendit~~ excedunt
racionem iudicium hominis maiorem et certiorem noticiam habet ecclesia quam quecumque
persona aut comunitas privata cum eius a salvatore suo pro speciali providencia
promissum dicitur sit cum venerit ille spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem
Jo 16 et Math ult. Vobiscum sum omnibus diebus usque ad consumacionem
seculi quare sequitur quod necessario credendum est ecclesie seu concilio generali
quis est vicarius Christi et qui non eius concilium generale pro ecclesia loquatur De-
inde secundo sic, secundum omnes doctores obediendum est superioribus in hiis que
pertinent ad statum sue prelacionis iuxta illud apostoli Obedite prepositis vestris,
sed ad prelacionem ipsius concilii respectu cuiuslibet xpiani pertinet eligere
et dare xpianis summum pontificem Non enim convenit cardinalibus nisi
ex ordinacione ecclesie seu concilii, ergo sequitur quod concilium generale maxime in de-
fectu cardinalium summum dare debet populo xpiano summum pontificem et per consequens
eidem obediendum est a quolibet bono catholico, et sic patet conclusio multiplici
via pro premissa // Ex qua propositione et eius declaracione manifestum est neu-
tralitatem respectu summi pontificis a Concilio generali electi esse erroneam
nec nullatenus posse subsistere cum veritati fidei et sacre scripture ut
satis declaratum est repugnat saltem ipsius assercio Sed forsan adversarii
sacre scripture istis obviaret quod racione scismatis aut maximi scandali
segregare in dei ecclesia insurgentis licet se ab utroque se gerente pro summo pontifice sub-
trahere sicut tempore alterius scismatis factum est ut pax et tranquillitas ~~est~~ in consciencia
catholica habeatur iuxta doctrinam xpi, si oculus tuus scandalizat te erue
eum abstice / et illud apostoli si esca scandalizat fratrem non manducabo car-
nem in eternum, summus autem pontifex est oculus populi xpiani et escam
spiritualem populo xpiano ministrat Ad hoc ergo ut declaretur quod nec ~~non~~ propter scandalum
nec ~~aut~~ propter ~~sanctissima~~ debet quis omittere obedienciam prestare summo pon-
tifici a concilio generali dei ecclesie seu populo xpiano dato ergo enim non racione
scandali quod oritur in ecclesia ex hoc quod duo se gerunt pro summis pontificibus
quod secundum doctores et si veritas iustitie et veritas doctrine debeat omitti propter

scandalum vitat tamen vitare nunquam omitti debet propter scandalum adver-
tatem cum vite pertinet obedire illi qui pro summo pontifice populo xpiano
datur a concilio generali cum teneatur credere talem esse summum pontificem
et nullum alium ut declaratum est superius. Secundo hoc eciam ostenditur quod non con-
scismant quia si sic in dei ecclesia non est scisma nisi quia non obeditur
a quibusdam ei cui debet obediri videlicet qui datus est ab ecclesia populo
xpiano pro summo pontifice qui non debet dubitari quin sit verus pontifex ecclesie ver
ut declaratum est in prima propone nunquam autem est malum faciendum ut eciam
sequatur bonum quod fieret si non obedire ei qui datus est ab ecclesia seu
a concilio generali ut tollere scisma ab ecclesia quod omnes principes xpiani insurgant
contra gabrielem a papatu propter sua demerita depositum et tanquam here-
ticum et scismaticum a dei ecclesia eiciant ut xpiani filii ecclesie dei ecclesiam audi-
entes eidem obediant Non est simile de preteriti scismate duorum contendentium
dudum per concilium pisanum et Constan extirpato ubi forsan neutralitas
eisdem condempnandibus facta fuit approbata ad huiusmodi scisma extirpandum
et delendum de ecclesia dei tum primo quia non poterat constare quis esset verus
papa inter duos tunc contendentes cum ambo vocati sunt a cardinalibus
essent dati ecclesie Et iam occulta eciam res que fuit facta neutralitas tam
inveterata erat quod vix aliquis sapiens deprehendi poterat quis eorum verus
esset papa non sic autem nunc ut manifestum est. tum 2o quia nullus illorum
tunc contendencium erat datus populo xpiano a regula inobliquabili et in-
defectibili cuiusmodi est ecclesia universalis seu concilium generale eandem representans quod
nobis pro papa dedit felicem quintum, tum 3o quia recursus habebatur ad superiorem
videlicet ad concilium generale quod necdum est regula inobliquabilis racione assisten-
ne salvatoris Matthei 18 eius promisse sed eciam est supremum tribunal militantis ecclesie
ad quod in dubiis salutem animarum concernentibus debet fieri recursus Sed in casu
autem nostro non potest fieri recursus ad superiorem sub xpo cum concilium generale dedit
dominum felicem papam quintum, quod quidem concilium generale non habet superiorem
in terris cum representet ecclesiam universalem que cunctorum xpianorum mater est
regina et domina tum eciam petrus summus pontifex remissus fuit ad ecclesiam
sicut ad superiorem cum ei a xpo Matthei 18 dictum est Dic ecclesie quod sufficienter
de concilio generali intelligitur cum ecclesia universalis post publicacionem evangelii
per orbem universum in unum non congregatur nisi in paucis personis in Concilio
generali loco omnium catholicorum congregatur Videtur autem quod illorum supplenter
verbum autem illud non solum fuit dictum petro pro se ipso sed eciam
pro futuris suis successoribus ut satis notum est

Et si adversarius suam intencionem fortificans dicat quod huiusmodi neutra-
litas duorum actu contendencium potest fieri et sustineri cum submissione
ad aliud generale in 3o loco celebrandum ubi maior et multitudo tam
doctorum et ambaxiatorum principum adesse poterit et hanc materiam melius et
amplius discuti, hoc enim dici non potest, quia nulla est que salutem concernens
que possit sufficiencius discuti per Concilium generale quod utique sit in eo cum spiritus
sanctus influere ad huiusmodi questionem diffiniendam Ita bene influat in uno loco sicut in
alio, persone etiam quoque pro ut ita bene accedere ad Concilium Basiliense sicut alibi

ab ecclesia dei
ad tollendum
sit scisma ab
ecclesia

dut

discutiendum

cum ibi sit ut inferius nisi dicetur et ut noverint illi qui recesserunt ab
eodem maxima libertas ergo non oportet querere aliud locum ubi unum
aliud concilium congregare sicut enim non est nisi una ecclesia catholica sic non
est necesse pro nisi unum concilium dum feliciter supra generale quod unicam
ecclesiam represetat Item si quereret aliud concilium per quos huiusmodi novitas
veniret et ius domini felicis pape quin verius dissoluendum videtur quod fieret in
iniuria spiritus sancto qui cuilibet concilio generali assistit et in eo diffinit
quia videlicet eciam discuteretur et in dubium revocaretur quod semel per spiritum
sanctum discussum esset pariter et diffinitum Si enim hoc diceretur vix aliquid
certum in fide aut moribus in ecclesia haberemus quia quemadmodum unum
concilium legitime congregatum potest errare in fide aut moribus sic et aliud
et sic omnia per concilia generalia discussa possent venire in dubium quod
est hereticum asserere contra illum articulum Credo in unam sanctam eccle-
siam catholicam / Preterea cum Concilium basiliense sit verum et legitimum
quam auctoritate duorum summorum pontificum et duorum Conciliorum genera-
lium congregatum nec per Gabrielem potuisse dissolvi quicumque illi
qui durante presenti concilio potuunt aliud concilium congregare cum nullam
auctoritatem ad hoc faciendum habeant quia huiusmodi auctoritas est dumtaxat apud
Concilium generale et verum et indubitatum summum pontificem ultimus quo
quin pote sustineri quin tales tamquam acceptatores sicut in scisma ecclesiam sponsam christi
et tunicam christi inconsutilem dividentes cum sedente concilio generali basiliensi
aliud Concilium generale celebrare velint altare contra altare erigentes
obviare Nec valet si dicatur quod quelibet res debet obviare sive destructori In naturalibus enim
o [illegible] videmus quod sicut res sunt suas proprias operationes et sibi naturales sic et natura-
liter habent resistere suis contrariis et sive corrupcioni Notum est autem
quod christus non tantum dedit christianis qui sunt membra sui corporis mistici quam
rebus mere naturalibus et sic cum sit scisma formatum actu in ecclesia
dei per quod scisma christiani pereunt et dampnantur videtur quod boni christiani
possunt se congregare in uno Concilio generali ad evitationem huiusmodi modi pravi
scismatis ymmo videtur quod christus dedit christianis auctoritatem hoc faciendi quando dixit
ubi ubi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo ego sum in
medio eorum Mathei 18 / hoc enim ut videtur satis clare solvitur quia
et si christiani deberent obviare sive destructori sicut res naturales sive corru-
pcioni quia cum habent ipsum racionis et dona gratuita ipsos ad eternam
salutem dirigencia debent ordinate resistere sive destructioni et secundum
legem a christo sibi datam. lex autem christi hec Mathei 18 / Qui ecclesiam dei audire
contempserit sit tibi sicut ethnicus et publicanus et Luce 10 / Qui vos au-
dit me audit debent ergo christiani resistendo sive corrupcioni audire ecclesiam
videlicet concilium generale legitime congregatum quia ecclesia dispersa non
loquitur Ecclesia autem sive concilium generale basiliense videns quod olim
Eugenius ecclesiam dei scindat per erectionem conventiculi ferrariensis quod de fide
errabat ut per professionem publicam declaratum est et dei ecclesiam et plurimos
scandalizabat ipsum a papatu racionabiliter deposuit ad obviandum
destructioni ecclesie quam per mala opera sua idem Eugenius perturbat et turba-
bat / quod ergo fecit ecclesia seu Concilium generale fecit ad obviandum sive

destruccionem per olim Eugenium multipliciter procuratam Concilium
generale in talibus que salutem hominum respiciunt a spiritu sancto
et saluatore nostro dirigitur iuxta illud prealleganda vbi duo vel
tres etc et glo. Anth ... Act. 15 super illo versu Visum est spiritu
sancto et nobis vbi sic habetur quibus non visum est sine spiritu Debet
ergo reddere credere quilibet xpianus iuxta sacram scripturam quod Concilium
Basiliense vt resisteret sue corrupcioni et omnium xpianorum ipsum tunc
Eugenium deposuit Et consequenter vt prouideret ecclesie de uno et catholico — de vero
pastore qui ipsam ecclesiam iuuare contra prefatum hereticum possit beatissimum
Felicem papam vum elegit Non est ergo potior via nec racionabilior
ad obuiandum destruccioni ecclesie quam obedire Felici pape vo
a dei ecclesia seu concilio generali xpianis prouidenter pastori dato et
alium tamquam hereticum et scismaticum pertinacem a dei ecclesia eicere debent
ergo xpiani contra dictum Gabrielem insurgere ad obuiandum sue destruccioni
et non adherere prefato conciliabulo congregare ne credentes bene agere
contra dei ecclesiam in duo genera genera conciliabula diuidant et quod
se ipsos ad eternam dampnacionem inducant Nec talium racio nullatenus
concludit quod dicunt quod xpus dedit xpianis auctoritatem se ipsos congregandi
quod dixit vbi duo vel tres etc Deinde enim est quod et si xpus
ibidem auctoritatem ecclesie se ipsam congregandi dedit quando non est
congregata et si sit congregata ad aliud locum transferendi
si sibi bonum videatur Non tamen dedit auctoritatem duo concilia congregandi
simul et semel quia hoc esset erroneum et scismaticum Non potest
ergo xpianus quicumque sit illi sedente concilio generali basiliensi aliud generale
erigere tale enim si erigeretur posset conciliabulum aut conciliabulum
scismaticorum quam concilium nuncupari nisi tamen de per beneplacito propter
bonum ecclesie sue concilium se ipsum ad alium locum vellet transferre
quod possent aliqui si vellent sacro concilio supplicare et si sibi
videtur bonum facere sin autem supersedere patet ergo manifeste ex premissis
quod ex quo concilium basiliense est verum et legitimum generale concilium
non potest quicumque xpianus pro concilio generali ad alium locum se transferre
sine consensu eiusdem et auctoritate et per consequens non posset in illo
loco per modum concilii generalis aliquam materiam vlterius ecclesiam
tangentem discutere Nec potest dici ad obuiandum premissis quod concilium
basiliense non sit verum concilium generale propter paucitatem
plurimorum personarum et recessum plurimorum prelatorum ac oratorum ambaxiatorum
principum necnon propter recessum presidencium olim Eugenii
quia tamen spiritus sanctus tamen opera conciliorum generalium principaliter
attribuntur non obmittat influere in paucos in concilio generali
bene agere volentes propter recessum quorumcumque aliorum iuxta
illud iam dictum vbi duo vel tres etc quamuis semper fuit bonus numerus
suppositorum in eodem concilio non obstante etiam peste in ciuitate

Basilien. auct. precc^ti vigente, imo vidi visibiliter quod semper ibi fuit
maior numerus suppositorum quam in aliquo concilio apostolorum post Ierosolimis
limis celebrato que tamen omnia ab omnibus catholicis approbantur Cui
etiam presentibus premissis fuit ante eorum recessum in ses
sione predicta diffinitum quod concilium basilien. dissolvi non possit
nisi de consensu duarum partium concilii vocibus singulorum tam
in deputationibus quam in generali congregatione firmiter scrutatis
et decreto in sessione predicta posito quod ut notum est minime est
factum Nec etiam hoc potest concludi propter pretensam dissolutionem
concilii abolim Eugenio factam, cum huiusmodi dissolutionem seu trans
lationem fecit in factum Concilii contra suos presidentes aut contra
eum procederet volens legem ponere concilio in materia reformationis
in qua inferior est ad factum Concilium imponens etiam factum Concilio
termi in huiusmodi dissolutione finem tractandi materiam fidei que tunc
in eorum Concilio cum bohemis tractabatur pro et agitabatur
in qua materia fidei secundum omnes notum est ipsum esse inferiorem
concilio generali, propter quas causas huiusmodi dissolutio fuit ses
sionaliter declarata erronea in fide sicut erat, cum ipse Gabriel eam pos
terius iustificaret contra declarationem concilii constantiensis de superioritate concilii
ad papam Nec etiam potest allegari quod conclusum erat concorditer in con
gregatione generali ante pretensam dissolutionem concilii ab eodem
Gabriele factam quod si Grecis ammoniti infra certum tempus
non expediret summa, 10000, ducatorum ad novam electionem pro
cederent sicut et factum est per illos ut aiunt ad quos potestas concilii
devoluta tunc est vigore cuius electionis ut dicit translacio ipsius
Gabrielis facta est et per quam dissolutio concilii basilien. Quinimmo plu
rima videre possunt respondere ad istam instantiam Nichilominus quod
huiusmodi pretensam electionem et si in decretum iustum cum grecis
debebat stare concilium firmum in basilea usque ad adventum grecorum
ad portum latinorum huiusmodi autem dissolutio gabrielis facta est
per quinque menses ante ipsorum adventum ad portum ut notum
calculanti est ~~cancellantium~~ hanc etiam translationem seu dissolutionem
non fecit ipse gabriel vigore pretense electionis per illos paucos
facte sed potius de plenitudine sue potestatis ut ipse in bulla sue
pretense dissolutionis dicit, preterea nulla conclusione potuit.
epikeiam recipere concilium in quo ab illa posset recedere aut ~~epigsam~~ in ea sicut
tu supremam habeat potestatem Causa etiam aut quare dimone n
non dederunt pecuniam infra tempus deliberatum fuit quod ipse Gab
riel per suos ibidem transmissos totis viribus impedivit huius
pecunie solutionem, fraus autem et dolus nemini patrocinari debet
Causa autem alia fuit quia per ambaxiatores Concilii erat Grecis
ammoniti antea premissum quod ante expeditionem pecunie super
totam ecclesiam imponeretur una semidecima eisque decretum mitteret

super qua secundum tenorem huiusmodi pecunie quas daret ipsis restituen
quod infra illud tempus nullo modo fuit factum quare videntes patres
concilii quod cives avinionenses causam rationabilem huiusmodi pecunias
non expediendi infra illud tempus per concilium per decretum ha
bebant et quoniam dederant pignora sufficientia pro huiusmodi summa
persolvenda licito prefato decreto fideiussorio, stando in proposito electorem
huiusmodi decretum ipsis transmiserunt maxime quia si processum fuisset
ad novam electionem plures difficultates et longa mora fuisset in nova
tione alterius loci et iam pecunie erant in avinione parate que cum
difficultate ab alio loco habite fuissent Galee etiam concilii ad grecos
transmittende parate erant et oratores Constantinopolim tras
mittendi Quare tunc facto concilium ad nominationem electorum non pro
cessit non obstante conclusione super hoc recepta cum ignorare
permissio per prefatos ambaxiatores avinionenses facta sed dumtaxat per
paucissimos ordine concilii non servato et contra voluntatem eiusdem
concilii predicta pretensa electio facta est de qua etiam postmodum ut pre
dictum est ipse Gabriel minime est usus immo etiam prima decretum in electione plubata
plubatum est et avinionem transmissum de consensu totius concilii
etiam illorum qui prius processerant ad eam electionem ut constat per decretum
postmodum factum per quod cassatur plubatio decreti secunde electionis
aliis presentibus quod quidem pretensum decretum secunde electionis plu
batum fuerat fraudulenter ~~in festo~~ in festo concilio circa mediam noctem ad
plumbum accedendo nullis eiusdem plumbi clavigeris vocatis aut
ibidem existentibus sed solis presidentibus olim Eugenii aut suis
de hoc noticiam habentibus propterea in tanto quod eos tanquam quod falsarios tunc
actum est Non obstante quod tunc Eugenius eo quod contra eum agebatur
super multis criminibus dei ecclesiam scandalizantibus displicenciam
sumpsit et huius occasione suam pretensam dissolutionem fecerit maxime
ad hoc faciendo expressione quam ex ratione inductus expressis liquide
constat nullitatem respectu summi pontificis a Concilio Basiliensi electi
cum submissione ad concilium in 3o loco celebrandum subire non
posse Nec huiusmodi concilium posse in tercio loco celebrari nisi de consen
sum basiliensis concilii et ubi vellet ex mera liberalitate sua ad aliud locum
transferri Sed etiam ipsum Concilium basiliense semper a sui initio fuisse
vere ~~vere~~ generale Concilium non obstantibus impedimentis pluribus a Gabriele
et suis sepius eidem Concilio procuratis ut dissolveretur quod tamen
minime premissa facere non potuerunt spiritu sancto eidem assistente et quamdiu ipso
Basiliensi Concilio durante a quibuscumque zamis nullum aliud concilium
generale erigi posse.

Sed pro consumacione istius tractatuli restant pertinentes difficul
tates non modice ad elucidacionem premissorum exponende et pariter
resolvende, Id est quomodo per Consilium generale basiliense a spiritu sancto directum
fieri ut nonnulli scismaticum scisma in dei ecclesia eligendo vivo Summo scisma
summo pontifice cum alius se ingereret pro papa Nunquam enim spiritus sanctus

presse causa sismatis quod tamen fecerunt illi qui sunt in Basilea
a et per quos non potuit facere verum concilium generale cui spiritus sanctus
ut bonus est semper assistit / Dum autem est patet et evidens quod et
si concilium basiliense felicem quintum pro summo pontifice elegerit
non tamen propterea fecit sisma in ecclesia dei sed magis ad obviandum
sismati duorum quorum unum pretensum erat contra aliorum / et quorum
sisma subortum erat per Gabrielem quod multo gravius erat
quam duorum se contendencium pro summo pontifice / nec unquam ante peracta
tempora est in ecclesia visum quare iste eiusdem felicis electio per
Concilium Basiliense facta est Sicut enim David unctus fuit in regem
israhel ipsi ex ordinacione divina Saule adhuc vivente et se ipsum
pro rege eiusdem ipsi gerente nec propterea debuit hic facere vel sisma
fecisse dici / sic nec concilium basiliense quod auctoritate divina pro bono
ecclesie summum pontificem elegit alio se pro papa gerente sisma in dei
ecclesia nullatenus dicitur fecisse sed quemadmodum illi qui ipsi David
post ipsius iustificacionem obedire nolebant saule fautores sisma
inierunt ut notum est / sic et fautores ipsius Gabrielis auctoritate divina
a papatu per concilium depositi sisma in dei ecclesia nutriunt quamvis for-
san se bene agere arbitrantur Non enim credat aliquis extra obe
dienciam ecclesie suam salutem posse adipisci quoniam scriptum est Qui vos
audit me audit / et qui vos spernit me spernit / qui autem
me spernit spernit eum qui me misit / luce 10 /

Secunda difficultas quomodo possit esse verum quod spiritus sanctus fecit
concilium basiliense dirigeret qui recusancium galliam et regis et am
baxiatores omnium principum christianitatis quam fatebatur nec esse sisma
in ecclesia et qui erant sollempnes viri prelati quam doctores principes
suos et eis subditos representantes qui sunt sine comparacione plures
quam stant in basilea solutio / si per potenciam terrenam et humanam
industriam acta conciliorum generalium deducerentur racio magnam ha
beret apparenciam / sed quia non sic est / quia non in multitudine
exercitus victoria belli sed de celo fortitudo est / ea maxime que salutem
humanam concernunt per spiritum sanctum influentem in patres in eodem
concilio congregatos disponuntur iuxta illud Jo/16/ suggeret vobis
omnia quecumque dixero vobis Et ideo quamvis magna industria
[illegible] et multorum representacio in eisdem ambaxiatoribus
esset nichilominus maior influxus spiritus sancti ad salutem ecclesie in
patres conciliariter decernentes et diffinientes aderat iuxta illud allega
tum ubi duo vel tres etc / Et illud Actuum 15 visum est spiritui sancto
et nobis / et ideo quamvis eorum requisicio eisdem videtur racionabilis
tamen spiritus sancti examine quod profundissima scrutatur acceptabilis
non erat iuxta innocenciam ipsius concilio aliis variis vicibus datas Nec
visiones tales oratores de sua requisita (requisitione) aut requestis iudices esse debent
sed dei ecclesia seu concilium generale cum eciam omnes doctores
suam doctrinam quamvis egregiam dei ecclesie submittant magis
imitantes ecclesie determinacionem quam innixi proprio racioni hec est fidei

me doctrina quam cum omni humilitate omnes debent recipere in captivitatem redigentes suum intellectum in obsequium xpi, et propterea dicat beatus Thomas Augustinus Evangelio non crederem nisi quia ecclesia catholica me ad hoc commoveret ecclesia autem dispersa ut prius dictum est non loquitur sed concilium generale ipsam representans a spiritu sancto regulatum et ductum pro ea loquitur. Ex ea de precisa radice oritur quod a generali concilio legitime congregato appellare presumunt. Alii enim hic sibi licere putantes iuxta calcedonensis concilii doctrinam quod est primum de quatuor principalibus conciliis quibus sicut evangelio fidem adhibere ecclesia appellant tamen dictamen ecclesie cui sicut in fidei articulum credere debent ymo potius spiritus sancti in concilio generali presidentis principaliter reliquum per et abhorreat presidentia autem spiritus sancti in conciliis generalibus satis apte innotuit actuum xv° ubi in concilio primo celebrato apostoli et seniores in eodem concilio congregati dixerunt quod preallegabatur visum est spiritui sancto et nobis se ipsos spiritui sancto tamquam priori diffiniendi postponentes. Et quamvis a quarto ephesio appellatum extitit hoc fuit ut ex actis concilii calcedonensis liquet quia non fuit auctoritate apostolica inchoatum nec rite peractum cum libertas in eodem minime existeret sed cum armorum violentia ad deliberandum cogerent, quocirca a concilio generali quod supremum tribunal sub xpo in terris esse dignoscitur licite possit appellari cum a superiore ad inferiorem necordo debitus putatur appellari non possit ymo nec ad xpm a generali concilio legitime congregato appellari potest cum xps eorum que conciliariter aguntur actor principalis per et diffinitor existat ut factum concilium de se ipso per assertionem ubi apostolus an experimentum queritis eius qui in me loquitur xpus. Et rationabiliter ut arbitror idem est de quibuscumque protestacionibus maxime post decreta synodalia ubi debitus ordo conciliorum tenetur et non est impressio violenta a huiusmodi in deliberando sed cum omnimoda libertate suppositorum consilia a spiritu sancto negocia deducuntur ubi enim spiritus ibi libertas. Verum tamen iudicio meo est notandum et diligenter attendendum quod ubi concilium generale erraret in facto in quo forsitan ecclesia etiam errare posset nec est propter ea presertim ad inutilitatem, frivolo eorum appellacionem et huiusmodi procedendum sed errore allegato concilium eiusdem concilii iudicium est requirendum simul et expectandum quod in iure, cum sit columpna et firmamentum veritatis, sicut apostolus et regula inobliquabilis errare non potest saltem quo ad fidem et mores, si enim in fide aut moribus concilium generale erraret tamen legem toti orbi imponere haberet et quilibet catholicus iuxta c. significasti eidem concilio obedire teneretur, quapropter dicere quod tota dei ecclesia in fide aut moribus erraret quod est erroneum dicere aut asserere cum iuxta doctrinam apostoli ecclesia sit sine sine macula et sine ruga etc.

Tercia difficultas est circa quod adversariorum qualium primi illi de concilio basiliensi dicere aut asserere quod non sit aliud generale concilium celebrandum cum hic devenerit concilium aliud constanciense a quo basiliense dependet quod ordinat quod si in posterum in dei ecclesia contingeret duorum se gerencium

Duos gerere

pro summo pontifice infra annum sub pena cadendi a statu debent ad
concilium accedere in quo casu nos possemus simili dicendo quod nos non sumus
in casu propter quem dictum concilium constan super hac materia factum fuit
huiusmodi enim decretum factum extitit ut per ecclesiam seu per Concilium generale
obviaretur scismati et destruccioni ecclesie, modo per concilium basiliense hoc factum
est ut declaratum est supius et non restat nisi quod illi qui debent obedi
re ecclesie et eam audire, sibi obediant et eam audiant sicut tenentur in
hiis maxime que salutem humanam respiciunt sicut hic in facto ipso
per quem tamquam per summum pastorem et primum hierarchiam ecclesie
homines possunt ad finem eterne beatitudinis produci Ceterum et si ~~esset~~ in — essemus
casu decreti concilii constan, ambo contendentes debent infra annum con
Fecit — venire in concilio generali quod actu tenetur sicut dominus felix, contrarius,
et non aliud concilium generale querere ne maius scisma videlicet duorum conciliorum
esset in ecclesia dei quam sit scisma duorum summorum pontificum maxime
cum omnia concilia generalia sint eiusdem auctoritatis et eandem assistenciam
spiritus sancti et sponsi ecclesie habeant et sit tanta libertas in concilio basiliensi
sicut in quocumque alio loco esse possit Cum etiam ut huiusmodi libertas plenior
esset in eodem concilio generali basiliensi iurisdiccio collata super omnes incorporatos
et familiares eorum hoc ad solum ipsum concilium pertineat ut in eodem
concilio basiliensi diffinitum est et conclusum non obstante presencia ipsius
domini felicis contrarii, preterea par in parem non habet imperium, ad quid ergo
congregaretur — ~~congregatur~~ ad concilium in quo haberent convenire duo contendentes de
papatu Cum concilium basiliense indubitatum generale concilium iam diffinierit
dominum felicem esse verum et indubitatum summum pontificem auctoritate
a christo generalibus conciliis data Non enim esset nisi dei ecclesiam vexare si
ea, et in dubium quod per spiritum sanctum factum est revocare, immo si oppo
situm per posterius concilium declararetur ullam certitudinem in posterum de statutis
o haberemus — conciliorum in tali materia salutis humane ~~haberemus~~ nec spiritui sancto de certo
opera conciliorum attribuerentur seu ascriberentur sed potius humane indu
strie quod dicere est erroneum in fide Et si dicatur saltem ad purgandum
conscienciam hominum oportet quod catholici maxime prelati et doctores variis
regionibus congregentur in unum ad videndum quid in tanta materia
dicta sit agendum pro totius mundi salute. Dicimus quod sufficit ad hoc
satis dominum sit ex racione quia oportet sacro generali sacro sinodo representanti universalem
ecclesiam credere, maxime in hiis que salutem eternam sicut presentem
materiam iuxta illud Matthei xi Abscondisti hec a sapientibus et prude
ntibus et revelasti ea parvulis, et illud eiusdem Matthei 23° super kathedram
moysi sederunt scribe et pharisei omnia que cumque dixerint vobis
servate et facite Nichilominus possunt et prelati et doctores pariter et
principum ambaxiatores de variis regionibus et regnis in concilio
basiliensi congregari sicut in quolibet alio loco et omnem scrupulum super
hac materia tollere Nec potest allegari quod illi qui sunt in Concilio
basiliensi sunt iam ad unam partem determinati quia sunt paucis
simi in ordine ad illos prelatos et doctores qui de variis regionibus
et regnis possunt ibidem accedere Ista tamen allegacio humana est et non

supernalis et diuina que tamen ro supernaturalis et diuina estimatur salut
hominum deo prius allegari ea que ante ea dicta sunt / Pro senatore
tamen gstiarum vestrorum xpianorum finaliter est aduertendum et bene
attendendum quod deposicio olim ipsius Eugenii a papatu nedum potuit
iuste fieri quia hereticus et sismaticus erat aut quia dei ecclesiam
in pluris scandalizabat sed quia etiam vnum decretum in ii sessione
huius concilii basilien publicatum videlicet quem frequenter per suam adhe
sionem concilio et sue dissolucionis reuocacionem approbancium igitur
tamen in sta quod si summus pontifex Concilium generale dissolueret aut mu
taret sine consensu eiusdem Concilii nisi infra quatuor menses resipi
sceret et huiusmodi impedimenta sacri Concilii tolleret ipso facto ab
omni administracione papali suspensus esset et quia sacrum Concilium
Basilien post pretensam ipsius olim Eugenii translacionem contra volun
tatem eiusdem Concilii facta ipsum monuit ut eam reuocaret quod
facere infra quatuor menses recusauit sciens per suam appellacionem
ab omni administracione papali ipso facto suspendit mox tunc sacrum generale
Basilien huiusmodi suspensionem ~~seu tunc~~ quatuor mensium declarauit
Cauebatur etiam in eodem decreto quod si post duos menses post huius
suspensionem seu tunc quatuor mensium ecclesie dei non satisfaceret sed animo
indurato in sua dissolucione aut translacione persisteret quod ad ipsius
deposicionem procederetur Ex quo patet clarissime quod ipse semetipsum per suam
appellacionem a papatu actuali deposuit quia sacro Concilio Basilien
minime satisfacere voluit suam dissolucionem aut translacionem reuocan
do sed in sua pertinacia contumaciter persistendo Ex quo demum comprehendi potest cla
rissime quod fideles xpianorum ab olim Eugenio a papatu deposito et eius obedien
omnino debent recedere et domino ffelici pape quinto a dei ecclesia pro vero
papa dato et publicato omni scrupulo sublato adherere et obedire //

Explicit

Cum cupiditate regiminis et gloriae plerisque inter doctissimos viros certatum est de summorum pontificum et conciliorum generalium potestate cum etiam nostris temporibus religionis detrimentum superiori aetate et etiam multotiens attulisse visa est quippe cum circa scismata discordiae disceptationes et inobedientiae ortae sint et animo avaritiae papalis pontificalis auctoritatis usurpationem et sacerdotalis status ac totius ecclesiae perniciem quantum te conspicimus zelo fideles et perfectum qui ambiant curam gerunt precavere ut salubriter occurratur ut attritum fiat tamen turbulente disceptationis investigabo rationibus et sanctorum dictis et summorum pontificum quorum auctoritas praefulta quam omnibus aliis praeponenda est sacro declarante Concilio Constantiensi cum sint pontificibus praeficiant tamen quam dignitas eorum sint adepti in sacrarum scripturarum expositionibus praeferuntur in talibus vero diffiniendis secundum pontifices locum ipsi tenentur 20 de decretales. Et ut breviter procedam quaero tale dubium:

Utrum summus pontifex apostoli Petri successor subiciatur Concilio pro parte affirmativa huius dubii arguitur aliquibus rationibus per modum proposito.

Summus pontifex subicitur praecepto Christi ergo subicitur Concilio. Antecedens patet quia summus pontifex cum sit christianus et in toto orbe sicut alius obligatur eius praecepta observare et providere ut ab aliis observentur. Consequentia deducitur ex praecepto correptionis fraternae quod habetur Matthaei 16. Quia cum constituatur summus pontifex cum peccat in fratrem suum quod tale praeceptum est de praecepto dilationibus. Quia correptionem si summus pontifex contempnat subicitur ex praecepto statuto Concilio. Et quem Christus Salvator subiungat "si te non audierit dic ecclesiae" et est secundum glossam Crisostomum huius qui ecclesiae praesidet si tales admirati sunt etc., ergo summus pontifex subicitur concilio.

Secundo arguitur sic Concilium est maius summo pontifice scilicet quod summus pontifex ei subiciatur Concilio quod patet quia maioritas auctoritatis dicit superioritatem in inferiorem et minoritas dicit subiectionem ad superiorem sed si Concilium maius est summo pontifice scilicet quod summus pontifex ei subiciatur antecedens elicitur ex Jeronimo qui scribens ad Evandrum episcopum 93 dist. legimus, ait si auctoritas quaeritur orbis maior est urbe sed si concilium ecclesiae maior est civitate Romana ecclesia cuius summus pontifex est episcopus scilicet quod Concilium quod representat universalem ecclesiam sit maius summo pontifice quia idem debetur representanti quod representato debetur ut deduci potest de obedientia et maioritate solite.

Tertio arguitur sic Potestas summi pontificis est ab ecclesia ergo summus pontifex subicitur ecclesiae ac etiam Concilio ipsam representanti, quaelibet qui a alio dependet subicitur illi a quo dependet. Antecedens patet per Augustinum super Johannem qui ait quod Petrus quando accepit claves ecclesiam significabat 24 q. 1 quodcumque. Unde si claves datae sunt a Christo ecclesiae prius et etiam Petro sequitur quod claves sunt a Christo et etiam a Petro. Et quod ab ecclesia insit summus pontifex et etiam a Christo similiter quod Concilium representans universalem ecclesiam claves habeat etiam a Christo vel saltem

Ecclesiam romanam etiam et non app. confirmat ut dicit Jeronimus 24 q. 1 omnibus intra
parietes meos qui tenet extra alios ista ex in domo dei quod ipsi sint etiam eadem domus
dei que dicitur edificata super firmam petram. Et Ambrosius quinto dicit: quod dominus
ecclesiam accepit claves ac potestatem solvendi et ligandi habent. Dominus si quis contin-
gente compescere contempserit sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Ex quibus
satis colligitur ecclesiam habere dominum et concilium et habere claves solvendi atque ligandi.
Quarto arguitur sic: Summus pont. tenetur exhibere conciliis debitam obedienciam
in hiis que pertinent ad fidem et ad extirpacionem scismatis ac reformacionem
ecclesie in capite et in membris ergo summus pontifex subicitur conciliis. Quod patet quia cum
obediencia sit virtus qua inferior movetur ad mandatum superioris si papa
conciliis tenetur obedire aliquid ei sit inferior et sibi subiciatur. Antecedens est de-
claracio concilii Constanciensis sessione quinta.
Pro huius dubii declaracione ponuntur infrascripte conclusiones quarum prima est:
Asserere summum pont. esse supra omnia concilia generalia est catholicum. Summus
conciliorum necessitas declaratur aliquibus mediis. Et illo quod ordine principatus
qui est in omni bono principatu bene ordinato est principem esse unum et supremum
omnem in toto principatu cuius potestati et gubernacioni omnes de principatu subduntur.
militans Sed ecclesia militans est principatus bene ordinatus ergo est quod eius princeps
summus pontifex sit supremus omnium de principatu ecclesie et quod eius potestati et gu-
bernacioni omnes ipsius ecclesie fideles etiam conciliariter congregati sub-
duntur. Maior patet per philosophum 3o polit. cum ponit policie principatus
aliud esse policratie ubi multi principantur, aliud esse aristocratie ubi pauci
principantur scilicet primates vel consules, aliud vero esse regium ubi unus principatur
quod est aliis melior et perfectior quia melius paret regimen seu unitatis et bo-
num reipublice per unum quam per plures procuratur. Ideo ait Gregorius papa scribens
ad Rusticum monachum: Imperator unus, iudex provincie unus et ...
singuli archiepiscopi et episcopi. 7 q. 1 In apibus. Pluralitas vero principatuum plu-
rimum est causa discordie. Nam ut ait idem Gregorius eadem q.: Roma antequam
condita duos fratres reges simul habere non potuit et parricidio dedicatur. In
utero Rebecce vero Esau et Jacob bella gesserunt. Sed et minor eciam patet ad presens
regimen eius principis est ut omnes de suo regno ei subdantur. Alias insufficiens
esset ipsius regimen quia non omnes ordinare possent in debitum finem et
pacem sui regni. Minor patet quia cum ecclesia militans sit instituta per ipsum christum
dei patris sapientiam per quam ut dicitur proverbiorum 8 reges regnant et legum
iusta conditores iusta decernunt. Iuncto quod si sit principatus bene ordinatus et eius princeps
sit unus et supremus et quod eius potestati omnes ~~ordinare possent in debitum finem~~ fideles
subiciantur alias principatus ecclesie esset insufficiens et imperfectus quod cadere sapiencie
dei filius ... 10. 10 ubi facta mencione de institucione principatus ecclesie

sub nomine omelias mox subiungit et eius pastor i ecclesie princeps quod in ser
mones pape similiter in beatissimo petro omni summo primo collocauit ut ab
ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus diffunderet dextera gl. ita dicit
Secundo ostenditur hec veritas ex ordine institucionis quia quodlibet instituens superior
est ad institutum Sed summus pontifex instituit concilia ergo superior est ad ea maior
patet quia instituere denotat auctoritatem instituentis super institutum et superioritatem
minor patet in de electione et electi potestate c significasti ubi . ubi dicitur quod omnia
concilia per ecclesie Romane auctoritatem facta sunt et robur accipiunt quod confirmat
Stephanus papa scribens Bardinensi concilio vbi inquit auctoritas congregandorum
conciliorum penes apostolicam sedem est / 17 dis Regula concordat pelagius
papa eadem dis scribens hiis qui vocauerunt ad illicitam conuocacionem Constantinopolitanam 43
aut multis denuo apostolicis et canonicis atque ecclesiasticis instruimur regulis non
debere absque licencia Romani pontificis concilia celebrari et multus papa eadem
dis scribens orientalibus episcopis ait quod multum vanum est ad eius conspectum conciliabulum quod eo
non sunt fulta auctoritate

Tercio ex ordine potestatis quoniam est cuiuslibet competit ligare et soluere ligata et solu
ta per alios competit est superior Sed summo pontifici competit ligare et soluere ligata et
soluta per concilia ergo ei competit quod sit superior maior etc. minor est maior de et obe
diencia vbi inferiores ubi eciam dicitur quod inferior potiorem i maiorem nequit ligare
et soluere sed potior ligat regulariter et absoluit inferiorem minorem ante Gelasius
papa 9 q 3 cuncta per mundum nouerunt quod Romana sedes sine vlla synodo precedente
habet facultatem soluendi quos synodus iniqua dampnauerat et dampnandi quos
solueret idem marcellinus papa 2 q 6 ad Romanam ecclesiam ait omnes episcopi quoniam voluerint
vel quibus necesse fuerit quasi ad caput suum confugere et ad eam appellare debent ut
inde accipiant tuicionem atque consecrationem cuius tanta est eius auctoritas teste eodem
marcello ubi supra eisdem causa et questione vt de qualibet mundi parte ad Romanam
sedem appellandum sit Ab illa vero nemo est appellare permissus

Quarto ostendo veritatem eius ex ordine confortatiuo quoniam est talis cuiuslibet remouere
ab communi ecclesia et a concilio eius remouere Sed remouere ab communi ecclesia est super
summum pontificem ergo a concilio remouere est super summum pontificem minor ostenditur quod
concilium cum sit vnitatis per eum communem ecclesiam et ad ipsum ordine 2 ergo quecumque
vt quicumque remouetur ab ipsa ecclesia vnitate quod ab ipso concilio representante
remoueatur minor declaratur quia ecclesia in suo apostolico est corpus constitutum
et summus pontifex eius caput ministeriale non primus ecclesie institucione
sed ipsius cristi qui petro apostolo eius successores instituit qui ipse dixit Tu
vocaberis cephas Io. 1o quod caput interpretatur qui tunc eum summum pontificem
instituit quando ipse dixit Io vltimo pasce oues meas Et in beato apostolo petro

eius successores instituit summos pontifices Ut eis ovem christus p alia verba commisit de maioritate et obediencia Solite vero summus pont ceterum petri successor tamen soli totius gregis i christianorum cura commissa de homicidio p [illegible] fuerunt ecclesie est corpus et summus pont est caput oportet quod ecclesia subsit summo pontifici et ipse presit ecclesie Et caput ordine p[er]fectione quod non et ipsi concilio quod est ipsam ecclesiam representans

Quinto ergo ordine dignitatis sedis est quidquid compet[it] Romane sedi et h[oc] [quod] ipsi sedi competit omnibus aliis preesse et hec iudicium quod et a nemine iudicari posse ergo et eodem ipsius summo pont[ifici] compet[it] omnibus etiam conciliis preesse et habere omnium iudicium et a nemine iudicari posse maior p[ro]xima [quod] dignitas et auctoritas sedis presulis fluit possessores et excitatores ipsius quod sedi Romane competit ratio summo pont[ifici] competere dz minorem pont[ifici] de [...] [...] 22 dis sacrosancta inquirens quod Romana sedes [...] [...] ab alio nisi a domino constituta est caput et cardo iudicii ut sicut cardine hostium regi[tur] sic auctoritate huius apostolice sedis omnes alie ecclesie reguntur Gelasius vero papa 2[...] dis[...] Romana sedes potestatem habet de omnibus ecclesie causis iudicandi nec de eius iudicio per aliquis iudicare et ad ipsam omnes appellare possint ab ipsa vero nullus est appellari permissum [...] Innocentius q. 9. 3 sic de dicta sede concludit quod nemo eam iudicabit iustitia tempore desiderantem neque ab augusto neque a regibus neque ab omni clero neque ab omni populo iudex iudicabitur Ex quibus omnibus habetur quod dicte sedis pont[ifex] est caput et cardo ind[...] et nulli subiciatur sed omnibus presit et quod de omnibus habet iudicium et a nemine est iudicandus

Sexto ex ordine honoris et potestatis que talis est quod quidquid repugnat honori et potestati domini repugnat honori et potestati eius vicarii et vicegerentis Sed honori et potestati domini nostri ihesu christi repugnat subesse cuius maior est dominus ergo honori et potestati summi pontificis qui vicarius est ipsius ihesu christi et eius [...] vices gerens in ecclesia militanti repugnat subesse membris ipsius ecclesie militantis conciliariter adunatis maior pz quod idem honor reverentialis debetur visgerenti christi et commissario de obediencia et maioritate solite et eadem potestas est [...] eo quod vicarius omnia per que pertinet ad iurisdictionem illius cuius vices gerit de officio vicarii tua [...] [...] quidquid potestati et honori domini repugnat et potestati et honori alterius repugnat est minor minor pz quod honor et potestas domini nostri ihesu christi est secundum apostolum paulus ephe[sios] 1° quod deus pater constituit ipsum ad dexteram suam in celestibus super omnem potestatem principatum virtutem dominationem et omne nomen quod nominatur non solum in hoc seculo sed etiam in futuro et omnia subiecit sub pedibus eius et ipsum dedit caput super omnem ecclesiam que est corpus eius Ideo ei repugnat quolibet

Subiectio in premissis. Similiter quia summus pontifex est vicarius cristi ab eo in-
stitutus successor petri consulis ecclesie rector et generalis domini ductor h. 6o
de electis ubi publice Et quia non puri hominis sed veri dei vicem gerit in terris
de translatione. Et quicquid ab eo factum est quasi gestum est a vicario cristi esse
interpretatur factum quasi corporalia ideo cuius honori et potestati repugnat quibus-
cumque conciliantibus congregationibus subesse
Septimo ex ordine iuris positum quod talis est Summus non potest ligari legi-
bus humanis et statutis conciliorum racione potest esse conciliis subiectus Sed summus
pontifex racione potest ligari legibus humanis vel statutis conciliorum ergo conciliis
racione potest esse subiectus maior patet quia subiectionis causa est summus quo amoto
removetur subiectio eo quod causa remota removetur effectus minor vero quod summus
pontifex non possit alligari legibus humanis elicitur ex 27 q. 1 ideo permittitur
ubi ait Leo papa quartus quod sacrosancta Romana ecclesia ius et auctoritatem sacris
canonibus impartitur sed non eis alligatur Sed enim ius condendi ca-
nones quasi potestate quia caput et cardo est omnium ecclesiarum a cuius regula dissentire
nemini licet. Sic ergo canonibus auctoritatem prestat ut seipsum non subiciat eis
Ideo dicitur ex glo. unde constitucionibus canonum quod papa humanis legibus
non subditur Similiter unde electis et electi potestate c. Significasti dicitur quod
in conciliorum cum ad consecrandum decernitur statim subinferatur iuris auctoritate
Romane ecclesie aliter impaciens vel salvo tamen in omnibus iure quasi Rome
quasi salva tamen in omnibus apostolica auctoritate 27 q. 1 ideo permittitur ex
quibus dicitur quod summus positum non subiciat summum pontificem alicui concilio
vel pene inveniri
Octavo concluditur talis veritas ex ordine iuris divini quod talis est in hiis
que sunt de iure divino nemo subiciatur nisi ei quem recognoscit superio-
rem Sed summus pontifex in hiis non recognoscit superiorem hominem sed tantum
deum ergo nonnisi deo subicitur maior patet quia subiectio denotat superiori-
tatem in eo cui subicitur qua remota removetur subiectio minor eciam quia
in causis Romane sedis non est recursus ad superiorem ut declaratur
de electis et electi potestate licet Et factum ab eo ac deo factum attribuitur de electione quanto
Ideo ait Simmacus papa quod aliorum hominum causas deus voluit per homines
terminari Sed sedis Romane presulem suo sine questione reservavit iudicio Et idem
habetur 9 q. 3 dis. Sunt eciam quia episcopi in synodo residentes congregati
auctoritate Simmachi pape ad discernendum causam eius dixerunt Sub causam
totam dei iudicio reservamus quod eciam clarum ponitur 21 dis. quia ante per to-
tum quod de hiis que iuris divini sunt intelligendum est precipue
quia in hiis deo subicitur plerisque ceteri cristi fideles ad quorum obstinaciam
et cura pastorali eciam convincit inducere alios fideles cum vero sint simul
positum ad suam pertinent potestatem dispensare cum ecclesiis permittat observari

Hs tamen non subditur ut habetur in gloza de constitutionibus canonum
Secunda conclusio concilia generalia iurisdictionis ptatem non habent immediate
nisi a summis pontificibus huius conclusionis veritas ostenditur aliquibus me
diis quorum primum est
Quidquid convenit primo et immediate cuiusdam in aliqua multitudine ordinata
non potest competere aliis eiusdem multitudinis nisi ad ordine ad illud sed in
tota multitudine militantis ecclesie convenit summo pontifici habere ptatem
iurisdictionis primo et immediate a ihesu cristo ergo aliis de ecclesia militanti
etiam si sint conciliariter congregati non competit habere dictam ptatem
nisi in ordine ad ipsum summum pontificem et quod immediate a ihesu cristo
maior patet quoniam prima habere est angulos equales duobus rectis primo
et immediate competit triangulo aliis non potest competere nisi in ordine ad trian
gulum Similiter rationale competit primo et immediate homini ideo aliis puta
inferioribus sorti et martino non competit nisi in ordine ad hominem Et
minorem quod ptas iurisdictionis competit illo et immediate summo pontifici
ponit anacletus papa 21 dis cum de apostolo petro inquiens in novo testamento
post cristum dominum a petro sacerdotalis ordo cepit de ipso primo pontificatus
in ecclesia cristi datus est dicente domino ad eum Tu es inquid petrus et
super hanc petram edificabo ecclesiam meam et porte inferi non prevalebunt
adversus eam et tibi dabo claves regni celorum Et concludit hic ergo ptatem
ligandi atque solvendi primus accepit a domino Nam quod de petro habetur
et de omnibus aliis pontificibus qui in apostolica sede Romana ei succedunt
dignitate et ptate intelligendum est quoniam in sede apostolica successor sicut
antecessor plan fungitur auctoritate de electione innotuit Ideo de transla
tione cum ex illo dicatur quod papa immediate a deo recepit omnem iurisdictionem
Secundo Cuicumque competit constituere aliquem in aliquo gradu vel dignitate
eidem competit conferre constituto ptatem et auctoritatem congruam illi gradui
vel dignitati Sed summo pontifici competit constituere concilia ergo eidem competit
constitute conferre concilio omnem auctoritatem gradum et statum generali
orem maior elicitur de translatione eum ex illo quod videm per ipsum quod instituti
tutus seu confirmatus per institutionem et confirmatorem recepit ptatem iu
risdictionis exequendi ea que sunt annexa illi gradui et dignitati minor nota
habetur 17 q 2a dicens ubi ait iulius papa scribens orientalibus Dudum
a sanctis apostolis successoribusque eorum in antiquis decretis est statutum quod ha
ctenus sancta et catholica apostolica ecclesia tenet quod oportet preter sententiam Romani
pontificis concilia celebrari nec episcopum dampnari quia sanctam Romanam ecclesiam prima
tum omnium ecclesiarum esse voluerunt Et sicut beatus petrus apostolus primus fuit omnium
apostolorum ita et ecclesia suo nomine consecrata domino instituente pri
[mu]s sit et caput ceterarum et ad eam quasi ad matrem atque apicem omnes maiores

ptates

Ecclesie cause et iudicia episcoporum reservat et in ipso eius firmavit tamen fir-
mant nunc contra Romanum Pontificem quidquam ex hiis decretum debere
Tercio cuicumque competit habere plenitudinem potestatis iurisdictionis in tota una
multitudine eidem competit eam conferre hominibus de illa multitudine
Sed summo pontifici competit plenitudinem potestatis iurisdictionis in tota multi-
tudine ecclesie militantis habere ergo eidem convenit conferre hominibus eius-
dem dicte ecclesie et maxime Conciliaribus ad unam potestatem iurisdictionis
maior patet quia eadem est regis potestas qua est super totum regnum et potestas quam
iudicibus confert suum regnum regendi Minorem innuit hic super actus
apostolorum diciens quod Petrus cui succedunt ceteri pont accepit potestatem super
omnes eius ut Moyses in gente sua sed in universo mundo hanc signum potestatis ce-
teris suis Romana ecclesia ut scribit Bernardus per diversas provincias ita alios in
partem vocavit ecclesias ut in parte sint vocate sollicitudinis non in plenitudine potestatis
2 q. 6 decreto ideo summi pontificis constitucio generalis omnes subditos ligat
ut habetur de constitucionibus quia constitutio
Quarto idem est dare robur et firmitatem statutis aliorum et eis dare potestatem
iurisdictionis Sed summus pontifex dat robur et firmitatem statutis et sinodis con-
ciliorum ergo dat eis potestatem iurisdictionis maior patet quia eadem est potestas iuris-
dictionis et statuendi seu probandi statuta nam iurisdictio est dicio sive dictum
iuris quod idem est quod ius sive statutum Ideo potestas iurisdictionis est et
statuendi potestas et obligandi alios ad observandum statuta Minor declaratur
Symmachus papa de electione 96 dis bene quidem qui residens in sinodo dixit
Si enim primitus sacerdotes inter suos dumtaxat concilio. Nihil quidquam sine nostro
[illegible] sua crimine tractaverunt vel statuerunt ac debere Et tres sunt senserunt cunctorum
Et quod in apostolica sede eius veniente presule qui merito beati petri apostoli per
commissum orbem primatum obtinens sacerdotum statutis sinodalibus consue-
tudine firmiter Ideo ut libro 6o de electione ubi periculum. Dicitur quod papa in eo
statucionibus conciliorum se hic ut principalis conciliorum vero approbatur Et
ex hiis concludit glosa ibi quod papa est super omnia concilia
Quinto sicut se habent concilia ecclesie ad summum Pontificem ita ad ipsum sedem
hec generale Concilium ipsum instituens Sed petrus apostolus et alii summi
Pont statuerunt gradus et dignitates per et sedes episcopales per totum orbem
ecclesiam imprimentes eis potestatem iurisdictionis ergo et Concilia que instituunt
ipsum orbem ecclesiam debent summi Pont instituere et potestatem iurisdictionis
eis conferre et eius instituens committere maior patet quia in instituto sit ipse insti-
tuens instituto vel ad idem referri cum suo instituto Ideo concilium generale cui sit
instituens ipsum ecclesiam vel quod ad idem referatur ad quod concilium ecclesia

refferatur Et quia omnis ecclesia immediate refertur ad summum pontificem tanquam ad suum caput insolubile et ab eo suam potestatem iurisdictionis cognoscit maiorem inmunit Nicolaus papa 22 dist scribens mediolanensibus cum inquit omnis eum sive patriarche cuiuslibet apicem sive metropolitarum primatus episcopatuum cathedras vel ecclesiarum cuiuscunque ordinis dignitatem instituit. Sed apostolicam potestatis Romanam vero ecclesiam solus ille fundavit et super petram fidei mox nascentis erexit qui beato eterne vite clavigero terreni simul et celestis imperii iura commisit. Et Clemens papa eadem dist. ait In illis vero civitatibus in quibus olim apud ethnicos primi flamines eorum atque primi legisdoctores erant episcoporum primates vel patriarchas beatus Petrus poni precepit qui reliquorum episcoporum causas et maiora negocia in fide agitarent. De archiepiscopis et episcopis idem asserit in eodem capitulo patet ergo quare sic est intelligenda omnem institucionem et potestatem conciliorum generalium esse a summo pontifice

Tercia conclusio asserere concilia esse super summum pontificem et habere potestatem immediate a Christo omnino repugnans est fidei catholice et erroneum. Asseracio heticalis cuius assercionis veritas declaratur nonnullis racionibus

Primo sic Omne quod repugnat unitati catholice et apostolice ecclesie est tanquam erroneum et fidei contrarium negandum et reprobandum sed concilia habere immediate potestatem a deo et non esse subiecta summo pontifici repugnat unitati catholice et apostolice ecclesie ergo tanquam erroneum et fidei contrarium est negandum et reprobandum Maior patet quia tale repugnans unitati ecclesie est contra verba Christi Io. 10. cum loquens de sua ecclesia dixit fiet unum ovile et unus pastor Similiter contra assercionem ecclesie que tradit credere in unam sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam. Est eciam contra scripture sacre loquciones que asserit in Canticis ecclesiam unam et columbam et unicam perfectam Ideo quodlibet tale erit erroneum et contrarium fidei est reprobandum Minor patet quia sic esset contra unitatem ecclesie concilium habere potestatem immediate a Christo et non subesse summo pontifici quia quelibet perfecta unitas alicuius multitudinis principaliter consistit in ordine ad unum principium Est enim operativus unitus ex ordine eorum ducem Ideo Aristoteles in 12 methaphisice ponit universi bonum consistere in duplici ordine unus est ipsarum partium secundum quod ad invicem ordinantur alius est earundem ad unum principium tanquam ad finem quorum primum est propter secundum quia secundus adeo est unio ad perfectionem universi et sine eo universum non posset unitatem servare que est ipsius perfectio propterea quia ecclesia unitas est fidelium multitudo adunata in una fide et spe et caritate ad exhibendum deo debitum cultum et honorem secundum gradus officia et dignitates. Sed principaliter in ordine parcium ipsius ecclesie ad unum principium angelo attestante in actu ecclesie preordinis ab unitate perficitur erit ecclesia Christi bona monstrorum 2 q. 1. loquitur et quod unum principium non est nisi Christus qui auctoritatem potestate

statuis qui alterius parte sunt caput sed est summus pontifex institutus a chri-
sto ipsius ecclesie universale caput eius constitucionem ostendit cum statim me-
cione de ecclesie constitucione mox dixit fiet unus pastor et non eum dixit
fiet nisi quia aliud alium a se intendebat esse pastorem et caput ipsius ecclesie
unitatem eiusdem condicionis et status in ipsius ecclesie membris et fidelibus
ad perfectam ipsius ecclesie unitatem. Sicut perfecto unitatem removent cum tota-
lia homines de immediate sub ipso christo et ab eo immediate accipe potestatem
quia primo se subtrahunt a debito ordine ipsius capitis. Secundo a gubernacione
eius. Tercio ab eius potestatis participacione. Quarto quia se aliud caput
a summo pontifice erigunt. Ideo merito scismatici et contrarii fidei catholice
reprobandi sunt

Secundo quidquid derogat privilegio ecclesie Romane est tamquam falsum et erro-
neum negandum. Sed Concilium esse supra summum pontificem derogat privilegio
ecclesie Romane ergo tamquam falsum et erroneum est negandum. Maior est Ni-
colai pape 22 distinctione omnes qui scribens mediolanensibus ait Qui autem Romane
ecclesie privilegium detrahit ab ipso summo omnium ecclesiarum capite traditum auf-
ferre conatur hic procul dubio in heresim labitur et hereticus est dicendus.
Minor ostenditur 25 q. 1a. Ideo ubi ait Julius papa Que enim sancte sedi
prefata privilegia specialiter sunt concessa tandem Conciliis et Synodus ac
restitucionibus episcoporum congregandis quam de summis ecclesiarum negociis
ut ab ea omnes oppressi auxilium et iniuste dampnati restitucionem capiat
Et talia nemo non presumant absque collacione nec tractant absque sua dampnacione
que privilegia ideo eidem competunt quia ut ait Anacletus papa 22 dist. Sacro-
sancta Romana ecclesia non ab apostolis sed ab ipso salvatore nostro primatum
obtinuit. Hec singula privilegia subtrahunt a prefata sede Romana qui Con-
cilium asserunt supra summum pontificem quia superioritatem primatus cum potestate
clarum est. Ideo concilium asserentes supra summum pontificem subripiunt eius
primatum et auctoritatem congregandi Concilia ac dissolvendi et similiter
ab ipsa ecclesia Romana que caput est omnium aliarum ecclesiarum et Concilii
Quia sicut quidquid competit dicte sedi competit et eius sponso scilicet summo
pontifici et econverso. Ita quidquid a summo pontifice removetur ab ipsa
sede Romana removetur. Eo quod quidquid de uno affirmatur et de alio affirmari
vel negari intelligendum est

Tercio quicunque contempnit obedire sedi apostolice et summo pontifici incurrit crimen
paganitatis et plusquam hereticus fugiendus est. Sed concilia assenciencia se habere
potestatem immediate a christo summo pontifici obedire contempnunt et sedi apostolice ergo
crimen paganitatis incurrit et plusquam heretica censenda sunt. Maior est

Sententia Gregorii 8 q 1 di. c. qui sunt qui aut pertinacie paganitatem consentiunt
cum sit dum cristianus se asserit et sedi apostolice obedire contempsit. Cum igitur qui
talia Concilia erigunt tribunal super vicarium ihesu christi et subtrahunt se ab obe-
dientia ipsius et potestate ordinaria quia potestatem suam ab eo sed a cristo se asserunt habere
et dividunt se a ministeriali capite Ecclesie et consequenter a tota ecclesia que est corpus christi
ideo paganitatis pertinacie crimine currunt et scismatici censendi sunt

Quarto Quicunque novas seu falsas opiniones gignunt vel sequuntur sive gloriae
et principatus seu commodi sunt censendi heretici Sed asserentes Concilium esse supra
summum pontificem et ipsum habere potestatem immediate a cristo gignunt aut se-
cuntur novas et falsas opiniones ergo tales heretici censendi sunt. Maior est
Augustini 24 q 3 ubi ait quod hereticus est qui alicuius temporalis commodi et
maxime qui glorie et principatus quod sui gratia falsas ac novas opiniones gignit
vel sequitur. Minor ostenditur quia quicunque homo gignit aut sequitur
in preiudicium sedis apostolice et summi pontificis quod a sanctis doctoribus et summis
pontificibus non est traditum neque per Concilia generalia antiquitus declaratum et de-
cisum dicendus est de novo adinventum et falsum. Nam si omnes doctores et totum
corpus iuris ac novi et veteris testamenti discurrat nemo reperitur reperitur
fuisse tante temeritatis quod asserere presumpserit Concilia esse super summum pontificem
aut immediate habere potestatem a christo cristo Sed omnes tribunal summi pontificis
pretulerunt Conciliis et omnibus potestatibus quia ut habetur ex gestis bonifacii
martiris 40 di. c. si papa cuius culpam redarguere istic presumit mortalium nullus
eo quod cunctos est iudicaturus et a nemine iudicandus propterea talia asserere aut
invenire est gratia principatus et glorie aut commoditatis temporalis novas et falsas
facere opiniones et ponere animos quos preces cum non possint ideo tanquam here-
tici condempnandi sunt •

Hiis pactis amodo respon-
dendum est argumentis

Ad primum argumentum quod ait de correptione fraterna Dicitur quod summus pontifex a tali
correptione non excluditur ideo licuit apostolo paulo in faciem resistere petro Nam
institutum summo pontifici quod permittebat tunc temporis circumcisionem Sed si summus
pontifex dictam correptionem contempnit quomodo intelligendum dico sicut dicit ecclesie
est secunda duplex declaratio prima est glosa que sic ait Dic ecclesie id est multitudini
que glosa non habere debeat locum in summo pontifice qui est super primum vel
de quibus est Cum ergo sit adeo maledicti quia discepit secunda pars sui
Sed quia per dictam glozam non sequitur aliqua superioritas Concilii ad summum
pontificem ideo non soluitur secundam eam predo alia que est glo crisostomi
que ait Dic ecclesie id est hiis qui presunt scilicet illi qui fraternam correptionem contempsit

Hic glosa optime ad precedencia continuatur eo quod non est caritas sed languor
ubi mali mores non corriguntur 23 questio 7a Quid putes Est ergo contempnendus
correpcionem fraternam corrigatur deinde vitandus ideo suo superiori ut superioris suo
absistendum hic fautorum non sensisse manifeste 83 dist. quia Si quis sit
Summi Pontificis superior dicitur quod Concilium ut argumentum potissimum videtur
sed solus ihesus christus dei filius quia superiorem in terris non habet nisi deum de clari
licet Est ergo super Crisostomum glosa Summi pontificis incorrigibilis cum de
-vitandum non Concilio quod ei subicitur sed Ihesu Christo deo qui tanquam suo
immediato superiori et pro eo instantissime est rogandus quod confirmatur 40 dist.
Si papa ubi dicitur quod si papa sue fratrum salutis negligens deprehenditur
inutilis et remissus in operibus suis et insuper a bono taciturnus quod magis
officit et in omnibus nihilominus innumerabiles populos catervatim secum ducit et primo
mancipio gehenne cum ipso plagis multis in eternum vapulaturus huius culpas
istic redarguere presumit mortalium nullus quod cunctos ipse est iudicaturus
et a nemine est iudicandus nisi deprehendatur a fide devius pro cuius perpetuo statu
universitas fidelium tanto instancius orat quanto suam salutem post deum ex illius
incolumitate animadvertit propensius pendere Ideo Concilium non sunt ausi de peccato
ydolatrie Marcellum papam iudicare sed iudicium ad deum vel ad ipsum referens
21 dist. Nunc autem Potest tamen Concilium papam deprehensum devium a fide eius pertinacia
et incorrigibilitate declarare non esse papam eo quod hereticus est et quod talis ut habetur
24 q. 1 Audivimus ubi enim continetur quod heresi vel scismate polluti extra claves
ecclesie probantur et eo quod extra ecclesiam sunt et confirmatur in de hereticis firmissime
Ideo papa hereticus non est caput ecclesie Nam sicut caput a corpore precisum
non est caput sic papa ab ecclesia precisus per heresim non est papa propterea dicitur
Concilium posse iudicare papam devium a fide eodem titulo de hereticis fraternitas

Ad secundum argumentum quod est de maioritate Concilii ad summum Pontificem
dicitur satis ostensum summum pontificem maiorem concilio Et ad autem quod orbis
est maior urbe dicitur quod Jeronimus loquitur ibi in dicto Ca. Legimus de maioritate
auctoritatis quo ad consuetudinem et non quo ad potestatem Ideo est intellectus dicte
auctoritatis quod consuetudo ecclesiarum orbis sit preponenda ecclesie urbis scilicet Rome Et ergo
habet non sequitur quod Concilium sit maius summo Pontifice aut ecclesie Romane potestate
et dignitate quod caput omnium aliarum ecclesiarum et summus pontifex caput omnium fidelium ut
satis est ostensum

Ad tercium argumentum quod dicit quod summi Pontificis potestas est ab ecclesia Dicitur quod ad oppositum
est potestatem summi pontificis esse immediate a ihesu christo in ea collacione sed quod sic est
Mondum quod Ihesus christus instituens apostolum petrum summum Pontificem constituit pa

Talem dignitatem et claues et claues regni celorum contulit ut rite omnis
dictam dignitatem immediate ab eo consequitur et confirmationem atque claues
ligandi atque soluendi Propterea summus pontifex dum eligitur confirmatur ut habetur
23 dis. In nomine et administrationem habet atque plenitudinem potestatis de iure pla
torum. Cum ergo illo et ceteris Ad autem Augustinus dicitur Ecclesiam quod petrus accepit
claues significauit Ecclesiam intelligendum est eam significasse passiue quia
super totam ecclesiam que regenda sibi committebatur accipiebat a christo plenitudinem
tudinem potestatis ligandi atque soluendi ac ducendi ad portum salutis ut porte
inferi non preualerent aduersus eam Ad autem quod Ieronimus dicit alios &c
in domo dei ut et ipsi sint etiam eadem domus que dicitur edificari supra petram
&c que domus etiam accepit claues et potestatem ligandi atque soluendi Respondetur
quod Ieronimus non loquitur de Concilio sed de illis fidelibus qui in ecclesia clarius
generalem potestatem sacrorum administrationem et per vniuersum orbem curam animarum
Et eos eandem domum asserit esse que dicitur edificata super petram Ingenuus puto
non temere dicere alios &c in domo dei &c Et hec domus dei sancta ecclesia in
tituta que est sine ruga et macula accepit claues et potestatem habet ligandi atque
soluendi quod intelligendum est quantum ad vsum et exercitium tamen quod claues in
ecclesia sunt etiam defuncto summo pontifice et semper erunt usque ad consummationem
seculi &c

Ad quartum argumentum quod est de obediencia exhibenda Conciliis iuxta decretum
et declarationem Concilii Constanciensis Respondetur primo quod summus pontifex declarationibus siue de
cretis Conciliorum non subicitur etiam si dicta decreta duxerit confirmare et se obser
naturum obligare quod clare patet per eius declarationem in quibusdam casibus patet per clementinam

Ne romani capitulo &c

vbi sufficienter ostenditur quod summus pontifex nullis subicitur legibus generalibus et statutis
Conciliorum cum se permittat dicta statuta obseruare quia licet sibi super hoc dispensare
dispensationibus pro beneficiis possint et inde clare videtur Ne romani ac etiam concilium generalia decreta
specialia primo indulgere et specialiter tamen concedere quod generaliter prohibere decreto 27
41 Ideo permittere. Ideo per se et alios ab hominibus institutis absoluere quod patet
quod conuenientissime aliud soluitur per quod ligatur ut dicitur 90 21 dis. Inferior
Et cum ergo summus pontifex conuenientissime dissoluere per Concilium et licite
congregatum Et si dicitur quod in dicto decreto id summus pontifex tenetur Conciliis
obedire quia non est de iure positiuo sed de iure diuino Respondetur quod licet fides et
ecclesia Romana sint de iure diuino esse tamen positiuum summum pontificem in hiis
obedire conciliis quia in hiis que sunt de iure diuino summus pontifex est tantum deo
subiectus ut clare arguitur 8o, ie quando inferior Ideo soli deo summus pontifex
tenetur in hiis que sunt iuris diuini obedire et non homini siue concilio. soli
enim deo peccat Vnde propheta dicit Tibi soli peccaui domine miserere Ideo tamen ab eo

Implorare dz veniam aut sibi competere crediderit. Secundo vero dicitur quod
decretum illud sine declaratione videlicet quod quilibet cuiuscumque status vel dignitatis
etiam si papalis existat obedire tenetur in hiis que pertinent ad fidem et
extirpationem scismatis ac reformationem dicte ecclesie in capite et in membris
factum fuit ratione scismatis quod tunc occurrebat inter Gregorium Johannem et
petrum de luna ut ex dicti decreti tenore elicitur. Et quia de scismate in ca-
pite ecclesie existente ad concilium generale principaliter pertinet cognoscere et iudi-
care ut testatur honorius augustinus scribens ad bonifacium papam 19
dis. si duo. Ideo dictum decreti in prefata causa et in consimili occurrenti
generalis et hic debet robur et fortitudinem. Propterea in quinta sessione dicti con-
cilii continetur sic. Declarat sancta synodus quod quicumque cuiuscumque conditionis
status dignitatis etiam si papalis cum mandatis statutis seu ordinationibus
aut preceptis huius sacre synodi et cuiuscumque alterius concilii generalis le-
gittime congregati super premissis seu ad ea pertinentibus factis aut faciendis
obedire contumaciter contempserit si non resipuerit condigne penitentie subiciatur
et debite puniatur. Et quia dictum decretum non habet vim et robur nisi in con-
simili scismate aut materia fidei ~~ut iam dictum est seu sedes Romana occu-~~
~~pacetur a duobus vel pluribus~~ ideo nullomodo ad verum et indubitatum
pontificem se extendit sed tunc quid dependere deum a fide ut iam dictum est
seu sedes Romana occupacetur a duobus vel pluribus eo quod tunc intelli-
geretur sedes vacare propter multitudinem veri et indubitati pastoris quoniam non
nisi unus de iure esse potest 7 q. 1 factus dicitur ibidem quod cum unus pont[ifex]
pro primo esse possit quisquis post eum qui solus esse debet factus est iam non
secundus, sed ille sed nullus est etc. Licet eo casu in videtur opportunum dicere
concilium hic cognoscere presidentem a christo tunc sed ab ecclesia quia cum iudicio
humano sit determinatum verus et indubitatus papa potestas est penes concilium
ecclesiam ac si vacaret. Propterea in prefato decreto continetur in hiis que
concernunt fidem aut scisma in capite et in membris omnes etiam si papali
fulgeant dignitate tenentur exhibere eidem concilio debitam obedientiam
et reverentiam. Quod vero sequitur ac reformatione dicte ecclesie in ca-
pite et in membris dicitur referri tunc ad duo precedentia scilicet ad fidem et scis-
matis extirpationem. In quorum reformatione parendum est concilio. Unde
papa depositus devius a fide et hereticus sine stante contestatione
de papatu tum scismate in capite et in membris dz obedientiam exhi-
bere concilio in premissis propter scisma extirpandum aut heresim delendam.
Ubi dicendum et includimus quod dictum statutum non est admittendum quia ut sonat — Extrema dementia
videtur limitare potestatem papalem que cum tunc a christo et non ab homine

sit in summo Pontifice minime per concilia artari aut limitari potest
et eo amplius quia factum fuit per illos de obediencia Johannis antequam
Concilium esset generale per unionem aliorum de aliis obedienciis scilicet Gregorii
et Benedicti Et quia pleno Concilio non fuit renovatum nisi per Mar
tinum electum unicum et indubitatum summum pontificem confirmatum
sine qua confirmatione statuta Conciliorum nullam vim habent obligandi
non haberent ideo nullius roboris esse ac acceptandum a fidelibus quinimmo
etiam si robur et vim statuti haberet nunquam hoc intelligeretur
respectu summi pontificis ut supra dictum est et eius potestas nullis
obligatur legibus aut statutis sinodalibus nec papalibus Et sic patet
quam male sentiant Basilienses de premissis Et hec sunt que sensio de
primatu ecclesie Ego Nicolaus indignus Episcopus Cotronen

Scriptum in Concilio Florenthino

Avisata missa ad dominum Eugenium pro querenda sua unione cum duce Mediolani

Primo quod tempus est omnino sua sanctitas vigilet ne hoc Concilium ad Gallias transferatur quod si fieret sequeretur scisma tandem Italia perderet papatum et sua sanctitas dum viveret amitteret iurisdictiones ecclesie sedis et Romane curie inde sequeretur in Italia occupatio totius patrimonii ecclesie et postea regni et deinde Italie destructio et forte submissio

Item quod in hac materia non confidat de rege Francie Experta enim est sua sanctitas quod oratores regis semper contrarium eius fecerunt quod rex promisit et nulli fuerunt nobis in Concilio capitaliores hostes sicut quidam cooperatoribus regis Francie Credat enim sua sanctitas quod rex et eius adherentes plura fecerunt in Concilio sub spe curie et papatus quam propter amiciciam sue sanctitatis aut rogamina

Consideret etiam insuper quod odium quoddam est et quasi connaturale inter ipsos Gallicorum ad eos de Italia Item quanta est eorum de Francia ambitio facile perpendi potest quia cum docuit experiencia non curaverunt ecclesiam dividere et scisma facere nisi curarent de papatu quem haberent papatum apud se et hoc est quod ipsi magis attendunt et ad quod magis anhelant licet hoc palliatur per pretextum pietatis et reductionis grecorum

Item non confidat sua sanctitas de duce Sabaudie cum hic [illegible] ostendat se adversarium Concilii etiam ut retulit nobis [illegible] [illegible]

studio laboratur Concilium ducere ad Alamanniam per quosdam iuridicos Item
nullomodo confidat de prefatis personis gallicorum quia omnes quotquot fuit
hac ambicione laborant ut vidimus quia qui fuerunt beneficiati a sua sanctitate et melius
tractati peiora fecerunt Committere igitur talibus secreta consilii in hac re pe-
riculosissimum est et potissime quod eo ne verbo aut scriptis revelent intencionem vestram
si sciant et rem impediant et hoc dicatur pro domino abbate Minoritarum (?) sancti Honorati
et isto Pictavien

Propterea sua sanctitas eligat aliquos sibi fidos ytalicos quibus detur ordo
cogitandi avisandi et conducendi cum sua sanctitate Non est verisimile nec cre-
dendum quod legatus velit Concilium in Francia nisi forte deceptus a gallicis

Non etiam verisimile nec credendum quod Germani velint Concilium in Francia
propterea tractandum esset cum legato et Germanis quod omnino resisterent

Item legatus alliciatur muneribus si tentus erat pro recuperacione pecuniarum quas
dicit sibi deberi pro solario vel de beneficiis de quibus est multos ducatos aut quin-
gentos Et etiam valde utilis compensarium si sua sanctitas de pecuniis vel
beneficiis certificaretur Et oportet ad hoc domino nostro gratum ad impediendum
omnino velle deduci ad Gallias et sub certo facere

Item alliciendus esset aliquo beneficio quod sibi sua sanctitas conferret nomine quod fre-
quenter conqueritur quod nichil sibi datur pro hiis que gessit sanctissimo domino fidus et lega-
to gratus mittendus esset qui per clam proponet oblaciones predictas faceret
et avisaret Et si aliud facere non possit saltem operetur quod Concilium non recedet a Basi-
lea. Bonum esset quod domini Cardinales ytalici saltem ipsi domino legato Cardinali
magis affecti tenderent ambasiatorem et facerent et quod ipse sentiret dominum nostrum et
dictos dominos Cardinales in hanc similiter convenire

Item ille qui ivit ad dominum legatum portavit brevia et bullas cum secreta ambasiata
ad illos patres principales de Concilio ostendendo et dicendo ut dictarum ipse dominus
legatus in expedicionem et faciliorem exitum eorum que vos quaeritis

Item mittatur etiam unus fidus secretarius et industrius ad electores Imperii osten-
dendo pericula que nationi Germanice possent evenire si Concilium transferre-
tur ad Gallias Bene esset ipsi bene quod multis quod nulli ipsi Germani in Curia Ro-
mana magis honorantur quam quando Curia fuit in Ytalia

Item etiam utile esset quod ille comes certificaret dominum sancti Petri de Curia Albalen
Item etiam utile de mittendo provenctos ad imperatorem Item mittere unum ad regem
ad faciendum quod Concilium maneret in Ytalia Item mittere et scribere Barraten
quod Greci non consentient ire ad Franciam Item mittere Bernardum Pictavien
ad ducem Lombardie ut non prebeat aures ad Amoniam (?)

Item mittere episcopum Cabilonensem ad regem Francie et recipiat litteras vel mittatur
a dicto rege et mittere ad ... ad suadendum domino duci Sabaudie ~~de Curia~~ ut ...

Instructionibus amsabitur. Et quod ipse episcopus Cassabensis habeat certificare dominum de facto de ecclesia Magellensi
Item avisare dominum ducem Sabaudie quod dominus non intendat de ecclesia Lausanensi
Item facere quod rex Francie mandet domino patriarche Anthiocheno quod recedat a
concilio et vadat ad curiam et habebit ecclesiam Cassalitiensem
Item quod episcopus Cassalitiensis intendat apud dominum regem Francie et laboret
apud regem Castelle quod concilium remittatur in quo valuntur sanctissimo domino nostro
Item mittere quendam ad ducem Burgundie ad sibi remonstrandum quanti dominus
noster pro eo fecit et quomodo nunc ut providet suos utpote magistro Iohanni Chenrot[?]
fecit plures translationes et novissime ipsi suo nepoti subtrahi subtrahetur si suum
beneficium in favorem dicti domini et patris erit semper sibi obsequium
Item quod ipse dominus dux Burgundie mandet domino specialiter quod recedat a
concilio. Item quod comes instet apud dominum regem Renatum quod subtrahat fructus
beneficiorum domino Arelatensi

Alia avisata

Primo quod dominus predictus dominus noster deputaret tres cardinales et tres prelatos
expertos qui invicem avisarent quid sua sanctitas agere debeat in hac rerum perturba-
tione et per quem modum habeat providere quia ex hac protractione concilii, sicut
multi intendunt, oriretur scisma aut grande scandalum in ecclesia et statim convo-
cationem demandare videntur ad hoc apti de cardinalibus sancte crucis Rothomagensis
sancti Marcelli vel sancti Marci, Tarentini, Normanensis[?], Paduanus ut recat[?]
odor in consolationem bone fame et modernorum ornate nos dari expectatione[?].
Progamus quod officium reffendarie inde conservetur et camere apostolice committatur
et abusus tam cancellarie quam penitentiarie et omnium officiorum curie tollantur et secundum
antiquam censure compagantur[?] honorem pontificum
Item ne illi de Basilea habeant causam querulandi quod sua sanctitas non sinat decreta
constituenda ceterum illa per notabiles doctores coram domino nostro et dominis cardinalibus
et illa que videntur acceptanda et finalda[?] acceptarentur et finaerentur et que
videntur reppellenda reppellentur
Item si illi de Basilea non eligerent locum gratum domino nostro creationem faceret in Italia
de prelatis et concilium transfferret de Basilea ad illam conviventiam seu locum et quod
legatus de Basilea vocaretur legatus ad concedendum
Item creare cardinales et complacere principibus pro rege Francie duos, unum
regi Castelle, unum de Germania, unum de Anglia, unum pro domino Burgundie
principe crearet cardinales Italicos faciendo istos cardinales reges vocabunt
vocabunt suos oratores

Item pacificare lites in Concilio ut puta Lausanen Traiecten patri-
archam Aquilegien Item votare fratrem domini legati in Curia et facere
eum prothonotarium Item facere cum imperatore Bretonum quod anno novo veni-
at ad ytaliam et curare alia loca etc.

III

IV